

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

MAGISTRSKA NALOGA

**KAZENSKOPRAVNO VARSTVO OKOLJA - ANALIZA UREDITVE
PO KAZENSKEM ZAKONIKU KZ-1 (PO NOVELI KZ-1C) IN
DIREKTIVI 2008/99/ES EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA
TER ANALIZA UČINKOVITOSTI KAZENSKOPRAVNEGA
VARSTVA OKOLJA**

Avtorica: Karmen Krajnc

Mentor: prof. dr. Damjan Korošec

Somentor: prof. dr. Rajko Knez

Maribor, maj 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorjema prof. dr. Damjanu Korošču in prof. dr. Rajku Knezu za strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi magistrske naloge.

Zahvaljujem se tudi moji družini za spodbudo pri študiju in potrpljenje v času pisanja magistrske naloge.

POVZETEK

Varstvo okolja v okviru upravnega prava ni preprečilo škodljivih posegov v okolje in ni prineslo pričakovanih rezultatov v obliki zmanjšanja onesnaževanja okolja. Kot zadnje in skrajno sredstvo za varovanje okolja se tako sprejemamo predpisi, ki težje, za okolje škodljive posege v okolje, opredeljujejo kot kazniva dejanja.

Medtem, ko na širši mednarodni ravni (še) ni pravno zavezujočega predpisa, ki bi izrecno narekoval kazenskopravno varstvo okolja, v Evropski uniji (EU) že nekaj let obstajajo pravno zavezujoča pravila, ki državam članicam nalagajo tovrstni način varstva okolja. V okviru EU na primarni pravni ravni podlaga za kazenskopravno varstvo okolja izhaja iz drugega odstavka 83. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), na sekundarni ravni pa iz dveh direktiv. Prva direktiva, Direktiva št. 2008/99/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19.11.2008 o kazenskopravnem varstvu okolja se nanaša na kazenskopravno varstvo zraka, zemlje, vode, živali in rastlin. Druga direktiva, Direktiva 2009/123/ES o spremembah Direktive 2005/35/ES o onesnaževanju morja z ladij in o uvedbi kazni za kršitve državam članicam EU narekuje uvedbo kazenskopravnega varstva morja pred onesnaževanjem z morskimi plovili. Obe omenjeni direktivi zahtevata le minimalno harmonizacijo in tako dopuščata določene razlike v kazenskopravnem varstvu okolja med državami članicami. Nobena od omenjenih direktiv tudi ne zahteva uvedbe kazenske odgovornosti pravnih oseb v državah članicah, ki tovrstne odgovornosti pravnih oseb ne poznajo. Ena od značilnosti predvsem Direktive 2008/99/ES je poleg blanketne zakonodajne tehnike tudi vsebnost številnih blanketnih izpolnitvenih pojmov, kar poleg že omenjenih značilnosti direktiv lahko vpliva na učinkovitost kazenskopravnega varstva okolja na ravni celotne EU.

V slovenskem Kazenskem zakoniku (KZ-1) je varstvo okolja opredeljeno v 32. poglavju z naslovom »Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine«. Opisi določenih kaznivih dejanj iz tega poglavja so povzeti po že omenjenih direktivah skupaj s posameznimi značilnostmi, ki lahko predstavljajo ovire pri uporabi zakonskih določb. Tako opisi posameznih kaznivih dejanj vsebujejo blanketne izpolnitvene pojme, določeni opisi kaznivih dejanj so zapisani v blanketni zakonski tehniki. Opise kaznivih dejanj v zadnje omenjenih primerih dopolnjujejo blanketne izpolnitvene norme upravnega prava, ki niso zapisane jasno in nedvoumno. Vse te okoliščine in tudi nizke kazni, ki se izrekajo storilcem tovrstnih kaznivih dejanj vplivajo na dejstvo, da je kljub nezadostnemu preventivnemu učinku upravnih sankcij, upravno pravo še vedno vodilno pri varstvu okolja.

ABSTRACT

Environmental protection in the context of administrative law has not prevented harmful activities affecting the environment and has not brought the expected results in a form of reduced environmental pollution. Thus regulations which define severe harmful activities affecting the environment as criminal offences shall be adopted as the last and extreme measure of environmental protection.

While on a broader international level there is (yet) no legally binding regulation that would expressly dictate the environmental protection through criminal law, in the European Union (EU) legally binding rules that impose such type of environmental protection on the Member States already exist for some years now. In the context of the EU at the primary legal level the basis for environmental protection through criminal law arises from Article 83(2) of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), and on the secondary level of the two directives. The first directive, Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law refers to criminal law protection of air, soil, water, animals and plants. The second directive, Directive 2009/123/EC amending Directive 2005/35/EC on ship-source pollution and on the introduction of penalties for infringements imposes the introduction of marine protection through criminal law against ship-source pollution on EU Member States. Both mentioned directives require only minimum harmonisation and thus allow specific differences in the environmental protection through criminal law between the Member States. None of the two mentioned directives also require the introduction of criminal liability of legal entities in the Member States which are unfamiliar with this type of liability of legal entities. One of the characteristics, in particular of the Directive 2008/99/EC in addition to blanket legislative technique, is also the content of numerous blanket implementation concepts, which in addition to the already aforementioned characteristics of directive may

affect the efficacy of the environmental protection through criminal law at the level of the entire EU.

The Slovenian Criminal Code (KZ-1) defines the environmental protection in Chapter 32 titled “Criminal Offences against the Environment, Space and Natural Resources«. The descriptions of specific criminal offences set out in this Chapter are summarized from the above mentioned directives together with individual characteristics that may pose obstacles in applying statutory provisions. Thus, the descriptions of individual criminal offences include blanket implementation concepts, and specific descriptions of criminal offences are written in a blanket statutory technique. The descriptions of criminal offences in the last-mentioned cases are completed with blanket implementation standards of the administrative law which are not written clearly and unambiguously. All these circumstances and also low penalties which are imposed on the perpetrators of such criminal offences have an impact on the fact that despite the insufficient precautionary effect of administrative sanctions, the administrative law still leads in the environmental protection.

KAZALO

1. Uvod.....	1
1.1. Kazenskopravno varstvo okolja	1
1.2. Sociološki vidik kazenskoprnega varstva okolja (zakaj se kaže potreba po normativnem urejanju tega področja in zakaj se uveljavlja tako pozno)	4
1.3. Zakaj se poleg upravnega in civilnega prava kaže potreba po kazenskoprnem varstvu okolja in korelacije med njimi v Republiki Sloveniji.....	8
1.4. Oris obravnavane problematike in predstavitev ciljev magistrske naloge.....	12
1.5. Metode dela.....	13
2. Pravna načela, pomembna za kazenskopravno varstvo okolja	15
2.1. Načela kazenskega prava	16
2.1.1. Načelo legitimnosti in omejenosti represije	16
2.1.2. Načelo zakonitosti	16
2.1.3. Načelo humanosti	17
2.1.4. Načelo subjektivne ali krivdne odgovornosti	17
2.1.5. Načelo individualizacije kazenskih sankcij.....	18
2.2. Načela, ki se nanašajo na okoliščino, da je del suverenosti s področja varstva okolja prenesen na EU, t.j. načela razmejitve pristojnosti na področju okoljskega prava med EU in državami članicami oziroma načela, ki opredeljujejo meje pristojnosti EU na področju varstva okolja	18
2.2.1. Načelo prenosa pristojnosti	18
2.2.2. Načelo subsidiarnosti in sorazmernosti (proporcionalnosti)	19
2.2.3. Načelo integracije.....	21
2.3. Splošna načela varstva okolja v mednarodnem pravu, pravu EU in v pravu Republike Slovenije	22
2.3.1. Načela varstva okolja v mednarodnem pravu	22
2.3.2. Načela varstva okolja v pravu EU.....	24
2.3.2.1. Previdnostno načelo (precautionary principle).....	26
2.3.2.2. Načelo preventive (the prevention principle)	29
2.3.2.3. Načelo odpravljanja škode pri viru (the source principle).....	30
2.3.2.4. Načelo odškodninske odgovornosti nosilca obremenitve okolja.....	31
2.3.3. Načela varstva okolja v ZVO-1	32
3. Mednarodni normativni okviri kazenskoprnega varstva okolja.....	33
3.1. Pot do mednarodnega kazenskoprnega varstva okolja.....	33
3.2. Ovire pri razvoju mednarodnega kazenskoprnega varstva okolja.....	36
3.2.1. Splošne ovire pri sprejemanju zavezujočih mednarodnih aktov	36
3.2.2. Ovire, povezane z dejstvom, da gre za kazensko pravo	37
4. Kazenskopravno varstvo okolja v EU.....	42
4.1. Razvoj varstva okolja v EU do kazenskoprnega varstva okolja.....	42
4.2. Pristojnost EU na področju kazenskoprnega varstva okolja	49
4.3. Abstraktnost pravil na ravni EU in pravna narava evropske zakonodaje.....	52
4.4. Direktiva 2008/99/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19.11.2008 o	

kazenskoprnem varstvu okolja in Direktiva 2009/123/ES o spremembah Direktive 2005/35/ES o onesnaževanju morja z ladj in o uvedbi kazni za kršitve	57
4.4.1. Direktiva 2008/99/ES	57
4.4.1.1. Ozadje sprejetja Direktive 2008/99/ES.....	61
4.4.2. Direktiva 2009/123/ES	63
4.4.2.1. Ozadje sprejema Direktive 2009/123/ES.....	64
4.5. Pomanjkljivosti ureditve kazenskoprnega varstva okolja v EU.....	66
4.6. Vežanost kazenske zakonodaje EU na upravno pravo s področja varstva okolja	69
5. Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljih svoboščinah kot podlaga za kazenskoprnno varstvo okolja.....	72
5.1. Obvezna, neposredna uporaba EKČP in odločb ESČP.....	73
5.2. Onesnaževanje okolja vpliva na temeljne človekove pravice in svoboščine iz 2., 3., 6., 8., 10. in 13. člena EKČP ter iz 1. člena Protokola št. 1	74
5.2.1. Okoljski faktorji, ki predstavljajo poseg v posameznikove pravice, zagotovljene s EKČP.....	77
5.2.2. Druga skupina odločb ESČP se nanaša na vpliv okoljskih faktorjev na posameznikove procesne pravice iz 10., 6. in 13. člena EKČP.....	92
5.2.3. Okoljski faktorji lahko predstavljajo legitimni razlog za poseg države v določene pravice iz EKČP, predvsem iz 1. člena Protokola št. 1	95
5.3. Minimalne zahteve s področja učinkovitega varstva okolja, ki jim morajo slediti podpisnice EKČP in dolžnost držav podpisnic, da z različnimi ukrepi zagotovijo varovanje okolja in s tem zasebno in družinsko življenje ter dobrobit ljudi.....	97
6. Kazenskoprnno varstvo okolja v Sloveniji	98
6.1. 32. poglavje KZ-1	98
6.2. Problemi pri uporabi kazenskoprnih določb 32. poglavja KZ-1 (blanketne norme, verižne napotitve, nedoločni pojmi, pravna varnost,...).....	109
6.2.1. Blanketne norme.....	111
6.2.1.1. Težave pri uporabi blanketnih norm	113
6.2.2. Problem nedoločnih pojmov.....	124
5.2.2.1. Nedoločni oziroma blanketni izpolnitveni pojmi v kazenski normi.....	125
5.2.2.2. Nedoločni oziroma abstraktni pojmi pri blanketni izpolnitveni normi upravnega prava	127
7. Primerjalna analiza ureditve varstva okolja po Direktivi 2008/99/ES, EKČP in KZ-1.....	130
7.1. Razmerje med EKČP, Direktivo 2008/99/ES in KZ-1.....	130
7.2. Razlike med zahtevami EKČP (oz. ESČP) in Direktive 2008/99/ES s področja kazenskoprnega varstva okolja.....	131
8. Statistična in vsebinska analiza kazenskoprnega varstva okolja v Sloveniji	133
8.1. Analiza kazenskih sodnih odločb s področja varstva okolja.....	140
8.1.1. Odločbe Okrožnega sodišča v Mariboru	140
8.1.2. Odločbe Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici.....	144
8.1.3. Odločbe Okrajnega sodišča v Mariboru	145
8.1.4. Skupna analiza sodnih odločb v zvezi s kaznivimi dejanji s področja varstva okolja	149

8.2. Analiza sodnih odločb o prekrških s področja varstva okolja.....	150
8.3. Analiza odločb s področja varstva okolja, ki jih je izdal Inšpektorat za okolje in prostor	153
8.4. Primerjalna analiza med sodnimi odločbami in odločbami o prekrških, ki jih je izdal Inšpektorat za okolje in prostor	167
8.5. Primernost sedanje kazenskopravne ureditve varstva okolja in možne izboljšave.....	169
9. Primeri dobrih praks iz drugih držav	172
9.1. Avstrijsko kazenskopravno varstvo okolja.....	172
9.2. Nemško kazenskopravno varstvo okolja.....	179
10. Sklep	184
11. LITERATURA IN PRAVNI VIRI	187
11.1. Literatura:	187
11.2. Pravni viri:.....	192

1. Uvod

1.1. Kazenskopravno varstvo okolja

Okoljsko pravo je zbor zakonodaje, ki poskuša preprečiti, varovati in izboljšati dele ali celotno okolje.¹ Temeljni cilji okoljskega prava so:²

- trajno ohranjanje vitalnosti narave, biološke raznovrstnosti in avtohtonosti biotskih vrst, njihovih habitatov ter ekološkega ravnotežja;
- ohranjanje raznovrstnosti in kakovosti naravnih dobrin, naravnega genskega sklada ter ohranjanje rodovitnosti zemljišč;
- ohranjanje in obnavljanje pestrosti ter kulturne in estetske vrednosti krajine in naravnih vrednot;
- zmanjševanje porabe mineralnih virov, snovi in energije.

Kazensko pravo delimo na materialno in procesno,³ na izvršilno⁴ in organizacijsko,⁵ na splošno in posebno,⁶ redno in izredno⁷ ter na nacionalno in mednarodno kazensko pravo.⁸ Pri obravnavanju kazenskopravnega varstva okolja se v pretežni meri osredotočam na materialno kazensko pravo. Kazenskopravne določbe materialne narave so tiste, ki določajo, katera človeška ravnanja so kazniva, in ki takšna dejanja opisujejo, definirajo in razmejujejo od drugih, nekaznivih ravnanj. Sem pa sodijo tudi tiste določbe, ki povedo,

¹ Okolje je v skladu z določbo 3. člena Zakona o varstvu okolja (ZVO-1) tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja. Deli okolja so po navedeni določbi tla, mineralne surovine, voda, zrak in živalske ter rastlinske vrste, vključno z njihovim genskim materialom.

² Adrijana Viler Kovačič, Varstvo okolja in upravni postopki, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1999, str. 19.

³ Kazenskopravne določbe procesne ali formalne narave so tiste, ki urejajo pristojnosti, dolžnosti, pravice in medsebojne odnose organov, ki sodelujejo v predkazenskem in v kazenskem postopku.

⁴ Norme, s katerimi je določeno, kdo in kako mora izvršiti kazenske sankcije, ki so bile izrečene storilcem kaznivih dejanj.

⁵ Določbe organizacijske narave so tiste, s katerimi so urejeni položaj posameznih državnih organov odkrivanja, pregona in sojenja ter njihova medsebojna razmerja, kot tudi določeni njihova organizacija, materialna in krajevna pristojnost, pooblastila ipd.

⁶ Posebno kazensko pravo se nanaša na posebno skupino ljudi; npr. vojaško kazensko pravo.

⁷ Velja v izjemnih razmerah, npr. med vojno ali ob neposredni vojni nevarnosti.

⁸ Ljubo Bavcon in drugi, Kazensko pravo, splošni del, 5. izdaja, Uradni list, Ljubljana 2009, str. 50 in 51.

katere kazenske sankcije in ob kakšnih pogojih se lahko izrečejo storilcem kaznivih dejanj.⁹

Kot kazniva dejanja so opredeljena ravnanja, ki so za človeka in družbo najbolj nevarna in škodljiva in ki so zlo sama po sebi (*mala in se*) ali pa prepovedano zlo (*mala prohibita*), torej kot zlo določena z zakonom. Med „*mala in se*“ štejemo tista ravnanja, ki kažejo na človeško, moralno in socialno nevednost in katerih nevarnost je vsakomur jasna. Med kazniva dejanja „*mala prohibita*“ štejemo tista ravnanja, ki napadajo ali ogrozijo kakšno trenutno pomembno dobrino ali poseben interes ali pravilo oziroma prekršijo kakšno zapoved ali prepoved, ki izvira iz trenutnih političnih, gospodarskih ali socialnih razmer.¹⁰ Takšna ravnanja torej niso zlo sama po sebi, temveč jih je zakonodajalec opredelil kot zlo in razglasil za kaznivo dejanje. Kazensko pravo tako v primeru ravnanj *mala in se* kot tudi *mala prohibita* opravlja varstveno¹¹ in garantno funkcijo.¹²

Kazenskopravno varstvo okolja združuje pravila varstva okolja in kazenskega materialnega prava ter skozi predvidene kazenske sankcije in preko procesnega kazenskega prava, sankcionira storilce tistih ravnanj zoper okolje, ki jih je zakonodajalec opredelil kot kazniva in ki so tekom razvoja varstva okolja postajala vse bolj „*mala in se*“. Sedanje kazenskopravno varstvo okolja je vrh razvoja varstva okolja, ki je potekal od sedemdesetih let prejšnjega stoletja dalje.

Definicij okoljskih kaznivih dejanj je več. Če strnem razmišljanja avtorjev *Bell* in *McGillivray*¹³ lahko tovrstna kazniva dejanja opredelimo s štirimi definicijami:

1. Okoljsko kaznivo dejanje je dejanje, izvršeno z namenom škodovati ali z namenom, da

⁹ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 50.

¹⁰ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 31.

¹¹ Kazensko pravo je elementarni in minimalni moralni kodeks, ki ga večina ljudi sprejema za svojega; Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 47.

¹² Kazensko pravo človeka varuje pred morebitnim samovoljnimi, nezakonitimi in nečloveškimi represivnim delovanjem državnega aparata; Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 47.

¹³ Stuart Bell in drugi, *Environmental law*, Sixth edition, Oxford University Press, New York, 2006, str. 277.

se vzpostavi možnost škode ekološkemu in/ali biološkemu sistemu in z namenom pridobiti poslovne ali osebne koristi.

2. Okoljsko kaznivo dejanje je nepooblaščen kršitev prava in je zato predmet kazenskega pregona in kazenske sankcije. To kaznivo dejanje škoduje ali ogroža varnost fizičnega zdravja ljudi, kakor tudi samega okolja. Služi interesom organizacij - običajno gospodarskim subjektom ali posameznikom.

3. Okoljska kazniva dejanja se nanašajo na onesnaževanje, zapuščena vozila, grafite, onesnaževanje iz letal, vandalizem, gospodarske odpadke, opuščene nakupovalne vozičke, hrup,..

4. Okoljska kazniva dejanja zajemajo vsa kazniva dejanja, ki so opredeljena z zakonom in izhajajo iz prava, ki se nanaša na okolje.

Opredeliti pravo definicijo okoljskega kaznivega dejanja je težko. Pravniki kazniva dejanja zoper okolje (okoljska kazniva dejanja) praviloma opredeljujejo kot storitev ali opustitev, ki neposredno ali posredno škoduje okolju in je prepovedana s pravom. Takšna opredelitev pušča več odprtih vprašanj.¹⁴ Prvo od teh se nanaša na primere, ko pride do dejanja izven ozkih meja onesnaževanja okolja oziroma, če gledamo zadnjo od omenjenih definicij, ko gre za vprašanje „ki se nanaša na okolje“. Nedoumno je, da sem spada onesnaževanje okolja in varstvo prostoživečih živali, a nekateri med tovrstna kazniva dejanja prištevajo tudi vandalizem in grafite (tretja definicija), in dajejo težišče na t.i. funkcionalno in kulturno degradacijo urbanega okolja. Z vidika prava gre v tem primeru za tipizacijo dobrin oziroma prepovedanih posledic znotraj sestavljenih kaznivih dejanj.¹⁵ Da je izbor ravnanj, ki jih v posameznih pravnih redih štejejo v področje varstva okolja različen, kaže tudi vsebina kaznivih dejanj, ki so uvrščena v poglavja o kazenskopravnem varstvu okolja. Ta vsebujejo po državah različen nabor ravnanj. Drugi problem se nanaša na širino področja, ki ga to pravo zajema. Za boljšo predstavbo o širini in raznolikosti področja, ki ga zajema kazenskopravno varstvo okolja naj pri tem omenim

¹⁴ Stuart Bell in drugi, navedeno delo, str. 278.

¹⁵ Sestavljena kazniva dejanja so kazniva dejanja, pri katerih je zakon dve ali več sicer samostojno inkriminiranih kaznivih dejanj združil v eno samo, ki je po navadi kvalificiran primer kakega temeljnega kaznivega dejanja. V takem primeru pride do navideznega realnega steka.

izbor tipičnih kaznivih dejanj zoper okolje, ki jih omenja *Bell*.¹⁶ onesnaževanje zraka z emisijo, kontaminacijo zemlje,¹⁷ onesnaženje vode, nezakonito podiranje drevesa, neavtorizirano ponudbo gensko spremenjenega organizma, zlorabo pesticida, črpanje vode brez dovoljenja pristojnih organov, nezakonito odložitev ali ravnanje z odpadkom, obratovanje industrijskega objekta, ki onesnažuje brez dovoljenja, skladiščenje in ravnanje z nevarno substanco, trgovanje z ogroženo živaljo in rastlino. Poleg teh v navedeno področje spadajo še številna druga ravnanja, ki imajo vpliv na okolje. Tretji problem pri omenjeni definiciji se nanaša na omejitve, ki jih postavljajo geografske meje in kazenskoppravna jurisdikcija posamezne države. Čeprav obstaja nekaj mednarodnih pogodb s področja varstva okolja, ki zahtevajo uvedbo kazenskih sankcij zaradi nedopustnih posegov v okolje, ni zagotovila, da bo neko dejanje, ki je kaznivo v eni državi, kaznivo tudi v drugi.

1.2. Sociološki vidik kazenskoppravnega varstva okolja (zakaj se kaže potreba po normativnem urejanju tega področja in zakaj se uveljavlja tako pozno)

Z razvojem industrije, povečanim izkoriščanjem naravnih virov, številnejšim prebivalstvom in odpadki, ki jih proizvajamo, se je v začetku sedemdesetih let 20. stoletja pokazalo, da zdravega okolja, ki je ključnega pomena za zdravje ljudi, ne bo mogoče ohraniti oziroma zagotoviti brez ustrezne skrbi zanj. Dokler se ne bo povečala skrb za ohranjanje okolja in zagotovilo učinkovito varstvo okolja, bo ogrožen tudi človek in njegovo preživetje.

¹⁶ Stuart Bell, navedeno delo, str. 279.

¹⁷ KZ-1 uporablja pojem »zemlja« čeprav niti KZ-1 niti temeljni zakoni s področja varstva okolja tega pojma ne uporabljajo. Tako npr. ZVO-1 uporablja izraz »tla«, ki označuje vrhno plast zemeljske skorje med kamninami in površino, sestavljajo pa jih mineralni delci, organske snovi, voda, zrak in živi organizmi (3. člen ZVO-1). Pojem »tla« uporablja tudi Zakon o vodah (ZV-1), medtem, ko Zakon o ohranjanju narave (ZON) npr. v 68. členu uporablja izraz »prst«, pri čemer pa ne opisuje njenega pomena. Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) opredeljuje »prst« kot *vrhno plast tal, ki vsebuje razkrojene organske snovi*. Za razlago pojma »zemlja« si tako lahko pomagamo s splošnim pomenom pojma »zemlja«, ki ga ponazarja SSKJ. V njem je navedeno, da »zemlja« (med drugim) pomeni *površino tega planeta, površino tega planeta kot podlago, po kateri se hodi, na kateri kaj stoji, kot trdno plast pod površino tega planeta, zmes zdrobljenih kamnin zemeljske skorje in organskih snovi, ki tvori to plast*. Pojem »zemlja« je tako širši od pojma »tla«.

Sprva je bilo zavedanje o potrebnem ukrepanju politična tema, sčasoma pa se je pojavila tudi potreba po pravnem urejanju varstva okolja. Glede na to, da je tradicionalno pojmovanje zavedanja pomena zdravega okolja bilo predvsem v domeni države in ni šlo za posamične tržne interese, ki zahtevajo normativno urejanje preko civilnega prava, so se prva pravna pravila za varovanje okolja oblikovala v okviru upravnega prava.¹⁸ Kasneje, ob ugotovitvi, da posegi v okolje lahko vplivajo neposredno tudi na posameznikovo življenje in na njegove osebne pravice in svoboščine, ne nazadnje tudi na njegove ekonomske interese, pa tudi v okviru civilnega in v tej zvezi tudi gospodarskega prava. Ravno zadnje omenjeno pravno področje je ključnega pomena v pravu Evropske unije (EU ali Unija), ki temelji na svobodnem pretoku blaga, storitev, oseb in kapitala in torej predvsem na ekonomskih interesih. Vprašanje varstva okolja na ravni EU je tako bilo vseskozi predvsem tema, povezana z vprašanji, ki se nanašajo na gospodarsko pravna vprašanja. Ne nazadnje je bila EU osnovana kot organizacija za gospodarsko sodelovanje med državami. V tej zvezi se je vprašanje varstva okolja vedno postavljajo na tehtnico z drugimi politikami EU (ekonomska in monetarna unija, socialna politika in storitve javnega pomena, varstvo okolja, energija in območje svobode, varnosti in pravice). Prva je vlogo tehtanja med politikami EU kot najpomembnejši člen v zakonodajnem postopku (najpomembnejši predlagatelj zakonodaje) in institucija, ki je bdela nad izvajanjem politik EU (predvsem varstva konkurence), pričela Komisija. Sčasoma je varstvo okolja oziroma zmanjševanje obremenjevanja okolja opredelila kot *ekonomski napredek*¹⁹ in sprejela stališče, da sporazum med podjetji, ki zmanjšuje obremenjevanje okolja, prispeva k izboljšanju tako *stanja posameznika kot družbe v celoti*,²⁰ da varstvo okolja daje tudi ekonomske koristi, ki se za potrošnike odražajo v tem, da živijo v zdravem in čistem življenjskem okolju.²¹ Z zavedanjem teh okoliščin se je varstvo okolja tudi na nivoju EU krepilo. Sprejete je bilo več sekundarne zakonodaje, predvsem direktiv, ki so narekovala varstvo okolja v okviru upravnega prava, deloma, v manjšem obsegu tudi civilnega prava držav članic EU.

¹⁸ Matej Accetto, Vpliv prava EU na pravico do sodnega varstva: okoljsko pravo kot testni poligon?, Pravna praksa, 2012, št. 21, GV Založba d.o.o., str. 2.

¹⁹ Zadeva IV.F.1/36.718 CECED, Uradni list ES, 2000, L 187, str. 47.

²⁰ Rajko Knez, Konkurenčno pravo-aktualna problematika in novosti, PID, 2011, št. 6-7, str. 1325, 1326.

²¹ Združene zadeve COMP/34493, DSS, Uradni list ES, 2001, L 319, str. 1.

Glede na to, da zakonodaja s področja varstva okolja lahko v znatni meri omejuje industrijo in vpliva na donos podjetij in obenem glede na to, da so številni posegi v okolje bili izvedeni na stvareh, ki nimajo konkretnega lastnika (zrak, oceani, podtalnica..), ki bi se zoperstavljal škodljivim posegom v okolje, zakonodaja s področja upravnega in civilnega prava²² ni prinesla pričakovanih učinkov in ni ohranila zdravega življenjskega okolja. Med ljudmi namreč ni bilo zavedanja o pomembnosti varovanja okolja, ki bi jih motivirala. Ceneje in lažje je bilo delati v škodo narave. *Dežman*, ki je leta 1993 raziskoval pojavnost kaznivih dejanj zoper okolje je celo zapisal „da postaja vse bolj očitno, da zmore človek glede na nagel znanstveni in tehnološki razvoj vsekakor več, kot bi smel“, da poteka sodobno življenje predvsem v znamenju tehnike in manj etike“ ter, „da do tega prihaja zato, ker človek v svojem normalnem razvoju vselej zaostaja za dosežki razvoja znanosti in tehnike“.²³ Glede na to, da so se v posledici nekritičnega ravnanja ljudi do narave kljub zakonodaji, ki bi naj škodljive posege v okolje preprečila, vrstili številni škodljivi posegi in da je prihajalo tudi do širše škode v okolju (npr. klimatske spremembe), ki je razkrila, da predstavlja ogrožanje in uničevanje naravnih dobrin takšno ravnanje, ki na povsem jasn način razkriva svoj negativni moralno-etični temelj, in da dejanja proti naravnim dobrinam tako niso več „*mala prohibita*“, temveč „*mala in se*“, torej zlo sama po sebi²⁴ saj celotnemu prebivalstvu povzročajo škodo, je dozorelo prepričanje, da je potrebno ljudi v varstvo okolja vzpodbuditi z drugimi ukrepi. EU in tudi širša mednarodna skupnost²⁵ so prepričani, da je pravi ukrep te vrste kazenska odgovornost onesnaževalcev okolja.

Zaradi posebnosti kazenskega prava, ki je *ultima ratio* za zagotovitev normalnega delovanja družbe, ter številnih ovir pri sprejemanju kazenske zakonodaje, ki poskuša poenotiti različne pravne rede in bodo predstavljene v okviru 3.2.2 poglavja, se je tako

²² Npr. Direktiva 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode. UL L 143, 30. april 2004, str. 56-75.

²³ Zlatko Dežman, Kazenskopravno varstvo človekovega naravnega okolja, Pravna praksa, 1993, št. 24, GV d.o.o., str. 1.

²⁴ Zlatko Dežman, navedeno delo, str. 2.

²⁵ V okviru Sveta Evrope je bila v Strasbourgu dne 4.11.1998 sprejeta Konvencija o kazenskopravni zaščiti okolja, ki pa zaradi nezadostnega števila ratifikacij ni stopila v veljavo.

kazenskopravno varstvo okolja na ravni EU pojavilo šele, ko je bilo jasno, da z upravnim in deloma civilnim pravom, okoljevarstvenih ciljev ni mogoče doseči.

Razvoj opisanega zavedanja o varstvu okolja, ki se je odražal v zakonodaji, kaže tudi sosledje sprejemanja zakonodaje EU s področja varstva okolja. Prvi pravno zavezujoči sekundarni pravni viri s področja varstva okolja v EU so bili sprejeti leta 1975. Nanašali se na varstvo morja, na površinske vode, odpadke, odpadno olje in kopalne vode.²⁶ Sledili so sekundarni pravni viri, ki so pokrivali še druga področja varstva okolja, v pretežni meri pa so narekovali implementacijo v upravno pravo držav članic. Primarno pravo, predvsem ustanovitvene pogodbe, so pri vprašanju varstva okolja zaostajale za potrebami varovanja okolja in niso dajale nedvoumnega temelja za nadgradnjo okoljskega prava.

Sekundarna zakonodaja EU je predvsem preko direktiv v državah članicah uveljavljala v okviru upravnega prava denarne kazni za posameznike, ki so kršili okoljsko zakonodajo. Kljub tako razvejani in obsežni zakonodaji s področja varstva okolja in tudi obstoječemu sistemu kaznovanja v okviru upravnega in deloma civilnega prava držav članic (odškodninska odgovornost onesnaževalcev), pa želeni učinki očitno niso bili doseženi. K izboljšanju stanja okolja ni vplivalo niti dejstvo, da je sistem upravnih sankcij temeljil ne zgolj na kurativnem modelu, temveč tudi na preventivnem, na področju gensko spremenjenih organizmov pa celo slutenjskem modelu.²⁷ V preambuli prve direktive s kazenskopravnega področja, Direktive 2008/99/ES, je namreč zapisano „da izkušnje kažejo, da obstoječi sistemi kazni niso zadostni, da bi dosegli popolno skladnost z zakoni za varstvo okolja“, „da je Skupnost (sedaj EU) zaskrbljena zaradi porasta kaznivih dejanj zoper okolje in posledic, ki se vedno pogosteje širijo čez meje držav, v katerih so bila storjena“ in „da je zato za učinkovito varstvo okolja zlasti potrebno uvesti bolj odvračilne

²⁶ Odločba 75/437 o implementaciji Pariške konvencije o varstvu morja pred viri iz kopnega, Direktiva 75/439 o odpadnem olju, Direktiva 75/440 o površinskih vodah, Direktiva 75/442 o odpadkih in Direktiva 76/160 o kopalnih vodah.

²⁷ Teorija razlikuje med tremi sistemi varstva okolja: (i) kurativnim, (ii) preventivnim in (iii) slutenjskim modelom- povzeto po Martina Repas in drugi, Skupna politika kazenskih pregonov EU-pilotski primeri varstva okolja, intelektualne lastnine in iger na srečo, Pravniki, 130 (2013) 1-2, str. 6.

kazni za dejavnosti, ki obremenjujejo okolje in običajno povzročajo ali je verjetno, da bodo povzročile dejansko škodo“. Tako se je zaradi pomanjkljivega zavedanja ljudi o pomembnosti varovanja okolja in posledičnega škodljivega poseganja vanj in ob zavedanju posledic takega ravnanja, sčasoma razvila potreba po kazenskoprnem varstvu okolja tudi na nivoju EU. Prva sekundarna zakonodaja s tega področja je bila sprejeta še pred uveljavitvijo Lizbonske pogodbe, torej v času, ko v primarni zakonodaji EU še ni obstajala izrecno navedena pristojnost EU za sprejem kazenskoprnne zakonodaje na tem področju. Pravno podlago za sprejem tovrstnih pravil po uveljavitvi Lizbonske pogodbe, ki je začela veljati 1.12.2009, sedaj zagotavljata 82. in 83. člen Pogodbe o delovanju EU (PDEU), ki dajeta pravno podlago za oblikovanje enotnih (minimalnih) materialno-procesnoprnih pravil kazenskega prava EU.

1.3. Zakaj se poleg upravnega in civilnega prava kaže potreba po kazenskoprnem varstvu okolja in korelacije med njimi v Republiki Sloveniji

Temelj za normativno urejanje varstva okolja v Republiki Sloveniji je *Ustava Republike Slovenije* iz leta 1991. V splošnih določbah, v 5. členu med drugim določa, da Republika Slovenija skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. Varstvo okolja je nadalje določeno v poglavju Gospodarska in socialna razmerja, konkretno v 67., 72. in 73. členu. V prvo navedenem členu je navedeno, da zakon določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da je zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija. Določba 72. člena Ustave Republike Slovenije določa, da ima vsakdo v skladu z zakonom pravico do zdravega življenjskega okolja, da država skrbi za zdravo življenjsko okolje in zakon v ta namen določa pogoje in načine za opravljanje gospodarskih in drugih dejavnosti, ter da zakon določa, ob katerih pogojih in v kakšnem obsegu je povzročitelj škode v življenjskem okolju dolžan poravnati škodo. V navedenem členu je določeno tudi, da varstvo živali pred mučenjem ureja zakon. Glede na to, da tudi naravna dediščina izhaja iz okolja, med določbe o varstvu okolja uvrščam tudi 73. člen Ustave RS, ki se nanaša na varovanje naravne dediščine. Za varstvo okolja je pomembna tudi določba 3a. člena Ustave RS, po kateri je Slovenija prenesla izvrševanje dela suverenih pravic na EU,

saj ima EU po delnem prenosu suverenih pravic v skladu z določbo 4. člena PDEU deljeno pristojnost s Slovenijo, za sprejemanje predpisov s področja varstva okolja. Pomembna je tudi določba 8. člena Ustave RS, po kateri morajo biti zakoni in drugi predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo, pri čemer se ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno. V skladu z navedeno določbo namreč mora Slovenija spoštovati Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah (EKČP) in posledično tudi odločbe Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), ki je pristojno za njeno razlago. Tudi ESČP se je namreč v svojih odločbah (posredno) zavzelo za varovanje okolja. Zdravo življenjsko okolje sicer ne predstavlja temeljne človekove pravice ali svoboščine po EKČP, vendar negativni posegi v okolje po odločbah ESČP lahko povzročijo kršitev kakšne izmed temeljnih človekovih pravic ali svoboščin, npr. pravice do življenja po 2. členu EKČP, pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja po 8. členu EKČP, ipd.. Tako je država zaradi zagotavljanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin iz EKČP dolžna skrbeti za okolje.

Izhajajoč iz temeljnih opredelitev v Ustavi RS je varstvo okolja na zakonski ravni od leta 1993 urejal *Zakon o varstvu okolja*, torej upravni predpis. Deloma so se tega področja dotikali tudi zakoni s področja civilnega prava, ki so vsebovali določbe o varstvu pred emisijami- tedaj veljavni *Obči državljanski zakonik (ODZ)* in *Zakon o temeljnih lastninskih razmerjih (ZTLR)*. Od ustavnega, upravnega, preko civilnega prava, se je varstvo okolja čedalje bolj uveljavljalo tudi s kazenskopravnimi normami. Kazenskopravno varstvo okolja je tako urejal že Kazenski zakonik iz leta 1994.²⁸ Krepilo se je namreč zavedanje o pomenu zdravega okolja in o njegovem posrednem ali neposrednem vplivu na vse segmente življenja. Krepilo se je tudi zavedanje, da varstva okolja brez preventivnega učinka, ki ga daje kazensko pravo, ne bo mogoče zagotoviti. Nema lokrat je namreč šele preteča kazenska sankcija, predvsem grožnja z zaporem tista, ki ljudi odvrne od posegov v okolje. Zgolj denarne kazni, ki jih predpisuje upravno pravo v primerih, ko gre za onesnaževalce, ki so zelo slabo ali zelo dobro finančno situirani,

²⁸ Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek, 23/99 in 40/04.

niso učinkovite.

Varstvo okolja je tako v Republiki Sloveniji tudi sedaj normativno urejeno na upravnem, civilnem in kazenskoopravnem področju. Temeljni zakon, ki sedaj ureja upravno področje varstva okolja je *Zakon o varstvu okolja (ZVO-1)*,²⁹ zakon, ki ureja civilni vidik varstva okolja je *Stvarnopravni zakonik (SPZ)*,³⁰ ki v 75. členu opredeljuje prepovedane emisije, od leta 2008 (s spremembami) pa kazenskoopravno varstvo okolja ureja *Kazenski zakonik (KZ-1)*.³¹

Razvoj varstva okolja v Sloveniji iz upravnega, civilnega do kazenskoopravnega varstva okolja je sledil razvoju v EU in deloma tudi v mednarodnem okolju. Medtem, ko so v EU sprva prevladovali pravni viri, predvsem direktive, ki so narekovali dejavnost držav članic v smeri zagotovitve upravnega in civilnopravnega varstva okolja, so se z direktivama, ki sta narekovali kazenskoopravno varstvo okolja v državah članicah in sicer *Direktivo 2008/99 ES o kazenskoopravnem varstvu okolja* in *Direktivo 2009/123 ES o spremembah Direktive 2005/35 ES o onesnaževanju morja z ladij in o uvedbi kazni za kršitve*, pojavile zahteve po kazenskoopravnem urejanju tega področja z minimalnimi standardi, ki so poenotili to področje po celotni EU. Kljub temu, da je Republika Slovenija tudi po vstopu v EU obdržala relativno suverenost na kazenskoopravnem področju, cilji h katerim stremi EU, narekujejo poleg upravnega, tudi kazenskoopravno urejanje področja varstva okolja.

K razvoju varstva okolja s kazenskoopravnimi sankcijami je doprinesel tudi Svet Evrope s *EKČP* in predvsem sodno prakso ESČP, ki pojmuje določilo 8. člena EKČP (ki se sicer nanaša na pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) in nekatere druge člene EKČP, ki bodo omenjeni v nadaljevanju, v določenih primerih, ko posegi v okolje

²⁹ Uradni list RS, št. 41/2004, 17/2006 – ORZVO187, 20/2006, 28/2006 – Skl. US, 49/2006 – ZMetD, 66/2006-Odl. US, 33/2007-ZPNačrt, 57/2008- ZFO-1A, 70/2008, 108/2009, 108/2009-ZNačrt-A, 48/2012 57/2012, 92/2013, 56/2015 in 102/2015.

³⁰ Uradni list RS, št. 87/02 in 91/13.

³¹ Uradni list RS, št. 55/2008, 66/2008-popravek, 39/2009 (KZ-1A), 91/2011 (KZ-1B) in 54/2015 (KZ-1C).

prizadenejo posameznikove temeljne pravice, za pravno podlago varstva okolja in narekuje učinkovito, včasih tudi kazenskopravno varstvo okolja. Določbe EKČP, ki po sodni praksi ESČP določajo obveznost zagotavljanja zdravega okolja, so v Sloveniji neposredno uporabne. Tako Slovenija absolutne suverenosti na področju varstva okolja, glede na *Direktivo 2008/99/ES*, *Direktivo 2009/123/ES* pa tudi EKČP, na področju kazenskopravnega varstva okolja nima.

Kljub uvedbi kazenskopravnega varstva okolja pa upravno in civilnopravno varstvo okolja ni zamrlo. Skupaj s kazenskim tvorijo med seboj povezan sistem pravnih pravil, ki zagotavlja razvejano in v vsa področja, pomembna za okolje, obsegajočo pravno podlago za varstvo okolja. Med njimi pa obstajajo tudi neposredne korelacije. Medtem, ko je ugotovljena kazenska odgovornost trden temelj za odškodninsko odgovornost onesnaževalca v zvezi s storjeno škodo na okolju, obstaja med kazenskim in upravnim pravom že zakonsko določena povezava. Ta je posledica izrecne in tudi t.i. tihe³² blanketne zakonodajne tehnike. Zakonske določbe 32. poglavja KZ-1 pri opisu zakonskih znakov določenih kaznivih dejanj izrecno napotujejo na uporabo „predpisov“ ki so upravne narave. Ti „predpisi“ na katere napotuje KZ-1 v določbah 32. poglavja so po odločbi Vrhovnega sodišča RS predpisi, ki urejajo varstvo okolja.³³ Tovrstne izrecne blanketne norme vsebujejo 332. člen, 333. člen, 334. člen, 338. člen, 340. člen KZ-1. Tako je za ugotavljanje okoliščine ali je oseba izvršila kaznivo dejanje po navedenih zakonskih določbah, najprej treba ugotoviti, ali je prišlo do kršitve upravnih pravil s področja varstva okolja in šele nato ali je nastala prepovedana posledica oziroma ali je prišlo do poškodbe (poškodbena kazniva dejanja) ali ogrožitve kazenskopravno zavarovane dobrine (ogrožitvena kazniva dejanja). Poleg te, izrecne napotitve na uporabo upravnih predpisov, pa kazensko pravo vsebuje tudi t.i. tihe blanketne, ki prav tako vodijo do uporabe upravnega prava. Gre za uporabo normativnih zakonskih znakov³⁴ pri

³² Uporablja se tudi pojem blanketne kazenskopravne norme v širšem pomenu. Gre za norme, pri katerih se kot blanketnost označuje tudi uporaba pojmov, ki so vsebinsko podrobno opredeljeni v normah zunaj kazenskega prava ali celo v drugem pravnem sistemu; Matjaž Ambrož, *Kaznivo dejanje in njegove vrednostne prvine*, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2007, str. 45.

³³ Sodba Vrhovnega sodišča RS z dne 17.4.2003, opr. št. Ips 96/2000.

³⁴ Zakonski znaki, vsebovani v določenem zakonskem opisu kaznivega dejanja (bit inkriminacije) se delijo na deskriptivne in normativne. V okvir deskriptivnih štejemo tiste, ki opisujejo dejstva in dogajanje ter so

zakonskem opisu kaznivega dejanja (bit inkriminacije), katerih vsebina je utemeljena na določeni pravni normi, ki jo vsebujejo upravni predpisi (npr. pojem emisija, odpadek, habitat, ...). KZ-1 namreč teh pojmov ne opredeljuje, opredeljujejo pa jih predpisi upravnega prava s področja varstva okolja.

1.4. Oris obravnavane problematike in predstavitev ciljev magistrske naloge

Zavedanje pomena varstva okolja, zahteve EU in zahteve mednarodne skupnosti so narekovale razvoj varstva okolja s kazenskoopravnimi določbami v Republiki Sloveniji. V skladu z odločbami ESČP in po zakonodaji EU, predvsem Direktive 2008/99/ES in Direktive 2009/123/ES, je Slovenija morala sprejeti ustrezno zakonodajo, torej zakonodajo, ki zagotavlja učinkovito varstvo okolja kot podlago za zagotavljanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin kot zahteva ESČP oziroma po zahtevah EU zakonodajo, ki opredeljuje najhujše kršitve zoper okolje kot kazniva dejanja. Kot temeljni cilji, ki jih mora Slovenija v skladu z Direktivama doseči je v preambuli obeh omenjenih Direktiv opredeljena zagotovitev visoke ravni varstva okolja na način, da se uvedejo kazni in da se hude kršitve določb zakonodaje EU o varstvu okolja opredelijo kot kaznivo dejanje. Pri tem je treba izhajati iz stališča, da so potrebne tudi odvračilne kazni za dejavnosti, ki obremenjujejo okolje in običajno ali je verjetno, da bodo povzročile dejansko škodo ozračju, vključno s stratosfero, zemlji, vodi, živalim ali rastlinam, vključno z ohranjanjem vrst, torej kazni tudi za dejavnosti, ki zgolj ogrožajo okolje in še niso povzročile škode (ogrožitvena kazniva dejanja). Poleg tega sta Direktivi določili tudi obveznost, da se v okviru kazenske odgovornosti inkriminira poleg naklepnega ravnanja tudi ravnanje, storjeno v krivdni obliki malomarnosti. Slovenija je formalno svojo dolžnost implementacije izpolnila s sprejetjem novele KZ-1B, deloma tudi KZ-1C.

V magistrski nalogi bom predstavila ureditev kazenskoopravnega varstva okolja v KZ-1 (po noveli KZ-1C), Direktivi 2008/99/ES, Direktivi 2009/123/ES, predstavila bom

praviloma določni. V okvir normativnih spadajo praviloma manj določni zakonski znaki, katerih vsebina je utemeljena na določeni pravni (npr. »tuja« stvar) ali kulturno-socialni normi (npr. »surovo« ravnanje).

odločbe ESČP s področja varstva okolja, opravila okvirni pregled kazenskopravnega varstva okolja v Avstriji in Nemčiji, opredelila probleme, ki se pojavljajo pri kazenskopravnem varstvu okolja v Sloveniji, predstavila bom, in se tudi kritično opredelila do stališč teorije v zvezi z kazenskopravnim varstvom okolja, analizirala primere iz sodne prakse sodišč v Republiki Sloveniji in ESČP ter primere, ki jih je obravnaval Inšpektorat za okolje in prostor RS ter po vsem navedenem poskušala odgovoriti na vprašanje ali je v Sloveniji za varovanje okolja s kazenskim materialnim pravom ustrezno poskrbljeno oziroma ali so še kakšne možnosti za izboljšave. Pri tem bom opravila primerjalno analizo ureditve kazenskopravnega varstva v Republiki Sloveniji z zahtevami EU in ESČP na tem področju in poskušala ugotoviti obstoj morebitnih pomanjkljivosti v sedanji slovenski kazenski zakonodaji, ki po mojem mnenju preprečujejo, da bi kazenske določbe o varstvu okolja polno zaživele.

Magistrska naloga bo celovito predstavila ureditev kazenskopravnega varstva okolja v Sloveniji, analizirala bo njeno izvrševanje v zvezi z vezanostjo na upravno pravo, njene pomanjkljivosti in možnosti za izboljšave. Rešitve naloge bodo prispevek k kazenskopravni teoriji, ki se doslej ni tako celovito in podrobno ukvarjala s problemi kazenskopravnega varstva okolja, kakor tudi k praksi, kjer kazenskopravno varstvo okolja večkrat naleti na probleme pri implementaciji v vsakdanje življenje.

Namen predmetne naloge je prepoznati pomanjkljivosti slovenskega kazenskopravnega varstva okolja in podati predloge v kateri smeri in kako jih izboljšati.

1.5. Metode dela

Analiza kazenskopravnega varstva okolja bo temeljila na ureditvah v KZ-1, Direktivi 2008/99/ES, Direktivi 2009/123/ES in EKČP oziroma jezikovni, sintetični, zgodovinski in teleološki metodi razlage teh pravnih virov, sledila bo primerjalna analiza ureditve v navedenih pravnih virih, upoštevajoč pri tem sodno prakso slovenskih sodišč, ESČP in

Sodišča EU ter dognanja tujih in domačih pravnih strokovnjakov, predstavljena v znanstveni in strokovni literaturi. S sintetično metodo bom preverila ali rešitve v KZ-1 odražajo ustrezen pristop in ali spoštujejo načela varstva okolja in narave.

2. Pravna načela, pomembna za kazenskopravno varstvo okolja

Pravna načela so t.i. „optimizacijski ukazi“, ki zahtevajo, da se nekaj v okviru pravnih in dejanskih možnosti uresniči do največje možne mere, oziroma pravna vodila, ki „usmerjajo vsebinsko opredeljevanje pravnih pravil, njihovo razumevanje in način njihovega izvrševanja“.³⁵ Medtem, ko pravno pravilo izraža tip vedenja in ravnanja na način „vse ali nič“, pravno načelo posreduje „vrednostno merilo“ kako naj ravnamo v pravnih razmerjih, oziroma neposredno izraža le „temelj, merilo in urejevalni razlog“, ki je zdaj bolj zdaj manj intenzivno izražen in ga udejanjamo prek tipov vedenja in ravnanja, ki jim je namenjen.³⁶ Pravna pravila so tako vrednostna merila, ki usmerjajo vsebinsko opredeljevanje pravnih pravil in način njihovega izvrševanja.³⁷ Delijo se na načela, ki so vsebovana v splošnih pravnih aktih in jih je kot vrednostna merila opredelil že postavodajalec (obvezna pravna načela) in na načela, ki so rezultat pravne prakse.

Pravna načela, ki so pomembna za kazenskopravno varstvo okolja lahko v grobem razdelimo v dve skupini. Na eni strani gre za načela kazenskega prava, na drugi za načela varstva okolja, ki je primarno predmet urejanja upravnega prava. Glede na to, da so kazenskopravne določbe, ki se nanašajo na varstvo okolja v pretežni meri blanketne narave je namreč pri uporabi kazenskih določb nujno potrebno tudi poznavanje in pravilna interpretacija okoljskega prava in načel iz katerih izhaja. Načela, ki se nanašajo na varstvo okolja je pri tem nadalje mogoče deliti na načela, ki izhajajo iz okoliščine, da je del suverenosti na tem področju v skladu z določbo 4. člena PDEU, ki določa deljeno pristojnost EU z državami članicami, bil prenesen na institucije EU in torej gre za splošna načela, ki urejajo temeljna izhodišča pravne ureditve EU in vprašanje razmerij med EU ter državami članicami na področju varstva okolja in na načela, ki se nanašajo na samo vsebino varstva okolja v okviru EU in Slovenije. Načela varstva okolja je pri tem v

³⁵ Katarina Vatovec in drugi, Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili, GV Založba, d.o.o., Ljubljana, 2010, str. 40 in 41.

³⁶ Marijan Pavčnik, Argumentacija v pravu, Pravna obzorja, Cankarjeva založba, Ljubljana, Gospodarski vestnik, 1984, str. 90.

³⁷ Marijan Pavčnik, navedeno delo, str. 91.

primeru kazenskega prava potrebno vedno razlagati v korelaciji z načeli kazenskega prava. Načela varstva okolja so namreč vodilo za razumevanje okoljskega prava in uporabo blanketnih izpolnitvenih določb, načela kazenskega prava pa osnovno vodilo pri uporabi kazenskopravne norme.

2.1. Načela kazenskega prava

2.1.1. Načelo legitimnosti in omejenosti represije

Z načelom legitimnosti represije razumemo zahtevo po moralni in etični upravičenosti vsakega represivnega posega v človekove svoboščine in pravice na zakonodajni in praktični ravni.³⁸ Za zakonodajalca navedeno načelo pomeni, da mora ob vsaki uvedbi inkriminacije pretehtati ali kazenskopravna prepoved ali zapoved, ki jo želi uveljaviti, ne predstavlja posega v kakšno človekovo pravico ali svoboščino in če jo predstavlja, ali je poseg vanjo opravičen zaradi državne ali javne varnosti, preprečevanja kaznivih dejanj, zagotavljanja javnega zdravja ali zaradi varovanja pravic in svoboščin drugih ljudi. Za državne organe, ki izvajajo represijo to načelo pomeni, da so posegi v pravice in svoboščine posameznika dopustni le, če ni mogoče ciljev zakona doseči drugače, z milejšim ukrepom (*ultima ratio*) oziroma kot izhaja iz 16. člena KZ-1; ko gre za nujno varstvo pravnih vrednot.

2.1.2. Načelo zakonitosti

Navedeno načelo izhaja iz 28. člena Ustave RS in 2. člena KZ-1. V skladu z obravnavanim načelom nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo, in ni zanj predpisal kazni, še preden je bilo dejanje storjeno in da se za dejanja, ki so kazniva, ugotavljajo in kazni zanje izrekajo po zakonu, ki je veljal ob izvršitvi dejanja, razen če je novi zakon za storilca milejši. Nanaša se tako na definicijo

³⁸ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 119.

kaznivega dejanja, njegovo določenost v zakonu, razmejitve z dejanji, ki niso kazniva, kakor tudi na določbe, ki so v zvezi z izbiro in odmero kazenskih sankcij.³⁹ Narekuje prepoved uporabe običajnega prava, prepoved retroaktivne veljave kazenskega zakona, zahteva, da mora biti kazenski zakon določen in prepoveduje analogijo. Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, v okviru poglavja 6.2., je spoštovanje navedenega načela pri okoljskih kaznivih dejanjih najbolj ogroženo.

2.1.3. Načelo humanosti

V okviru tega načela gre predvsem za vprašanje, kakor ravnajo pristojni državni organi in organi kazenskega pravosodja s tistim, ki je osumljen, obdolžen ali obtožen, da je izvršil kaznivo dejanje, kakšne sankcije se lahko zanj uporabijo in kako ravnajo z obsojencem organi, pristojni za izvrševanje kazenskih sankcij.⁴⁰ V materialnem kazenskem pravu je to vprašanje povezano s kaznijo in sicer njeno odmero po trajanju in vrsti. Tako niso humane smrtne kazni, telesna kaznovanja, trend pa gre tudi v skrajševanje zaporne kazni.

2.1.4. Načelo subjektivne ali krivdne odgovornosti

V skladu z navedenim načelom, ki je vsebinsko smiselno vsebovano v 24. členu KZ-1 se sme kazen uporabiti, če je dokazano, da je obtoženec zares storilec dejanja, ki ga je obtožen, in le če je ugotovljeno, da je kriv. Krivda storilca pa pomeni, da je storilec v trenutku izvršitve kaznivega dejanja ravnal s psihičnim odnosom do dejanja, zaradi katerega mu je dejanje mogoče očitati. Zavedati se je moral, da dela nekaj, česar ne bi smel, nekaj, kar je v nasprotju z njegovimi pravnimi obveznostmi oziroma da bi se bil tega vsaj moral zavedati⁴¹ in da je bil zmožen imeti svoje ravnanje v oblasti. V nasprotju s krivdno odgovornostjo je objektivna odgovornost kot odgovornost za povzročitev prepovedane posledice. Praviloma je storilec kazensko odgovoren, če je objektivne

³⁹ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 122 in 123.

⁴⁰ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 126.

⁴¹ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 128 in 129.

zakonske znake kaznivega dejanja izpolnil v krivdni obliki naklepa, izjemoma, če je to posebej predpisano pa tudi, če je ravnal v krivdni obliki malomarnosti.

2.1.5. Načelo individualizacije kazenskih sankcij

V skladu z navedenim načelom, ki je vsebinsko smiselno vsebovano v 49. členu KZ-1, mora biti kazenska sankcija prilagojena nevarnosti, ki jo povzroča konkretno kaznivo dejanje in storilčevi osebnosti, oboje z namenom, da se zagotovi namen kazenske sankcije in da se zagotovi pravičnost in smotrnost kazenske sankcije.

2.2. Načela, ki se nanašajo na okoliščino, da je del suverenosti s področja varstva okolja prenesen na EU, t.j. načela razmejitve pristojnosti na področju okoljskega prava med EU in državami članicami oziroma načela, ki opredeljujejo meje pristojnosti EU na področju varstva okolja

Pri obravnavanju kazenskopravnega varstva okolja na ravni EU ni mogoče mimo načel subsidiarnosti, sorazmernosti, prenosa pristojnosti in integracije. Omenjena načela so podlaga institucijam EU, da urejajo varstvo okolja in tudi področje kazenskega prava, ki nista v izključni pristojnosti EU. Za posameznika niso neposredno uporabna, za države članice pa so pomembna, ko implementirajo pravo EU, medtem, ko jih institucije EU morajo upoštevati pri vprašanju meja svojih pristojnosti.

2.2.1. Načelo prenosa pristojnosti

Za razmejitev med pristojnostmi EU in držav članic velja načelo prenosa pristojnosti, ki ga določa 5. člen Pogodbe o Evropski uniji (PEU). V skladu z načelom prenosa pristojnosti EU deluje le v mejah pristojnosti, ki so jih s PEU in PDEU nanjo prenesle države članice za uresničevanje ciljev, določenih v Pogodbah. Države članice ohranijo vse pristojnosti, ki niso s Pogodbama dodeljene Uniji. EU ima tako tri vrste zakonodajnih

pristojnosti:

- izključna pristojnost EU,
- deljena pristojnost EU in držav članic in
- dopolnjujoča pristojnost EU.

Okolje spada v področje deljene pristojnosti EU in držav članic. Navedeno pomeni, da lahko ukrepe za varovanje okolja sprejemajo tako institucije EU kakor tudi države članice, slednje toliko, kolikor svoje pristojnosti ne izvaja EU.

Dopolnjujoča pristojnost EU pomeni, da lahko EU sprejema ukrepe za podporo, uskladitev ali dopolnitev ukrepov držav članic, ne da bi s tem nadomeščala njihovo pristojnost ali zahtevala usklajevanje nacionalnih zakonodaj. Med to področja spada varovanje in izboljšanje človekovega zdravja, ki je lahko tudi povezano z okoljem.

2.2.2. Načelo subsidiarnosti in sorazmernosti (proporcionalnosti)

Pri izvajanju svojih pristojnosti sme EU z namenom, da se zagotovijo temeljni cilji EU in nemoteno izvršujejo pristojnosti EU, posegati ob upoštevanju načela subsidiarnosti in sorazmernosti (proporcionalnosti) tudi na področja, ki niso v njeni izključni pristojnosti (ampak dopolnjujoči ali deljeni pristojnosti).

Načelo subsidiarnosti je bilo sprva uporabljeno, sicer z nekoliko drugačno vsebino, ravno v zvezi z okoljskim pravom, sedaj velja za vse dejavnosti Skupnosti. Nanaša se na pravico Unije, da ureja neko področje, ki ni v njeni izključni pristojnosti in s tem posega v pravico držav članic, da urejajo določena področja samostojno in suvereno. Zajeto je v drugem odstavku 5. člena PEU z naslednjo vsebino: *„V skladu z načelom subsidiarnosti Unija deluje na področjih, ki niso v njeni izključni pristojnosti, le če in kolikor države članice ciljev predlaganih ukrepov ne morejo zadovoljivo doseči na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, temveč se zaradi obsega ali učinkov predlaganih ukrepov lažje dosežejo na ravni Unije. Institucije Unije uporabljajo načelo subsidiarnosti v skladu*

s Protokolom o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti.“

Institucije Unije tako morajo preden ukrepajo na področjih, ki niso v njihovi izključni pristojnosti in pravno urejajo tako področje izkazati, da je njihov ukrep skladen s tem načelom. V zvezi z varstvom okolja se običajno sklicujejo na trditev, da je varstvo okolja mogoče bolje oziroma lažje⁴² doseči na ravni Unije kot na ravni vsake države članice posebej. Po navedenem načelu tako Unija oziroma njene institucije urejajo področje, ki sicer ni v njihovi izključni pristojnosti v primeru: ko gre za področje, kjer je vpliv posega čez meje države članice, ko ukrepi države članice ne bi zadoščali za dosego ciljev, ki jih določata PEU oziroma PDEU (negativno merilo), ali pa bi drugače prišlo do škode za drugo državo članico, ne nazadnje pa, ko bi ukrepi Unije dali nedvoumno korist in bi bilo z njimi mogoče bolje doseči hotene pozitivne učinke (pozitivno merilo). V glavnem bodo ukrepi EU, ki se nanašajo na področje čezmejnega vpliva na okolje ustrezali načelu subsidiarnosti. Med državami članicami so pred posegom Unije na področju kazenskopravnega varstva okolja obstajale velike razlike. Medtem, ko so Danska, Nizozemska, Švedska, Avstrija in Nemčija bile naprednejše v prizadevanju za varstvo okolja, so po drugi strani Grčija, Španija, Portugalska in Italija bile manj.⁴³ Glede na take razlike, upoštevajoč, da imajo škodljive posledice posegov v okolje lahko čezmejne učinke⁴⁴ in da strožja zakonodaja s področja varstva okolja vpliva na ekonomski razvoj saj pogosto podraži proizvodnjo in torej niža konkurenčnost z vidika cene blaga in storitev in lahko vpliva na to kje bo locirana določena industrija, s tem pa na delovna mesta in onesnaženost določenega območja, je tako lažje oziroma bolje, da se to področje ureja vsaj v določeni meri enotno na ravni Unije. *Jans*⁴⁵ ob tem opozarja še na en pomemben aspekt urejanja okoljskega prava na ravni EU zaradi katerega je primerneje okoljsko pravo urejati na ravni Unije kot celote – preprečevanje omejevanja uvoza in izvoza blaga in storitev med državami članicami zaradi različnih okoljskih pravil za blago in storitve.

⁴² Kaj natančno zajema ta pojem ni definirano. Ludwig Krämer v *EC Environmental Law*, str. 17 v tej zvezi omenja možne razlage v smislu hitrosti, učinkovitosti, približevanja državljanom, demokratičnost, konsistentnost s partnerji zunaj EU, ipd.

⁴³ Ludwig Krämer, *EC Environmental law*, str. 17.

⁴⁴ Npr. onesnaževanje zraka, ozonska luknja, klimatske spremembe,...

⁴⁵ Jan H. Jans, *European Environmental law After Lisbon*, 4th edition, European Law Publishing, Groningen Amsterdam, 2012, str. 16.

Načelo proporcionalnosti zagotavlja, da se na ravni EU pravno regulirajo le tista področja in v takšni meri kot je potrebno za zagotovitev cilja. V zvezi z okoljskim pravom EU je Sodišče EU to načelo uporabilo v zvezi s:⁴⁶

- presojo veljavnosti prava EU;
- tehtanjem med svobodno trgovino in varstvom okolja;
- tehtanjem ali lahko država članica obdrži ali uvede strožjo zakonodajo od pravil EU.

V skladu s tem načelom mora zakonodaja EU biti taka, da daje najvišjo možno mero svobode nacionalnim zakonodajalcem držav članic. Čim pogosteje se morajo uveljavljati minimalni standardi, ob katerih se državam članicam dopušča sprejem strožjih standardov, direktive pa se uveljavljajo pogosteje od uredb, pri tem pa so okvirne direktive pogostejše od direktiv, ki opredeljujejo podrobne ukrepe, če je le mogoče pa naj se uporabijo neobvezujoči pravni instrumenti.⁴⁷

V primeru kazenskopravnega urejanja določenega področja, npr. varstva okolja, morajo biti poleg že navedenih, splošnih zahtev načela subsidiarnosti in sorazmernosti, upoštevane še določene posebne zahteve iz 83. člena PDEU, ki natančneje opredeljujejo navedeni načeli na področju sprejemanja kazenskopravne zakonodaje v EU in bodo opredeljene v poglavju 4.2.

2.2.3. Načelo integracije

Načelo integracije izhaja iz vsebine 11. člena PDEU. V skladu z navedenim načelom mora biti varstvo okolja integrirano v vse druge politike EU in ni ločeno področje, ki bi se ga obravnavalo zgolj samo zase. Pri načrtovanju drugih politik EU (npr. transport, kmetijstvo, ribištvo, energetika, razvojna pomoč, trgovina in zunanje zadeve, notranji trg, konkurenca,...) ga je treba upoštevati in integrirati v zakonodajo in v ukrepe EU, saj se le

⁴⁶ Povzeto po Stuart Bell in drugi, navedeno delo, str. 191.

⁴⁷ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 17.

tako lahko zagotovi trajnostni razvoj (*sustainable development*).⁴⁸ Navedeno načelo se je prvič pojavilo že v Enotnem evropskem aktu (EEA), zahteva pa spoštovanje načel varstva okolja, navedenih v 191. členu PDEU, s strani institucij EU pri vseh ukrepih. Pri tem načelom varstva okolja ni mogoče priznati prednosti. Potencialne konflikte med zaščito okolja in delovanjem notranjega trga se rešuje z načeli enakega obravnavanja in proporcionalnosti.⁴⁹

2.3. Splošna načela varstva okolja v mednarodnem pravu, pravu EU in v pravu Republike Slovenije

2.3.1. Načela varstva okolja v mednarodnem pravu

V mednarodnem okolju ni enotne organizacije, ki bi širše obravnavala mednarodno okoljsko pravo, prav tako ni enotne mednarodne konvencije, ki bi celovito urejala področje varstva okolja. Okoljsko pravo je na mednarodni ravni predmet dvo ali večstranskih pogodb, predmet obvezujočih aktov mednarodnih organizacij, prakse držav in predmet t.i. *soft law* zavez, vsebinsko pa se ti pravni viri nanašajo na posamezne segmente okolja (npr. klimatske spremembe, varstvo ogroženih vrst ipd.). Tako je tudi izbor načel mednarodnega okoljskega prava rezultat pregleda navedenih aktov, predvsem pa odločbe arbitražnega sodišča v zadevi *Iron Rhine*,⁵⁰ ki jo kot vodilno z vidika predstavitve načel mednarodnega okoljskega prava omenja *Sands*.⁵¹ Omenjeni avtor med načela mednarodnega okoljskega prava uvršča:

–načelo suverenosti države nad naravnimi viri in odgovornost držav, da ne povzročajo okoljske škode preko svojih meja (navedeno načelo državam sicer priznava suverenost

⁴⁸ Namesto izraza »trajnostni razvoj« se uporablja tudi izraz »vzdržnostni razvoj«, ki natančneje ponazarja vsebino načela »sustainable development«. Po navedenem načelu je treba pri zadovoljevanju potreb sedanje generacije upoštevati enake možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih in omogočiti dolgoročno ohranjanje okolja.

⁴⁹ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 24.

⁵⁰ Arbitražno sodišče je odločalo v sporu med Belgijo in Nizozemsko: *Iron Rhine arbitration*, Award of 24 May 2005, Permanent Court of arbitration Award Series, *The Iron Rhine (Ijzeren Rijn) arbitration (Belgium-Netherlands) Award of 2005 (2007) (the Iron Rhine case)*, par. 223.

⁵¹ Philippe Sands, *Principles of International Environmental law*, 3th edition, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, str. 187.

nad njenimi naravnimi viri a ne neomejeno; ta suverenost je omejena s škodo, ki bi lahko nastala izven njenih meja; npr. jedrski poskusi ipd.);

– načelo preventivnih ukrepov (nalaga ukrepe za varstvo okolja še preden škoda nastane npr. z izdajanjem koncesij in dovoljenj, ne-izvrševanje pravil v tej zvezi pa se po pravilih nacionalnih zakonodaj sankcionira z odškodninsko in kazensko odgovornostjo);

– načelo sodelovanja med državami (navedeno načelo zajema pravila po katerih sosednje države pridobivajo pravico do nujnih informacij- izmenjave informacij, konzultacije med državami in obveščanje, določbe o nujnih informacijah, čezmejno izvrševanje mednarodnih okoljskih standardov),

– načelo trajnostnega razvoja (razvoj, ki omogoča zadovoljevanje sedanjih potreb, ne da bi omejeval sposobnost prihodnjih generacij, da bi zadovoljile svoje potrebe);⁵²

– previdnostno načelo (če obstaja nevarnost za resno in nepopravljivo škodo, pomanjkanje znanstvene gotovosti za nastanek tovrstne škode ne sme biti izgovor za ukrepe, namenjene degradaciji okolja);⁵³

– načelo odgovornosti onesnaževalca (*polluter pays principle*), po katerem mora onesnaževalec kriti stroške za odpravo ali zmanjšanje onesnaženja;

– načelo skupne, a različne odgovornosti. Navedeno načelo se je razvilo iz načela enakosti držav v splošnem mednarodnem pravu in spoznanja posebnih potreb držav v razvoju pri razvoju, uporabi in interpretaciji pravil mednarodnega okoljskega prava. Tako je v okviru Združenih narodov (ZN) v Deklaraciji o okolju in razvoju iz leta 1992, sprejeti v Riu in Okvirni konvenciji ZN o podnebnih spremembah iz leta 1992 navedeno, da so države dolžne delovati pri varstvu okolja oziroma klime na temelju enakosti držav in z upoštevanjem njihovih različnih odgovornosti za okoljsko škodo in z upoštevanjem kapacitet, ki jih imajo za to na voljo. Glede na to, da so države različno prispevale k globalni okoljski degradaciji, imajo skupno, a različno odgovornost. Države imajo odgovornost zagotavljanja trajnostnega razvoja glede na svoj doprinos k globalni degradaciji okolja in glede na tehnologijo in finančne resurse ki jih obvladujejo.⁵⁴ Tako

⁵² Philippe Sands, navedeno delo str. 206.

⁵³ Bergen Ministerial Declaration on Sustainable Development in the United Nations Economic Commission for Europe iz leta 1990.

⁵⁴ Lavanya Rajamani, *Differential Treatment in International Environmental Law*, Oxford University Press, New York, 2006, str. 9.

navedeno načelo zajema dva elementa: skupno odgovornost držav pri varstvu okolja in potrebno po upoštevanju različnega doprinosa k okoljskim problemom in po upoštevanju njihove zmožnosti preprečiti, zmanjšati ali nadzirati nevarnost za okolje. Vse države so dolžne varovati okolje a za države oziroma skupine držav pri tem veljajo drugačni standardi. Med državami obstojijo številne razlike na zgodovinskem, ekonomskem in političnem področju ter številne druge razlike, ki jih prav tako ni mogoče zanemariti. S skupno, a drugačno odgovornostjo se upoštevajo te razlike. Različno obravnavanje se tako vrši v korist v korist držav v razvoju, in v korist industrijskih držav.

*Jans*⁵⁵ med temeljnimi načeli mednarodnega okoljskega prava omenja še načelo enakega obravnavanja (*equal treatment*). V skladu z navedenim načelom ni dopustno primerljive situacije obravnavati različno in različnih situacij ni dopustno obravnavati na enaki način razen, če je tako obravnavanje objektivno upravičeno.

2.3.2. Načela varstva okolja v pravu EU

Načela, ki zadevajo varstvo okolja vsebuje 191. člen PDEU. Po mnenju *Krämerja*⁵⁶ navedena načela za posameznika in tudi za državo članico ne igrajo posebne vloge in zanju niso neposredno uporabna, temveč so pomembna le kot podlaga zakonodajnim telesom EU pri sprejemanju sekundarne zakonodaje. Z vidika posameznika in države članice so pomembna le za postopke pred Sodiščem EU. Slednje je že sprejemalo odločitve s področja varstva okolja s sklicevanjem na navedena načela.⁵⁷

V XX. poglavju PDEU, ki se nanaša na okolje, so v 2. točki 191. člena navedena posebna načela, na katerih gradi pravo EU okoljsko politiko. Navedena načela so v pretežni meri že prej omenjena splošna načela mednarodnega okoljskega prava (med njimi ni načela skupne oziroma diferencirane odgovornosti, saj EU temelji na enakosti držav članic in

⁵⁵ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 21.

⁵⁶ Ludwig Krämer, *EC Environmental Law*, 5th Edition, str. 13.

⁵⁷ Zadeva C-2/90, *Commission v Belgium* [1992] E.C.R. I-4431.

zahteva enake temelje varstva okolja) in sicer so to naslednja načela:

- previdnostno načelo (*precautionary principle*);
- načelo preventive (*prevention principle*);
- načelo odpravljanja okoljske škode pri viru (*source principle*);
- načelo odškodninske odgovornost povzročitelja obremenitve (*polluter pays principle*).

Poleg navedenih načel se v PDEU pojavlja (npr. tretji odstavek 114. člena PDEU) še eno od posebnih načel okoljskega prava, namreč načelo zagotavljanja visoke ravni varovanja in izboljševanja kvalitete okolja. Jans pri tem opozarja, da navedeno načelo ne zahteva najvišje možne mere varovanja kvalitete okolja temveč le visoko raven le-te, kar še vedno omogoča iskanje ravnotežja med varovanjem okolja in ekonomskimi interesi.⁵⁸

Navedena načela, z izjemo načela, da škodo plača onesnaževalec in se nanaša predvsem na civilno odgovornost za nastalo škodo (katere temelj pa je lahko tudi kaznivo dejanje zoper okolje), so bila osnova za nadgradnjo varstva okolja v EU, določeno v sekundarni zakonodaji in s tem tudi kazenskopravno varstvo okolja. Načelo previdnosti in preventive se tako odraža v pravilih o kazenski odgovornosti oseb, ki povzročijo (zgolj) nevarnost za škodo okolju (zrak, vode, zemlja živali, rastline) in zdravju ljudi (ogrožitvena kazniva dejanja). Načelo odpravljanja okoljske škode pri viru zavezuje k izogibanju okolju in zdravju ljudi nevarnim dejavnostim in stvarjem, če pa se opravlja tovrstna dejavnost, pa naj ima le vnaprej določene, nadzorovane negativne učinke, pogosto določene s predpisi, kršitev le-teh, če povzroči nevarnost za določeno škodo okolju ali ljudem, pa je lahko tudi osnova kazenske odgovornosti.

⁵⁸ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 42.

2.3.2.1. Previdnostno načelo (precautionary principle)

Previdnostno načelo se je prvič pojavilo leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo, medtem ko je načelo preventive obstajalo že od leta 1987.⁵⁹ V PDEU, ki navedeno načelo omenja v 191. členu, njegova vsebina ni natančno določena. To daje možnost različnih interpretacij. Pomoč pri razlagi navedenega načela dajejo obrazložitve Komisije v okviru Communication from the Commission of 2 February 2000 on the precautionary principle [COM (2000) 1 final- ni bila objavljena v Uradnem listu] in nekateri pravni viri, ki vežejo EU. Tako je Komisija v navedenem aktu opredelila, da se navedeno načelo v primeru, ko znanstveni podatki ne omogočajo popolne ocene tveganja, vsebina tega načela lahko uporabi, da se ustavi distribucija ali umakne iz trga izdelek, ki bi lahko bil nevaren za zdravje ljudi, živali ali rastlin ali nevaren okolju. Podobna razlaga izhaja tudi iz mednarodnega prava. Previdnost pomeni, da kljub pomanjkanju znanstvene gotovosti glede obstoja ali mere nevarnosti za nastanek škode, ni dopustno odlašati s preventivnimi ukrepi za zavarovanje okolja.⁶⁰ Načelo previdnosti omogoča sprejem preventivnih odločitev v primeru nevarnosti za okolje. Uporablja se, če bi proizvod ali dejavnost lahko imela nevarne učinke, zaznavne z znanstveno in objektivno evalvacijo, če ta evalvacija ne omogoča ocene z zadostno gotovostjo. Po navedbah Komisije se uporablja, če so izpolnjeni trije pogoji:

- ob zaznavi potencialnega negativnega učinka;
- evalvaciji znanstvenih podatkov, ki so na voljo;
- obstoju znanstvene negotovosti.

Upoštevanje navedene pogoje, morajo pristojni za krizni management, na katere se navedeno načelo prvenstveno nanaša, pri oceni tveganja za zdravje ljudi, živali in rastlin ravnati po treh načelih:

- omogočiti popolno znanstveno oceno tveganja, ki je mogoča in oceniti stopnjo

⁵⁹ Načelo previdnosti sicer ni omejeno zgolj na pravo EU, uporablja ga tudi ESČP v svojih odločbah – Tătar v. Romania (odločba z dne 27. januar 2009).

⁶⁰ Nicolas de Sadeleer, Implementing the precautionary principle, 2012, Sterling, USA.

znanstvene negotovosti pri oceni tveganja;

- opraviti evalvacijo tveganja in evalvacijo posledic v primeru ne - ukrepanja;
- omogočiti participacijo vseh zainteresiranih strank pri študiji previdnostnih ukrepov, ko so znani znanstveni podatki o oceni tveganja.

Ko se enkrat ugotovi tveganje za zdravje ljudi, živali in rastlin, mora krizni management ravnati po naslednjih načelih:

- zagotoviti mora proporcionalnost med ukrepi, ki jih sprejmejo in ravnijo zaščite;
- zagotoviti nediskriminacijo pri uporabi ukrepov;
- zagotavljati konsistentnost ukrepov s podobnimi ukrepi, ki so se že uporabili in se uporabljajo v podobnih situacijah oziroma zagotoviti podoben pristop;
- raziskati morajo prednosti in stroške ukrepanja in ne-ukrepanja;
- zagotoviti morajo revizijo ukrepov v oziru na znanstveni napredek.

Pri tem navedeno načelo ne pomeni, da se mora tveganje zmanjšati na nič.⁶¹ Presoja sprejemljive mere tveganja za družbo je politična odgovornost, upoštevati pa je treba, da je že objektivno podana nevarnost za zdravje ljudi oziroma okolje dovolj za ukrepanje in se ne sme čakati na nastanek predvidenih posledic.⁶²

Pravilna uporaba navedenega načela po sodbah Sodišča⁶³ prvenstveno zahteva npr. identifikacijo potencialnih negativnih posledic zadevnih substanc za zdravje in celovito oceno vpliva na zdravje, ki temelji na najbolj zanesljivih znanstvenih podatkih, ki so bili

⁶¹ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 43.

⁶² C-157/96 National Farmers' Union a.o. [1998] ECR I-2211, par. 63, C -180/96 UK v. Commission [1998] ECR I -2265, par. 99, C – 236/01 Monsanto Agricoltura Italia and Others [2003] ECR I-8105.

⁶³ Sodišče EU se je z vprašanjem previdnostnega načela ukvarjalo v zadevah C -341/95 Bettati v Safety Hi-Tech Srl (1998) ECR I-4355, in Sodišče 1. stopnje v zadevi T – 13/99 Pfizer v European Commission (2002) ECR II- 3305, C -333/08 Commission v. France [2010] ECR I-757, par. 92; C -343/09 Afton Chemical, sodba z dne 8. julij 2010; C-77/09 Gowan Comércio Internacional e Serviços, sodba z dne 22. december 2010.

ugotovljeni v nedavnih mednarodnih raziskavah.

Med drugimi viri, ki pomagajo pri interpretaciji vsebine tega načela *Krämer*⁶⁴ omenja Konvencijo o zaščiti morskega okolja v severovzhodnem Atlantiku (OSPAR), sprejeto leta 1992, ki je začela veljati 25.3.1998 in jo je EU ratificirala ter po kateri:

„se načelo previdnosti uporablja, če obstajajo utemeljeni razlogi za skrb, da bodo snovi ali energija, ki neposredno ali posredno vstopajo v okolje, lahko povzročili škodo človekovemu zdravju, škodo življenjskim virom,..., čeprav ni prepričljivega dokaza o vzročni zvezi med njimi in tovrstnimi učinki“. Komisija je sicer leta 2000 navedla, da je sklicevanje na navedeno načelo odvisno od tega ali je informacija nezadostna, dvoumna ali negotova, in so hkrati indikacije, da bo možen nevaren učinek na okolje ali na zdravje ljudi, živali ali rastlin, ki ne bo v skladu z želeno ravnijo zaščite.

Navedeni avtor še navaja, da se to načelo uporablja za to, da upraviči ukrepe v primerih, ko obstaja znanstvena negotovost o vzrokih in obsegu vpliva na okolje, kot primer pa navaja ukrepe v zvezi s proizvodi iz azbesta, kadmija in ftalatov ter ukrepe v zvezi s klimatskimi spremembami. Uporaba navedenega načela pomeni, da se lahko izvedejo ukrepi brez čakanja na oceno tveganja, ki običajno traja nekaj let, pa še so rezultati nepopolni ali pa so različne interpretacije rezultatov.

Podobno interpretacijo navedenega načela podaja tudi *Jans*:⁶⁵ „Če obstaja močan sum, da bo določena aktivnost imela škodljive posledice za okolje je bolje ravnati prej kot bo prepozno in čakati, da bo znanost ponudila odgovor na vzročno zvezo med to aktivnostjo in nastalo škodo. Zagotavlja torej, da se izognemo potencialnemu tveganju“. Pri tem povzema izraz nekaterih avtorjev, ki pojasnjuje namen tega načela v smislu *„in dubio pro natura“*.

Navedeno načelo izhaja iz predpostavke, da znanost ne more absolutno predvideti kako,

⁶⁴ Ludwig Krämer, EC Environmental law, str. 21.

⁶⁵ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 43.

kdaj in zakaj se bodo pojavili škodljivi vplivi oziroma kakšen bo njihov vpliv na ljudi in na ekosistem, zato je treba pri dejavnostih, pri katerih ni preverjenih vseh morebitnih negativnih učinkov, a je zaznati resno nevarnost pojava škodljivih vplivov, ravnati „raje varno kot kasneje obžalovati“.⁶⁶

2.3.2.2. Načelo preventive (the prevention principle)

Tudi glede tega načela v PDEU ni definicije. Pojavlja se skupaj z načelom previdnosti in med njima ni mogoče potegniti ostrih ločnic. *De Sadeleer*⁶⁷ ju razmejuje po merilu razlike v stopnji nevarnosti, ki preti okolju. Preventiva temelji na gotovosti (podkrepljeni z znanstvenimi in izkustvenimi podatki) nastanka škode in izhaja iz izkušenj, da določeno ravnanje v določeni stopnji predstavlja tveganje za škodo na okolju⁶⁸ ter poziva k preventivnim ukrepom, da se škoda, ki gotovo preti, prepreči. Po drugi strani pa načelo previdnosti pride v poštev, ko verjetnost nastanka škode ni mogoče predvideti z gotovostjo. Razlika med navedenima načeloma je tako v stopnji gotovosti za nastanek škode: pri načelu previdnosti ni gotovo ali bi zaradi določenega ravnanja sploh nastala, ker ni dovolj znanstvenih podatkov, pri načelu previdnosti pa vemo kakšna je stopnja tveganja nastanka škode, ki se ji poskušamo izogniti. Tako kot načelo previdnosti je tudi navedeno načelo namenjeno preprečevanju nastanka škode na okolju še preden nastane in poziva k preventivnemu ravnanju. Ko škoda na okolju enkrat nastane, je namreč takšno stanje lahko nepopravljivo. Prvič se je pojavilo v EEA. *Bell*⁶⁹ navaja, da navedeno načelo promovira preventivo pred nastankom okoljske škode v smislu »bolje preprečiti kot odpravljati«.

⁶⁶ Stuart Bell, navedeno delo str. 60.

⁶⁷ Nicolas de Sadeleer, *Environmental principles, From Political Slogans to Legal Rules*, Oxford University Press, New York, 2005, str. 74.

⁶⁸ Nicolas de Sadeleer navedeno karikira z rusko ruleto, pri kateri obstaja gotovo tveganje smrti, ki ima predvidljivo stopnjo 1:6).

⁶⁹ Stuart Bell, navedeno delo, str. 61.

2.3.2.3. Načelo odpravljanja škode pri viru (the source principle)

Navedeno načelo naj bi zagotavljalo, da se že pri viru onesnaževanja naredijo omejitve, ki bi preprečevale nastanek škode. Tega zaradi ekonomskih interesov ni mogoče vedno uresničiti. Kljub temu, da se za nekatere dejavnosti in stvari ve, da bodo pri izvajanju oziroma uporabi povzročali škodo okolju, niso prepovedani, še vedno pa se lahko zanje postavijo omejitve, ki preprečijo nastanek večje škode. Pogosto se to izvede na način določanja zahtev po določeni kvaliteti. V skladu z navedenim načelom se določajo prvenstveno standardi za emisije in ne za kvaliteto okolja, predvsem ko gre za onesnaževanje vode in zraka. V tem oziru je odločalo tudi Sodišče v zadevi *Walloon Waste*,⁷⁰ ko je navedlo, da ne gre za diskriminatorni ukrep, če se omeji uvoz tujih odpadkov. Vsaka regija oziroma lokalna skupnost mora namreč poskrbeti za svoje odpadke (reciklažo, odlaganje, predelavo,...). Odpadki se morajo predelati čim bližje kraju nastanka (t.i. načelo bližine, ang: *proximity principle*). V eni svojih naslednjih odločb pa je bilo Sodišče pri uporabi tega načela preciznejše. Navedlo je namreč, da se izvoz odpadkov, ki so namenjeni recikliranju ne sme omejiti, če gre za odpadke, ki niso nevarni in tako načelo bližine ne more biti opravičilo za omejitev izvoza.⁷¹ Pri razlikovanju med nevarnimi in nenevarnimi odpadki je pri tem treba biti precizen in dosleden. Posledice zbiranja nevarnih odpadkov od drugod in skladiščenje ali predelava na posameznih območjih so se namreč v premnogih primerih izkazale za izredno hude. *Klenovškova in Meško*⁷² tako omenjata primer Kampanije v Italiji, kjer je zaradi nenadzorovanega odlaganja odpadkov prišlo do uničujočih posledic za tamkajšnje kmetijstvo, ko so morali v letih 2002 ni 2003 zaradi toksinov v ovčjem in govejem mleku evtanazirati več kot 10.000 živali, na tem območju pa je bila pojavnost nekaterih oblik raka povečana za kar 400 odstotkov. Podajata tudi primer mesta Guiyu na Kitajskem, ki leži v bližini Hongkonga in je bilo odlagališče e-odpadkov (elektronski odpadki). Raven

⁷⁰ C-2/90 Commission v. Belgium [1992] ECR I-4431.

⁷¹ C-209/98 Sydhavnens Sten & Grus [2000] ECR I-3743, par. 48.

⁷² Ana Klenovšek in Gorazd Meško, Kriminološki vidiki mednarodne trgovine z odpadki, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana 2011, str. 52.

svinca v bližnji reki je bila za 2400 – krat višja od sprejemljive ravni, ki jo določa Svetovna zdravstvena organizacija (WHO).

2.3.2.4. Načelo odškodninske odgovornosti nosilca obremenitve okolja

Navedeno načelo narekuje odgovornost onesnaževalca, da odpravi škodo oziroma plača škodo, ki nastane in da ni družba tista, ki bo to naredila zanj preko taks ipd.. To načelo ni mogoče vedno uveljaviti. Nekateri vplivi na okolje so namreč taki, da jih posamezni onesnaževalec ne more popraviti s poplačilom škode. *Krämer*⁷³ med takimi posegi v okolje, ki jih posameznik ne more popraviti omenja poseg v podtalnico, onesnaženje obalne vode, krčenje gozda, erozijo tal, klimatske spremembe, smog v urbanih območjih in številna onesnaženja zaradi preteklih aktivnosti.

EU je sprejela Direktivo 2008/99/ES izhajajoč iz navedenih načel in izhajajoče iz tega, da je treba inkriminirati že dejavnosti, ki povzročajo ali je verjetno, da bodo povzročile dejansko škodo ozračju, vključno s stratosfero, zemlji, vodi, živalim ali rastlinam, vključno z ohranjanjem vrst in ne zgolj tiste, ki so že povzročile tovrstno škodo (ogrožitvena kazniva dejanja).

Bell med okoljskimi načeli, pomembnimi za varovanje okolja v EU omenja še načelo bližine, po katerem naj bi se odpadki odlagali oziroma reciklirali na območju na katerem so nastali, načelo substitucije, po katerem naj se kemikalije zamenjajo z varnejšimi kemikalijami, enako tehnologije in materiali, zlasti če te že obstajajo, nadalje načelo sodelovanja javnosti, po katerem morajo biti informacije o okoljskih zadevah dostopne javnosti, javnost pa ima pravico do sodelovanja pri odločanju o okoljskih problemih in ne nazadnje omenja tudi trajnostno načelo, po katerem naj se razvoj gradi na ohranjanju narave in naj se ne izrabljajo naravni viri, ki jih ni mogoče obnoviti.⁷⁴

⁷³ Ludwig Krämer, EC Environmental law, str. 25, 26.

⁷⁴ Stuart Bell, navedeno delo, str. 60.

2.3.3. Načela varstva okolja v ZVO-1

Načela, omenjena v PDEU je povzel tudi ZVO-1, ki poleg teh določil omenja še nekatera druga načela. V drugem poglavju ZVO-1 so tako omenjena naslednja načela: trajnostnega razvoja, celovitosti, sodelovanja, preventive, previdnosti, odgovornosti povzročitelja, plačila za obremenjevanje, subsidiarnega ukrepanja, spodbujanja, javnosti, varstva pravic, dopustnosti posegov v okolje in načelo ekološke funkcije lastnine. Medtem, ko je za načela preventive, previdnosti in odgovornosti povzročitelja, ki izhajajo iz PDEU jasno, da jih ZVO-1 vsebuje, pa je načelo odpravljanja okoljske škode pri viru, ki ga opredeljuje PDEU, razvidno iz ZVO-1 le posredno. Vsebuje ga namreč načelo dopustnosti posegov v okolje, ki določa dopustnost tovrstnih posegov le, če ne povzročajo čezmerne obremenitve.

KZ-1 kazenskopravno varstvo okolja opredeljuje z blanketnimi določbami, ki napotujejo na uporabo predpisov upravnega prava s področja varstva okolja, torej ZVO-1 kot krovni predpis s tega področja, zato so v njem vsebovana načela posredno pomembna tudi za kazenskopravno varstvo okolja. Načela namreč pomagajo pri razlagi predpisov. Kot je bilo že omenjeno v okviru navedb o načelih varstva okolja iz PDEU, so za kazenskopravno varstvo pomembna predvsem tri načela. ZVO-1 je tako v okviru načela preventive določil, da morajo biti vsi poseg v okolje zasnovani in izvedeni tako, da povzročijo čim manjše obremenjevanje okolja.⁷⁵ Načelo previdnosti je opredeljeno v 8. členu ZVO-1 in je namenjeno uvajanju novih dejavnosti, tehnologij ali proizvodov ter v grobem določa prepoved vseh novosti, ki bi lahko povzročile nepopravljivo škodo okolju in zdravju ljudi.⁷⁶ Pri načelu dopustnosti posegov v okolje pa je določeno, da je poseg v okolje dopusten le, če ne povzroča čezmerne obremenitve.

⁷⁵ Mejne vrednosti emisije, standardi kakovosti okolja, pravila ravnanja in drugi ukrepi varstva okolja morajo biti zasnovani, vsak poseg v okolje pa načrtovan in izveden tako, da povzroči čim manjše obremenjevanje okolja.

⁷⁶ Tako navedeni člen določa: (1) Uvajanje novih tehnologij, proizvodnih postopkov in izdelkov je dopustno le, če ob upoštevanju stanja znanosti in tehnike ter možnih varstvenih ukrepov ni pričakovati nepredvidljivih škodljivih učinkov na okolje ali zdravje ljudi. (2) Če obstaja možnost nepopravljivega uničenja okolja ali če so ogrožene njegove regeneracijske sposobnosti, pomanjkanje znanstvene zanesljivosti ne sme biti razlog za odlaganje ukrepov.

3. Mednarodni normativni okviri kazenskopravnega varstva okolja

3.1. Pot do mednarodnega kazenskopravnega varstva okolja

Varstvo okolja se je v zakonodaji industrijskih držav pojavilo v poznih sedemdesetih letih. V tem času, predvsem pa v osemdesetih letih se je ta tema pojavila tudi v političnih programih in posledično so se pojavila prva ministrstva za okolje,⁷⁷ varstvo okolja je postala tudi vsebina ustav. Razvoj tega področja prava je tekkel po posameznih državah različno. Razlike v pravu med državami so omogočale selitve protipravne dejavnosti zoper okolje tja, kjer varstvo okolja še ni bilo učinkovito varovano ali pa sploh ni bilo. Poleg dejavnosti, ki so jo izvajali posamezniki zoper okolje, so se vedno bolj pojavljala tudi kazniva dejanja, storjena v sotorilstvu oziroma kazniva dejanja, storjena v hudodelskih združbah. Slednje so bile prisotne predvsem na treh področjih: trgovanje s prepovedanimi snovmi, ki tanjšajo ozonski plašč (*ozone depleting substances- ODS*), nedovoljena obdelava in odlaganje nevarnih odpadkov in nedovoljeno trgovanje z ogroženimi vrstami.⁷⁸ Po prvotnih zblíževanjih zakonodaje s področja varstva okolja, ki se je vršila predvsem preko mednarodnih konvencij in resolucij, ki so na bilateralni ali multilateralni ravni pokrivalo posamezne segmente varstva okolja, se je tako krepilo zavedanje, da bo treba to področje okrepiti s kazenskim pravom in da bo to moralo imeti mednarodne razsežnosti.

Mednarodno pravo, ki se nanaša na varstvo okolja delimo na t.i. „*soft law*“ in „*hard law*“⁷⁹. Med „*hard law*“ spadajo mednarodne pogodbe (imenovane tudi konvencije oziroma sporazumi), splošno priznana pravna načela, običajno pravo po katerem ravnajo države in sodne odločbe.⁸⁰ Med „*soft law*“ spadajo deklaracije,⁸¹ priporočila raznih

⁷⁷ Françoise Comte in drugi, *Environmental crime in Europe, Rules of sanctions*, Groningen, Europa Law Pub., 2004, str. 77.

⁷⁸ Françoise Comte in drugi, navedeno delo, str. 74.

⁷⁹ Stuart Bell, navedeno delo, stran 150.

⁸⁰ Npr. odločbe ESČP.

⁸¹ Stuart Bell med njimi omenja deklaracije pod okriljem Združenih narodov: Rio Declaration on

mednarodnih organizacij in standardi (npr. standardi WHO v zvezi s pitno vodo). Za kazenskopravno varstvo okolja so pomembne predvsem mednarodne pogodbe, ki zavezujejo države in opredeljujejo prepovedana ravnanja zoper okolje, saj na njihovi podlagi države gradijo notranjo zakonodajo in v okviru civilnega in upravnega prava opredelijo prepovedana ravnanja,⁸² ki so nato preko blanketnih kazenskih norm podlaga za kazensko odgovornost in mednarodne pogodbe, ki že v svojih določbah opredeljujejo določena ravnanja kot kazniva dejanja. Med mednarodnimi pogodbami, ki sicer nimajo kazenskopravnih določb, vplivajo pa predvsem na vsebino upravnega prava v državah, so med pomembnejšimi:⁸³

– v zvezi z ohranjanjem biotske raznovrstnosti: Convention on Biological Diversity iz leta 1992, Protokol iz leta 2000: Cartagena Biosafety Protokol;

– v zvezi s naravno in kulturno dediščino: UNESCO World Heritage Convention iz leta 1972;

– v zvezi s klimatskimi spremembami: Framework Convention on Climate Change iz leta 1992 ter Kyoto Protocol iz leta 1997;

– v zvezi s ohranjanjem narave: Ramsar Wetlands Convention iz leta 1971, Convention on International Trade in Endangered Species („CITES“) iz leta 1973, Berne Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats iz leta 1979 ter Bonn Convention on Miratory Species of Wild Animals iz leta 1979;

– v zvezi z varovanjem ozonskega plašča: Vienna Convention fot the Protection of the Ozon Layer iz leta 1985, Montreal Protocol iz leta 1987, Montreal Amandments iz leta 1990;

– v zvezi z onesnaževanjem zraka: Convention on Long – Range Transboundary Air Pollution („LRTAP“) in številni protokoli;

– v zvezi s pošiljanjem odpadkov: Basle Transboundary Waste Convention iz leta 1989;

Environment and Development iz leta 1992 in njeno predhodnico: Stockholm Declaration iz leta 1972-
navedeno delo, str. 153.

⁸² Mednarodne pogodbe ne morejo biti neposredna pravna podlaga posamezniku pri uveljavljanju njegovih pravic, temveč morajo biti implementirane v notranji pravni red, da posameznik lahko uveljavlja pravice, ki izhajajo iz njih, predstavljajo pa obveznost države do drugih držav in mednarodnih organizacij.

⁸³ Povzeto po Stuart Bell in drugi, navedeno delo, str. 151.

- varstvu morij: UN Convention on the Law of the Sea („UNCLOS“) iz leta 1982;
- v zvezi z onesnaževanjem iz ladij: Pollution from shipping („MARPOL“) iz leta 1973;
- v zvezi s pokrajinami: European Landscape Convention iz leta 2000.

Pregled pomembnejših mednarodnih pogodb pokaže, so se konvencije sprejemale le za posamezne segmente okolja in tako ni enotne mednarodne konvencije, ki bi se nanašala na celotno okolje, niti ni mednarodne konvencije, ki bi zavezovala vse ali vsaj večino držav sveta- konvencije, ki bi varstvo okolja urejala na globalni ravni.

ZN so z Resolucijo »The role of criminal law in the protection of nature and the environment«, ki jo je povzela Konvencija 45/121 z decembra 1990, države pozvali k posodobitvi kazenskega prava, da zagotovijo učinkovit odgovor na ogrožanje okolja. Resolucija ECOSOC št. 1993/28 je vnovič poudarila pomembno vlogo kazenskega prava v boju za varovanje okolja, v tej zvezi pa sta bili nato sprejeti še dve resoluciji ECOSOC in sicer št. 1994/15 in 1995/27.

Leta 1998 in sicer 4.11.1998 je Svet Evrope v Stasbourgju sprejel Konvencijo z naslovom »Convention on the Protection of the Environment Through Criminal Law«. ⁸⁴ Nanašala se je na industrijsko onesnaževanje in nevarnosti, ki izhajajo iz trgovine ali industrije ter državam priporočala, da dejavnosti, ki povzročajo nepopravljivo škodo na ekosistemu in človekovem zdravju, opredelijo kot kazniva dejanja. Predvidela je tudi učinkovitejše mednarodno sodelovanje na tem področju pri odkrivanju in preprečevanju kaznivih dejanj ter za kršitelje predvidela zaporne kazni, denarne kazni in vrnitev v prejšnje stanje v primeru škode, državam pa je omogočila tudi vzpostavitev kazenske odgovornosti pravnih oseb za okoljska kazniva dejanja. Konvencija bi stopila v veljavo po opravljenih treh ratifikacijah, vendar jo je doslej ratificirala zgolj Estonija, čeprav je bilo podpisnic 13.

⁸⁴ CETS No. 172.

Razen v zvezi z oboroženimi konflikti, mednarodno pravo tako ne pozna pravno zavezujočih aktov v zvezi z varstvom okolja, ki bi vsebovali kazenskopravne določbe. Za nastanek tovrstnega akta obstajajo številne ovire.

3.2. Ovire pri razvoju mednarodnega kazenskoprnega varstva okolja

3.2.1. Splošne ovire pri sprejemanju zavezujočih mednarodnih aktov

Merget ugotavlja, da obstaja več ovir za celovit razvoj mednarodnega kazenskoprnega varstva okolja.⁸⁵ Prvič obstajajo ovire, ki se nanašajo na dejstvo, da gre za mednarodno pravo. V tej zvezi omenja prizadevanja držav, da ohranijo svojo suverenost, sploh ko gre za kazensko pravo.⁸⁶ Varstvo okolja je namreč pogosto povezano s kontrolo nad naravnimi resursi in vpliva na napredek, saj ga v nekem pogledu slabi. Drugo so ovire, povezane z naravo zavarovane dobrine; okoljem. Slednje je kompleksno in izmuzljivih pojmovanj, raziskovanje škode v okolju pa zahteva različne analize in sodelovanja med državami, pri čemer morajo države v tej zvezi dopustiti določene posege v pravico do poslovne skrivnosti ipd.. Glede na čezmejne učinke škode na okolju in predvsem glede na številčnost onesnaževalcev in njihovo medsebojno učinkovanje se pojavlja tudi problem jurisdikcije. Države ne bodo zainteresirane preganjati storilcev, saj so potem ekonomsko manj zanimive za razvoj in določene podjetniške dejavnosti. Tretje so ovire, vezane na najprimernejši okvir pravnega reguliranja; mednarodno okoljsko pravo. Glede na to, da se okoljsko pravo razvija v smeri odgovornosti tudi v primeru ravnanja v malomarnosti in da kot kaznivo vse bolj pojmuje tudi storitev ali opustitev, ki privede zgolj do ogrožitve

⁸⁵ Frederic Merget, *The Problem of an International Criminal Law of the Environment*, *Columbia Journal of Environmental Law*, vol. 36, št. 2, str. 204-226.

⁸⁶ Mednarodno kazensko pravo pokriva tri kategorije področij in sicer: čezmejna ravnanja fizičnih oseb kot so trgovine z ljudmi, drogo, umetninami, zaščitenimi vrstami, drugo se nanaša na meddržavna razmerja in zagotavljajo delovanje mednarodnega sistema kot so npr. agresija ene države nad drugo in tretje se nanaša prvenstveno na zaščito človeka, npr. genocid in kriminal zoper človeštvo, socialni namen pa je zagotoviti globalno skupnost človečnosti in zato pri tej tretji kategoriji ni pomembno ali je podan mednarodni element ali pa se dejanje razteza le na območje znotraj ene države. Gre za dejanja, ki „šokirajo“. Frederic Merget meni, da mednarodnega kazenskega prava okolja ni mogoče v celoti umestiti v nobeno izmed teh treh kategorij.

pravno zavarovane dobrine, je primernejša oblika mednarodnega sodelovanja administrativno pravo. Načelo previdnosti države lažje sprejemajo v okviru upravnega prava kot kazenskega. Kot oviro pri razvoju kazenskopravnega varstva okolja oziroma moralnih dimenzijah varstva okolja, ki neposredno vpliva nanj, *Bell*⁸⁷ omenja tudi okoliščino, da so bili glavni onesnaževalci po svetu visoko situirani v družbi, tisti, ki so trpeli posledice onesnaževanja pa nizko. Onesnaževanje je namreč bilo prisotno predvsem na območju bivanja delavskega razreda, kjer je bila industrija. Kot zadnje *Merget* našteva tudi ovire, ki se nanašajo na dejstvo, da gre za kazensko pravo. To je treba podrobneje opredeliti.

3.2.2. Ovire, povezane z dejstvom, da gre za kazensko pravo

V zvezi z ovirami, ki se nanašajo na mednarodno kazenskopravno varstvo okolja in so povezane z dejstvom, da gre za kazensko pravo, se pri določanju zakonskih znakov kaznivih dejanj zoper okolje zakonodajalec na področju urejanja mednarodnega kazenskopravnega varstva okolja srečuje s številnimi izzivi, ki narekujejo nekoliko drugačen pristop k opredeljevanju kaznivega dejanja kot pri drugih kaznivih dejanjih.⁸⁸ Poškodba kazenskopravno zavarovane dobrine-okolja se lahko odraža na lokalni, regionalni in globalni ravni a tako, da ni takoj vidna, kot pri večini drugih kaznivih dejanj. Posledice nezakonitega ravnanja zoper okolje se lahko pokažejo šele čez več let ali celo v času prihodnjih generacij. Govorimo o t.i. pozni prepovedani posledici. Ta ni zgolj posebnost okoljskega prava, je pa v okviru kazenskopravnega varstva okolja močno izražena. Pojavlja se sicer lahko tudi npr. pri kaznivem dejanju proizvodnje in prometa škodljivih sredstev za zdravljenje, kjer se posledice proizvodnje, prodaje oz. drugega načina dajanja zdravil ali drugih sredstev za zdravljenje, ki so škodljiva za zdravje, lahko pokažejo šele čez več let, pri kaznivem dejanju povzročitve nevarnosti pri gradbeni dejavnosti, kjer se ravnanje osebe, odgovorne za načrtovanje in nadzor načrtov za pripravo ali vodenje zidave ali gradbenih del v nasprotju s predpisi ali splošno priznanimi

⁸⁷ Stuart Bell in drugi, navedeno delo, str. 282.

⁸⁸ Frederic Merget, nav. delo, str. 221-226.

tehničnimi pravili lahko pokaže tudi po več letih od gradnje,⁸⁹ pri smrti človeka kot posledici telesne poškodbe⁹⁰ in še kje. Druga lastnost obravnavanih kaznivih dejanj, ki jim daje posebno noto je dejstvo, da ne povzročajo zgolj poškodbe ali ogrožitve kazenskopravne zavarovane dobrine, temveč dajejo tudi določene koristi. Navedena okoliščina jih jasno razmejuje npr. od kaznivih dejanj (oziroma njihovih značilnosti) zoper človečnost. Tako se vedno znova pojavlja vprašanje legitimnih in nelegitimnih posegov v okolje, ki so po državah različno obravnavana, kar znatno vpliva na mednarodno kazensko pravo saj otežuje poenotenje po merilu „nelegitimnih posegov“. *Bell*⁹¹ kot podobno oviro pri opredelitvi kazenskopravnega varstvu okolja navaja okoliščino, da je le peščica kaznivih dejanj zoper okolje kaznivih samih po sebi (*mala in se*) kot npr. umor ali tatvina. Mnogo dejanj, ki povzročajo škodo okolju je namreč povsem zakonitih (npr. vožnja avtomobila) tako, da le pravo določa neko ravnanje kot kaznivo dejanje (*mala prohibita*) in številna tudi niso moralno sporna. Kazensko pravo pa je običajno namenjeno kaznovanju socialno nesprejemljivega vedenja in zato varstvo okolja dolgo ni imelo mesta v kazenskem pravu. Ustreznejši način kaznovanja so iz navedenega razloga videli v sankcijah upravne narave. Razvoj industrije je pripomogel k razvoju lokalne in regionalne ekonomije in onesnaževanje, ki je iz nje izhajalo se je štelo kot nujna posledica teh koristi. Številna dejanja, ki povzročajo škodo okolju so povsem zakonita, pod določenimi pogoji država celo podeljuje koncesije ali odobritve, ki omogočajo onesnaževanje oziroma škodo okolju, saj po drugi strani prinašajo tudi določene koristi. S tem sistemom koncesij se zagotavlja ravnotežje med varovanjem okolja in koristmi, ki jih nudijo posegi v okolje. Kazensko pravo ni namenjeno iskanju ravnotežij med koristjo in škodo.

Nadaljnji problem se kaže pri krivdi za poškodbo kazenskopravno zavarovane dobrine. Pri veliki, globalni škodi na okolju običajno ne gre za enega storilca temveč je storilcev več, prispevek posameznikov (fizičnih in pravnih oseb) pa je različen in pogosto kumulativen ter ga ni mogoče razdvojiti od prispevka drugih. Pri tem ravnanja vseh

⁸⁹ Npr. zrušitev gradbenega objekta zaradi projektantske ali nadzorstvene napake.

⁹⁰ Npr. okužba s HIV.

⁹¹ Stuart Bell, navedeno delo, str. 281.

storilcev, ki so povzročili vsak s svojim ravnanjem (storitvijo ali opustitvijo) določeno škodo, ni mogoče uokviriti v tradicionalne pojme sosterilstva. Mednarodno kazensko pravo namreč poleg aktivnega storilstva pozna še aktivno sosterilstvo in posredno storilstvo, pri tem pa sosterilstvo opredeljuje kot skupen načrt dejanja v smislu vsaj neformalnega ujemanja volj in objektivni prispevek več oseb k dejanju. Ti morajo v skladu z dogmatiko t.i. funkcionalnega obvladovanja dejanja predstavljati funkcionalno delitev dela med posamezniki, prispevek vsakega posameznika pa mora biti nujna ali vsaj težko nadomestljiva predpostavka za skupno dejanje.⁹² Sosterilstvo torej izhaja iz subjektivne predpostavke sosterilcev, da si razdelijo delo pri čemer vsi sosterilci vedo, da skupaj izvršujejo kaznivo dejanje. Poleg tradicionalnih oblik sosterilstva: simultani in sukcesivni, ki se delita glede na časovno veriženje ravnanj posameznikov v okvirih skupnega dejanja, mednarodno kazensko pravo pozna še t.i. institut skupnega kriminalnega podviga⁹³ oziroma *joint criminal enterprise*, ki je predvsem proizvod sodne prakse. Gre za sodelovanje pri skupnem podvigu oziroma namenskem združenju, ki vodi v kaznivo dejanje, vendar za kazensko odgovornost sodelujočih za to sodelovanje in s tem povezano za kaznivo dejanje, v katerega vodi, hotenje tega dejanja in še manj naklep sodelujočih, nista odločilna. Pri tem mednarodno kazensko pravo ločuje tri oblike skupnega kriminalnega podviga: 1. gre za podvig več oseb s skupnim načrtom in naklepom za ta podvig ter za ustrezno intenzivno stopnjo udeležnosti v njem, 2. podvig, kjer se načrt značilno oblikuje šele med izvrševanjem določenega kaznivega dejanja iz posebnih okoliščin tega dejanja, sodelujoči storilci pa vedo za ta na novo oblikovani načrt in razvijejo t.i. vzdrževalni naklep, 3. razširjeni skupni kriminalni podvig. Pri tem gre za pripisljivost drugim „pripadnikom“ skupnega kriminalnega podviga celo posameznih kaznivih dejanj enega ali več „pripadnikov“, pri čemer so ta dejanja zunaj skupne odločitve vseh „pripadnikov“. Po navedbah *Korošca*⁹⁴ naj bi bilo to mogoče ob naslednjih pogojih: namen sodelovati v skupnem kriminalnem podvigu in spodbujati kriminalni namen tega podviga kot takega (t.i. spodbujevalni naklep) in predvidljivost eksczesnih ravnanj na strani preostalih „pripadnikov“ na stopnji eventualnega naklepa. Pri ravnanjih storilcev, ki izvršujejo protipravne posege v okolje in s svojimi ravnanji

⁹² Matjaž Ambrož in drugi, Mednarodno kazensko pravo, Uradni list, Ljubljana 2012, str. 111.

⁹³ Matjaž Ambrož in drugi, navedeno delo, str. 112.

⁹⁴ Matjaž Ambrož in drugi, navedeno delo str. 114.

povzročijo končno škodo okolju⁹⁵ a jim manjka subjektivni element sotorilstva oziroma skupnega kriminalnega podviga tako ni mogoče govoriti o kateri izmed oblik sotorilstva ali skupnega kriminalnega podviga. Težava je tudi v tem, da so onesnaževalci iz različnih držav z različno zakonodajo in so povsem različno obravnavani za isto ravnanje, poleg tega lahko delovanje nekoga pusti škodo na območju druge države.

Četrtrič, škoda na okolju kot prepovedana posledica je običajno posledica ravnanja v krivdni obliki malomarnosti in ne naklepnega ravnanja, kazniva dejanja, storjena iz malomarnosti pa so prej izjema kot pravilo, še zlasti pa je mednarodno kazensko pravo tisto, ki izhaja iz krivdne oblike naklepa in ne malomarnosti.

Petič, številna pravila okoljskega prava (npr. previdnostno načelo) so nejasna in ohlapna, saj so namenjena predvsem širši nacionalni zakonodaji in mednarodnim razmerjem in ne kazenskemu pravu, kot takšna pa nasprotujejo pravilu „*lex certa*“, torej pravilu, da mora biti pravo jasno in nedvoumno.

Šestič, na mednarodni ravni se pojavlja problem kazenske odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja zoper okolje. Praviloma je mednarodno pravo naslovljeno na posameznika - fizično osebo ali državo, v tem primeru pa so glavni onesnaževalci pogosto gospodarske družbe, torej pravne osebe, ki pa v vseh pravnih sistemih niso subjekti kazenskega prava. Zgolj kazenska odgovornost posameznika - fizične osebe ne bo dala napredka v zagotavljanju boljšega varstva okolja.

Poleg omenjenih ovir obstaja še ovira, ki se nanaša na zahtevo po inkriminaciji ogrožitve kazenskopravno zavarovane dobrine.⁹⁶ Opredelitev ogrožitvenega ravnanja za kaznivo

⁹⁵ Npr. tanjšanje ozonskega plašča ni povzročil posameznik ampak je posledica ravnanj številnih fizičnih in pravnih oseb, ki se med seboj niti ne poznajo.

⁹⁶ Posledica v kazenskopravnem pomenu je praviloma poškodba tiste pravne dobrine, ki je kazenskopravno zavarovana in kazniva dejanja, ki inkriminirajo takšno posledico se imenujejo poškodbena kazniva dejanja. Včasih pa je treba kakšno dobrino zavarovati, še preden pride do njene poškodbe. Torej, ko je zgolj

dejanje je posebnost kazenskopravnega varstva okolja. S tem kazensko pravo sledi temeljnemu načelom varstva okolja, ki ne temeljijo na kurativnem, temveč na preventivnem modelu varstva okolja. Če gre za gensko spremenjene organizme okoljsko pravo temelji celo na slutnjskem modelu,⁹⁷ ki seveda ne sodi v kazensko pravo. Kljub tem posebnostim kazenskopravnega varstva okolja, ki se pojavljajo na mednarodni ravni, obstaja prepričljiva težnja k temu, da se področje varstva okolja uredi na mednarodni ravni tudi na področju kazenskega prava.

ogrožena. Tako je pri dobrini »okolje«. Kazniva dejanja, ki inkriminirajo ogrožitev kazenskopravno zavarovane dobrine imenujemo ogrožitvena kazniva dejanja.

⁹⁷ Tudi, če obstaja le slutnja, da bi lahko prišlo do negativnega posega v okolje, so dopustni ukrepi za preprečitev nastanka škode. Tako v primeru, ko gre za gensko spremenjene organizme načelo previdnosti razlagajo tako, da je treba dati celotno težo zahtevam po varstvu okolja. Nicolas de Sadeleer, nav. delo str. 14-19.

4. Kazenskopravno varstvo okolja v EU

4.1. Razvoj varstva okolja v EU do kazenskopravnega varstva okolja

EU je mednarodna organizacija *sui generis*, ki presega pojmovanje klasične mednarodne organizacije in, ki je doslej že močno preseгла začetno gospodarsko povezovanje in se z zunanjepolitičnim delovanjem utrjuje kot politična entiteta.⁹⁸ Pravo, ki ga sprejemajo institucije EU ni mednarodno pravo, temveč po prenosu dela suverenih pravic držav članic na institucije EU, notranje pravo držav članic. Po tem, ko je Slovenija leta 2004 postala članica EU in sprejela 3a. člen Ustave RS je pravo EU domače pravo, ki ga sprejemajo institucije EU. Kljub temu, se je s podobnimi ovirami kot so omenjene pri razvoju mednarodnega kazenskega prava s področja varstva okolja, srečevala tudi EU, ki je prav tako kot mednarodne organizacije in mednarodna skupnost prehodila dolgo pot do sedanje stopnje ureditve varstva okolja.

Razvoj okoljskega prava EU se deli v šest faz.⁹⁹

Prva faza se je pričela s 1. januarjem 1958, ko je pričela veljati prvotna Pogodba o evropski ekonomski skupnosti (Pogodba o ustanovitvi EGS) in je trajala do 1972. leta. V tem obdobju se institucije EU niso ukvarjale z varstvom okolja. Takšen pristop gre pripisati predvsem temu, da je bila EU ustanovljena zaradi ekonomskih interesov. V obravnavanem obdobju sta sicer bili sprejeti dve direktivi, ki se dotikata tudi vprašanja okolja, a primarno nista imeli okoljevarstvenih ciljev; Direktiva 67/548 (OJ 1967 L 196/1), ki se je nanašala na klasifikacijo, pakiranje in označevanje nevarnih preparatov in Direktiva 70/157, ki se je nanašala na dopustno mero hrupa in izpustov motornih vozil (OJ 1971 L 42/16). Iz dveh razlogov¹⁰⁰ in sicer zaradi učinkovanja ekonomskega razvoja na degradacije okolja in dejstva, da je varstvo okolja postalo pomembna politična tema,

⁹⁸ Katarina Vatovec in drugi, navedeno delo, str. 31.

⁹⁹ Jan H. Jans in drugi, navedeno delo, str. 3-13.

¹⁰⁰ Stuart Bell in drugi, navedeno delo, str. 195.

so se sčasoma, v zgodnjih sedemdesetih letih, pojavile tudi v EU prve določbe o varstvu okolja.

Druga faza se je pričela 1972. leta, ko je Evropski svet sklical zasedanje, na katerem so govorili o tem, da ekonomski razvoj ni sam sebi namen in mora prispevati k večji kvaliteti življenja in boljšim življenjskim pogojem. Ti vključujejo tudi zdravo okolje. Trajala je do 1. julija 1987. leta, ko je začel veljati EEA. V tem obdobju se je okoljska zakonodaja v EU sprejemala na podlagi določil Pogodbe o ustanovitvi EGS, ki pa niso vsebovala nobenih konkretnih določil o varstvu okolja in torej tedanja Evropska skupnost (ES) ni imela direktnih pristojnosti na področju varstva okolja. Sekundarna zakonodaja s tega področja se je tako sprejemala na podlagi 100. člena¹⁰¹ Pogodbe o ustanovitvi EGS, ki se je uporabljal v primeru, ko so razlike v nacionalnih pravnih redih imele škodljiv vpliv na skupni trg in 235. člena Pogodbe o ustanovitvi EGS - sedaj 115. in 352. člen PDEU.¹⁰² K temu, da je takšna primarna zakonodaja, ki ni imela konkretnih okoljskih določb lahko bila podlaga za sprejem sekundarne zakonodaje, je doprineslo tudi Sodišče ES.

Tretja faza je trajala od 1. julija 1987, ko je začela veljati sprememba EEA do začetka veljavnosti Pogodbe o Evropski uniji (PEU-Maastrichtske pogodbe). V tem obdobju sprejeta sekundarna zakonodaja je že imela pravno podlago v pogodbi o EEA.

Četrta faza se je začela 1. novembra 1993, ko je začela veljati PEU. Navedena pogodba je prvič opredelila varstvo okolja v najpomembnejših določilih, 2. in 3. členu PEU, odločitve, ki so se nanašale na okolje pa so lahko sprejemali s kvalificirano večino.

¹⁰¹ Jan H. Jans v navedenem delu, str. 4 med pomembnejšimi navaja Direktivo 85/210, ki se je nanašala na vsebnost svinca v bencinu, Direktivo 73/404, ki se je nanašala na detergente in Direktivo 78/1015, ki se je nanašala na dopustne meje hrupa in izpustov motornih vozil.

¹⁰² Največje število sekundarne zakonodaje s tega obdobja je temeljilo na obeh; 100. in 235. členu. Jan H. Jans pri tem v navedenem delu, str. 4 in 5 omenja Direktivo 76/464 o onesnaženju voda, ki ga povzročijo nevarne snovi, Direktivo 84/360 o onesnaževanju iz industrijskih obratov in Direktivo 78/319 o toksičnih in nevarnih odpadkih.

Peta faza se imenuje tudi post-Amsterdamska in post-Niška faza. Amsterdamska pogodba iz leta 1997 (veljati je začela 1. maja 1999) je prinesla številne spremembe k zakonodaji s področja okoljskega prava. Izhajala je iz trajnostnega razvoja, v določbi 2. člena pa je tudi posebej določala, da se mora zagotoviti visoka raven varstva in izboljšanja kvalitete okolja. Uvedla je tudi načelo integracije, po katerem mora biti varstvo okolja integrirano v druge politike Skupnosti. Pogodba iz Nice, ki je začela veljati 1. februarja 2003 večjih vsebinskih sprememb s področja okolja ni uvedla, pomembna je bila zaradi sprememb v zakonodajnem postopku.

Šesta, zadnja faza, predstavlja obdobje po uveljavitvi Lizbonske pogodbe, ki je začela veljati 1. decembra 2009. PES je postala stvar preteklosti. Namesto PES je tako sedaj PDEU, poleg nje je še PEU, ki je kljub spremembam iz leta 2009 ohranila svoje ime. Obe pogodbi sta v razmerju prirejenosti,¹⁰³ EU pa ima naddržavni značaj. Z novim 47. členom PEU je pridobila tudi značaj pravne osebe. Lizbonska pogodba je integrirala sodelovanje policije in sodstva v kazenskih zadevah v bistvo prava EU in tako več ne govorimo o t.i. treh stebrih EU. Navedeno področje je prešlo v domeno nad-državne metode z večjim parlamentarnim in sodnim nadzorom.¹⁰⁴ Uvedla je tudi načelo integracije okoljskega prava v preostale politike EU. Sklicuje se na Listino EU o temeljnih pravicah¹⁰⁵ z dne 7. december 2000, ki je pravno zavezujoča glede na določilo prvega odstavka 6. člena PEU z enako pravno veljavnostjo kot Pogodbi. Evropska listina o temeljnih pravicah (OJ 2010 C 83/389) v 37. členu določa, da mora biti visoka mera varstva okolja in izboljšanja kvalitete okolja integrirana v politike Unije (ne pa tudi aktivnosti Unije kot izhaja iz PDEU) in zagotovljena v spoštovanju načela trajnostnega razvoja.

Tako je sedaj varstvo okolja v pravu EU vsebovano v naslednjih pravnih virih:

– ustanovnih pogodbah;

¹⁰³ Katarina Vatovec in drugi, navedeno delo, str. 29.

¹⁰⁴ Katarina Vatovec in drugi, navedeno delo, str. 32.

¹⁰⁵ UL C 303, 14.12.2007, str. 17.

- uredbah in direktivah;
- mednarodnih pogodbah, katerih članica je EU in
- odločbah in načelih Sodišča, posredno, preko zavez, ki jih morajo spoštovati države, ki so ratificirale EKČP, pa tudi sodbah ESČP.

Ustanovne pogodbe so osnova na katerih gradi sekundarna zakonodaja EU in tudi podlaga za odločanje Sodišča. Prav tako so v njih načela varstva okolja in osnovna pravila v zvezi z varstvom okolja. Določila o varstvu okolja v njih nimajo neposrednega učinka, saj so zajeta v okviru politik skupnosti. Sedaj veljavna ustanovna pogodba je Lizbonska pogodba v okviru katere obstajata PEU in PDEU, kot prirejeni pravni vir pa obstaja tudi Listina EU o temeljnih pravicah.

PEU v drugem odstavku 2. člena določa, da si EU prizadeva za „trajnostni razvoj Evrope, ter za visoko raven varstva in izboljšanje kakovosti okolja. Trajnostni razvoj pri tem omenja tudi v zvezi z odnosi s tretjimi državami (peti odstavek 3. člena PEU).

PDEU varstvo okolja kot eno izmed notranjih politik EU določa v XX. poglavju in sicer v 191. členu. V skladu z navedenim členom, okoljska politika Unije prispeva k uresničevanju ciljev kot so:

- ohranjanje, varstvo in izboljšanje kakovosti okolja;
- varovanju človekovega zdravja;
- skrbni in preudarni rabi naravnih virov;
- spodbujanju ukrepov na mednarodni ravni za reševanje regionalnih ali globalnih okoljskih problemov, zlasti v boju proti podnebnim spremembam.

Njen cilj je doseči visoko raven varstva, pri čemer se državam članicam omogoča, da sprejmejo ali ohranijo strožjo zakonodajo za varstvo okolja, če je združljiva s pravom

EU. PDEU omenja tudi pomembno načelo z vidika varstva okolja in sicer načelo integracije varstva okolja. Določeno je v 11. členu PDEU. Po njem mora biti varovanje okolja del vseh ostalih politik EU.

V okviru primarnega prava EU obstaja še Listina EU o temeljnih pravicah z dne 7. decembra 2000, prilagojena 12. decembra 2007 v Strasbourgu, ki je z Lizbonsko pogodbo (6. člen PEU) pridobila hierarhično isto pravno veljavo kot PEU in PDEU. Slednja varovanje okolja zgolj omenja v okviru določbe 37. člena. V skladu z navedenim členom je v politike Unije treba vključiti visoko raven varstva in izboljšanje kakovosti okolja, ki se zagotavljata v skladu z načelom trajnostnega razvoja.

Za uredbe velja, da imajo praviloma - če so dovolj natančne - neposredni učinek in posameznik mora upoštevati njihova pravila četudi domače pravo ni v skladu z njimi. Direktive (razen za državo članico, ki mora zagotoviti dejansko učinkovanje direktive)¹⁰⁶ za posameznika nimajo neposrednega učinka, se pa po sodni praksi Sodišča EU uporabljajo preko t.i. „*useful affect*“, ko lahko posameznik v primeru, ko država ne izvede ali nepravilno izvede implementacijo direktive v svoj pravni red, nastopi sam proti državi in zagotovi izvršitev direktive.

Sekundarna zakonodaja EU v obliki uredb,¹⁰⁷ ki so praviloma v državah, članicah EU neposredno uporabne, direktiv, ki določajo cilje, ki jih morajo države članice zagotoviti s svojo zakonodajo¹⁰⁸ in so najpogostejši pravni vir s tega področja, nezavezujočih

¹⁰⁶ UK Drinking Water case (C – 337/89 Commission v UK [1992] ECR I-6103). V predmetni zadevi je šlo za kršitev Direktive o pitni vodi iz leta 1980, saj je voda vsebovala takšno količino nitratov, ki je presegala maksimalno dovoljeno mejo. Združeno kraljestvo se je zagovarjalo, da so izvedli vse ukrepe, da bi to preprečili a je Sodišče odločilo, da je država dolžna zagotoviti dejansko izvrševanje direktive in doseči cilj; da v pitni vodi ne bo presežena dovoljena meja nitratov.

¹⁰⁷ Uredbe so na področju varstva okolja v EU prej izjema kot pravilo. Po navadi je varstvo okolja urejeno v direktivah. Uredbe se pojavljajo na področju vzpostavljanja delovanja institucij, povezanih z varstvom okolja; npr. Uredba 1164/94 o ustanovitvi kohezijskega sklada, Uredba 1210/90 o ustanovitvi Evropske agencije za okolje ter na področju kjer EU implementira mednarodne konvencije v svojo zakonodajo npr. Uredba 338/97, ki se nanaša na trgovanje z ogroženimi vrstami rastlin in živali.

¹⁰⁸ Direktive so najpogostejši pravni vir s področja varstva okolja. Po navadi vsebujejo zgolj generalna pravila, osnovna priporočila in okvire, v katerih naj delujejo države članice. Za kazensko-pravno varstvo

priporočil¹⁰⁹ in tripartitnih pogodb¹¹⁰ je številčna.

Med pomembnejšimi sekundarnimi pravnimi viri so naslednje direktive:¹¹¹

- standardi kvalitete voda: Direktiva o pitni vodi 80/778, Direktiva o kopalnih vodah 76/160, Direktiva o nitratih 91/676,
- določitev emisijskih standardov za izpuste v vodo: Direktiva o nevarnih snoveh in vodi 76/464, Direktiva o podzemnih vodah 80/68;
- holistični management o vodah, vključno s kvaliteto in emisijskimi standardi: Okvirna direktiva o vodah 2000/60;
- standardi kvalitete zraka: Ocenjevanje in upravljanje kakovosti zunanega zraka 96/62 in v zvezi z maksimalnimi vrednostmi za žveplovega dioksina, nitrogen dioksina, trdnih delcev in svinca (1999/30), benzena in karbon monoksida (2000/69) in ozona (2002/3);
- za določitev standardov za emisije v atmosfero: Direktive o izpustih iz avtomobilov npr. 70/220, 88/76, 89/548 in 91/441; Direktiva o emisijah iz industrijskih naprav 84/360, Direktiva o emisijah iz velikih kurilnih naprav 2001/80, Direktiva o sežiganju odpadkov 2000/76, Direktiva o hlapnih organskih spojinah 94/63 in 99/13;
- o določitvi standardov za hrup: Hrup na delovnem mestu 86/188, Hrup iz zunanje opreme 2000/14 in spremljanju in merjenju hrupa 2002/49;
- kontroli emisij nevarnih onesnaževalcev: Nevarne substance v vodi 76/464; Toksični odpadki 78/319 in sprememba 91/689; Kadmij 83/513, Izpostavljanju PCBs 76/403 in direktive o snoveh, ki vplivajo na ozonski plašč, svincu in pesticidih;
- v zvezi z nadzorom upravljanja, zmanjševanja in odstranjevanjem odpadkov: Okvirna direktiva o odpadkih 75/442, spremenjena 91/156, Toksičnih odpadkih 78/319,

okolja sta najpomembnejši direktivi 2008/99/ES in 2009/123/ES.

¹⁰⁹ Glede na to, da nimajo zavezujočega učinka tudi po navadi nimajo realnih učinkov. Primer je priporočilo rec. 81/972 (1981) O.J. L 355/56 o recikliranju odpadnega papirja in uporabi takega papirja.

¹¹⁰ Gre za pogodbe med EU, državo članico in regionalno ali lokalno oblastjo, ki se nanašajo na določeno geografsko omejeno območje in pri katerih ostane država članica polno odgovorna za pogodbo, ki implementira npr. vsebino direktive ipd.

¹¹¹ Povzeto po Stuart Bell in ostali, navedeno delo, str. 205.

spremenjena 91/689, Direktiva o blatu iz čistilnih naprav 86/278, Direktiva o čiščenju odpadne komunalne vode 91/271, Direktiva o odlagališčih 99/31;

– določitev standardov za produkte: Hrup iz zunanjih naprav 2000/14, Embaliranje in označevanje nevarnih snovi 79/831, vsebovanju bencina in dizla 98/70, Nevarne snovi v električni in elektronski opremi 2002/95,

– v zvezi s promoviranjem zmanjševanja odpadkov pri proizvajalcih: Embalaža in pakiranje odpadkov 94/62, O odpadlih vozilih 2000/53, Odpadki elektronske in električne opreme 2002/96;

– kontrola shranjevanja in uporabe nevarnih materialov: Direktiva o azbestu 87/217, o nevarnosti večjih nesreč 82/501;

– določitev standardov za delovanje določenih industrij: Direktive o emisijah iz industrijskih objektov 84/360, Industriji titanijevega dioksina 78/176 in 89/428;

– zaščiti prostoživečih živali: Wild Birds 79/409, Habitata 92/43;

– o vsebnosti 90/219, namernem razpolaganju 2001/18 gensko spremenjenih organizmov;

– promoviranju energijske učinkovitosti in boju proti klimatskim spremembam: Direktive o promoviranju elektrike iz obnovljivih virov 2001/77, energetske učinkovitosti stavb 2002/91, promoviranju biogoriva 2003/30.

Sicer pa je EU od sedemdesetih let prejšnjega stoletja sprejela več kot 200 predpisov na področju varstva okolja.¹¹²

Omenjena ureditev varstva okolja na ravni EU ni omejena na varstvo okolja zgolj na območju EU, temveč daje podlago za mednarodno varstvo okolja. V nasprotju s številnimi konvencijami, ki zadevajo varstvo okolja, zakonodaja EU ne ščiti samo držav EU pred škodljivimi posegi v okolje, ampak tudi države v razvoju.¹¹³ Varstvo okolja je

¹¹² Politike Evropske unije, Evropska komisija, EU, Luksemburg, Urad za publikacije EU, 2013.

¹¹³ Ne pa tako kot Bamakovska in Lomejska IV Konvencija, ki sta ščitili zgolj države EU.

namreč mednarodni problem. Tako omogoča varstvo pred zmanjševanjem ozona, klimatskimi spremembami, varstvo ogroženih vrst v tretjem svetu in prepoved izvoza odpadkov v neindustrijske države.

4.2. Pristojnost EU na področju kazenskopravnega varstva okolja

EU v skladu z dosedanjjo zakonodajo na področju kazenskega prava definira čezmejno kriminaliteto, ki obsega pranje denarja, korupcijo, promet s prepovedanimi drogami, trgovino z ljudmi, računalniško kriminaliteto in kriminaliteto zoper okolje,¹¹⁴ vse to pa na taki način, da zakonodajalec; Evropski parlament in Svet, sprejmeta - običajno po predlogu Komisije- direktive,¹¹⁵ ki državam članicam določijo cilj, ki ga morajo izpolniti, državam članicam pa je nato prepuščena določena suverenost pri podrobnejšem urejanju področja.

Unija nima splošne pristojnosti sprejemanja supranacionalne kazenske zakonodaje. Medtem, ko so področje, način in obseg pooblastil Unije za sprejemanje usklajevalnih predpisov s področja procesne kazenske zakonodaje opredeljeni v 67. členu PDEU (predvsem tretji odstavek 67. člena PDEU) in v okviru 82. člena PDEU, se na področje materialnega kazenskega prava oziroma usklajevanja le tega med državami članicami, nanaša določba 83. člena PDEU.

V skladu z določbo prvega odstavka 83. člena PDEU lahko institucije EU sprejmejo direktive, ki določajo minimalna pravila glede opredelitve kaznivih dejanj in sankcij na področju posebno hudih oblik kriminala s čezmejnimi posledicami zaradi narave ali

¹¹⁴ Matjaž Ambrož in drugi, nav. delo, str. 51.

¹¹⁵ Na konferenci Sveta EU v Tampereju leta 1992 so bila razglašena prizadevanja za ustvaritev enotnega pravnega prostora znotraj EU, ki so povzročila zahteve po večji koordinaciji in medsebojnem približevanju nacionalnih kazenskopravnih sistemov v okviru tretjega stebra EU, v času veljavnosti Amsterdamske pogodbe, od leta 1999 so institucije EU dobile določene pristojnosti na kazenskopravnem področju z novim pravnim aktom; okvirnim sklepom; sklepom s katerim se okvirno določijo znaki in kaznovalni okvir za kaznivo dejanje, ki ima znake čezmejne kriminalitete, po sedaj veljavni PDEU pa EU zakonodajno pristojnost s tega področja uresničuje z direktivami.

učinkov teh dejanj ali zaradi posebne potrebe po skupnem boju proti njim. Področja kriminala, ki spadajo na področje posebno hudih oblik kriminala so terorizem, trgovina z ljudmi in spolna zloraba žensk in otrok, nedovoljen promet s prepovedanimi drogami in orožjem, pranje denarja, korupcija, ponarejanje plačilnih sredstev, računalniški kriminal in organizirani kriminal. Glede na razvoj kriminala, lahko Svet sprejme sklep, s katerim opredeli druga področja kriminala, ki ustrezajo merilom posebno hude oblike kriminala. Do sedaj Svet še ni sprejel sklepa, po katerem bi bila kazniva dejanja zoper okolje opredeljena kot posebno huda oblika kriminala, in tako navedena določba prvega odstavka 83. člena PDEU za enkrat obstaja le teoretično možna primarna pravna podlaga za urejanje materialnega kazenskopravnega varstva okolja. V skladu z določbo drugega odstavka 83. člena PDEU lahko institucije EU, če se izkaže, da je približevanje določb kazenske zakonodaje in drugih predpisov držav članic nujno zaradi zagotovitve učinkovitega izvajanja politike Unije na področju, za katerega veljajo usklajevalni ukrepi, z direktivami določijo minimalna pravila glede opredelitve kaznivih dejanj in sankcij na zadevnem področju. Takšno merilo je sicer formalni zapis že s strani Sodišča opredeljenega merila za poseg Unije na področje materialnega kazenskega prava, ki je bil sprejet ravno v zvezi z varovanjem okolja.¹¹⁶ Določilo drugega odstavka 83. člena PDEU pri tem ni mišljeno primarno kot podlaga za uveljavljanje materialnega kazenskega prava, temveč kot sredstvo za doseganje cilja, ki ga predstavlja učinkovito izvajanje politik Unije.¹¹⁷

Ob opredelitvi področij, ki jih lahko z direktivami usklajuje Unija v skladu z določbo drugega odstavka 83. člena PDEU (in deloma tudi prvega odstavka 83. člena če se nanaša na opredelitev drugih področij kot področij posebno hudih oblik kriminala s čezmejnimi posledicami) ni povsem jasno do kod, oziroma na katera področja segajo njene kompetence pri usklajevanju materialne kazenske zakonodaje. Takšna opredelitev predstavlja blanketno pooblastilo za opredelitev pristojnosti Unije. Da lahko opredelimo meje tega blanketnega pooblastila Unije za urejanje materialnega kazenskega prava, ki je

¹¹⁶ Zadeva C-176/03 z dne 13. september 2005.

¹¹⁷ Robert Esser, *Europäisches und Internationales Strafrecht*, Verlag C.H. Beck, München, 2014, str. 50 in 51.

vedno le *ultima ratio* za doseganje učinkov je tako potrebno poseči po temeljnem načelu Unije, načelu subsidiarnosti. V skladu s 5. členom PDEU tako lahko Unija poseže na materialno kazenskopravno področje, ki ni v njeni izključni pristojnosti in državam članicam naloži določene obveznosti le pod pogojem, da:

- se ukrepi nanašajo na področje, ki je v pristojnosti Unije (to okolje vsekakor je),
- države članice ciljev predlaganih ukrepov ne morejo zadovoljivo doseči na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, temveč se zaradi obsega ali učinkov predlaganih ukrepov lažje dosežejo na ravni Unije (če gre za čezmejne učinke na okolje je tudi temu merilu mogoče zadostiti),
- poseg, ki je na taki način izvršen je izveden na način (pravni instrument-direktiva) in tako, da kar se da v najmanjši meri posega v suverenost države članice (načelo sorazmernosti, ki se zagotavlja tudi z minimalno harmonizacijo).

Kazenskopravno varstvo okolja bi po teh merilih lahko uvrstili pod področje, ki ga zajema drugi odstavek 83. člena PDEU, saj, kot je že bilo navedeno, Svet še ni uvrstil kaznivih dejanj zoper okolje med posebno hude oblike kriminala. Okolje (XX poglavje PDEU, 191. -193. člen) spada med politike Unije, in se torej nanaša na področje, ki je v pristojnosti Unije (prvo navedeno merilo po drugem odstavku 83. člena PDEU). Unija ima v skladu z določbo e) točke drugega odstavka 4. člena PDEU na področju okolja deljeno pristojnost pri izdajanju zakonodaje in sprejemanju pravno zavezujočih aktov z državami članicami. Iz preambul obeh direktiv, ki se nanašata na kazenskopravno varstvo okolja je razvidno, da predpisi, tako predpisi EU, kakor tudi nacionalni predpisi, izven kazenskega prava ne zagotavljajo učinkovitega izvajanja politike Unije v zvezi z okoljem in je zato nujno približevanje določb kazenske zakonodaje in drugih predpisov držav članic za zagotovitev učinkovitega izvajanja politike Unije na področju okolja (2. pogoj po drugem odstavku 83. člena PDEU), to pa je potrebno narediti na ravni Unije, da storilci kaznivih dejanj zoper okolje ne bi zaobšli strožje zakonodaje posamezne države članice in bi delovali iz držav članic z manj strogo zakonodajo. Ob izpolnitvi prvih dveh pogojev tako lahko institucije EU po drugem odstavku 83. člena PDEU z direktivami poenotijo minimalne standarde varstva okolja za elemente hudih kaznivih dejanj zoper

okolje, s čimer se zagotovi, da bodo hudi primeri okoljskih kaznivih dejanj v vseh državah članicah obravnavani na podoben način, obenem pa bo olajšano sodelovanje med državami članicami v primeru kaznivih dejanj s čezmejnimi posledicami. Sankcije tako morajo biti usklajene. Da je zadoščeno načelu sorazmernosti pa direktivi določata le najnižjo stopnjo usklajenosti v državah članicah, ki še zadošča za dosego cilja.¹¹⁸ Tako kazensko pravo v okviru Unije v okviru svojega supranacionalnega učinka za posameznika ni neposredno uporabno.

4.3. Abstraktnost pravil na ravni EU in pravna narava evropske zakonodaje

Varstvo okolja je področje, kjer so pristojnosti razdeljene med države članice in EU. V skladu z določbo drugega odstavka 4. člena PDEU imata namreč EU in država članica deljeno pristojnost. Najpogostejši predpis, s katerim institucije EU posegajo na področje varstva okolja so direktive. Z njimi poskuša EU harmonizirati nacionalne pravne rede, ne pa jih tudi povsem poenotiti. Direktive namreč praviloma države članice zavezujejo k doseganju določenega cilja, ne, da bi pri tem države članice omejevale pri opredelitvi oblike in metod s katerimi naj ta cilj dosežejo (288. člen PDEU). Na področju, na katerega posega direktiva tako v delu, ki se nanaša na cilj direktive, država članica nima več pristojnosti suvereno oziroma samostojno odločati, vsaj ne v smeri zmanjšanja standardov varstva okolja, pri minimalni harmonizaciji pa ji je dopuščeno, da varstvo okolja uredi strožje kot je zahtevano v zakonodaji EU. Tudi pri uveljavljanju strožje zakonodaje in uveljavljanju ukrepov, ki ne spadajo v domet zakonodaje EU, države članice niso povsem suverene pri urejanju varstva okolja. Spoštovati namreč morajo določila notranjega trga EU in s svojimi pravili ne smejo prekomerno omejevati prostega pretoka ljudi, storitev, blaga in kapitala. Države članice so tako zunaj področja, ki ga opredeljuje posamezna okoljska direktiva, omejene še s primarnim pravom EU.

Pri tem je treba omeniti, da mera harmonizacije, ki jo zahteva posamezna direktiva ni

¹¹⁸ Povzeto po obrazložitvenem memorandumu Komisije ES z dne 9.2.2007, COM(2007) 51 konč. 2007/0022(COD).

vedno enaka. Pri popolni harmonizaciji (*total harmonisation*) se namreč zahteva enotni evropski standard na določenem področju. Pri taki harmonizaciji države članice tega področja ne smejo urediti bolj ali manj strogo. Tovrstno harmonizacijo je mogoče najti na področju okolja povsod tam, kjer bi drugačna zakonodaja lahko vplivala na prosti pretok blaga. Tako se uporablja pri standardih za izdelke (*product standards*), saj je le tako mogoče zagotoviti prosti pretok blaga, na katero se nanaša. Običajno temelji na 114. členu PDEU (približevanje zakonodaje), ki se nanaša na učinkovito delovanje notranjega trga. Totalna harmonizacija onemogoča vsakršno odstopanje od tega kar je določeno v direktivi in običajno vsebuje klavzulo „*free movement clause*“.¹¹⁹ Po tej klavzuli tudi če ima izdelek škodljiv vpliv na okolje, država članica izdelku ne sme omejiti dostopa na notranji trg. Namen teh direktiv namreč ni samo v zaščiti okolja, temveč tudi v zagotavljanju delovanja notranjega trga.

Pri minimalni harmonizaciji (*minimum harmonisation*) je državam članicam dopuščeno, da lahko zagotovijo strožje varstvene ukrepe za varovanje okolja, kar je praviloma mogoče le s strožjimi, bolj omejujočimi predpisi kot izhaja iz zahtev direktive. Jans¹²⁰ pri tem kot teoretično možnost zagotavljanja strožjih varstvenih ukrepov navaja tudi sprejem manj stroge zakonodaje kot izhaja iz direktive in podaja primer, ko se sicer za določeno področje sprejema manj stroga zakonodaja, ki pa bo doprinesla k višji stopnji varstva okolja na drugih področjih okolja. Minimalna harmonizacija se uporablja na področjih, kjer gre za manjši vpliv na notranji trg kot pri standardih za proizvode. Gre za področja, ki se nanašajo na kvaliteto vode in zraka, floro, fauno ipd. in ne vplivajo neposredno na prosti pretok blaga, imajo pa lahko vpliv na konkurenčnost podjetij. Države članice zaradi varovanja konkurenčnega položaja svojih gospodarskih subjektov običajno ne sprejemajo strožjih predpisov kot jih zahteva minimalna harmonizacija. Direktive, ki implementirajo minimalno harmonizacijo običajno vsebujejo „*minimum harmonisation clause*“. Podlaga zanjo je v 193. členu PDEU.¹²¹

¹¹⁹ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 105. Navedeni avtor v tej zvezi primeroma navaja Direktivo 2006/66 o baterijah in akumulatorjih in odpadnih baterijah in akumulatorjih.

¹²⁰ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 125.

¹²¹ V skladu z navedenim členom varstveni ukrepi, sprejeti v skladu s členom 192, nobeni od držav članic

Da se evropska okoljska zakonodaja uporablja mora biti „implementirana“ v nacionalni pravni red. Medtem, ko za uredbe velja, da se jih ne sme prenašati (veljajo neposredno in zanje veljajo le zadnje tri faze implementacije, omenjene za direktive) v nacionalni pravni red, pa pri „implementaciji“ direktiv ločimo štiri faze implementacije:

- prenos v nacionalno pravo, ki zajema sprejem pravno zavezujočih pravil nacionalnega prava (ta ni potreben, če država članica že ima tako zakonodajo, da ustreza vsem zahtevam direktive tako v materialnem kakor tudi procesnem pravu in tudi ne v primeru, ko se ne zahteva neposredno sprejem zakonodaje ampak le dosego dolgoročnega cilja, ki ga je mogoče doseči drugače - npr. *C - 56/90 Commission v. UK [1993] ECR I-4109, par. 42-44*, ko se je zahtevalo, da po preteku desetih let od notifikacije direktive, kopalne vode dosežejo določeno kvaliteto);
- operacionalizacija direktive ali uredbe, kar pomeni, da jih je treba implementirati tudi v podzakonske akte in zagotoviti procesne in izvršilne postopke za njihovo izvrševanje;
- aplikacija v konkretni zadevi (nacionalni ukrepi za zagotovitev izvrševanja pravic posameznika morajo biti učinkoviti, odvrtilni in sorazmerni, v določenih primerih, kot sta Direktiva št. 2008/99/ES in Direktiva 2009/123/ES se izrecno zahtevajo kazenske sankcije);
- izvrševanje, kar pomeni, da je treba spremljati ali se pojavljajo kršitve in če se, jih je treba sankcionirati.

Medtem, ko imajo določbe ustanovnih pogodb EU neposredni učinek, če se nanašajo na konkretne pravice posameznikov, se postavlja vprašanje učinka pravic in obveznosti, ki jih zagotavljajo okoljske direktive, predvsem ko država članica direktive ni implementirala v predpisanem roku ali je ni implementirala pravilno ali v celoti ali jo je implementirala nepravilno. Vsekakor se posameznik lahko v razmerju do države sklicuje

ne preprečujejo ohranjanja ali uvedbe strožjih varstvenih ukrepov. Takšni ukrepi morajo biti združljivi s Pogodbama. O njih se uradno obvesti Komisija.

na pravice iz direktive šele, ko poteče čas, določen za njen prenos v nacionalni pravni red.

T.i. „*direct effect*“ oziroma neposredni učinek lahko pri direktivah učinkuje le napram državi članici in po preteku roka za implementacijo direktive. Da je mogoče govoriti o neposrednem učinku neimplementirane ali nepravilno implementirane direktive pa je potrebno, da je vsebina pravic in dolžnosti, opredeljena v direktivi, jasna in nedvoumna. Pri standardih za proizvode to praviloma ni problematično saj direktive, ki se nanje nanašajo vsebujejo klavzulo o „prostem pretoku“ in država članica ne sme sprejeti strožje ali milejše zakonodaje. Drugače je na področju emisij in standardov kvalitete okolja. Direktive, ki se nanašajo nanje, namreč opredeljujejo le minimalne standarde in zagotavljajo minimalno harmonizacijo, države članice pa lahko sprejmejo tudi strožje ukrepe. Pri teh direktivah je neposreden učinek po preteku roka za implementacijo nasproti državi članici (vertikalni neposredni učinek) mogoče uveljavljati le v obsegu minimalnega standarda. Posamezne določbe direktive pa lahko zahtevajo nadaljnjo implementacijo in ne dajejo natančnih emisijskih standardov in mejnih vrednosti. Tem manjka konkretna opredelitev pravic in obveznosti za posameznika in zato ne morejo biti neposredno učinkovite. Enako velja tudi za splošne določbe direktiv, ki npr. opredeljujejo splošne cilje zaradi katerih se direktiva sprejema. Teh niti ni treba vnesti v nacionalni pravni red, niti niso neposredno učinkovite. Lahko pa se tudi dogodi, da so posamezne določbe direktive neposredno učinkovite, posamezne pa ne. V tem primeru je treba preveriti ali se lahko neposredno učinkovite določbe uveljavljajo samostojno. Pri tem za okoljske direktive velja splošno pravilo, da se neposredno učinkovite določbe direktive ne morejo uporabiti če se jih ne da ločiti od splošnih določb direktive.

Direktive ne dajejo neposrednega horizontalnega učinka in torej, če niso implementirane v nacionalni pravni red ,posamezniku ne omogočajo sklicevanja na njeno vsebino nasproti drugemu posamezniku.¹²² Drugače je z uredbami, ki imajo neposredni

¹²² C 152/84 Marshall I [1986] ECR 737. Stranski oziroma posredni horizontalni učinek direktiv je mogoč le v primeru nepravilne implementacije direktive, ko je npr. pristojni organ v državi članici izda dovoljenje,

horizontalni učinek. Prav tako direktive nimajo t.i. *inverse direct effect* saj se tudi država ne more sklicevati na njihovo neimplementirano ali nepravilno implementirano vsebino nasproti posamezniku. Omeniti je treba tudi odgovornost lokalnih skupnosti. Tudi te imajo lahko namreč neodvisno odgovornost zagotoviti izvrševanje obveznosti EU.¹²³

Nacionalno zakonodajo, ki izhaja iz direktive razlagajo v duhu direktive, torej tako, da se dosežejo cilji direktive, vendar takšna razlaga ni dopustna, če bi z njo država hotela ustvariti ali otežiti kazensko odgovornost posameznika v primeru, ko direktive ni pravilno implementirala. Če država ne izpolni svojih obveznosti in ne implementira direktive ali jo implementira nepravilno, je nasproti posamezniku, ki zaradi tega utrpí škodo, tudi odškodninsko odgovorna.¹²⁴

Direktive s področja varstva okolja se lahko nanašajo na civilno¹²⁵, upravno in kazensko pravo. Podlaga za poenotenje zakonodaje držav članic s področja kazenskega prava omogočata 82. in 83. člen PDEU. Direktivi št. 2008/99/ES in št. 2009/123/ES, ki se nanašata na kazenskopravno varstvo okolja spadata med direktive, ki zahtevata minimalno harmonizacijo in vsebujeta „*minimum harmonisation clause*“ in torej državam članicam dopuščata sprejem strožje zakonodaje je združljiva s Pogodbama. O njih je država članica dolžna obvestiti Komisijo.

ki ni v skladu z direktivo, bo pritožba tretje osebe povzročila njegovo razveljavitev. To bo povzročilo učinek na področju civilne odgovornosti.

¹²³ Jan. H. Jans, navedeno delo, str. 212. Navedeni avtor se pri tem sklicuje na odločbo Sodišča v zadevi C 103/88 Fratelli Costanzo [1989] ECR 1839.

¹²⁴ Tako je Sodišče odločilo v zadevi Francovich: C-9/90 Francovich [1991] ECR I-5357. Pogoji za uveljavitev odškodnine so: 1. pravilo, ki je bilo kršeno mora zagotavljati posamezniku pravice, 2. kršitev mora biti resna, 3. obstajati mora vzročna zveza med kršitvijo, ki jo je storila država članica in posamezniku nastalo škodo, 4. nastati mora škoda.

¹²⁵ Npr. že omenjena Direktiva 2004/35/ES o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode.

4.4. Direktiva 2008/99/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19.11.2008 o kazenskoopravnem varstvu okolja in Direktiva 2009/123/ES o spremembah Direktive 2005/35/ES o onesnaževanju morja z ladij in o uvedbi kazni za kršitve

Pravni temelj za urejanje materialnega kazenskoopravnega varstva okolja na ravni EU daje drugi odstavek 83. člena PDEU, ki se nanaša na približevanje zakonodaj: *„Če se izkaže, da je približevanje določb kazenske zakonodaje in drugih predpisov držav članic nujno zaradi zagotovitve učinkovitega izvajanja politike Unije na področju, za katero veljajo usklajevalni ukrepi, se lahko z direktivami določijo minimalna pravila glede opredelitve kaznivih dejanj in sankcij na zadevnem področju.“*

Pred uveljavitvijo Lizbonske pogodbe ni bilo takega izrecnega pravnega temelja za sprejem kazenskoopravne zakonodaje s področja varstva okolja na ravni EU. Kljub temu je Sodišče odločilo, da sta 174. do 176. člen stare PES (sedaj 191 do 193. člen PDEU), ki se nanašata le na okoljsko politiko in ne vsebujeta izrecnih določb o kazenskoopravnem urejanju tega področja, dajala zadostno osnovo za sprejem sekundarne zakonodaje, ki posega na kazensko pravo držav članic, saj je le tako bilo mogoče zagotoviti učinkovito izvrševanje okoljske politike EU, vendar pa je morala državam članicam ostati na voljo opredelitev vrste in teže kazenskoopravne sankcije.¹²⁶

4.4.1. Direktiva 2008/99/ES

Direktiva 2009/99/ES Evropskega parlamenta in sveta o kazenskoopravnem varstvu okolja je bila sprejeta 19.11.2008, implementacijo v nacionalne zakonodaje držav članic pa je zahtevala do 26. decembra 2010. Pravna podlaga za sprejem Direktive 2008/99/ES je bila v 174. členu PES (zdaj 191. člen PDEU), ki sicer izrecno ni omenjal pristojnosti EU za sprejemanje kazenskoopravne zakonodaje kot jo sedaj veljavni 83. člen PDEU. Predstavljala je prvi zakonodajni akt s kazenskega področja v prvem stebru (po

¹²⁶ C-440/05 Commission v. Council [2007] ECR I-9097, C-176/03 [2005] Commission v Council z dne 13. september 2005.

uveljavitvi Lizbonske pogodbe več ne govorimo o treh stebrih EU), sprejeta pa je bila v prvem branju in to v času slovenskega predsedovanja Svetu EU. Predstavlja enega pomembnejših uspehov med predsedovanjem Slovenije Svetu EU v prvi polovici leta 2008. Med razlogi za poseg EU na področje kazenskoopravnega varstva okolja je v uvodu Direktive naveden porast kaznivih dejanj zoper okolje in posledice, ki se vedno pogosteje širijo čez meje držav, v katerih so bila storjena. Direktiva določa minimalne zahteve, ki jih morajo države članice spoštovati, državam članicam pa dopušča možnost sprejema ali ohranitve strožjih ukrepov. Izhaja iz tega, da je treba inkriminirati že dejavnosti, ki obremenjujejo okolje in običajno povzročajo ali je verjetno, da bodo povzročile dejansko škodo ozračju, vključno s stratosfero, zemlji, vodi, živalim ali rastlinam, vključno z ohranjanjem prsti. Neupoštevanje dolžnostnega ravnanja (opustitev) mora biti ravno tako inkriminirano kakor aktivno ravnanje (storitev) in sicer v primeru, če je storjeno naklepno ali iz hude malomarnosti (pojem civilnega in ne kazenskega prava). Nadalje določa tudi ravnanja, ki jih države članice morajo opredeliti kot kazniva dejanja. Med temi našteva:

–ravnanja, ki veljajo za nezakonita (kršitev zakonodaje, sprejete na podlagi PDEU in navedene v Prilogi A Direktive 2008/99/ES, zakonodaje, sprejete na podlagi Pogodbe Euratom in navedene v Prilogi B, zakona, upravnega predpisa države članice ali odločitve pristojnega organa v državi članici, s katerim se uveljavlja zakonodaja EU) in

–so storjena naklepno ali vsaj iz hude malomarnosti ter gre za:

a) izpuste, emisije ali vnose količin snovi ali ionizirajočega sevanja v zrak, zemljo ali vodo, kar povzroči ali bi lahko povzročilo smrt ali hudo telesno poškodbo ali dejansko škodo kakovosti zraka, zemlje ali vode ali živalim ali rastlinam;

b) zbiranje, prevoz, predelava ali odstranjevanje odpadkov, vključno z nadzorovanjem teh postopkov ter dejavnostmi po zaprtju mesta odstranjevanja in vključno z dejanji, ki jih bodo prevzeli trgovci ali posredniki (ravnanje z odpadki), kar povzroči ali bi lahko povzročilo smrt ali hudo telesno poškodbo ali dejansko škodo kakovosti zraka, kakovosti zemlje ali kakovosti vode ali živalim ali rastlinam;

–pošiljanje odpadkov, če spada v področje uporabe člena 2(35) Uredbe (ES) št. 1013/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junij 2006 o pošiljkah odpadkov (UL L 190, 12.7.2006) in če gre za nezanemarljive količine, ne glede na to, ali je

pošiljanje izvedeno v eni pošiljki ali v več pošiljkah, ki se zdijo povezane;

–upravljanje obrata, v katerem se opravlja nevarna dejavnost ali se v njem skladiščijo ali uporabljajo nevarne snovi in pripravki, kar zunaj obrata povzroči ali bi lahko povzročilo smrt ali hudo telesno poškodbo ali dejansko škodo kakovosti zraka, kakovosti zemlje ali kakovosti vode ali živalim ali rastlinam;

–proizvodnja, obdelovanje, uporaba, skladiščenje, prevoz, uvažanje, izvažanje ali odstranjevanje jedrskih snovi ali drugih nevarnih radioaktivnih snovi, kar povzroči ali bi lahko povzročilo smrt ali hudo telesno poškodbo ali dejansko škodo kakovosti zraka, kakovosti zemlje ali kakovosti vode ali živalim ali rastlinam;

–usmrnitev, uničenje, posedovanje ali odvzem zaščitene divjih živalskih ali rastlinskih vrst, razen v primerih, ko gre za nezanemarljive količine teh primerkov in ima dejanje zanemarljiv učinek na stanje ohranjenosti vrste;

–trgovanje s primerki zaščitene živalskih ali rastlinskih vrst, njihovimi deli ali iz njih izdelanimi izdelki, razen v primerih, ko gre za zanemarljive količine teh primerkov in ima dejanje zanemarljiv učinek na stanje ohranjenosti vrste;

–vsakršno ravnanje, ki bi povzročilo bistveno poslabšanje habitata znotraj zaščitene območja;

–proizvodnja, uvažanje, izvažanje, dajanje na trg ali uporaba snovi, ki tanjšajo ozonski plašč.

Pri tem Direktiva 2008/99/ES določa, da morajo države članice opredeliti kot kaznivo tudi spodbujanje, pomoč in napeljevanje k naklepnim kaznivim dejanjem, opisanim v prejšnjem odstavku in tudi odgovornost pravnih oseb za opisana dejanja, če so bila storjena v njihovo korist s strani osebe, ki je delovala bodisi individualno bodisi kot del organa pravne osebe, ki ima vodilni položaj znotraj pravne osebe na podlagi pooblastila za zastopanje pravne osebe, pooblastila za odločanje v imenu pravne osebe ali pooblastila za izvajanje nadzora znotraj pravne osebe. Odgovornost pravnih oseb naj bo podana tudi v primeru, če je zaradi pomanjkljivega nadzora ali kontrole s strani osebe, ki dela individualno ali kot del organa pravne osebe, ki ima vodilni položaj znotraj pravne osebe,

bilo mogoče, da je oseba, ki je podrejena pravni osebi, izvršila kaznivo dejanje v korist pravne osebe. Pri tem odgovornost pravne osebe ne izključuje kazenskih postopkov zoper fizične osebe, ki so izvršile kaznivo dejanje oziroma so bile storilci, napeljevalci ali sosterilci. V zvezi z odgovornostjo pravnih oseb za dejanja, naštetá v alinejah prejšnjega odstavka (ki jih države članice morajo opredeliti kot kazniva dejanja), Direktiva v 6. členu opredeljuje, da morajo države članice zagotoviti, da se pravne osebe kaznuje za ta dejanja, ne da bi bila pri tem izrecno omenjena zahteva po kazenskih sankcijah za pravne osebe. V nasprotju z določbo 5. člena Direktive, ki se nanaša na kazni za fizične osebe in določa, da morajo države članice sprejeti potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da se kazniva dejanja iz 3. in 4. člena kaznujejo z učinkovitimi, sorazmernimi in odvračilnimi kaznimi, namreč določilo 7. člena Direktive, ki opredeljuje kazni za pravne osebe od držav članic zahteva, da sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da se pravno osebo, ki je odgovorna na podlagi 6. člena Direktive, kaznuje z učinkovitimi, sorazmernimi in odvračilnimi kaznimi. Torej ne omenja izrecno, da se pravno osebo kaznuje za kazniva dejanja. Nekoliko konfuzno tako Direktiva, čeprav ne določa izrecno, da je treba pravne osebe sankcionirati s kazenskimi sankcijami po drugi strani določa, da pravne osebe izvršijo kaznivo dejanje. V pomoč iz takega konfuznega stanja je Obrazložiteni memorandum.¹²⁷ Ta v zvezi z odgovornostjo pravnih oseb na 8. strani izrecno določa, da države članice, ki ne poznajo kazenske odgovornosti pravnih oseb,¹²⁸ te tudi pri implementaciji Direktive niso dolžne uvesti. Razlog za takšno ureditev je v različni ureditvi odgovornosti pravnih oseb po državah članicah. Vse države članice namreč ne poznajo kazenske odgovornosti pravnih oseb.¹²⁹ Tako Direktiva 2008/99/ES ne zahteva uvedbe kazenske odgovornosti pravnih oseb, zahteva pa uvedbo odgovornosti, ki narekuje učinkovite, sorazmerne in odvračilne sankcije.

¹²⁷ Brussels, 9.2.2007 COM (2007) 51 final, 2007/0022 (COD).

¹²⁸ Andrea Jarolímková, *Enforcement of Environmental Protection Through Criminal Law*, CLR, 2010/2011, Charles University Prague, str. 2 med razlogi, ki govorijo zoper vzpostavitev kazenske odgovornosti pravnih oseb omenja okoliščino, da pravna oseba ne more ravnati v kazenskopravnem smislu, saj je ravnanje pravne osebe vedno dejansko ravnanje fizične osebe (objektivna okoliščina) ter okoliščino, da pravna oseba ne more ravnati krivdno (subjektivna okoliščina), saj to lahko le ljudje. Tako je odgovornost pravne osebe lahko le objektivna odgovornost, ki v kazenskem pravu nima prostora.

¹²⁹ Npr. Nemčija, Češka in Italija.

Direktivo so sprejemali v času, ko je Slovenija predsedovala Svetu EU kar je sovpadalo s sprejemanjem KZ-1 (Ur. l. št. 55/08). Ker je bilo končno besedilo Direktive sprejeto po tem, ko je bilo pripravljeno in sprejeto končno besedilo KZ-1, je prišlo pri oblikovanju določil KZ-1 do nekaterih neskladnosti z Direktivo.¹³⁰ Po sprejetju Direktive 2008/99/ES je tako bilo potrebno noveliranje KZ-1. Po noveli KZ-1B je bila tik pred potekom roka za implementacijo zagotovljena usklajenost slovenske zakonodaje z Direktivo 2008/99/EC. Pri prenosu ciljev direktive Komisija ni zasledila nepravilnosti.¹³¹ V noveli KZ-1B je bila tako spremenjena vsebina opisov kaznivih dejanj zoper okolje iz KZ-1 in sicer določba 332. člena in 334. člena KZ-1. V cilju izpolniti zahteve Direktive pa je zakonodajalec določila Direktive mestoma malodane kopiral v novelo KZ-1B, neupoštevajoč pri tem posebnosti slovenske kazenskopravne zakonodaje oziroma termine, ki se v njej uporabljajo. Enako velja za upoštevanje upravnih pravil varstva okolja. Zaradi blanketne narave kazenskih norm se kot izjemno pomembno pokaže, katera ravnanja in kako ravnanja določajo upravni predpisi s področja varstva okolja.

4.4.1.1. Ozadje sprejetja Direktive 2008/99/ES

V preambuli Direktive 2008/99/ES je navedeno, da se po predlogu Komisije navedena Direktiva sprejema zaradi porasta kaznivih dejanj zoper okolje in posledic, ki se vedno pogosteje širijo čez meje držav, v katerih so storjena, in pomenijo grožnjo okolju in zahtevajo ustrezen odgovor, EU pa si mora prizadevati za visoko raven varstva okolja.

Natančnejši razlogi za sprejem Direktive so opisani v Obrazložitvenem memorandumu Komisije z dne 9.2.2007,¹³² s katerim je Komisija predlagala sprejem omenjene Direktive. V njem Komisija izpostavlja vse večji problem okoljskih kaznivih dejanj. Že pred omenjeno Direktivo je Komisija poskušala navedeno področje urediti z direktivo in je v tej zvezi Evropskemu parlamentu predlagala sprejem direktive, ki je bila vezana na

¹³⁰ Damijan Florjančič, Nujna uskladitev KZ-1 z Direktivo o kazenskopravnem varstvu okolja, str. 1.

¹³¹ Sporočilo Komisije z dne 17. november 2015.

¹³² COM (2007) 51 konč., 2007/0022 (COD).

Okvirni sklep 2003/80/PNZ o kazenskopravnem varstvu okolja, a je Sodišče 13. septembra 2005 ta Okvirni sklep razveljavilo.¹³³ Glede na to, da je lahko EU po tej odločbi Sodišča sprejela le ukrepe, ki se nanašajo na kazensko pravo države članice, in so potrebni za zagotovitev popolne učinkovitosti pravil, določenih za varstvo okolja, je Komisija predlagala sprejem sedaj obravnavane Direktive.

Iz obrazložitvenega memoranduma nadalje izhaja, da so EU in države članice sicer sprejele zakonodajne akte, katerih namen je varstvo okolja, vendar so študije pokazale, da veljavne sankcije v državah članicah vedno niso zadoščale za učinkovito izvedbo politike EU na področju varstvo okolja. Kazenske sankcije namreč ne veljajo v vseh državah članicah za vsa huda kazniva dejanja zoper okolje, čeprav imajo le kazenske sankcije po mnenju Komisije odvrtilni učinek. Pri tem je Komisija pojasnila, da je ravno kazenskopravno in ne zgolj upravno ali civilnopravno varstvo okolja v vseh državah članicah potrebno iz razloga večje učinkovitosti, saj:

- nalaganje kazenskih sankcij kaže družbeno nestrinjanje, ki je po kakovosti drugačne narave kot v primeru upravnih in civilnih sankcij;
- upravne ali druge finančne sankcije po vsej verjetnosti ne bodo odvrtilne, če so storilci bodisi finančno zelo šibki bodisi zelo močni. V takih primerih so potrebne zaporne kazni;
- sredstva preiskave kaznivega dejanja in sodnega pregona (ter medsebojna pravna pomoč med državami članicami) so močnejša od orodij upravnega in civilnega prava in lahko povečajo učinkovitost postopkov;
- kazni zagotavljajo dodatno jamstvo za nepristranskost, saj pri preiskavi kaznivega dejanja sodelujejo drugi oblastni organi in ne tisti upravni organi, ki npr. so podelili dovoljenja za izkoriščanje ali onesnaževanje.

¹³³ Sodba z dne 13. september 2005, C-176/03, Komisija proti Svetu.

4.4.2. Direktiva 2009/123/ES

Evropski parlament in Svet sta 7. septembra 2005 sprejela Direktivo 2005/35/ES o onesnaževanju morja z ladij in uvedbi kazni za kršitve. Navedena direktiva je državam članicam nalagala sprejetje strožjih ukrepov zoper kršitelje, ki so odgovorni za izpuste onesnaževalnih snovi z ladij oziroma morskih plovil, hkrati pa vključila mednarodne standarde za onesnaževanje z ladij v pravo EU. Njen namen je bil izboljšanje pomorske varnosti in krepitev varstva morskega okolja pred onesnaževanjem z ladij. Zahtevala je, da se kršitelje, ki so ravnali naklepno ali iz zavestne ali nezavestne malomarnosti, preganja zaradi kaznivega dejanja, če so izvršili kršitve, ki jih opredeljuje Okvirni sklep 2005/667/PNZ, ki dopolnjuje Direktivo. Sodišče je 23. oktobra 2007 Okvirni sklep Sveta 2005/667/PNZ z dne 12. julija 2005 o okrepitvi kazenskopravnega okvira za izvrševanje zakonodaje proti onesnaževanju morja z ladij, ki je dopolnjeval Direktivo 2005/35/ES s kazenskopravnimi ukrepi, razglasilo za ničnega.¹³⁴ Nastala je pravna praznina. Dne 21. oktobra 2009 sta Evropski parlament in Svet sprejela Direktivo 2009/123/ES o spremembah Direktive 2005/35/ES o onesnaženju morja z ladij in uvedbi kazni za kršitve, ki naj bi zapolnila praznino, ki je nastala po omenjeni odločitvi sodišča. S sprejetjem te Direktive je prvotna Direktiva spremenila naslov v Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta o onesnaženju morja z ladij in uvedbi kazni za kršitve ter uvedla zahtevo po kazenskopravnih sankcijah za kršitve njenih določb.

V skladu z navedeno Direktivo, morajo države članice zagotoviti, da se izpusti onesnaževalnih snovi z morskih plovil, vključno s takšnimi izpusti manjšega obsega,¹³⁵ na katerem koli območju notranjih voda, vključno s pristanišči države članice, kolikor se zanje uporablja ureditev iz MARPOL,¹³⁶ v teritorialnim morjem države članice, v ožinah, skozi katere poteka mednarodna plovba v skladu z ureditvijo tranzitnega prehoda, ki ga

¹³⁴ Zadeva C-440/05 Komisija proti Svetu, 2007, str. I-9097.

¹³⁵ Navedena določila se ne uporabljajo za izpuste manjšega obsega, pri katerih strojena kršitev ne povzroči poslabšanja kakovosti vode, razen če gre za ponavljajoče se izpuste, ki v posameznem primeru ne povzročijo poslabšanja kakovosti vode, vzeti skupaj z drugimi izpusti pa povzročijo poslabšanje kakovosti vode.

¹³⁶ Mednarodna konvencija o preprečevanju onesnaževanja morja z ladij (MARPOL) 73/78.

določa oddelek 2 dela III Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu iz leta 1982, kolikor država članica v teh ožinah izvršuje svojo jurisdikcijo, v izključnih ekonomskih conah ali enakovrednih conah države članice, vzpostavljenih v skladu z mednarodnim pravom in na odprtem morju, obravnavajo kot kršitve, če so storjene naklepno, iz zavestne ali nezavestne malomarnosti in ni podana izjema po 5. členu Direktive. Države članice morajo zagotoviti, da se te kršitve štejejo za kazniva dejanja (5a člen Direktive). Tudi napeljevanje k namernemu kaznivemu dejanju ali pomoč in podpora se mora kaznovati kot kaznivo dejanje. V vseh navedenih primerih morajo za storilce biti uvedene učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazni.

Opredelila je tudi odgovornost pravnih oseb. Tudi v tej Direktivi je ta odgovornost opredeljena konfuzno. Tako je v določbi 5a (1) in 5a (3) člena Direktive najprej določeno, da se kršitve štejejo za kazniva dejanja, nato pa v 8b členu Direktive, da vsaka država članica sprejme potrebne ukrepe za zagotovitev, da so pravne osebe lahko odgovorne za kazniva dejanja iz 5a(1) in 5a(3) člena Direktive, ki jih v njihovo korist izvrši katera koli fizična oseba, ki deluje bodisi samostojno bodisi kot član organa te pravne osebe, njen vodilni položaj znotraj te pravne osebe pa temelji na pooblastilu za zastopanje pravne osebe, pristojnosti za sprejemanje odločitev v imenu pravne osebe ali pristojnosti za opravljanje nadzora znotraj pravne osebe. Pri opredelitvi kazni, ki pretijo pravni osebi (8c. člen Direktive) nato ni navedeno, da ji morajo biti naložene kazenske sankcije, a to ni navedeno niti za fizične osebe (8a člen Direktive). Iz Obrazložitvenega memoranduma je jasneje razbrati, da s tako opredelitvijo EU uvaja kazenske sankcije za fizične osebe, ne pa tudi za pravne osebe. Tako države članice, ki ne poznajo kazenske odgovornosti pravnih oseb te tudi po implementaciji predmetne Direktive niso dolžne uvesti. Na podlagi te Direktive je bila z novelo KZ-1B spremenjena določba 333. člena KZ-1.

4.4.2.1. Ozadje sprejema Direktive 2009/123/ES

Ozadje sprejema navedene Direktive najbolje pojasni vsebina preambule Direktive in

obrazložiten memorandum, ki ga je sprejela Komisija ob podaji predloga za sprejem navedene Direktive. Iz preambule tako izhaja, da glavni standardi za izpuste onesnaževalnih snovi z ladij v vseh državah članicah izhajajo iz Konvencije MARPOL 73/78, vendar teh pravil vsakodnevno ne upošteva zelo veliko število ladij, ki plujejo v vodah na območju EU in proti njim ni sprejetih prisilnih ukrepov. Takšno (pomanjkljivo) izvajanje MARPOL-a razkriva neusklajenost med državami članicami zlasti na področju kazni za izpuste onesnaževalnih snovi z ladij, zato je treba izvajanje MARPOL-a uskladiti na ravni EU. V tej zvezi so po oceni zakonodajalca potrebni:

–učinkovite, odvračilne in sorazmerne kazni;

–natančna opredelitev zadevne kršitve, izjem in minimalnih pravil glede kazni ter opredelitev odgovornosti in sodne pristojnosti na enoten način na ravni EU.

V obrazložitenem memorandumu¹³⁷ Komisija pojasnjuje, da je zaradi vse pogostejših nezakonitih izpustov onesnaževanih snovi z ladij v morje in po večjih razlitjih nafte, leta 2003 že predstavila predlog direktive o onesnaževanju morja z ladij, ki je bil nato tudi sprejet in vsebinsko dopolnjen z Okvirnim sklepom 2005/667/PNZ, s katerim sta določala kazenskopravno varstvo morja pred onesnaževanjem z ladij. Po odločbi Sodišča¹³⁸ je bil Okvirni sklep razglašen za ničnega. Tako je bilo treba področje urediti na novo, saj je Direktiva 2005/35/ES ostala po odpravi Okvirnega sklepa vsebinsko nepopolna. Direktiva 2009/123/ES tako opredeljuje ukrepe za zagotovitev učinkovitosti pravil Skupnosti glede pomorske varnosti. Kot osnovo pri zagotavljanju učinkovitosti Komisija opredeljuje zagotovitev sistema takih sankcij, ki bodo odvračale morebitne onesnaževalce. Torej je treba okrepiti odvračilni učinek sankcij, ki se lahko zagotovi ustrezno le s kazenskopravnimi sankcijami za fizične osebe, vse države članice pa morajo uporabiti enak pristop k urejanju tega kazenskopravnega področja, ne glede na to, ali so države zastave, pristaniške države oziroma obalne države.

¹³⁷ Bruselj 11.3.2008, COM (2008) 134 konč., 2008/0055 /COD).

¹³⁸ Zadeva C-440/05.

Komisija je še pojasnila, da je bilo kazenskoopravno varstvo morja pred izpusti z ladij potrebno urediti na ravni EU (načelo subsidiarnosti), saj onesnaževanje morja praviloma povzroča škodo s čezmejnimi razsežnostmi. Iz tega razloga je pomembno, da države članice enako pojmujejo katere kršitve pomenijo kaznivo dejanje in da se vsaj za storilce, ki so fizične osebe, uporabljajo sankcije kazenskoopravne narave. Različni nacionalni pristopi namreč ovirajo učinkovito medsebojno pravosodno sodelovanje in storilcem omogočajo izogibanje pregonu. Zgolj ukrepanje na ravni države tako ne bi moglo rešiti problema onesnaževanja morja. Cilj zagotoviti varstvo morja pred onesnaževanjem z ladij je lažje doseči na ravni EU z določitvijo minimalnega standarda za sestavne elemente kaznivih dejanj, ki bodo zagotovili, da storilci ne bodo ušli kazenskemu pregonu za dejanja, ki so storjena znotraj EU. Ob tem je v okviru obrazložitve z načelom sorazmernosti pojasnila, da se pri izvajanju Direktive državam članicam dopušča visoka stopnja prilagodljivosti saj lahko izberejo vrsto in raven sankcij. Prav tako lahko države članice ohranijo ali na novo sprejmejo strožje ukrepe za varstvo morja pred onesnaževanjem z ladij in po lastni presoji tudi uvedejo kazenske sankcije za pravne osebe.

4.5. Pomanjkljivosti ureditve kazenskoopravnega varstva okolja v EU

Obe omenjeni Direktivi vsebujeta klavzulo o minimalni harmonizaciji. Države članice tako lahko sprejmejo strožjo zakonodajo, kot izhaja iz zahtev Direktiv, oziroma opredelijo tudi druge kršitve zakonodaje, s katerimi se negativno posega v zdravo okolje, kot kazniva dejanja. S širjenjem cone kaznivosti glede na navedeni Direktivi, bodo države članice lahko zagotovile večjo stopnjo varstva okolja (pozitivni vidik) a bodo po drugi strani postale manj zanimive za subjekte, ki se ukvarjajo z dejavnostjo, ki bi lahko predstavljala tveganje za okolje in bi lahko v določenih okoliščinah privedla do kazenske odgovornosti (negativni vidik), še zlasti glede na to, da so kazniva dejanja s področja varstva okolja lahko storjena s krivdno obliko malomarnosti. To ima lahko posledice tako na področju davkov, kakor tudi zaposlovanja v državi članici s strožjo zakonodajo.

V vsakem primeru bodo za okoljska kazniva dejanja v skladu z navedenima direktivama odgovarjale fizične osebe, a pravne osebe le v določenih državah EU. Nobena od omenjenih Direktiv od držav članic namreč izrecno ne zahteva uvedbe kazenske odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja če je v svojih pravnih redih ne poznajo. Glede na to, da vse države članice ne poznajo kazenske odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja, bodo tako za kršitve, ki jih opredeljujeta Direktivi, v nekaterih pravnih redih pravne osebe odgovarjale za kazniva dejanja, drugod ne. Seveda to ne pomeni, da v državah članicah, ki ne poznajo kazenske odgovornosti pravnih oseb ne bo podana druga vrsta odgovornosti, nasprotno, Direktivi narekujeta vzpostavitev odgovornosti pravnih oseb in tudi natančno določata kdaj je odgovornost pravnih oseb podana, da se lahko vsaj v tem oziru izognemo „forum shoppingu“,¹³⁹ ki bi bila sicer posledica različne interpretacije sodišč po državah članicah, vendar ne zahtevata, da je ta odgovornost kazenska oziroma, da se pravne osebe kaznujejo s kazenskimi sankcijami. Če država članica uvede kazensko odgovornost pravne osebe pa negativnega predznaka obsodilne sodbe v kazenskem postopku in pravnih posledic obsodilne kazenske sodbe ni mogoče zanemariti. Tudi zaradi te okoliščine bodo subjekti s tvegano dejavnostjo morebiti raje izbrali za opravljanje svoje dejavnosti državo članico, v kateri ne poznajo kazenske odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja.

Izbiranje lokacije delovanja podjetij zaradi predpisov s področja kazenskopravnega varstva okolja je lahko tudi posledica različnih višin in vrste zagroženih kazni v državah članicah. Obe omenjeni Direktivi sicer od držav članic zahtevata, da zagotovijo učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazni, a njihove vrste in višine ne določata. Prvotni predlogi so bili sicer podani tudi v smeri približevanja ravni kazni v nacionalnih zakonodajah posameznih držav članic, vendar zaradi odločbe Sodišča v zadevah *Komisija proti Svetu C-176/03*¹⁴⁰ (in tudi *C-440/05*) ta del predloga ni bil del končne različice Direktive.¹⁴¹ V navedeni sodni odločbi je namreč Sodišče odločilo, da določanje

¹³⁹ Andrea Jarolímková, Enforcement of Environmental Protection Through Criminal Law, Common Law Review, 2010/11, Charles University, Prague, str. 2.

¹⁴⁰ Z navedeno odločbo je bil za ničnega razglašen Okvirni sklep Sveta 2003/80/PNZ z dne 27. januar 2003 o kazenskopravnem varstvu okolja.

¹⁴¹ Povzeto po Damjan Florjančič, Direktiva o kazenskopravnem varstvu okolja, str. 1.

vrste in ravni kazenskih sankcij ni v pristojnosti EU.

Obe omenjeni Direktivi se pri opredelitvi oziroma opisu kaznivih dejanj, sklicujeta na pravila, ki izhajajo iz drugih pravnih virov. Tako je npr. po določbi 3. člena Direktive 2008/99/ES dolžnost držav članic, da zagotovijo, da so taksativno naštetá dejanja opredeljena kot kazniva po kazenskem pravu, če veljajo za nezakonita in so storjena naklepno ali vsaj iz hude malomarnosti, pri čemer „nezakonit“ po določbi 2. člena Direktive 2008/99/ES pomeni kršitev: „zakonodaje, sprejete na podlagi PES (PDEU) in navedene v Prilogi A, ali v zvezi z dejavnostmi, ki jih ureja Pogodba Euratom, zakonodaje, sprejete na podlagi Pogodbe Euratom in navedene v Prilogi B, ali zakona, upravnega predpisa države članice ali odločitve pristojnega organa v državi članici, s katerim se uveljavlja zakonodaja Skupnosti (EU)“. Iz Priloge A in B k navedeni Direktivi izhaja, da se vsa v njih navedena zakonodaja nanaša na varstvo okolja. Posebna blanketna norma je v navedeni Direktivi tudi v zvezi s kaznivim dejanjem, ki se nanaša na pošiljanje odpadkov (c) točka prvega odstavka 3. člena Direktive, saj se Direktiva pri opredelitvi kaznivega dejanja sklicuje na Uredbo št. 1013/2006. Za Direktivo 2009/123/ES je iz tega vidika pomembno predvsem sklicevanje na pravila iz MARPOL 73/78. Takšne, blanketne določbe same po sebi niso problematične, sploh ko gre za direktive, ki potrebujejo implementacijo v nacionalno zakonodajo držav članic, vendar je treba biti pri implementaciji tega načina določanja kršitev previden, sploh ko gre za kazensko pravo, kot bo pojasnjeno v nadaljevanju.

Še zadnja od značilnosti direktiv, predvsem Direktive 2008/99/ES, ki lahko privede do določenih problemov pri uporabi, je vsebnost številnih vsebinsko nedoločnih oziroma blanketnih izpolnitvenih pojmov pri zakonskem opisu kaznivega dejanja. Tako se npr. v omenjeni direktivi pojavljajo pojmi kot so:

- dejanska škoda** kakovosti zraka, kakovosti zemlje ali kakovosti vode ali živalim ali rastlinam;
- nezanemarljive** količine odpadkov;
- zanemarljive** količine primerkov in ima dejanje zanemarljiv učinek na stanje

ohranjenosti vrste;

–**bistveno** poslabšanje habitata.

Navedeni blanketni izpolnitveni pojmi državam članicam omogočajo določeno svobodo pri implementaciji teh pojmov, saj lahko države članice pri opisu kaznivih dejanj uporabijo izraze, ki jih tudi sicer pozna njihovo kazensko pravo, a po drugi strani lahko povzročijo probleme pri pravilni implementaciji. Komisija, ki bdi nad ustrezno implementacijo lahko namreč ob drugačnih terminih v nacionalni zakonodaji državi članici očita nepopolno ali nepravilno implementacijo.

4.6. Vezanost kazenske zakonodaje EU na upravno pravo s področja varstva okolja

Kot je bilo omenjeno že v okviru predstavitve Direktive št. 2008/99/ES s področja kazenskopravnega varstva okolja, je zasnovana tako, da opredeljuje kot kazniva tista dejanja, ki nasprotujejo predpisom oziroma so nezakonita. Predpisi, ki opredeljujejo nezakonitost ravnanja so praviloma v nacionalni pravni red implementirano pravo EU, ki je upravno pravo. Navedeno je jasno razvidno iz določb Direktive 2008/99/ES, po katerih so nezakonita ravnanja tista, ki predstavljajo kršitev zakonodaje, sprejete na podlagi PDEU in navedene v Prilogi A, Direktive 2008/99/ES, zakonodaje, sprejete na podlagi Pogodbe Euratom in navedene v Prilogi B, zakona, upravnega predpisa države članice ali odločitve pristojnega organa v državi članici, s katerim se uveljavlja zakonodaja EU. Iz Prilog A in B Direktive 2008/99/ES izhaja, da so zajeti sekundarni predpisi s področja varstva okolja, ki so jih države članice bile dolžne implementirati v svoj pravni red, praviloma so to storile v okviru upravnega prava. Tako je že sama Direktiva 2008/99/ES določila vezanost kaznivega dejanja na kršitev pravil upravnega prava.

Področje varstva okolja je zelo široko in raznoliko, izvršuje pa se predvsem v okviru upravnega prava. Širino ponazarja že število zakonskih in podzakonskih predpisov, sprejetih na tem področju. Druga značilnost okoljskega prava je, da vsi negativni posegi v

okolje niso opredeljeni kot nedopustni. Tako zakonodaja kot je npr. razvidno iz Uredbe o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju¹⁴² določa do katere mere (določene mejne in kritične vrednosti kazalcev hrupa, ki so opredeljene z dBA posebej za nočni in dnevni čas in območje) oziroma v katerih okoliščinah (izdana okoljevarstvena dovoljenja oziroma izjeme, pri katerih tovrstna dovoljenja za obremenjevanje okolja s hrupom niso potrebna) je neko ravnanje zoper okolje dopustno in kdaj ni. Podobno je na drugih področjih varstva okolja. Če tako posameznik s svojim ravnanjem ne poseže v okolje na način (obratovanje brez okoljevarstvenega dovoljenja ko je to potrebno) ali v taki meri kot jo zakonodaja predpisuje kot nedopustno, njegovo ravnanje zoper okolje ni nedopustno. Kar ni izrecno prepovedano je dopustno.

Kazenskopravno varstvo je zadnje sredstvo za varovanje pravno zavarovane dobrine. Kot kazniva se določajo le tista ravnanja, ki so protipravna in hkrati dosegajo zadostno stopnjo nevarnosti. V okoliščinah, ko je neko pravno področje že podrobno urejeno (opredeljeno področje protipravnosti) v okviru upravnega prava, kot je npr. varovanje okolja, se tako kot kazniva dejanja lahko opredelijo le najhujše kršitve zapovedi in prepovedi, ki jih določa upravno pravo s področja varstva okolja in, ki dosegajo zadostno stopnjo nevarnosti za pravno varovano dobrino.¹⁴³ Zakonodajalec ima pri opisu kaznivega dejanja v takih okoliščinah možnost opis kaznivega dejanja oblikovati samostojno ali z zakonodajno tehniko, ki se imenuje blanketna.

V primeru, ko bi poskušal zakonodajalec opis kaznivega dejanja oblikovati samostojno oziroma brez sklicevanja na uporabo drugih predpisov (blanketnih izpolnitvenih norm), bi na tako razvejanem in pravno reguliranem področju kot je varovanje okolja naletel na ovire. Glede na to, da že upravno pravo določa meje protipravnega ravnanja zoper okolje

¹⁴² Uradni list RS, št. 105/05, 34/08, 109/09, 62/10 in priloge.

¹⁴³ Vsa kazniva dejanja niso vezana na upravno pravo in na prepovedi ali zapovedi, ki iz njega izhajajo. Ko neka pravno zavarovana dobrina ni primarno ali pa vsaj ne v vseh segmentih varovana že v okviru drugega pravnega področja oziroma ko v drugem pravnem področju niso navedene meje protipravnega ravnanja oziroma okoliščine v katerih je ravnanje zoper dobrino protipravno, lahko to področje samostojno regulira kazensko pravo. Npr. kazenskopravno zavarovana dobrina »življenje«.

in tudi okoliščine v katerih je neko ravnanje šteti za protipravno, bi namreč moral pri opisu kaznivega ravnanja zaobjeti vsa ta pravila upravnega prava. Takšen opis kaznivega dejanja bi bil izjemno obsežen in nepregleden. S spremembami področne zakonodaje, s katero bi se spremenila meja oziroma okoliščine protipravnosti, bi se pri takem opisu kaznivega dejanja moral sproti spreminjati tudi kazenski zakonik. Druga možnost, ki jo ima zakonodajalec pri opredelitvi kaznivega dejanja je uporaba blanketne zakonodajne tehnike, ki je uporabljena tudi v KZ-1 in je primerjalno pravno gledano tudi najpogostejša pri okoljskih kaznivih dejanjih in jo z načinom opredelitve kaznivih dejanj narekuje tudi Direktiva 2008/99/ES. Pri njej zakonodajalec opis kaznivega dejanja opredeli tako, da je opis prepovedanega vedenja kot del kaznivega dejanja, odvisen od drugega zakonskega določila (blanketne izpolnitvene norme). S tako zakonodajno tehniko zakonodajalec lahko brez podrobnega in obširnega opisovanja vseh zakonskih znakov kaznivega dejanja v kazenskopravni normi zaobjame vsa protipravna ravnanja, ki jih namerava in kazenskopravna norma zaradi tega ne postane (sama po sebi) preobsežna in nepregledna. To pa ne pomeni, da ni preobsežna in nepregledna, ko jo uporabljamo skupaj z blanketno izpolnitveno normo. Če blanketna izpolnitvena norma ne določa jasno in nedvoumno meja protipravnega ravnanja lahko za posameznika in sodišče kazenskopravna norma (gledano v celoti skupaj z blanketno izpolnitveno normo) postane nejasna in dvoumna, takšna pa lahko postane tudi v kolikor blanketna izpolnitvena norma dalje napotuje na uporabo drugih predpisov. Več o tej problematiki bo navedeno v nadaljevanju v okviru 5. poglavja.

5. Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljih svoboščinah kot podlaga za kazensko pravno varstvo okolja

Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah (EKČP) je bila sprejeta v Rimu 4. novembra 1950. Veljati je začela 3. septembra 1953. Za države je zavezujoča po opravljeni ratifikaciji. Republika Slovenija je navedeno Konvencijo ratificirala z Zakonom o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokoli št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11.¹⁴⁴ Navedena konvencija s protokoli zagotavlja spoštovanje temeljnih civilnih in političnih pravic in svoboščin. Poleg EKČP obstaja v okviru Sveta Evrope še Evropska socialna listina, sprejeta 1961. leta, revidirana leta 1996 in dopolnjena s protokolom iz leta 1988, ki velja od 1.7.1999. Slovenija jo je ratificirala 11.10.1997. Nanaša se na socialne in ekonomske pravice, vendar pa v zvezi s spoštovanjem pravic, ki jih daje posameznikom, ne predvideva sistema prisilnih ukrepov zoper države podpisnice Evropske socialne listine kot jo pozna EKČP s protokoli. Za nadzor nad izvrševanjem v njej navedenih pravic skrbi Evropski odbor za socialne pravice, ki sicer lahko ugotovi posamezne kršitve, vendar te nato vodijo „le“ v priporočila državi, da vzpostavi ustrezno zakonodajo in prakso za spoštovanje pravic. Tako se bom glede na pravkar navedeno okoliščino in kljub temu, da so tudi tovrstni instrumenti politične prisile do določene mere vplivali na razvoj okoljskega prava, saj je Evropski odbor za socialne pravice predvsem ob razlagi 11. člena Evropske socialne listine (varovanje zdravja) navajal, da zajema tudi pravico do zdravega okolja,¹⁴⁵ pri raziskovanju osredotočila le na EKČP, saj je ESČP ravno ob razlagi EKČP določilo, da je (sicer kot kurativni ukrep) v določenih primerih treba odgovorne za kršitve pravic posameznikov tudi v zvezi z vprašanjem posledic v okolju, kaznovati s sistemom kazenskih sankcij.

¹⁴⁴ Uradni list RS- Mednarodne pogodbe, št. 7/94 z dne 13.6.1994 (začetek veljavnosti 28.6.1994).

¹⁴⁵ Manual on Human Rights and the Environment, st. 26.

5.1. Obvezna, neposredna uporaba EKČP in odločb ESČP

V 1. členu EKČP so se države zavezale, da bodo vsakomur, ki sodi v njihovo pristojnost, priznale pravice in svoboščine, ki so opredeljene v prvem delu EKČP. Mednarodno zavezo za spoštovanje EKČP tako nosijo države članice Sveta Evrope, ne pa tudi lokalne oblasti, državni organi ali posamezniki. To ne pomeni, da zadnje navedeni niso odgovorni za kršitve. Preganja jih lahko država in so torej odgovorni znotraj nacionalnih meja, država pa tudi v mednarodnem okolju. Odgovornost države, da spoštuje EKČP se nanaša na vsa oblastna ravnanja tako na področju zakonodajne, izvršilne in sodne veje oblasti, ki imajo vpliv na pravice in svoboščine iz EKČP. Odgovorna je za storitve in opustitve. Pri tem ni pomembno ali so oblastna dejanja izvršena s strani oseb javnega ali zasebnega prava, saj v primeru prenosa pristojnosti odgovarja za posledice prenosa pristojnosti. Ni pomembno ali je država sama izvrševala oblast ali pa je izvrševanje dela oblasti prenesla na osebe zasebnega prava. Država mora na območju svoje jurisdikcije¹⁴⁶ zagotoviti spoštovanje EKČP ne zgolj v obsegu, ki se nanaša na izvrševanje njenih suverenih pravic, temveč tudi pred kršitvami, ki bi jih izvršile mednarodne organizacije. *Grabenwarter* pri tem omenja primer EU.¹⁴⁷ Pod pojem „vsakomur“ spadajo vse fizične osebe in tiste pravne osebe, ki niso tesno povezane z državo,¹⁴⁸ pri čemer se vse temeljne pravice seveda ne morejo nanašati na pravne osebe (npr. pravica do življenja, prepoved mučenja,...) medtem, ko se pojem „pod njeno pristojnost“ razlaga tako, da zajema vse osebe, ki so pod jurisdikcijo države, z izjemo pravic države, da nekomu prepove vstop na svoje ozemlje ali ga izžene. Izgnati namreč ne sme svojega državljana, vstop pa lahko prepove le tujcem. Tako EKČP kakor tudi njeni protokoli se tako v državah uporabljajo po opravljeni ratifikaciji (59. člen EKČP). Slovenija je navedeno Konvencijo s protokoli ratificirala leta 1994. V skladu z določbo 8. člena Ustave RS se ratificirane in objavljene

¹⁴⁶ Upošteva se območje dejanske jurisdikcije države; v primeru okupacije s strani druge države ima jurisdikcijo druga država. Za to gre v primeru prisotnosti tuje vojske ali ko gre za tuje varnostne sile v okviru Schengenske izvedbene konvencije. Odgovorna je tudi zunaj svojih teritorialnih meja, če tam izvaja svojo jurisdikcijo. Gre za primere, ko država dejansko nadzira območje izven svojih teritorialnih meja, ko je posameznik zunaj nje izvršuje njeno oblasti in je pod njenim nadzorom, ter v primeru ekstrateritorialne oblasti na teritoriju druge države članice.

¹⁴⁷ Christoph Grabenwarter, *European Convention on Human Rights, Commentary*, Verlag C.H. Beck, München, str. 5.

¹⁴⁸ Christoph Grabenwarter, navedeno delo, str. 3.

mednarodne pogodbe uporabljajo neposredno, zakoni in drugi predpisi pa morajo biti v skladu z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. V Sloveniji tako obstaja preko ustavnega napotila obvezna in neposredna uporaba določb navedene Konvencije. Vsebinsko le -te pa v skladu z določbo prvega odstavka 32. člena EKČP razlaga ESČP.¹⁴⁹ Tako so tudi odločbe navedenega sodišča pravno zavezujoče.

Spoštovanje EKČP in odločb ESČP, ki posreduje razlago te Konvencije in v skladu s katero je varstvo okolja tudi človekova (a ne temeljna) pravica¹⁵⁰ narekuje poleg že navedenih ustavnih določil tudi tretji odstavek 6. člena PEU, ki je v skladu z določbo 3.a člena Ustave RS¹⁵¹ v Sloveniji pravno zavezujoča.

5.2. Onesnaževanje okolja vpliva na temeljne človekove pravice in svoboščine iz 2., 3., 6., 8., 10. in 13. člena EKČP ter iz 1. člena Protokola št. 1

Niti EKČP niti njeni protokoli ne vsebujejo nobene konkretne določbe o varovanju okolja. Glede na to, da je bila EKČP sprejeta 1950. leta, ko se mednarodna skupnost in posamezne države še niso zavedale pomena varovanja okolja, dejstvo, da EKČP ne vsebuje tovrstnih določb ni presenetljivo, preseneča pa, da doslej še v tej zvezi ni bil sprejet protokol, ki bi se nanašal na pravico do zdravega okolja kot temeljno človekovo pravico. Morebiti je razlog v tem, da je ESČP to pomanjkljivost EKČP nadoknadilo s svojimi odločbami ali pa v tem, da je Svet Evrope samostojno sprejel Konvencijo o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njihovih naravnih življenjskih prostorov, ki velja od 1.6.1982 ter Evropsko konvencijo o krajini, ki velja od 1.3.2004. Poleg omenjenih dveh konvencij, ki deloma pokrivata področje varstva okolja

¹⁴⁹ Navedeno določilo določa: „Sodišče je pristojno za vse zadeve v zvezi z razlago in uporabo Konvencije in njenih protokolov, ki so mu preložene pod pogoji, predvidenimi v 33., 34. in 47. členu.“ Pri tem se 33. člen EKČP nanaša na spore med državami, 34. člen EKČP na posamezne zahteve za obravnavo, ki jih podajo katerekoli osebe, nevladne organizacije ali skupine posameznikov zoper državo ter 47. člen EKČP na svetovalna mnenja, ki jih zahteva Odbor ministrov.

¹⁵⁰ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 29 pri tem navaja kot primer odločbo v zadevi Rubach (Case C- 344/08, Rubach [2009] ECR 419). Navedena zadeva se nanaša na dolžnost preprečiti nezakonito trgovino v kontekstu Uredbe 338/997 o zaščiti divjih živali in rastlin.

¹⁵¹ V skladu z navedeno določbo je Slovenija del svojih suverenih pravic prenesla na EU in sedaj se pravni akti in odločitve institucij EU v Sloveniji uporabljajo v skladu s pravno ureditvijo EU.

je Svet Evrope sprejel še Konvencijo o civilni odgovornosti za škodo, nastalo zaradi okolju škodljive dejavnosti ter Konvencijo o kazenskopravni zaščiti okolja, ki pa še nista začeli veljati zaradi premajhnega števila ratifikacij.

Kljub vsebinsko skromnemu besedilu EKČP je ESČP skozi leta, tudi ob upoštevanju novih tendenc v varstvu okolja, njen domet kot bo razvidno iz nadaljevanja, razširilo preko meja ozke jezikovne razlage posameznih členov in varstvo okolja posredno omogočilo oziroma vsaj obravnavalo po 2., 3., 5., 6., 8., 10. in 13. členu EKČP ter 1. členu Protokola št. 1.¹⁵² Onesnaževanje okolja lahko po oceni ESČP namreč pomembno spodkopava posameznikovo zasebno življenje in razmerja do drugih ali pa ta razmerja celo onemogoči, lahko pa celo poseže v življenje samo in s tem nedopustno poseže v temeljne človekove pravice in svoboščine iz EKČP. Pri tem ESČP izhaja iz predpostavke, da mora mera onesnaževanja vseh vrst oziroma oblik doseči neko minimalno mejo, da so prizadete pravice iz EKČP. Ta minimalna mera mora biti taka, da ima vpliv na zdravje, življenje oziroma kvaliteto posameznikovega življenja.¹⁵³ Med onesnaževanje okolja pri tem ESČP šteje tudi onesnaževanje s hrupom npr. letal. EKČP oziroma ESČP tako torej okolja neposredno ne šteje kot pravno zavarovano dobrino, niti zdravega okolja ne šteje kot temeljno, ampak zgolj kot človekovo pravico. Varovanje okolja šteje le za sredstvo izvrševanja varstva neposredno varovane pravne dobrine; človekovih temeljnih pravic in svoboščin, ki izhajajo iz EKČP.

Glede na to, da onesnaževanje okolja vpliva na temeljne človekove pravice in svoboščine, imajo države dolžnost posameznika zaščititi pred onesnaževanjem okolja. Države tako morajo izvesti ustrezne ukrepe za zaščito pred hrupom in onesnaževanjem okolja.¹⁵⁴ Pri teh ukrepih je treba upoštevati tudi pravično uravnoteženje pravice posameznika in ekonomskih interesov države. ESČP državam praviloma ne nalaga točno določenih poti, po katerih bodo prišle do cilja zaščititi posameznika pred onesnaževanjem

¹⁵² Environment and the European Convention on Human Rights, Press Unit, European Court of Human Rights, November 2015, Factsheet – Environment and the ECHR.

¹⁵³ Christoph Grabenwarter, navedeno delo, str. 192.

¹⁵⁴ Christoph Grabenwarter, navedeno delo, str. 222.

okolja, mora pa biti zaščita učinkovita. Torej državam praviloma ne nalaga, da določeno področje uredijo s kazenskim pravom. Izjema velja v primeru, ki zadeva kršitev pravice do življenja. V zvezi s to pravico, v navezavi z varstvom okolja, ESČP namreč izrecno zahteva kazenskopravno varstvo kot bo pojasnjeno v nadaljevanju. Po drugi strani tudi kršitev EKČP ni vedno tudi kršitev kazenske zakonodaje.

Država torej mora zagotoviti spoštovanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin na učinkovit način. Učinkovit način varovanja pravic tako lahko v določenih primerih zagotavlja upravno pravo, v določenih primerih civilno, nemalokrat pa je učinkovito varstvo pravno zavarovane dobrine mogoče zagotoviti le s kazenskim pravom. EKČP tako daje mednarodnopravno podlago za varstvo okolja, praviloma neopredeljujoč se pri tem na področje prava, ki naj zagotavlja varstvo okolja, v določenih primerih pa tudi posredno mednarodnopravno podlago za kazenskopravno varstvo okolja (primarna dobrina kazenskopravnega varstva po odločbah ESČP je življenje kot temeljna človekova pravica in ne okolje).

Povzetek sodne prakse, ki se nanaša na določila EKČP, ki jih je ESČP štelo kot podlago za varstvo okolja pokaže, da okoljski faktorji lahko vplivajo na posameznikove pravice, ki izhajajo iz EKČP na tri načine:¹⁵⁵

– Prvič so lahko posameznikove pravice neposredno kršene zaradi različnih okoljskih faktorjev. Npr. strupen vonj iz tovarne ali odlagališče smeti s svojimi emisijami lahko imajo negativni vpliv na zdravje posameznika. Javna oblast je dolžna sprejeti ukrepe za to, da zagotovi, da človekove pravice ne bodo resno ogrožene zaradi različnih okoljskih faktorjev.

– Drugič, različni okoljski faktorji lahko posameznikom dajo določene procesne pravice. ESČP je tako navedlo, da mora javna oblast spoštovati določene zahteve, ki se nanašajo na informacije in komunikacijo, kot tudi na participacijo v postopku sprejemanja odločitev in dostopa do sodišča pri zadevah, ki se nanašajo na okolje.

¹⁵⁵ Manual on Human Rights and the Environment, str. 7 in 8.

–Tretjič, varovanje okolja lahko predstavlja legitimno vmešavanje države v razmerja med določenimi človekovimi pravicami. ESČP je npr. navedlo, da je pravico do mirnega uživanja lastnine mogoče omejiti če je to nujno za varovanje okolja (npr. razlastninjenja zaradi naravnih rezervatov).

5.2.1. Okoljski faktorji, ki predstavljajo poseg v posameznikove pravice, zagotovljene s EKČP

Prva skupina odločb ESČP se po pravkar navedeni delitvi nanaša na vpliv okoljskih faktorjev na določene posameznikove pravice kot so pravica do življenja po 2. členu EKČP, prepoved mučenja po 3. členu EKČP, pravica do svobode in varnosti po 5. členu EKČP, pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja po 8. členu EKČP in pravica do zaščite lastnine po 1. členu Protokola št. 1.

Določilo 2. člena EKČP se nanaša na pravico do življenja. Varstva okolja ne omenja. Primarno je namenjeno temu, da ščiti posameznikovo življenje pred namernim odvzemom življenja s strani države. Po razlagi ESČP pa domet tega določila ni zgolj negativne narave za državo (prepoved določenega ravnanja-odvzema življenja) temveč ji daje tudi pozitivne obveznosti. Pravica posameznika do življenja je namreč lahko kršena tudi zaradi pasivnosti države. V skladu z določbo 2. člena EKČP ima država obveznost zagotoviti ustrezne ukrepe za zaščito življenj in ni odgovorna samo za ravnanje oseb, ki izvršujejo javno oblast, temveč tudi za ravnanje oseb zasebnega prava oziroma tudi za aktivnosti, ki niso v neposredni zvezi z državo. Pozitivna odgovornost države se pojavlja v kontekstu z nevarnimi aktivnostmi, kot so jedrski preizkusi, delovanje kemičnih tovarn z nevarnimi emisijami, odlagališči smeti ipd. in to ne glede na to ali z njimi upravljajo osebe javnega ali osebe zasebnega prava. Obseg pozitivnih obveznosti države je odvisen od tega kako nevarne so aktivnosti in koliko je mogoče vnaprej predvideti njihovo tveganje za življenje. Tako je ESČP v zvezi s pravkar navedenim npr. ugotovilo odgovornost države, da ni preprečila škode, ki jo lahko odpadki povzročijo človekovemu

zdravju in življenju. Zadeva *Öneryıldız v. Turkey*¹⁵⁶ (sodba z dne 30. november 2004-veliki senat), ki je obravnavala to tematiko se je nanašala na nevarne industrijske dejavnosti, povezane z odlagališčem odpadkov in na pasivnost države, ki prebivalcev na območju odlagališča ni obvestila o nevarnosti eksplozije, niti ni sprejela ustreznih ukrepov za zaščito življenj teh prebivalcev, saj je odlagališče delovalo brez nadzora.

Ob tehtanju pravic posameznika je ESČP ob pozitivni dolžnosti države upoštevalo tudi splošni interes, ki ga država zastopa. Ta je narekoval sprejem odločitev ESČP, po katerih nevarne dejavnosti države niso nedopustne, čeprav bi lahko povzročile okoljsko škodo oziroma zgolj potencialno vplivale na posameznikovo življenje. Pri konkurenci splošnih interesov države in pravic posameznika, ki izhajajo iz EKČP, država krši določbo 2. oziroma 8. člena EKČP, če je vpliv za okolje ogrožajočih dejavnosti tak, da je dejansko vplival na življenje posameznika (8. člen EKČP) ali celo ogrožal njegovo življenje (2. člen EKČP), torej, ko je že bil podan vpliv nanj. V zadevi *L.C.B. v. The United Kingdom* (prijava št. 23413/94) iz 9. junija 1998 in se je nanašala na izpostavljenost jedrskemu sevanju,¹⁵⁷ ESČP potem, ko ni našlo povezave med boleznijo tožnice in izpostavljenostjo njenega očeta sevanju ni ugotovilo kršitev države, čeprav je evidentno, da so jedrski poskusi negativen dejavnik za okolje. Kljub temu, da emisije iz jeklarne predstavljajo škodo okolju, ob odsotnosti izkazane vzročne zveze med tožničnim zdravjem in onesnaževanjem iz jeklarne ESČP tudi ni ugotovilo kršitve države, ker je dopustila delovanje jeklarne, ki je povzročala določene emisije (*Smaltini v. Italy* - odločba o dopustnosti z dne 24. marec 2015).¹⁵⁸ Vzročna zveza med tožničnim zdravjem in onesnaževanjem iz jeklarne namreč ni bila znanstveno dokazana s strani neodvisnih institucij. Ravnanje držav v smislu 2. člena EKČP je ESČP presojalo tudi v zvezi s

¹⁵⁶ Tožnikovo stanovanje je bilo zgrajeno brez ustreznega dovoljenja na območju odlagališča odpadkov in ga je uničila eksplozija metana, v kateri je umrlo tudi devet članov njegove družine. Tožnik je navajal, da država ni sprejela nobenih ukrepov za preprečitev eksplozije, čeprav je bila ta nevarnost že predhodno omenjena s strani zunanjih strokovnjakov.

¹⁵⁷ Tožničnin oče je služboval pri kraljevih zračnih silah na Božičnih otokih tekom jedrskih poskusov 1950. Tožnica se je rodila leta 1966 in okrog leta 1970 so ji diagnosticirali levkemijo. Tožila je, ker britanska vlada ni opozorila njenih staršev o nevarnosti na njeno zdravje, ki jo je povzročila očetova izpostavljenost sevanju.

¹⁵⁸ Zadeva se je nanašala na učinek onesnaževanja okolja na zdravje, ki ga je povzročala jeklarne. Tožnica je zbolela za rakom in je dokazovala vzročno zvezo med emisijami iz jeklarne in njeno boleznijo.

pomanjkanjem preventivnih ukrepov pred posledicami izpostavljenosti ladjedelniških delavcev azbestu.¹⁵⁹ V tem primeru je odločilo, da je država odgovorna zaradi kršitve pravic iz EKČP, čeprav ni povsem izkazana vzročna zveza med izpostavljenostjo azbestu in zdravjem zadevne osebe, saj je že znanstveno dokazano, kakšne posledice in v kakšnem časovnem zamiku povzroča izpostavljenost azbestu, država pa ni sprejela ustrezne zakonodaje za varstvo delavcev.

Pozitivno odgovornost države je ESČP presojalo tudi v zvezi z naravnimi nesrečami: *Kolyadenko and Others v. Russia* (odločba z dne 28. februar 2012), *Murillo Saldias and Others v. Spain*¹⁶⁰ (odločba o dopustnosti z dne 28. november 2006), *Budayeva and Others v. Russia*¹⁶¹ (odločba z dne 20. marec 2008), *Viviani and Others v. Italy*¹⁶² (odločba z dne 24. marec 2015-odločba o dopustnosti), *Özel and Others v. Turkey*¹⁶³ (odločba z dne 17. november 2015). Iz navedenih odločb sodišča izhaja, da je država dolžna zaščititi ljudi pred posledicami predvidljivih naravnih nesreč čeprav so naravne

¹⁵⁹ *Brincat and Others v. Malta* (sodba z dne 24. julij 2014).

¹⁶⁰ Tožnik je preživel hudourniško poplavo v kampu, situiranem v Španskih Pirenejih avgusta 1999, v kateri je umrlo 87 ljudi. Prvi tožnik je v poplavi izgubil starše, brata in sestro, drugi tožniki pa so utrpeli poškodbe. Zatrjevali so, da Španija ni sprejela potrebnih ukrepov, da bi stanovalce kampa zavarovala. Država je za uporabo kampa zahtevala dovoljenje, čeprav se je zavedala nevarnosti. ESČP tožbe ni dopustilo z navedbo, da je država že poskrbela za odškodnino prvo tožniku, preostali pa so se raje pridružili kazenskemu postopku kot pa vložili svoje zahteve na sodišče in tako niso izčrpali domačih pravnih sredstev za zagotovitev svojih pravic.

¹⁶¹ V predmetni zadevi so tožniki Rusijo obtoževali nedelovanja v smeri omilitve posledic zemeljskega plazu, ki je prizadel mesto Tyrnauz v goratem območju in je terjal življenje osmih ljudi, vključno z možem prvotožnice ter zaradi tega, ker ni sprožila sodne preiskave v zvezi z nesrečo. Tožniki so v posledici zemeljskega plazu utrpeli poškodbe in psihološko travmo, poleg tega so izgubili svoje domove. ESČP je ugotovilo, da je Rusija kršila določilo 2. člena EKČP in je bila odgovorna za smrti v plazju, ker ni implementirala krajinskega planiranja na plazovitem območju čeprav ji je bila nevarnost plazju znana, poleg tega pa, da je odgovorna tudi zaradi ne-organiziranja nujne pomoči v primeru plazju. Prav tako je ugotovilo kršitev 2. člena EKČP v tem, da Rusija ni zagotovila sodne preiskave ali upravne preiskave v zvezi z nesrečo.

¹⁶² Zadeva se je nanašala na nevarnost za ljudi, ki so bivali v bližini vulkana Vesuvius. Tožniki so Italiji očitali, da ni sprejela potrebnih ukrepov za njihovo zaščito oziroma za zaščito njihovih življenj in da jih ni obvestila o potencialnih nevarnostih. ESČP tožbe ni dopustilo z navedbo, da niso predhodno uporabili vseh domačih pravnih sredstev.

¹⁶³ Tožniki so v predmetni zadevi državi očitali nedelovanje v smeri zaščite ljudi pred posledicami potresa. Tožnik je namreč v potresu 17. avgusta 1999 izgubil družinske člane, ki jih je pod sabo pokopala zgradba, ki se je zrušila v posledici potresa. ESČP je ugotovilo, da je Turčija kršila določilo 2. člena EKČP s tem, ko ni takoj delovala v smeri ugotavljanja odgovornih za porušenje in ko ni ugotavljanja okoliščin v katerih se je zgradba zrušila. Hitro in učinkovito delovanje ter ugotavljanje teh okoliščin bi namreč podalo odgovor na vprašanje zaradi katerih okoliščin so se stavbe zrušile, kar bi lahko preprečilo toleranco do nezakonitih gradenj oziroma preprečilo kolizijo ravnanj, ki so doprinesla k zrušenju stavbe.

nesreče izven človekovega nadzora, saj sicer krši njihovo pravico do življenja. Obveznost države v tej zvezi se nanaša na zagotavljanje sistemov obveščanja in obrambnih mehanizmov pred posledicami nesreč.

Če strnem vsebino odločb ESČP, ki se nanašajo na pravico do življenja in so povezane z okoljem je tako država dolžna v primeru nevarnih dejavnosti in naravnih nesreč:

1. najprej zagotoviti zakonodajne in administrativne ukrepe, ki bodo preprečili posege v posameznikovo pravico do življenja, v primeru naravnih nesreč pa zagotoviti obrambne in opozorilne mehanizme,¹⁶⁴ ob normativni ureditvi pa morajo zagotoviti tudi ustrezno izvrševanje preventivnih ukrepov;

2. če zaradi nevarnih dejavnosti ali naravnih nesreč pride do smrti, mora država zagotoviti ustrezen sodni postopek in ustrezno sankcionirati odgovorne osebe.¹⁶⁵ To najprej zajema takojšnja neodvisno in nepristransko sodno preiskavo. V primeru, ko se ugotovi, da kršitev pravice do življenja ni naklepna, zadostuje sankcioniranje odgovornih z civilnimi, administrativnimi ali disciplinskimi sankcijami. **Če pa gre za nevarne dejavnosti ali naravne nesreče pri katerih se je oblast jasno zavedala verjetnih posledic za življenje posameznika in je zanemarila svojo oblastno dolžnost s tem, ko ni sprejela ukrepov, ki so nujni in zadostni za odvrnitev določenih tveganj, povezanih z izgubo življenj, člen 2 EKČP zahteva, da se odgovorni za ogrožanje življenj preganjajo in kaznujejo zaradi kaznivega dejanja¹⁶⁶ četudi so bili kaznovani z disciplinskimi sankcijami in administrativnimi kaznimi.** Navedeno pravilo, ki ga je izoblikovalo ESČP v zadevi *Öneryıldız v. Turkey*, je ESČP podkrepilo v zadevi *Budayeva and Others v. Russia* (tudi v zvezi z naravnimi nesrečami) in v zadevi *Murillo Saldias and Others v. Spain*. V navedenem primeru torej ESČP narekuje kazenskopravno varstvo.

Člen 3 EKČP se nanaša na prepoved mučenja. Določa, da se ne sme nikogar mučiti ali z njim nečloveško in ponižujoče ravnati ali ga kaznovati. Čeprav na videz navedena

¹⁶⁴ *Öneryıldız v. Turkey, Budayeva and Others v. Russia*.

¹⁶⁵ *Öneryıldız v. Turkey, Budayeva and Others v. Russia*.

¹⁶⁶ *Öneryıldız v. Turkey*, 93. odstavek, *Budayeva and Others v. Russia*, 140. odstavek.

določba nima kaj dosti opraviti z varstvom okolja je bila podlaga odločitve ESČP v dveh zadevah, obe odločbi sta bili izdani zoper Romunijo, ki je bila spoznana za odgovorno kršitve navedenega člena. Odločbi sta se nanašali na izpostavljenost na dihalih bolnih oseb, ki prestajajo zaporno kazen, cigaretne dimu - torej nezdravemu življenjskemu okolju. Prva je *Florea v. Romania*¹⁶⁷ (odločba z dne 14. september 2010), druga odločba pa v zadevi *Elefteriadis v. Romania*¹⁶⁸ (odločba z dne 25. januar 2011). V tej zvezi ESČP ni zahtevalo kazenskoprnega varstva zavarovane dobrine.

V zvezi z varstvom okolja je ESČP določilo **5. člena EKČP**, ki se nanaša na pravico do svobode in varnosti¹⁶⁹ uporabilo v eni odločbi in sicer v zadevi *Mangouras v. Spain*¹⁷⁰ (odločba velikega senata z dne 28. september 2010). V njej je navedlo, da je pri presoji višine varščine, ki pripri osebi omogoči čakanje na sojenje na prostosti, treba upoštevati tudi okoliščino, da je v kršitvi, ki se tožniku očita, narejena velika okoljska škoda. Ta, poleg upoštevanja osebnih okoliščin tožnika, narekuje visoko določeno varščino. Določitev visoke varščine tako v takih okoliščinah ne krši 5. člena EKČP. V obravnavani zadevi so torej okoljski faktorji imeli pomembno težo pri presoji razlogov za nadomestitev pripora z varščino oziroma določitvi njene višine.

¹⁶⁷ Tožnik je bolehal za hepatitisom in arterijsko hipertenzijo. Leta 2002 je bil zaprt. Nekje devet mesecev si je delil celico z okrog 110 – 120 zaporniki, pri čemer je imela celica le 35 postelj. 90% teh zapornikov je bilo kadilcev, ki so kadili tako v celici kakor tudi v zaporniški bolnišnici. Tožil je zaradi slabih higienskih razmer in prenatrpanosti in bivanja skupaj s kadilci. ESČP je ugotovilo, da je zaradi prisilnega bivanja v trajanju okrog treh let, ko je bil vseskozi izpostavljen kajenju celo v bolnišnici, čeprav mu je zdravnik to odsvetoval, tožnik bil deležen kršitve 3. člena EKČP s strani države.

¹⁶⁸ Tudi v tej zadevi je bil tožnik oseba, ki je prestajala zaporno kazen. V tem primeru je tožnik trpel zaradi kronične bolezni pljuč in je prestajal dosmrtno zaporno kazen. Med februarjem in novembrom 2005 je bil dodeljen v celico z dvema sojetnikoma kadilcema. Tudi v prostorih sodišča, kjer je čakal na sojenje je bil večkrat v obdobju od 2005 do 2007 skupaj z osebami, ki so kadile.

¹⁶⁹ Navedeno določilo se nanaša na okoliščine oziroma pogoje, v katerih je mogoče posamezniku odvzeti prostost in na dolžno ravnanje oblasti ob odvzemu prostosti.

¹⁷⁰ Tožnik, kapitan ladje *Prestige*, ki je novembra 2002 razlila 70.000 ton kurilnega olja v Atlantski ocean, ko je plula iz španske obale je v kazenski preiskavi v zvezi z nesrečo bil pripri in za izpustitev je bila določena varščina 3 milijone EUR. Zavarovalnica, pri kateri je imel lastnik ladje zavarovano odgovornost je varščino plačala, tožnik pa je tožil državo, ker naj bi bila tako visoko določena varščina previsoka glede na njegove osebne okoliščine. ESČP je poleg drugih okoliščin odločilo, da ni bilo kršitve 5. člena EKČP (oziroma 3 odstavka le tega) saj posebne okoliščine predmetne zadeve, ko je nastala velika okoljska škoda zaradi onesnaženosti morja, ki se le redko pripeti v takih razsežnostih, nalagajo višjo varščino. Pri tem je upoštevalo tudi položaj tožnika kot zaposlenega pri velikem lastniku ladje in tudi njegov službeni odnos z osebami, ki so bile dolžne zagotoviti varnost.

Najpogosteje uporabljeni določbi EKČP oz. Protokolov s strani ESČP ki sta bili podlaga za varstvo okolja sta določbi **8. člena EKČP** in 1. člena Protokola št. 1, ki jo je ESČP uporabilo v številnih sodnih odločbah. 8. člen EKČP pod naslovom Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja določa, da ima vsakdo pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja ter da razen v določenih primerih¹⁷¹ javna oblast v te pravice ne sme posegati. Obseg te pravice se ne nanaša zgolj na fizične meje doma, temveč zajema tudi mirno uživanje udobja doma v okviru določenih razumnih meja. Treba je namreč spoštovati kvaliteto zasebnega življenja in udobje doma. Slednje je lahko omajano zaradi različnih emisij ali drugih motečih dejavnikov. ESČP je ti, vsebinsko skromni določili razlagalo poleg tega, da je 8. člen EKČP osnova za varstvo zasebnosti, družinskega življenja, doma in dopisovanja, svobodo misli, vesti in vere, svobodo izražanja in svobodo združevanja¹⁷² tudi kot podlago za varstvo okolja.¹⁷³ Pri tem je treba poudariti, da določilo 8. člena EKČP samo po sebi ne vključuje pravice do varovanja okolja in degradacija okolja tudi ni vedno kršitev 8. člena EKČP. Kršitev navedene določbe je podana, če okoljski dejavniki neposredno in resno vplivajo na zasebno in družinsko življenje ali dom. Tako je treba ugotoviti v vsakem primeru posebej ali obstaja vzročna zveza med dejavnostjo in negativnim vplivom na posameznika in če je nastala posamezniku kakšna škoda, ki je dosegla določeno mero. Pri tem torej ni dovolj vsakršna škoda, temveč je varstvo po 8. členu EKČP zagotovljeno le pri določenem minimalnem obsegu škode, ki se ocenjuje v vsaki zadevi posebej glede na vse okoliščine primera kot so intenziteta in trajanje neprijetnosti in njeni fizični in psihološki efekti, kakor tudi splošen okoljski kontekst.¹⁷⁴ Podobno kakor v primeru 2. člena EKČP je tudi v primeru uporabe 8. člena EKČP dolžnost države ne samo to, da sama ne posega v pravice posameznika do zasebnega življenja in doma (negativna komponenta), temveč ima država tudi pozitivno dolžnost delovanja v smeri zagotovitve zakonodajnih in dejanskih okoliščin za izvrševanje te pravice tako s strani oblastnih organov, kakor tudi oseb zasebnega prava. Država ima

¹⁷¹ Če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

¹⁷² Steve Greer: *The European Convention on Human Rights, Achievements, Problems and Prospects*, Cambridge, 2006.

¹⁷³ Christoph Grabenwarter, navedeno delo, str. 186.

¹⁷⁴ *Manual on Human Rights and the Environment*, str. 45 in 46.

poleg tega dolžnost ljudi obveščati o okoljskih zadevah, ki bi lahko vplivale na izvrševanje pravice iz 8. člena EKČP.

V skladu z določbo drugega odstavka 8. člena EKČP sme država v točno določenih primerih poseči v pravico iz prvega odstavka 8. člena EKČP in torej sme pri tem sprejeti tudi ukrepe, ki vplivajo na okolje tako v negativnem kako v pozitivnem oziru, v smislu posega v posameznikovo pravico. Takšen ukrep pa mora biti zakonsko vnaprej predviden in opravičen z legitimnim ciljem kot je npr. ekonomski interes države, ki najpogosteje pride navzkriž z varovanjem okolja ter mora biti sorazmeren. V vsakem primeru posebej je pri tem treba tehtati med interesom posameznika in splošnim interesom države.

Sodne odločbe, ki se nanašajo na pravico iz **8. člena EKČP** in so povezane z varstvom okolja lahko razdelimo v več sklopov:¹⁷⁵

- preteča nevarnost za okolje in dostop do informacij v tej zvezi;
- industrijsko onesnaževanje;
- antene mobilne telefonije;
- onesnaževanje s hrupom;
- emisije, ki jih povzročajo vozila;
- razvoj mest;
- zbiranje, upravljanje in odstranjevanje odpadkov;
- kontaminacija pitne vode.

V prvo navedeno skupino spadajo odločbe v zadevah: *Guerra and Others v. Italy* (sodba z dne 19. februar 1998), *McGinley et Egan c. Royaume – Uni* (odločba z dne 9. junij 1998), *Roche v. The United Kingdom* (odločba z dne 19. oktober 2005 – veliki senat),

¹⁷⁵ Factsheet, Press Unit, November 2015, str. 7-20.

Vilnes and Others v. Norway (odločba z dne 5. december 2013) in *Brincat and Others v. Malta* (odločba z dne 24. julij 2014).

V zadevi *Guerra and Others v. Italy* (sodba z dne 19. februar 1998) je sodišče odločilo, da ima posameznik v okviru svoje pravice do zasebnega in družinskega življenja po 8. členu EKČP pravico biti obveščen o tveganjih za okolje in o varnostnih ukrepih v primeru nesreče, do katere bi lahko prišlo v bližnji kemični tovarni. Ne-obveščanje o varnostnih ukrepih predstavlja kršitev 8. člena EKČP. V tej zadevi je sodišče potrdilo odločitev v zadevi *López Ostra v. Spain*, da nezdrave okoljske razmere lahko omejujejo posameznikove pravice do spoštovanja doma in pravico do zasebnega in družinskega življenja in da mora država zato sprejeti razumne in primerne ukrepe za zavarovanje pravic posameznikov po prvem odstavku 8. člena EKČP. Pravica do informiranosti o tveganjih okoljske škode oziroma predvsem škode na zdravju je bila tudi tema nadaljnjih odločb. Država mora po odločbah EKČP posamezniku zagotoviti dostop do informacij, ki se nanašajo na njegovo zdravje in bi preko onesnaževanja okolja lahko povzročile dolgotrajno in resno škodo zdravju. Tako mora država posamezniku preden je pod njenim okriljem izpostavljen jedrskemu sevanju¹⁷⁶ ali testiranju z živčnimi plini,¹⁷⁷ preden se potaplja v globino za potrebe naftnih družb v Severnem morju,¹⁷⁸ delavca, ki dela v ladjedelnici in je izpostavljen azbestu,¹⁷⁹ obvestiti o morebitnih tveganjih za njegovo zdravje in hkrati poleg tega poskrbeti za zmanjšanje negativnih učinkov na njegovo zdravje.

V zvezi z industrijskim onesnaževanjem je ESČP odločalo v zadevah *Lopez Ostra v. Spain* (sodba z dne 9. december 1994), *Taskin and Others v. Turkey* (odločba z dne 10. november 2004), *Fadeyeva v. Russia* (odločba z dne 9. junij 2005), *Giacomelli v. Italy* (odločba z dne 2. november 2006), *Tătar v. Romania* (odločba z dne 27. januar 2009), *Dubetska and Others v. Ukraine* (odločba z dne 10. februar 2011) in *Apanasewicz v.*

¹⁷⁶ *McGinley and Egan v. The United Kingdom* (sodba z dne 9. junij 1998)- jedrski poskusi na Božičnih otokih.

¹⁷⁷ *Roche v. The United Kingdom* (sodba velikega senata z dne 19. oktober 2005).

¹⁷⁸ *Vilnes and Others v. Norway* (sodba z dne 5. december 2013).

¹⁷⁹ *Brincat and Others v. Malta* (sodba z dne 24. julij 2014).

Poland (odločba z dne 3 maj 2011).

Zadeva *López Ostra v. Spain* se je nanašala na nevarnost, ki jih je povzročala čistilna naprava, postavljena le nekaj metrov od tožničinega doma. To naj bi kršilo njeno pravico do spoštovanja njenega zasebnega in družinskega življenja. Zaradi čistilne naprave naj bi bilo življenje tožnice in njene družine nemogoče, sama pa naj bi bila doma v Španiji deležna ponižujočega ravnanja. Tožnica je ob tem navajala, da naj bi njena hči zaradi čistilne naprave trpela zdravstvene probleme. ESČP se pri svoji odločitvi ni ukvarjalo s vprašanjem hčerkinega zdravja, temveč je v skladu z določbo drugega odstavka 8. člena EKČP presojalo ali je tožena država zagotovila pravično ravnotežje medavicami posameznika in skupnosti, ki je čistilno napravo zgradila zaradi problemov z onesnaževanjem. Odločilo je, da Španija ni zagotovila ustreznega ravnotežja interesov in je glede posega v pravico iz 8. člena EKČP ugodila tožnici, saj država ni niti poskušala zmanjšati negativnih vplivov za tožnico niti ji prisoditi odškodnine, ne pa tudi v delu, kjer je navajala, da je bila zaradi triletnega prenašanja posledic čistilne naprave deležna ponižujočega ravnanja, torej ni ugotovilo kršitve 3. člena EKČP. Ob analizi navedene odločbe je *Garcia*¹⁸⁰ ponudil dve možni razlagi odločitve sodišča. Kot prvo je navajal, da gre za kršitev 8. člena EKČP tudi v primeru težjih negativnih posegov v okolje, ki vplivajo na pravico do mirnega doma, čeprav tožnikovo zdravje pri tem ni prizadeto. Kot drugo pa je navajal, da je šlo v predmetni zadevi zaradi posegov v okolje za resno nevarnost vpliva onesnaževanja na tožničino zdravje in zdravje njenih družinskih članov, ki so izhajali iz medicinske dokumentacije, predložene tekom postopka.

Postopek obdelave s cianidom, ki se uporablja v rudniku zlata ima vpliv na zdravje ljudi in okolje zato država, ki prebivalcev vasi v bližini rudnika zlata ne zaščiti pred škodljivimi vplivi in dopusti delovanje rudnika celo v nasprotju z odločbo nacionalnega sodišča, ne spoštuje pravic posameznika po 8. členu EKČP.¹⁸¹ Država je dolžna zavarovati ljudi z reguliranjem dovoljenj za obratovanje, varnostnih ukrepov, nadzora in

¹⁸⁰ Daniel Garcia San José, *European Convention on Human Rights*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2005, str. 14 in 15.

¹⁸¹ *Taskin and Others v. Turkey in Tătar v. Romania*.

monitoringa industrijskih aktivnosti ter aktivnim učinkovitim in proporcionalnim delovanjem v tej smeri še posebej, če gre za aktivnosti, ki so škodljive okolju in zdravju ljudi, pri tem pa mora ljudem tudi omogočiti dostop do informacij o tveganih vplivih na zdravje in okolje. ESČP je nadalje odločilo, da je država dolžna učinkovito zaščititi prebivalce tudi v bližini tovarn pred škodljivimi emisijami, ki jih povzroča delovanje jeklarne, pri čemer pa ni posegalo v pristojnost države, da opredeli mejo, ki je škodljiva za zdravje ljudi.¹⁸² V zadevi *Giacomelli v. Italy* je ESČP vnovič poudarilo, da mora država poiskati pravo ravnotežje med pravico posameznika do spoštovanja njegovega doma in zasebnega življenja ter interesi skupnosti. S tem, ko dopusti delovanje tovarne za obdelavo posebnih odpadkov, nevarnih in nenevarnih in celo brez predhodne ocene vplivov na okolje dopusti razširitev njenega delovanja na področje „detoksifikacije“ nevarnih odpadkov, kjer se uporabljajo škodljive kemikalije za specialne industrijske odpadke, tovarna pa ob tem deluje na območju neugodnem geografskem območju, država krši pravico posameznika, ki mu jo zagotavlja 8. člen EKČP. S preventivnimi ukrepi je država po odločitvi ESČP v zadevi *Dubetska and Others v. Ukraine* dolžna tudi omiliti posledice onesnaževanja, ki ga povzroča delovanje premogovnika na tako raven, da ne bo škodljivo za zdravje ljudi in okolje.

Edina zadeva, ki se je nanašala na emisije, ki jih povzroča elektromagnetno sevanje je zadeva *Luginbühl v. Switzerland* (odločba o nedopustnosti z dne 17. januar 2006). V njej je ESČP tehtalo med pravico tožnice, ki je bila posebej občutljiva na tovrstno sevanje in splošnimi interesi države, da zagotovi oziroma dopusti mobilno telefonsko omrežje. Prevladal je splošni interes, ki ga zasleduje država glede na moderni čas, ki zahteva tovrstno omrežje, pri čemer je bilo ugotovljeno, da Švica nadzoruje vplive tega omrežja in ga tudi obvladuje.

¹⁸² V zadevi *Fadeyeva v. Russia* je tožnica, ki je živela v bližini centra jeklarske industrije okoli 300 km severovzhodno od Moskve navajala, da je jeklarna v bližini njenega doma ogrožala njeno zdravje in dobro počutje. Ugotovljeno je bilo, da je bila jeklarna v gosto naseljenem območju, da so emisije iz nje presegle mejo, ki jo je domače pravo še štelo za dopustno in da je država sprejela ukrep, da se v določenem radiu okrog jeklarne ne bo več dopustilo bivanja ljudi a se to ni uresničilo in prebivalcem niso bili zagotovljeni nadomestni domovi.

V zvezi z onesnaževanjem, ki ga povzroča hrup je ESČP odločalo večkrat. Odločitve so se nanašale na hrup, ki je izhajal iz delovanja letališč, na hrup, ki ga je povzročala okolica, hrup, ki je izviral iz cest, hrup vetrnih turbin, hrup iz industrijskih objektov in hrup iz železnice. V zvezi s hrupom, ki je izhajal iz obratovanja letališč, je ESČP odločalo v treh pomembnejših odločbah, katerim je skupno, da je ESČP ob tehtanju pravic posameznika in splošnimi ekonomskimi interesi, ki jih zasleduje država z letališči, dalo prednost splošnim interesom. Zadeva *Powell and Rayner v. The United Kingdom* z dne 21.2.1990 je ena prvih, ki je obravnavala varstvo okolja pred hrupom. Zadeva se je nanašala na hrup, ki je izhajal iz obratovanja letališča Heathrow. Sodišče je kljub temu, da sta oba tožnika živela v bližini letališča, tožnik Rayner celo na območju velikega hrupa,¹⁸³ ki je posegal v njuno zasebno življenje po 8. členu EKČP, odločilo, da splošni ekonomski interes države, sploh ker gre za gosto poseljeno območje in veliko mednarodno letališče, prevlada nad pravico tožnikov do življenja brez pretiranega hrupa in jima ni prisodilo vtoževane odškodnine po 13. členu EKČP. Ocenilo je, da je Združeno Kraljestvo sprejelo zadostne ukrepe za zmanjšanje hrupa, čeprav ukrepi niso bili tako učinkoviti, da tožnika ne bi trpela zaradi hrupa. V zadevi *Hatton and Others v. The United Kingdom* (sodba z dne 2. oktober 2001) in z dne 8. julij 2003 (veliki senat) je šlo za vprašanje dopustnosti hrupa, ki ga je povzročalo delovanje letališča Heathrow v nočnem času. V letu 1993 so namreč uvedli novi urnik poletov, ki so bili odtlej koncentrirani na nočni čas. Dotlej so imeli omejitve po številu vzletov in pristankov, od 1993 dalje pa so imeli hrup reguliran preko kvot hrupa. Vsako letalo je imel opredeljeno mero hrupa in tako je lahko ponoči vzletalo večje število letal, ki so imela nižjo mero hrupa. Z razliko od predhodne odločbe, ki se je na splošno nanašala na hrup, je sodišče tokrat odločalo o nočnem hrupu. ESČP je zadevo vnovič presoјalo v okviru 8. člena EKČP ter navedlo, da država lahko ima določeno stopnjo avtonomije pri opredelitvi vrste in načina izvrševanja ukrepov za zagotovitev pravic iz EKČP in hkrati zagotavlja ekonomske (splošne) interese države, vendar morajo biti ukrepi proporcionalni. V primeru varstva okolja zgolj sklicevanje države na njene ekonomske interese ni dovolj, da bi ti interesi prevladali nad pravicami posameznika. Veliki senat je kljub temu odločil, da ni šlo za kršitev 8. člena

¹⁸³ V Veliki Britaniji imajo lestvico obremenjenosti s hrupom v bližini letališč in po tej je Rayner spadal v območje, ki je bilo visoko obremenjeno s hrupom.

EKČP, da pa so okoliški prebivalci zaradi hrupa upravičeni do odškodnine. Tudi če gre za letališče na območju, ki je v neposredni bližini naravnega rezervata in država sprejme ukrepe za omilitev hrupa, ki izhaja iz njegovega delovanja, splošni ekonomski interes države prevlada pred pravicami posameznika iz 6. člena EKČP in 1. člena Protokola št. 1.

Kršitev 8. člena EKČP je ESČP v zvezi s hrupom, ki izhaja iz soseščine ugotavljalo v več odločbah. V zadevi *Moreno Gómez v. Spain* (sodba z dne 16. november 2004) je presojalo ravnanje države v primeru nočnega hrupa, ki je izviral iz nočnih klubov v okolici bivališča tožnice ter ugotovilo kršitev države, saj je kljub temu, da je mestni svet sprejel pravne akte, ki niso dopuščali prekomernega hrupa ponoči, več let dopustila kršitev teh predpisov in je bila raven nočnega hrupa pogosto nad predpisano mejo. Podobno kršitev je ESČP ugotovilo tudi v primeru *Mileva and Others v. Bulgaria*, ki se je sicer nanašala na delovanje računalniškega kluba v stanovanjski stavbi, pri čemer navedeni klub niti ni imel potrebnega dovoljenja za obratovanje a je država njegovo delovanje in povzročanje hrupa kljub temu tolerirala. Pri tem je treba omeniti, da ESČP ni na splošno prepovedalo delovanja nočnih klubov ali barov v stanovanjskih objektih. V odločbi, v kateri ni dopustilo tožbe v zadevi *Chis v. Romania* (odločba z dne 9. september 2014) je namreč navedlo, da ti ne predstavljajo kršitve posameznikove pravice iz 8. člena EKČP, če po podatkih pristojnega organa in tudi zasebnega laboratorija ne povzročajo prekomernega hrupa. V ognjemetih, ki so dvakrat letno v bližini tožnikovega doma, in za katera je država izdala dovoljenje ter so bili na prostoru, kjer se je lahko zagotovilo varovanje ljudi, ESČP ni videlo kršitve EKČP, saj niso neposredno in realno ogrožali tožnikovih življenj in osebne integritete, medtem ko je bila škoda, ki so jo povzročili na stvareh majhna in popravljiva.¹⁸⁴

Dolžnost države je, da posamezniku zagotovi okolje za bivanje, v katerem ne bo prekomernega hrupa. S tem, ko dovoli promet po avtocesti, speljani v bližini tožnikovega doma v takem obsegu, da hrup, ki izhaja iz avtomobilov na njej presega dopustno mejo

¹⁸⁴ *Zammit Maempel and Others v. Malta* (odločba z dne 22. november 2011).

za 12-15% v daljšem časovnem obdobju, je ESČP ugotovilo kršitev 8. člena EKČP.¹⁸⁵ Da so države dolžne pri opredeljevanju poteka avtocest opraviti predhodno študijo njenih vplivov na okolje in zagotoviti vse razpoložljive ukrepe, da se minimalizira njihov vpliv v stanovanjskem območju je odločilo tudi v zadevi *Grimkovskaya v. Ukraine* (odločba z dne 21. julij 2011). Pri tem sodišče ni navedlo, da bi tovrsten hrup moral vplivati na zdravje tožnikov, da bi posegel v njihovo pravico po 8. členu EKČP, kakor je pričakovalo v zadevi *Fägerskiöld v. Sweden* (odločba o nedopustnosti z dne 26. februar 2008). Navedena zadeva se je nanašala na delovanje vetrnih turbin, ki so povzročale hrup in svetlobno onesnaženje a je ESČP odločilo, da je tožba nedopustna, ker tožnik ni izkazal, da bi ti okoliščini vplivali na njegovo zdravje, poleg tega pa raven hrupa in svetlobnega onesnaženja tudi ni bila tako visoka, da bi dosegla prag, ki je bil opredeljen v tovrstnih zadevah.

Podobnega mnenja je bilo ESČP tudi v zadevi, ki se je nanašala na hrup, ki je izhajal iz delovanja industrijskih objektov. Tudi v zadevi *Borysiewicz v. Poland* (odločba z dne 1. julij 2008) je namreč odločilo, da tožba ni dopustna, ker tožnik v zvezi z delovanjem šivalnice v sosednji stavbi, ki je povzročala hrup, ni izkazal, da bi presegla raven hrupa, ki je dopusten po nacionalnem predpisu ali po mednarodnih okoljskih standardih niti, da bi vplival na njegovo zdravje ali na zdravje njegovih družinskih članov. Neuspešna sta bila tudi tožnika v zadevi *Martinez Martinez and María Pino Manzano v. Spain* (odločba z dne 2 julij 2012), ki sta državo tožila, ker ni izplačala odškodnine. Do te naj bi po njenemu mnenju bila upravičena zaradi psihičnih motenj, ki sta jih utrpela v zvezi s hrupom, ki ga je povzročal bližnji kamnolom in zaradi prahu iz njega. Potem, ko je ESČP ugotovilo, da sta si bivališče uredila na območju kjer je bilo to prepovedano in ni bilo namenjeno za bivalno okolje temveč je bila to industrijska cona in potem ko je ugotovilo, da raven hrupa in onesnaževanje ni ali pa je zelo malo presegalo dovoljeno mejo a še v mejah tolerance, s tožbo nista uspela.

V zvezi s hrupom, ki izhaja iz obratovanja železnice je sodišče odločalo v zadevi *Bor v.*

¹⁸⁵ Deés v. Hungary (odločba z dne 9. november 2010).

Hungary (odločba z dne 18 junij 2013).¹⁸⁶ Navedlo je, da je država dolžna spoštovati posameznikovo pravico do spoštovanja njegovega doma. V primeru hrupa, ki ga povzročajo železnice tako mora zagotoviti ustrezne ukrepe za zmanjšanje hrupa, pri čemer morajo biti ti ukrepi izvršeni pravočasno in na učinkoviti način.

Tehtajoč splošni interes, ki ga zastopa država in pravice posameznika, sodišče ni sprejelo v obravnavo tožbe v kateri je bilo Nemčiji očitano ne-ukrepanje zoper vozila, ki uporabljajo dizel in onesnažujejo okolje.¹⁸⁷

ESČP pa s svojimi odločbami ni varovalo okolja kot takega, temveč zgolj če je bilo ali bi lahko bilo v posledici posega v okolje prizadeto človekovo fizično ali psihično zdravje oziroma moteno njegovo bivanje na domu. V zadevi *Kyrtatos v. Greece* (odločba z dne 22. maj 2003) je namreč navedlo, da poseg v močvirje, ki bo oziroma že vpliva na življenje živali in je izveden v bližini njenega doma, ne vpliva na družinsko življenje tožnikov in njune družine. Čeprav bi urbanizacija predhodno zaščitene območja vplivala na ptice in druge zaščitene živali, tožnika nista dokazala, da bi to neposredno vplivalo na njuno družinsko življenje v smislu 8. člena EKČP.

Zadnja skupina odločb v zvezi s 8. členom EKČP se nanaša na zbiranje, ravnanje in odstranjevanje odpadkov. ESČP se je v tej zvezi ukvarjalo s problemom močnega smradu, ki je izhajal iz odlagališča odpadkov, ki je bilo uradno že zaprto, a oblasti niso preprečile posameznikom njihove nadaljnje neavtorizirane uporabe. Odlagališče odpadkov je motilo bližnje prebivalce ter znatno vplivalo na kvaliteto njihovega življenja. Romunijo, ki je v tej zvezi bila tožena, je ESČP spoznalo za odgovorno kršitve 8. člena EKČP, ker ni sprejela ustreznih ukrepov za zmanjšanje smradu.¹⁸⁸ Navedeni člen EKČP

¹⁸⁶ Tožnik je živel v bližini železniške postaje in je bil od leta 1988 dalje, ko so parne lokomotive nadomestili z dizelskimi, deležen močnega hrupa. Šele v letu 1991 je država nato sprejela pravila, po katerih so železnice bile dolžne spoštovati oziroma kontrolirati raven hrupa, ki ga povzročajo, prvi dejanski ukrepi za zmanjšanje hrupa pa so bili izvršeni dejansko šele leta 2010.

¹⁸⁷ *Greenpeace e.V. And Others v. Germany* (odločba o nedopustnosti z dne 12. maj 2009).

¹⁸⁸ *Bränduse v. Romania* (odločba z dne 7. april 2009).

je kršila tudi Italija v materialnem oziru odločbe, ker ni poskrbela za javni sprotni odvoz smeti, ki so se pet mesecev kopičile na ulicah Kampanije in so ogrožale življenja prebivalcev in so onesnaževale okolje.¹⁸⁹ Pri tem je ESČP zbiranje, obdelavo in predelavo odpadkov štelo za nevarno dejavnost in je navedlo, da je država dolžna sprejeti razumne in primerne ukrepe za zagotovitev zdravja ljudi in varovanja okolja. Ker je država v takih okoliščinah prebivalce obveščala o tveganjih zaradi teh okoliščin, pa ni bila deležna obsodbe v zvezi z očitki tožnikov o pomanjkljivem informiranju v zvezi z nevarnostmi (kršitev 8. člena v procesnem smislu).

V zadevi *Dzemyuk v. Ukraine* (odločba z dne 4 september 2014) je ESČP odločalo o onesnaževanju pitne vode zaradi bližnjega nezakonito zgrajenega pokopališča. Tožnik tako ni mogel vode uporabljati ne za pitje, ne za zalivanje in je tako njegov dom postal neprimeren za bivanje, zemlja pa neuporabna. Tožil je tudi zaradi hrupa ob pogrebih. V teh okoliščinah, upoštevajoč tudi, da ni bila spoštovana odločba o zaprtju nezakonitega pokopališča, ki so jo sprejeli nacionalni organi za varovanje okolja, je ESČP ugotovilo kršitev 8. člena EKČP, saj tožnikova pravica do spoštovanja njegovega doma in privatnega in družinskega življenja ni bila „v skladu z zakonom“.

Kot izhaja iz povzetka odločb ESČP v zvezi s 8. členom EKČP, ESČP v nobeni od obravnavanih zadev ni opredelilo, da bi bilo treba pravico iz 8. člena EKČP v zvezi, ki se nanaša na okolje, varovati s kazenskim pravom. Zahteva pa učinkovito varovanje te pravice.

Protokol št. 1. in sicer njegov 1. člen, zagotavlja varstvo premoženja posameznika saj določa varstvo mirnega uživanja lastnine. Nikomur ne sme biti lastnina odvzeta, razen, če je to v javnem interesu in v skladu s pogoji, ki jih določa zakon, in ob spoštovanju splošnih načel mednarodnega prava. Pri tem mora biti poseg države v lastninsko pravico posameznika oziroma njegovo mirno uživanje lastnine zakonit in proporcionalen

¹⁸⁹ Di Sarno and Others v. Italy (odločba z dne 10. januar 2012).

zasledovanemu legitimnemu cilju. Varovanje okolja je eden pomembnih splošnih interesov, ki jih država lahko zasleduje, ko poseže v posameznikovo mirno uživanje lastnine. Tako država lahko zaradi varovanja okolja, nacionalizira posameznikovo lastnino, vendar mu mora v zameno dati primerno odškodnino. Po drugi strani navedena pravica posamezniku nujno ne daje pravice do nadaljnjega uživanja lastnine v prijetnem okolju, daje pa mu pravico in hkrati državi dolžnost, da posamezniku zagotovi določene okoljske standarde.¹⁹⁰ Slednje je pomembno predvsem v primerih nevarnih dejavnosti in naravnih nesreč, ki lahko znatno vplivajo na kvaliteto uživanja lastninske pravice.

5.2.2. Druga skupina odločb ESČP se nanaša na vpliv okoljskih faktorjev na posameznikove procesne pravice iz 10., 6. in 13. člena EKČP

Varstvo okolja je bilo tudi predmet odločanja v zadevah, ki so se nanašale na kršitev **pravice do svobode izražanja po 10. členu EKČP.**¹⁹¹ Navedena pravica zajema tako svobodo mišljenja, kakor tudi sprejemanja in sporočanja obvestil. Ta obvestila se nanašajo tudi na varovanje okolja, saj je varovanje okolja v splošnem in tudi posameznikovem interesu. Država tako lahko omeji prejetje informacij, ki se nanašajo na okolje le z zakonom zaradi zagotovitve legitimnih ciljev. Ukrepi za zagotovitev teh ciljev morajo pri tem biti proporcionalni prav tako pa mora biti zagotovljeno pošteno ravnotežje med interesi skupnosti in posameznika. Določili 2. in 8. člena EKČP lahko posamezniku dajeta pravico, državi pa pozitivno dolžnost, da posamezniku v določenih okoliščinah posreduje oziroma omogoči dostop do informacij, ki se nanašajo na okolje. Te okoliščine se nanašajo na okoliščine, povezane z okoljem, v katerih je ogroženo posameznikovo življenje ali mirno uživanje zasebnega in družinskega življenja. Gre predvsem za nevarne dejavnosti in naravne nesreče. ESČP se je pri tem ukvarjalo tudi z

¹⁹⁰ Öneriyıldız v. Turkey in Budayeva and Others v. Russia.

¹⁹¹ Navedeni člen določa, da ima vsakdo pravico do svobodnega izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij. Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko povrženo obličnim pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali zločinov, za zavarovanje zdravja ali morale, za zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

merili po katerih se morajo države ravnati pri obveščanju. Država, ki dopusti izvajanje nevarnih dejavnosti za katere se ve, da povzročajo določeno tveganje za zdravje, morajo zagotoviti učinkoviti in dostopen postopek v katerem bo posameznik prejel vse pomembne in primerne informacije. Če je bila o vplivih na zdravje narejena študija, mora država posamezniku omogočiti dostop do njenih ugotovitev.¹⁹²

Pri sprejemanju odločitev, ki se nanašajo na okolje, mora država upoštevati tudi interese posameznika, ki ga bodo te odločitve zadevale. Država mora pri sprejemanju odločitev upoštevati različne okoljske in ekonomske dejavnike in v tej zvezi mora pred sprejemom odločitev pripraviti študije o vplivih posameznih odločitev na okolje in v tej zvezi tudi predvideti ustrezno ravnovesje med pravicami posameznika in splošnimi interesi. Te študije oziroma njihovi izsledki morajo biti posamezniku na katerega bo odločitev vplivala na voljo, da bo tudi sam lahko ocenil nevarnost, ki ji bo izpostavljen.

V zadevi *Steel and Morris v. United Kingdom* (odločba z dne 15. februar 2005) je tako ESČP odločilo, da država s tem, ko majhni organizaciji, ki se zavzema za varovanje okolja in socialno dobrobit in organizira akcijo proti družbi McDonald's z izdajo zloženke „Kaj je narobe z McDonald's“, zaradi obrekovanja naloži plačilo kazni zaradi obrekovanja, krši njihovo pravico do svobode govora (in hkrati pravico do poštenega sojenja). Menilo je, da lahko tudi majhne organizacije prispevajo k debati o splošnih zadevah kot so zdravje in okolje. Vloga nevladnih organizacij, ki se zavzemajo za varovanje okolja je bila zavarovana tudi z drugo odločbo ESČP in sicer zadevo *Vides Aizsardzibas Klubs v. Latvia* (odločba z dne 27. maj 2004). Pravica nevladne organizacije, ki se je zavzemala za ohranitev obalnih sipin v zalivu Riga in je bila „watchdog“ po Zakonu o varstvu okolja do svobode govora je namreč po njegovi oceni pretehtala pravico do varovanja ugleda in pravic drugih (v konkretnem primeru župana).¹⁹³ Vloga nevladnih organizacij je ključna v demokratični družbi in da lahko

¹⁹² Manual on Human Rights and the Environment, str. 84.

¹⁹³ V predmetni zadevi je navedena nevladna organizacija v okviru zavzemanja za ohranitev obalnih sipin v prizadevanju, da se na njihovem območju ne bi gradilo, župana v lokalnem časopisu obdolžila, da je olajšal izgradnjo nezakonitih gradenj na območju sipin.

učinkovito opravljajo svojo vlogo v družbi morajo nevladne organizacije imeti pravico izpostavljati dejstva, ki se nanašajo na delovanje oblastnih organov.

Tudi ob ugotavljanju kršitev pravice do poštenega sojenja iz **6. člena EKČP** se je ESČP ukvarjalo posredno z varstvom okolja. Zadeve v tej zvezi lahko razdelimo na zadeve, ki se nanašajo na pravico do dostopa do sodišča in na pravico posameznika, da se sodne odločbe izvršijo. V zadevi *Athanassoglou and Others v. Switzerland* (odločitev velikega senata z dne 6 april 2000), ki so jo kot tožniki sprožili prebivalci v bližini jedrske elektrarne v kraju Beznau in v kateri so Švici očitali omejevanje dostopa do sodišča in nepošteno sojenje ter dejstvo, da niso prejeli odškodnine zaradi kršitve pravice do življenja in psihične integritete, je ESČP odločilo, da določilo 6. člena EKČP ne gre uporabiti v predmetni zadevi. Državi so namreč očitali splošne potencialne nevarnosti jedrskih elektrarn in ne konkretno grozeče nevarnosti, poleg tega so hoteli odločitev zveznih oblasti o postavitvi oziroma delovanju nuklearke prenesti na sodišče, čeprav gre za politično odločitev, sprejeto v demokratičnem postopku. Tudi določilo 13. člena EKČP tako ni bilo kršeno. V zadevi *Goraiz Lizarraga and Others v. Spain* (odločba z dne 17. april 2004) je sodišče odločilo, da imajo osebe, ki so neposredno prizadete zaradi graditve jezusa, ki bo povzročil poplavitve več majhnih vasi, pravico do sodnega varstva. Sodno varstvo je po oceni ESČP tudi pravica neprofitnega združenja, ki skrbi za varovanje okolja in se je zavzemalo proti razširitvi odlagališča odpadkov.¹⁹⁴ V zadevi *Howald Moor and Others v. Switzerland* (odločba z dne 11. marec 2014) je ESČP odločilo, da gre za kršitev pravice po prvem odstavku 6. člena EKČP tudi, ko država onemogoči sodno varstvo po določenem času od škodnega dogodka, če se posledice izpostavljenosti škodljivemu azbestu pokažejo šele čez leta.¹⁹⁵ 3. maja 2011 je ESČP v zvezi s pravico do poštenega sojenja v zadevi *Apanasewicz v. Poland* navedlo še, da ta zajema tudi izvršitev sodnih odločb, pri čemer se je konkretna odločba nanašala na

¹⁹⁴ *L'Erablière asbl v. Belgium* (odločba z dne 24. februar 2009).

¹⁹⁵ V predmetni zadevi je šlo za delavca, ki je bil v službi v letih od 1960 do 1970 izpostavljen azbestu in je maja 2004 zbolel za zelo agresivnim malignim tumorjem ter je leta 2005 umrl. Njegova žena in hčerki sta državo tožili, ker jim je zavrnila dostop do sodišča rekoč, da so tožbe vložene prepozno. ESČP je navedlo, da je se posledice izpostavljenosti azbestu po znanstvenih podatkih pokažejo šele čez leta zato mora biti omogočeno da se tožbe vložijo šele ko tožnik izve za bolezen.

okoljsko škodo.¹⁹⁶

Že tekom predstavitve nekaterih sodnih odločb je bilo omenjeno, da je država ob ugotovljenih kršitvah pravic in temeljnih svoboščin posameznika, le tem bila dolžna zagotoviti odškodnino oziroma nadomestilo v skladu z določbo 13. člena EKČP.

V nobeni izmed odločb, navedenih v tem poglavju ESČP ni izrecno zahtevalo kazenskopravnega varstva pravno zavarovane dobrine, čeprav zahteva po učinkovitem izvrševanju pravic in svoboščin takega varstva ne izključuje.

5.2.3. Okoljski faktorji lahko predstavljajo legitimni razlog za poseg države v določene pravice iz EKČP, predvsem iz 1. člena Protokola št. 1

Tako je v zvezi z dopustnimi posegi v lastninsko pravico po **1. členu Protokola št. 1** v zadevi *Fredin v. Sweden*, razsojeni 22.1.1991 (18. februar 1991) ESČP ugotovilo, da prepoved izkopavanja gramoza na lastni parceli zaradi varovanja okolja, ki je v splošnem interesu, ne predstavlja nedopustnega omejevanja države v smislu določbe 1. člena Protokola št. 1 in torej ne gre za nedopusten poseg države v lastninsko pravico posameznika. Prav tako tudi ne-izdaja oziroma razveljavitev gradbenega dovoljenja za gradnjo na zemljišču, ki sta ga dve gospodarski družbi kupili z namenom graditve industrijskega objekta, po oceni ESČP ne predstavlja nedopustnega posega v pravico do zasebne lastnine, če država pri tem zasleduje splošni interes kot je varovanje okolja.¹⁹⁷ V zadevi *Depalle v. France and Brosset – Triboulet and Others v. France* (odločba z dne 29. marec 2010 – veliki senat) je celo odločilo, da ne gre za kršitev 1. člena Protokola št. 1 če država lastniku naloži obveznost, da na svoje stroške in brez odškodnine poruši hišo, ki jo je zakonito kupil in je stala dlje časa, če je bila zgrajena brez ustreznih dovoljenj na

¹⁹⁶ Kljub odločbi, s katero je bilo ugotovljeno, da tovarna povzroča okoljsko škodo, saj onesnažuje okolje, povzroča različne zdravstvene probleme in zaradi onesnaženosti onemogoča uporabo pridelane zelenjave in je bila zato odrejeno njeno zaprtje, to dejansko ni bilo izvedeno.

¹⁹⁷ *Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland* (odločba 29. november 1991).

območju, kjer gradnja zaradi varovanja okolja ni dopustna. V zadevi *N.A. and Others v. Turkey* (št. 37451/97 – z dne 11. oktober 2005) je ESČP tudi odločilo, da razlastitev lastnikov zemljišča in hotela na njem zaradi varovanja obalnega območja sama po sebi ni problematična, če lastnik v zameno pridobi primerno odškodnino. Plačilo odškodnine v višini dejanske vrednosti zemljišča oziroma nepremičnine dotedanjim lastnikom pri razlastitvi, opravljeni zaradi varovanja okolja oziroma razglasitve določenega območja za javno dobro oziroma naravno dediščino je dolžnost države, ki spoštuje lastninsko pravico posameznika.¹⁹⁸ Kljub temu, da država zaradi zagotavljanja javnega interesa kot je varstvo okolja lahko lastnika razlasti je ob spoštovanju njegove lastninske pravice in ob upoštevanju proporcionalnosti njenega posega v lastninsko pravico, lastniku dolžna plačati primerno odškodnino. Varstvo okolja kot splošni interes je bilo tudi predmet odločanja v zadevi *Zvolský and Zvolská v. the Czech Republic*, razsojeni 12.11.2001. V tej zadevi je ESČP sklicujoč se pri tem na 1. člen Protokola št. 1 odločilo, da je potrebno v vsakem primeru pretehtati pravice države do varstva splošnih interesov in temeljne pravice posameznika. Pri tem je pojasnilo, da 1. člen Protokola št. 1 zagotavlja varstvo lastninske pravice in narekuje upoštevanje treh pravil: mirno uživanje lastnine, varstvo posesti, ki je podvrženo pogojem in pravico države, da nadzira uživanje lastninske pravice v oziru na splošne interese. Tehtanje pravic posameznika in interesa države se je nadaljevalo v zadevi *-Papastavrou and Others v. Greece* (sodba z dne 10. april 2003).¹⁹⁹ V zadevi *Valico S.R.L. c. Italy* (odločba o nedopustnosti z dne 21. marec 2006) je ESČP vnovič poudarilo, da država zaradi varovanja splošnih interesov kot je varovanje okolja, lahko omeji lastninsko pravico tako, da prepove gradnjo na določenem območju, kršitelje pa kaznuje z denarno kaznijo. V zadevi *Hamer v. Belgium* (27. november 2007)²⁰⁰ je celo navedlo, da temeljne pravice kot so lastninska pravica nimajo prednosti pred varovanjem okolja, čeprav varovanje le tega EKČP ne omenja.

¹⁹⁸ *Turgut and Others v. Turkey* (8 julij 2008).

¹⁹⁹ V predmetni zadevi je tožnik-lastnik zemljišča tožil državo, ki je po odločitvi Ministrstva iz leta 1934 in kasneje prefekta Aten iz leta 1994 hotela pogozditi večje območje, na katerem je bilo tudi njegovo zemljišče in mu zato odvzeti lastninsko pravico. ESČP je odločilo, da takšna odločitev državnih organov oziroma organov lokalnih skupnosti, ki temelji na starih temeljih ni sprejemljiva in bi država, dokler deluje po splošnem interesu morala vnovič pretehtati upravičenost svoje odločitve glede na nove podatke. Odločilo je, da je bila storjena kršitev 1. člena Protokola št. 1.

²⁰⁰ Zadeva se je nanašala na hišo, zgrajeno brez potrebnega dovoljenja na zavarovanem območju, na katerem je bila gradnja prepovedana in na nedovoljeno sekanje dreves.

5.3. Minimalne zahteve s področja učinkovitega varstva okolja, ki jim morajo slediti podpisnice EKČP in dolžnost držav podpisnic, da z različnimi ukrepi zagotovijo varovanje okolja in s tem zasebno in družinsko življenje ter dobrobit ljudi

Glede na to, da EKČP nima določb o varovanju okolja, so posamezniki, ki so v prvih letih po uveljavitvi EKČP uveljavljali pravico do varstva okolja doživeli zavrnitev svojih zahtev s strani Komisije za človekove pravice iz razloga, „da ne gre za *ratione materiae*“.²⁰¹ Tekom let se je ta pristop spremenil in Komisija za človekove pravice in nato ESČP sta ubrala drugo pot. Tudi sedaj zdravega življenjskega okolja Svet Evrope ne smatra kot samostojne temeljne pravice po EKČP, jo pa varuje posredno. Slabe okoljske razmere lahko včasih vplivajo na učinkovito zagotavljanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin, ki izhajajo iz EKČP. Svoje odločitve je pri tem ESČP utemeljevalo predvsem z določili 8. do 11. člena EKČP in 1. členom Protokola št. 1. S tem je bilo zagotovljeno posredno varstvo okolja. Pravica do zdravega okolja se je kazala iz dveh različnih perspektiv; učinkovito zagotavljanje pravic posameznika iz EKČP včasih zahteva varovanje zdravega okolja po drugi strani pa splošen interes v demokratični družbi včasih tudi zahteva omejitev izvrševanja pravic posameznika, ki izhajajo iz 8-11. člena EKČP.²⁰² Tako je treba v vsaki zadevi posebej pretehtati ali pravica posameznika prevlada nad splošnim interesom.

*Jans*²⁰³ navaja, da, splošno gledano, evropska okoljska zakonodaja verjetno ustreza minimalnim zahtevam EKČP, pri čemer omenja v tej zvezi več odločb ESČP, v katerih je sodišče samo to tudi ugotovilo: *Bosphorus Airways v. Irelad* 45036/98 [2005] ECHR 440 z dne 30. junij 2005, ECHR 28. september 2010 *Mangouras v. Spain*, prijava št. 12050/04. Edina izjema, ki odstopa od te skladnosti je po mnenju navedenega avtorja omejena odškodnina, ki gre tretjim osebam, ki izpodbijajo zakonodajo oziroma ukrepe institucij EU, ki zadevajo okolje.

²⁰¹ Daniel Garcia San Jose v Environmental protection and the Human Rights, str. 7 v tej zvezi omenja npr. zadevo: Dr. S. v. the Federal Republic of Germany, Application No. 715/60.

²⁰² D. Garcia, navedeno delo, str. 8.

²⁰³ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 31.

6. Kazenskopravno varstvo okolja v Sloveniji

6.1. 32. poglavje KZ-1

V KZ-1 je varstvo okolja urejeno v dvaintridesetem poglavju pod naslovom „Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine“. Navedeno poglavje zajema petnajst kaznivih dejanj. Novela KZ-1B je nekatera kazniva dejanja s tega področja temeljito spremenila predvsem v želji prilagoditve novim predpisom EU in s tem povezano tudi v želji po večji učinkovitosti varstva okolja. Tako je bil z novelo KZ-1B zaradi uskladitve z Direktivo 2008/99/ES²⁰⁴ spremenjen opis kaznivega dejanja obremenjevanja in uničevanja okolja po 332. členu KZ in kaznivega dejanja uvoza in izvoza radioaktivnih snovi po 334. členu KZ.²⁰⁵ Kaznivo dejanje onesnaževanja morja z ladij iz 333. člena KZ-1 je bilo spremenjeno z novelo KZ-1B zaradi prilagoditve Direktivi 2009/123/ES tako, da so bili inkriminirani tudi ponavljajoči se izpusti manjšega obsega, ki v posameznem primeru ne povzročijo poslabšanja kakovosti morja, jezerske in rečne vode, v primeru, ko gre za ponavljajoče se izpuste pa tako poslabšanje povzročijo. Če je posledica ponavljajočih se izpustov nepopravljivo poslabšanje kakovosti voda gre za kaznivo dejanje po tretjem odstavku 333. člena KZ-1.²⁰⁶ Sprememba pa ni bila v celoti posledica navedene Direktive, saj se slednja ne nanaša na jezerske in rečne vode ter obale.²⁰⁷ Dne 20.7.2015 je bila objavljena še novela KZ-1C (Uradni list RS št. 54/2015), ki je začela veljati tri mesece po objavi in je posegla v zvezi z kazenskopravnim varstvom okolja le v določilo 2. točke 332. člena KZ-1. Navedeno zakonsko določilo oziroma zakonski opis kaznivega dejanja je dopolnila še z dodatnimi oblikami ravnanja z odpadki. Za enkrat je morebiti še prezgodaj ocenjevati ali so uskladitve slovenske zakonodaje direktivama doprinesle k varstvu okolja, saj je od začetka veljave novele KZ-1B oziroma KZ-1C preteklo premalo časa, pa vendar je mogoče z redkimi sodnimi odločbami s tega

²⁰⁴ Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika z dne 2.6.2011- str. 159, objavljen v Poročevalcu dne 3.6.2011.

²⁰⁵ Navedeni člen je bil spremenjen tudi zaradi uskladitve s spremembami Konvencije o fizičnem varovanju jedrskega materiala (Ur. list RS-MP, št. 14/09- Poročevalec DZ z dne 3.6.2011.

²⁰⁶ Matjaž Ambrož in Hinko Jenul, Kazenski zakonik (KZ-1), str. 221.

²⁰⁷ Bele in drugi, Kazenski zakonik, KZ-1 in KZ-1UPB1, Uvodna pojasnila, GV založba, Ljubljana 2008.

področja, predvsem pa z analizo same opredelitve kaznivih dejanj, opredeliti praktično uporabnost novosti.

Z novelama KZ-1B in KZ-1C je bil spremenjen **332. člen KZ-1**, ki opredeljuje kaznivo dejanje obremenjevanja in uničevanja okolja. Navedeno kaznivo dejanje izvrši:

(1) Kdor s kršitvijo predpisov:

1) z izpusti, emisijami ali vnosi količine snovi ali ionizirajočega sevanja v zrak, zemljo ali vodo, spravi v nevarnost življenje ene ali več oseb ali povzroči nevarnost nastanka hude telesne poškodbe ali **dejanske škode** kakovosti zraka, zemlje ali vode ali živalim ali rastlinam;

2) zbira, prevaža, predeluje ali odstranjuje odpadke ali opravlja nadzor nad takimi postopki in dejavnostmi po prenehanju obratovanja naprave za odstranjevanje odpadkov, ali trguje z odpadki ali jih posreduje tako, da spravi v nevarnost življenje ene ali več oseb ali povzroči nevarnost nastanka hude telesne poškodbe ali dejanske škode kakovosti zraka, zemlje ali vode ali živalim ali rastlinam;

3) iz **35. točke 2. člena Uredbe (ES) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junij 2006 o pošiljkah odpadkov** pošilja **nezanemarljive količine odpadkov** v eni pošiljki ali v več pošiljkah, **ki se zdijo povezane**;

4) upravlja obrat, v katerem se opravlja nevarna dejavnost ali se v njem skladiščijo nevarne snovi in pripravki, kar bi zunaj obrata lahko povzročilo smrt ene ali več oseb ali hudo telesno poškodbo ali **dejansko škodo** kakovosti zraka, zemlje ali vode ali živalim ali rastlinam;

5) povzroči nevarnost **bistvenega poslabšanja habitata** znotraj zaščenega območja;

6) proizvaja, uvaža, izvaža, daje na trg ali uporablja snovi, ki tanjšajo ozonski plašč.

V drugem in tretjem odstavku 332. člena KZ-1 je navedena kvalificirana oblika kaznivega dejanja, v četrtem odstavku je navedeno, da je podana kazenska odgovornost tudi kadar je storilec ravnal v krivdni obliki malomarnosti (privilegirana oblika kaznivega

dejanja), v petem odstavku pa je še predvideno kaznovanje za delovanje storilcev v hudodelski družbi. Pri tem je 1. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1 skoraj dobesedno vsebinsko enaka točki (a) 3. člena Direktive 2008/99/ES, 2. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1 točki (b) 3. člena Direktive 2008/99/ES, 3. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1 točki (c) 3. člena Direktive 2008/99/ES, 4. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1 točki (d) 3. člena Direktive (v Direktivi je dodana okoliščina „upravljanje obrata v katerem se uporabljajo nevarne snovi ali pripravki“), 5. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1 točki (h) 3. člena Direktive in 6. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1 točki (i) 3. člena Direktive.

Navedena zakonska določba je blanketna norma, saj se je zakonodajalec pri opisu kaznivega dejanja (dispozicija) preko navedbe „kdor s kršitvijo predpisov“ skliceval na blanketno izpolnitveno normo iz drugega (drugih), formalno neopredeljenega predpisa, ter preko navedbe „kdor s kršitvijo predpisov iz 35. točke 2. člena Uredbe (ES) Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junij 2006 o pošiljkah odpadkov“ na določeno blanketno izpolnitveno normo, ki pa nadalje sama napotuje na uporabo drugega predpisa oziroma blanketne izpolnitvene norme, kar povzroči veriženje blanketnih izpolnitvenih norm (verižne napotitve). V navedenem zakonskem določilu 332. člena KZ-1 je tudi več blanketnih izpolnitvenih pojmov, ki jih je zakonodajalec dobesedno prevzel iz Direktive 2008/99/ES. Gre za naslednje izraze oziroma besedne zveze:

- dejanske škode** kakovosti zraka, zemlje ali vode ali živalim ali rastlinam;
- pošilja **nezanemarljive količine odpadkov** v eni pošiljki ali v več pošiljkah, **ki se zdijo povezane**;
- nevarnost **bistvenega poslabšanja habitata** znotraj zaščitene območja.

Obraavnano zakonsko določilo vsebuje tudi številne t.i. tihe blankete (normativni zakonski znaki pravne narave, ki zahtevajo vrednotenje s pomočjo pravne norme iz drugega predpisa), kar je sicer značilnost tudi nadaljnjih kaznivih dejanj s področja 32. poglavja KZ-1. Gre npr. za pojem »emisije«, »odpadek«, »ionizirajoče sevanje« ipd. V tej

zvezi KZ-1 izrecno ne napotuje na uporabo drugih predpisov za vsebinsko opredelitev teh pojmov, a je uporaba predpisov izven KZ-1 glede na to, da KZ-1 niti v okviru 99. člena KZ-1 niti v okviru posameznih določb, teh pojmov ne opredeljuje, nujno potrebna, če je le mogoča.²⁰⁸ Definicije teh pojmov tako pri uporabi navedenih kaznivih dejanj uporabimo na podlagi področnih predpisov, ki jih tudi sicer moramo uporabiti v okviru izrecne blanketne napotitve. Tako je npr. definicija pojma »odpadek« in pojma »emisija« opredeljena v 3. členu ZVO-1, definicija »ionizirajočega sevanja« pa v 3. členu Zakona o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (ZVISJU), ki ju je treba uporabiti. Pri tem navedeni pojmi po vsebinski opredelitvi, ki jo daje drugi predpis ne predstavljajo pravnega, temveč dejansko vprašanje.²⁰⁹

Nadaljnja značilnost 332. člena KZ-1 (in tudi npr. 334. člena KZ-1 in številnih drugih) je uporaba nedovršnega glagola, ki določa izvršitveno ravnanje (»kdor s kršitvijo predpisov zbira, prevaža, predeluje ali odstranjuje odpadke.....« in npr. »kdor s kršitvijo predpisov proizvaja, uvaža, izvaža, daje na trg ali uporablja snovi, ki tanjšajo ozonski plašč,...«). Uporaba nedovršnega glagola v zakonskem opisu kaznivega dejanja v takih primerih ne izključuje kaznivosti tudi enkratne izvršitve kaznivega dejanja. Po drugi strani pa se serijska protipravna dejavnost šteje za eno kaznivo dejanje, četudi so bile posamezne izvršitve kaznivega dejanja brez krajevne in časovne povezave.

Določilo 333. člena KZ-1 je bilo prav tako spremenjeno z novelo KZ-1B zaradi uskladitve z Direktivo št. 2009/123/ES. Opredeljuje kaznivo dejanje onesnaževanja morja in voda s plovil. Navedeno kaznivo dejanje izvrši, **kdor s kršitvijo predpisov** s plovil izpusti ali odredi izpustitev nafte, kemikalij ali drugih onesnaževal v morje, jezerske ali rečne vode in s tem onesnaži morje, vode ali obale. Kaznivo je tudi onesnaževanje s ponavljajočimi se izpusti manjšega obsega, ki v posameznem primeru ne povzročijo **poslabšanja kakovosti morja, jezerske ali rečne vode**, v primeru, da gre za ponavljajoče izpuste, pa tako poslabšanje povzročijo. V obeh primerih je zagrožena kaznen

²⁰⁸ Kot je bilo že omenjeno, področni zakoni pojma »zemlja« ne uporabljajo.

²⁰⁹ Sodba Vrhovnega sodišča RS opr. št. Ips 2236/2009 z dne 22.3.2012.

do pet let zapora. V nasprotju z Direktivo 2009/123/ES zaradi katere je bila določba navedenega člena novelirana, 333. člen KZ-1 opredeljuje kot kaznivo dejanje tudi onesnaževanje jezerskih in rečnih voda s plovil in z razliko do omenjene direktive določa, da je kaznivo onesnaževanje iz vseh plovil ne zgolj morskih. V tretjem in četrtem odstavku 333. člena KZ-1 je opredeljena kvalificirana oblika navedenega kaznivega dejanja, v petem odstavku je opredeljena izvršitev kaznivega dejanja iz malomarnosti (privilegirana oblika), v šestem pa dejanje, ki je storjeno v hudodelski družbi. Primerjava navedenega zakonskega določila z določilom prvega odstavka 4. člena Direktive št. 2009/123/ES v zvezi s prvim odstavkom 3. člena omenjene Direktive pokaže, da je onesnaževanje voda v KZ-1 urejeno širše kot zahteva navedena Direktiva, ki sicer narekuje minimalno harmonizacijo in torej dopušča strožje oziroma širše kazenskopravno varstvo.

Tudi navedena kazenska norma je blanketna, saj se je zakonodajalec pri opisu kaznivega dejanja skliceval na „kršitev predpisov“. Prav tako vsebuje tudi blanketne izpolnitvene pojme, ki so posledica dobesednega prevoda določil Direktive 2009/123/ES: „**poslabšanja kakovosti morja, jezerske ali rečne vode**“ in „**izpusti manjšega obsega**“.

334. člen KZ-1 opredeljuje kaznivo dejanje protipravnega ravnanja z jedrskimi odpadki ali drugimi nevarnimi radioaktivnimi snovmi ter je prav tako zapisano v obliki blanketne določbe, ki napotuje na uporabo „predpisov“ in „tehničnih pravil o varnostnih ukrepih“. Sedaj veljavni 334. člen KZ-1 (po noveli KZ-1B, ki je bila sprejeta tudi v tej zvezi zaradi uskladitve z Direktivo št. 2008/99/ES) na enem mestu opredeljuje kaznivo dejanje, povezano z radioaktivnimi snovmi in je tako združil (s spremembami) dotlej veljavni določili 334. in 335. člena KZ-1, pri čemer je bila določba 335. člena KZ-1 z novelo KZ-1B črtana. V skladu s prvim odstavkom 334. člena KZ-1 izvrši navedeno kaznivo dejanje kdor v **nasprotju s predpisi ali s tehničnimi pravili o varnostnih ukrepih** sprejema, poseduje, uporablja, prenaša, spreminja, odlaga, zavrže, omogoča pridobitev, razširja,

proizvaja, obdeluje, skladišči, prevaža, uvaža, izvaža ali odstranjuje²¹⁰ jedrske snovi ali druge nevarne radioaktivne snovi, kar bi lahko povzročilo smrt ali hudo telesno poškodbo ali veliko premoženjsko škodo ali veliko **dejansko škodo okolju**. Zagrožena je kazen do petih let zopora. V drugem in tretjem odstavku sta navedeni kvalificirani obliki navedenega kaznivega dejanja, v četrtem odstavku je opredeljena izvršitev kaznivega dejanja na način, da nekdo pridobi jedrske snovi s tatvino, ropom, zatajitvijo, poneverbo, goljufijo, zlorabo položaja ali pooblastila, grožnjo ali uporabo sile ali drugim načinom ustrahovanja. Grožnja z uporabo jedrskih snovi zoper telo ali življenje oseb je opredeljena v šestem odstavku, ravnanje v malomarnosti v sedmem odstavku in ravnanje v hudodelski združbi v osmem odstavku 334. člena KZ-1. Primerjava navedenega zakonskega določila z določilom (e) točke 3. člena Direktive 2008/99/ES pokaže, da je v KZ-1 navedeno področje urejeno podrobneje in strožje kot zahteva minimalna uskladitev po omenjeni Direktivi (saj poleg ravnanj, ki jih Direktiva opredeljuje kot nezakonita, opredeljuje še „sprejemanje, posedovanje, prenašanje, spreminjanje, odlaganje, zavrženje, omogočanje pridobitve in razširjanje jedrskih ali drugih nevarnih radioaktivnih snovi). Določilo 334. člena KZ-1 nadalje za razliko od navedene Direktive, ki tega ne opredeljuje, inkriminira posebej tudi pridobitev jedrskih snovi s tatvino, ropom, zatajitvijo, poneverbo, goljufijo, zlorabo položaja ali pooblastila, grožnjo ali uporabo sile ali drugim načinom ustrahovanja, dejanja, ki so usmerjena proti jedrskemu objektu ali njegovemu delovanju in grožnjo z uporabo jedrskih snovi, ter tudi delovanje v hudodelski združbi.

Kot je bilo že omenjeno, je navedena kazenska norma prav tako blanketna, saj napotuje na uporabo drugih predpisov, vsebuje pa tudi blanketni izpolnitveni pojem: velika dejanska škoda okolju, ki je prav tako posledica dobesednega prevoda Direktive

²¹⁰ Uporabljen je nedovršni glagol kot zakonski znak za opis izvršitvenega ravnanja, čeprav bi bilo mogoče uporabiti dovršni glagol. Takšna raba nakazuje na kolektivno kaznivo dejanje, torej kaznivo dejanje pri katerem je zakon združil v eno kaznivo dejanje več sicer samostojnih istovrstnih kaznivih dejanj, pri čemer jih je združeval element subjektivne narave. Če je torej storilec v določenem časovnem obdobju izvršil večje število istovrstnih kaznivih dejanj in je bila pri njem ugotovljena ena izmed subjektivnih značilnosti (dejanja je izvrševal obrtoma, poklicno ali iz navade) so šteli vsa ta dejanja za eno samo dejanje. V obravnavanem primeru, ko je uporabljen nedovršni glagol seveda ni izključena kaznivost enkratne izvršitve kaznivega dejanja, če storilec izvršuje serijsko navedeno protipravno dejavnost pa gre za eno kaznivo dejanje.

2008/99/ES. Poleg tega vsebuje tudi normativne zakonske znake pravne narave, ki jih vsebinsko opredeljujejo definicije iz drugih predpisov; npr. jedrske snovi, nevarne radioaktivne snovi. V zadnje navedenem primeru gre za tihe blanketete.

336. člen KZ-1 se nanaša na onesnaževanje pitne vode in za razliko z doslej navedenimi kazenskimi normami ni zapisano v obliki blanketne določbe, niti pri opisu kaznivega ravnanja ne vsebuje nedovršnih glagolov. Kot kaznivo je v njem opredeljeno onesnaževanje vode, ki jo ljudje uporabljajo kot pitno s škodljivo snovjo in ki ima za posledico povzročitev nevarnosti za življenje ali zdravje ljudi. Zagrožena je kazen do treh let zapor. V drugem odstavku je navedena izvršitev kaznivega dejanja v krivdni obliki malomarnosti, v tretjem in četrtem odstavku pa kvalificirana oblika kaznivega dejanja. Kot kaznivo dejanje je v petem odstavku opredeljeno tudi onesnaževanje vode, namenjene za napajanje živali, s kakšno škodljivo snovjo, kar ima za posledico nevarnost za življenje in zdravje živali. V tem primeru je zagrožena denarna kazen ali zapor do enega leta. V šestem odstavku je opredeljena kvalificirana oblika te različice kaznivega dejanja.

V 337. členu KZ-1 je opredeljeno kaznivo dejanje onesnaževanja živil in krme. Kdor s kakšno škodljivo snovjo onesnaži živila in tako povzroči nevarnost za življenje ali zdravje ljudi, se kaznuje z zaporom do treh let. V drugem odstavku je navedena izvršitev kaznivega dejanja iz malomarnosti, v tretjem in četrtem odstavku pa kvalificirani obliki kaznivega dejanja. V petem odstavku je navedeno, da se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta, kdor s kakšno škodljivo snovjo onesnaži živalsko krmo ali druga krmila, ki so namenjena za prehrano živali, in tako povzroči nevarnost za življenje ali zdravje živali. V šestem odstavku je opredeljena kvalificirana oblika kaznivega dejanja iz petega odstavka 337. člena KZ-1. Navedeno zakonsko določilo ni blanketne narave, niti ne vsebuje blanketnih izpolnitvenih pojmov.

V 338. členu KZ-1 je navedeno kaznivo dejanje protipravnega zavzetja nepremičnine.

Navedeno kaznivo dejanje izvrši, kdor zavzame tuje zemljišče, ki je **po predpisih določeno za zavarovano zemljišče ali območje, naravno vrednoto ali javno dobro**. Storilec se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta. Enaka kazen je predpisana v primeru, če je bilo zemljišče zavzeto z namenom, da se ga uporabi za gradnjo. Navedeno zakonsko določilo je blanketne narave, saj napotuje na uporabo blanketne izpolnitvene norme, ki določa zavarovana zemljišča ali območja, naravne vrednote ali javno dobro. Vsebuje tudi normativni zakonski znak pravne narave (»tuje« zemljišče), ki ga vsebinsko opredeljujejo predpisi izven KZ-1 (t.i. tihi blanket).

339. člen KZ-1 se nanaša na uničenje (tujih) nasadov s škodljivo snovjo. Navedeno kaznivo dejanje izvrši, kdor s škodljivo snovjo povzroči uničenje tujih²¹¹ rastlin, sadnih dreves ali drugih nasadov in s tem povzroči večjo škodo na teh nasadih. Zagrožena je denarna kazen ali zapor do dveh let.

V 340. členu KZ-1 je opisano kaznivo dejanje uničevanja gozdov. Izvrši ga, kdor zavestno **v nasprotju s predpisi ali odredbami pristojnih organov v večjem obsegu** krči ali seka na golo gozd ali ga kako drugače uničuje pa pri tem niso podani znaki kakšnega drugega kaznivega dejanja. Zagrožena je kazen zopora do enega leta. Strožja kazen je predpisana v primeru, ko je dejanje storjeno v varovalnem gozdu ali gozdu, ki ima poseben namen (kvalificirana oblika kaznivega dejanja). Takrat je predpisana kazen do treh let zopora. Navedeno zakonsko določilo je blanketne narave, saj napotuje na uporabo predpisov in odredb pristojnih organov, poleg tega pa vsebuje tudi blanketni izpolnitveni pojem „**v večjem obsegu** krči ali seka na golo gozd“.

V 341. členu KZ-1 je opredeljeno kaznivo dejanje mučenja živali, ki ga po prvem odstavku 341. člena KZ-1 izvrši, kdor surovo ravna z živaljo ali ji po nepotrebnem povzroča trpljenje. Po noveli KZ-1B je za navedeno kaznivo dejanje predpisana denarna kazen ali zapor do enega leta. Če z dejanjem iz prvega odstavka muči več živali ali

²¹¹ Normativni zakonski znak pravne narave, ki ga vsebinsko opredeljuje zakonodaja izven KZ-1.

namerno žival trajno hudo pohabi ali na krut način povzroči njen pogin, je od novele KZ-1B dalje predpisana kazen do dveh let zavora (kvalificirana oblika kaznivega dejanja). Značilnost navedene zakonske določbe je uporaba normativnega zakonskega znaka²¹² pri zakonskem opisu kaznivega dejanja (bit inkriminacije) katerega vsebina je utemeljena na kulturno socialni normi. Gre za pojem »surovo«. Takšni, torej normativni zakonski znaki, ki temeljijo na kulturno socialni normi, so vsebinsko odprti (nedoločni) in lahko nasprotujejo načelu določenosti v zakonu (*lex certa*) s tem pa seveda tudi lahko pridejo v nasprotje z načelom zakonitosti. Tudi pri opisu navedenega kaznivega dejanja se pri opisu izvršitvenega ravnanja uporablja nedovršni glagol »povzroč«, čeprav je kaznivost podana že v primeru enkratne izvršitve, torej enkratne povzročitve trpljenja.

Kaznivo dejanje nezakonitega lova je zajeto v **342. členu KZ-1**. Izvrši ga, kdor **brez dovoljenja ali sicer neupravičeno** lovi in ubije ali rani divjo žival ali jo ujame živo. Zagrožena je denarna kazen ali zapor do šestih mesecev. Če gre pri tem za divjad večje vrednosti ali divjad, pomembno po predpisih o lovstvu, ali je dejanje storjeno med varstveno dobo ali v skupini, je predpisana kazen za storilca denarna kazen ali zapor do enega leta. Strožja kazen, denarna kazen ali zapor do dveh let je predpisana za primer, ko storilec lovi ogrožene ali zredčene vrste divjadi, katerih lov je prepovedan, ko lovi brez posebnega dovoljenja divjad posamezne vrste, za katero je potrebno tako dovoljenje, ko lovi na način ali s sredstvi, s katerimi se divjad množično pokončuje, ali ko lovi s pomočjo motornega vozila ali žarometa. Navedeno zakonsko določilo napotuje na uporabo predpisov, ki urejajo lov divjadi in je torej blanketne narave.

²¹² Bit inkriminacije (skupek zakonskih znakov v določenem zakonskem opisu kaznivega dejanja) je lahko opredeljena z zakonskimi znaki, ki opisujejo dejstva in dogajanja, ki jih je mogoče spoznati zgolj na podlagi običajnih življenjskih izkušenj (deskriptivni zakonski znaki npr. zakonska zveza, žival, ...), ali pa z zakonskimi znaki, katerih vsebina je utemeljena na določeni normi (normativni zakonski znaki), pri čemer je ta norma, ki vsebinsko opredeljuje normativni zakonski znak lahko določena v drugi pravni normi (npr. tuja stvar) ali v kulturno socialni normi (npr. surovo ravnanje), v obeh primerih pa je za spoznanje njene vsebine torej potrebno vrednotenje. Podobno kakor pri normativnih zakonskih znakih, ki jih vsebinsko opredeljujejo pravne norme izven obravnavane biti inkriminacije je tudi pri blanketnih normah v širšem pomenu potrebno norme vsebinsko ovrednotiti s pravnimi normami izven zakonskega opisa določenega kaznivega dejanja, vendar je pojem blanketnih norm pri tem ožji, saj gre za normativne zakonske znake pravne narave tudi v primeru, če se uporabi pravna norma iz druge zakonske določbe istega zakona, medtem ko v tem primeru ne govorimo o blanketnih normah, temveč o notranjih napotitvah kot posebni zakonodajni tehnik. Več o tem Matjaž Ambrož, Kaznivo dejanje in njegove vrednostne prvine, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2007.

V 343. členu KZ-1 je opisano kaznivo dejanje nezakonitega ribolova. Izvrši ga, kdor lovi ribe z razstrelivom, elektriko, strupom, omamnim sredstvom, pa pri tem povzroči pogin rib, ali lovi na način, ki je škodljiv za njihovo razmnoževanje. Predpisana kazen za storilca je denarna kazen ali zapor do enega leta.

V 344. členu KZ-1 je opisano kaznivo dejanje nezakonitega ravnanja z zaščitenimi živalmi in rastlinami. Izvrši ga, kdor nezakonito poseduje, odvzame, poškoduje, usmrti, izvaža, uvaža ali trguje z zaščitenimi divjimi živalskimi ali rastlinskimi vrstami, zaščitenimi živalmi ali rastlinami ali njihovimi deli ali iz njih izdelanimi izdelki. Po noveli KZ-1B je predpisana kazen do treh let zopora. Če je stvar velikega ali izjemnega naravovarstvenega pomena ali če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno v hudodelski združbi za izvedbo takih dejanj, je po noveli KZ-1B predpisana kazen od šestih mesecev do petih let zopora. Navedena kazenska norma je blanketna norma, saj posredno napotuje na uporabo predpisov, ki opredeljujejo zaščitene divje živalske ali rastlinske vrste. Primerjava z določilom (f) in (g) točke 3. člena Direktive 2008/99/ES pokaže, da je zakonodajalec nezakonito ravnanje z zaščitenimi živalskimi in rastlinskimi vrstami uredil strožje kot zahteva navedena direktiva, ki uvaja minimalno harmonizacijo. Direktiva iz kršitev, ki jih je treba opredeliti kot kazniva dejanja izvzema usmrtitev, uničevanje, posedovanje ali odvzem oziroma trgovanje s primerki zaščitene živalskih in rastlinskih vrst če gre za zanemarljive količine teh primerkov in ima dejanje zanemarljiv učinek na stanje ohranjenosti vrste, kar v določbi 344. člena KZ-1 ni vsebovano. Tudi navedeno kaznivo dejanje je opisano s pomočjo nedovršnih glagolov, čeprav je kazniv npr. že en izvoz zaščitene divjih živalskih in rastlinskih vrst,..., v primeru serijske protipravne dejavnosti pa seveda gre za eno kaznivo dejanje.

345. členu KZ-1 se nanaša na prenašanje kužnih bolezni pri živalih in rastlinah. Izvrši ga, kdor med epidemijo kakšne živalske kužne bolezni, ki lahko spravi v nevarnost rejo živali na celotnem območju države, ne ravna po predpisih, s katerimi so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni. Predpisana je denarna kazen ali zapor do enega leta.

leta. Enaka sankcija je predpisana za tistega, ki med trajanjem nevarnosti za bolezen ali škodljivce, ki lahko spravijo v nevarnost rastlinski svet na celotnem območju države, ne ravna po predpisih, s katerimi so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni ali škodljivcev. V tretjem odstavku je opredeljena kvalificirana oblika tega kaznivega dejanja, pri kateri je zahtevan nastanek posledice v obliki razširitve kužne bolezni ali škodljivcev v večjem obsegu. Predpisana kazen za ta primer je do dveh let zapor. Navedena kazenska norma je prav tako blanketna, saj napotuje na blanketno izpolnitveno normo, s katero so določeni ukrepi za zatiranje ali preprečevanje bolezni ali škodljivcev.

346. členu KZ-1 vsebuje kaznivo dejanje izdelovanja škodljivih zdravil za zdravljenje živali. Izvrši ga, kdor izdelava za prodajo ali razpečava snovi kot zdravila za zdravljenje ali preprečevanje kužnih bolezni pri živalih, ki so nevarne za njihovo življenje ali zdravje, pa so zaradi tega poginile živali večje vrednosti ali več živali ali so se razširile kužne bolezni. Predpisana je denarna kazen ali zapor do enega leta. Predpisan je tudi obvezen odvzem snovi- škodljivih zdravil. Tudi v navedenem zakonskem opisu kaznivega dejanja se uporablja nedovršni glagol »razpečava«, čeprav je za kaznivost dovolj enkratna storitev.

Zadnje v sklopu kaznivih dejanj zoper okolje, prostor in naravne dobrine je kaznivo dejanje nevestne veterinarske pomoči po **347. členu KZ-1**. Izvrši ga veterinar ali drug veterinarski delavec, ki pri opravljanju veterinarske dejavnosti iz malomarnosti ravna v očitnem nasprotju s pravili veterinarske znanosti ali stroke in tako povzroči pogin živali večje vrednosti. Predpisana je denarna kazen ali zapor do enega leta.

Povzetek kazenskih norm iz 32. poglavja KZ-1 pokaže, da so številna kazniva dejanja, ki so v njem opredeljena, izvršena že v primeru ogrožitve kazenskopravno zavarovane dobrine (ogrožitvena kazniva dejanja) in nastanek poškodbe kazenskopravno zavarovane dobrine (poškodbena kazniva dejanja) za obstoj temeljne oblike kaznivega dejanja ni potreben. Če pride do nastanka poškodbe kazenskopravno zavarovane dobrine je podana

kvalificirana oblika posameznega kaznivega dejanja. Nadaljnja značilnost kaznivih dejanj iz 32. poglavja KZ-1 je, da je kot kaznivo v številnih primerih opredeljeno tudi ravnanje v krivdni obliki malomarnosti. Posebnost kazenskih norm iz 32. poglavja KZ-1 je nadalje njihova izrecna in tiha blanketna narava in vsebnost številnih blanketnih izpolnitvenih pojmov.

6.2. Problemi pri uporabi kazenskopravnih določb 32. poglavja KZ-1 (blanketne norme, verižne napotitve, nedoločni pojmi, pravna varnost,...)

V kazenskem pravu velja načelo zakonitosti, določeno v 16. členu KZ-1. V skladu s tem načelom je kaznivo dejanje človekovo protipravno dejanje, ki ga zakon zaradi nujnega varstva pravnih vrednot določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake ter kazen za krivega storilca. Tako mora že sam zakon določno opredeliti kaznivo dejanje in njegove sestavine (*nullum crimen sine lege certa*). V zakonu je treba opredeliti, kdo je možen storilec, v čem je izvršitveno dejanje, kakšna je prepovedana posledica, kot po potrebi tudi druge znake, ki navezujejo na „način ali sredstva storitve, kraj, čas ali kake druge okoliščine, ki se nanašajo na dejanje, na storilca ali na oškodovanca“. Opredelitev teh prvin mora biti kar najbolj določna, ker je edino tako lahko že vnaprej jasno, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano. In ne nazadnje je pomembno tudi to, da se načelo določenosti kaznivega dejanja v zakonu nanaša na dejanje kot celoto: določno morajo biti opredeljene vse prvine, ki kaznivo dejanje sestavljajo in ne le nekatere.²¹³

Opis kaznivih dejanj, opredeljenih v dvaintridesetem poglavju KZ-1 je zapleten, težko razumljiv, nepregleden, nedoločen in ob poglobljeni analizi tudi vprašljive skladnosti z Ustavo RS oziroma načelom zakonitosti, ki izhaja iz nje. Veliko navedenega je posledica blanketnih norm, ki napotujejo na uporabo drugih predpisov izven KZ-1 in so deloma v pristojnosti države, deloma občin in so precej številčni ter abstraktni, nadalje verižnega sklicevanja na te predpise, v navedenem poglavju pa tudi ne manjka nedoločnih

²¹³ Marijan Pavčnik, navedeno delo, str. 150.

pojmov.²¹⁴ Vse to onemogoča nemoteno uporabo določb dvaintridesetega poglavja KZ-1.

Opredelitev kaznivega dejanja v zakonu mora biti jasna in nedvoumna ter mora na ravni države veljati za vse enako. Le takšna namreč lahko zagotavlja pravno varnost in predvidljivost za morebitne kršitelje, sodišču pa daje podlago za hitro in nemoteno sojenje. In le takšna opredelitev kaznivega dejanja ustreza načelu zakonitosti. Če ni spoštovano načelo zakonitosti namreč ni več zagotovljena pravna varnost. Pravna varnost je pri tem izraz, s katerim označujemo varnost ljudi pred samovoljnimi in nezakonitimi posegi državnih organov v njihov pravni položaj. Gre za jasnost in natančnost razmejitve med tistim, kar ni kaznivo, in sicer tako, da je ta razmejitev vnaprej določena in objavljena, da bi imel vsakdo vsaj možnost vedeti, kaj sme in česa ne sme (*nullum crimen sine lege certa*)²¹⁵. Med elementi načela zakonitosti je poleg prepovedi uporabe običajnega prava, prepovedi retroaktivne uporabe kazenskega zakonika in prepovedi analogije tudi zahteva, da mora biti kazenski zakon določen. To pomeni, da morajo biti kazenskopravne določbe oblikovane določbo (*lex certa*), to se pravi na način, ki je ljudem razumljiv in ne pušča dvoma o tem, kaj je kaznivo in kaj ne.²¹⁶ Blanketne kazenskopravne norme, ki napotujejo na uporabo predpisov, ki ne opredeljujejo natančno ravnanja oziroma ravnanja, ki je kaznivo, in nedoločni oziroma blanketni izpolnitveni pojmi v kazenskih normah so tako lahko v nasprotju z Ustavo RS oziroma v njej opredeljenim načelom zakonitosti in dajejo pravno negotovost. Ne samo, da kršijo določilo 28. člena Ustave RS, temveč povzročajo tudi neenakost pred zakonom in stanje, ko kazensko pravo ni predvidljivo in ni zagotovljena subjektivna pravna varnost, omogočajo pa tudi samovoljnost državne oblasti.

²¹⁴ Florjančič pri tem omenja pojme kot so „dejanska škoda“, „nezanemarljive količine“, „zdijo povezane“, ...; Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine v KZ-1 (po noveli KZ-1B), Pravna praksa-2012, št. 37, str. 17, GV Založba, d.o.o., 27.9.2012

²¹⁵ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 123.

²¹⁶ Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 125.

6.2.1. Blanketne norme

Kazenskopravno normo sestavljajo elementi dveh vrst in sicer opis kaznivega dejanja (vedenja) oziroma zakonski znaki kaznivega dejanja (opisni del kazenskopravne norme ali dispozicija), ter kazenska sankcija. Opisov kaznivega dejanja je več vrst in tudi meril delitve je več. Medtem, ko *Korošec*²¹⁷ ločuje med opisnimi, enostavnimi, alternativnimi in blanketnimi dispozicijami ter objektivnim pogojem kaznivosti, *Bele* deli dispozicije na take, ki vsebujejo:²¹⁸

- preprosti opis;
- razčlenjeni opis (enoviti, alternativni in sestavljeni);
- blanketni opis.

Preprosti opisi so značilni za tradicionalna kazniva dejanja (npr. umor, tatvina,..). Pri tem je bistvo kaznivega dejanja prikazano z eno ali nekaj besedami, pri čemer so ti opisi odprti, kar pomeni, da zajemajo vse mogoče načine izvršitve določenega kaznivega dejanja. Razčlenjeni opisi so po drugi strani zelo omejevalni. Navajajo številne znake kaznivega dejanja, pri čemer vsak dodatni znak zožuje krog primerov, ki se opredelijo kot kaznivo dejanje. Če razčlenjeni opisi vsebujejo eno obliko kaznivega dejanja spadajo med enovite, če je v opis kaznivega dejanja vključenih več alternativno določenih variant kaznivega dejanja govorimo o alternativnih opisih, ko je iz dveh ali več samostojnih opisov kaznivih dejanj sestavi nov opis kaznivega dejanja pa govorimo o sestavljenem opisu.

Pri blanketnem opisu blanketna kazenskopravna norma sama ne daje celovitega opisa kaznivega dejanja, ampak se glede njegovega dela sklicuje na dopolnilno normo (blanketno izpolnitveno normo) z drugega pravnega področja, da se z njo ustrezno

²¹⁷ Ljubo Bavcon in drugi, *Kazensko pravo, splošni del*, peta izdaja, Uradni list RS, Ljubljana 2009, str. 181-189.

²¹⁸ Ivan Bele, navedeno delo, str. 68.

dopolni.²¹⁹ Če blanketna izpolnitvena norma nima pričakovane določnosti in se tudi sama sklicuje na druge norme, govorimo o t.i. verižni napotitvi.

Pri napotitvah lahko gre za napotitve na uporabo točno določenega predpisa z drugega pravnega področja ali pa za generično napotitev, pri kateri se kazenskopravna norma sklicuje na predpise določene vrste. Določene blanketne norme pa formalno sploh ne opredeljujejo katera blanketna izpolnitvena norma in s katerega področja se naj uporabi. *Dietmeier*²²⁰ glede jasnosti napotitve na uporabo blanketnih izpolnitvenih norm razlikuje naslednje kategorije napotitev:

–izrecne napotitve na določen predpis;

–odprte napotitve, pri katerih kazenskopravna določba jasno napotuje na uporabo drugih predpisov, a iz nje ni mogoče neposredno razbrati na katerega točno.

Poleg omenjene delitve blanketnih norm, *Esser*²²¹ razlikuje še med t.i. statičnimi napotitvami in dinamičnimi napotitvami. Pri tem je statična napotitev tista, ki napotuje na uporabo točno določene blanketne izpolnitvene norme, dinamična pa na uporabo določenih blanketnih izpolnitvenih norm, ki bodo kadarkoli veljale. Ravno pri zadnje navedeni se še posebej v izraziti obliki kaže problem zmote.²²²

Kazenskopravna norma pri tem lahko napotuje na blanketne izpolnitvene norme iz nacionalne zakonodaje (t.i. notranje napotitve) in v okviru tega na zakone, podzakonske akte, upravne odločbe, sodne odločbe in predpise lokalnih skupnosti ali pa na tuje ali mednarodne blanketne izpolnitvene norme (t.i. zunanje napotitve).²²³

²¹⁹ Ivan Bele, navedeno delo, str. 69.

²²⁰ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 44-45.

²²¹ Robert Esser, navedeno delo, str. 38.

²²² Zmota se tradicionalno deli na pravno in dejansko zmoto, a ta delitev ni povsem natančna, zato nekateri avtorji uporabljajo delitev na zmoto o biti inkriminacije (zajema zmoto o deskriptivnih in normativnih zakonskih znakih kaznivega dejanja, pri čemer je zmota o normativnih zakonskih znakih lahko tudi pravne narave) in na zmoto o protipravnosti, ki omogoča natančnejšo razmejitev.

²²³ Ivan Bele, navedeno delo, str. 69.

Poleg teh napotitev obstajajo še t.i. tihe napotitve oziroma tihi blanketi. Gre za primere, ko posamezni zakonski znak kaznivega dejanja predstavlja pravni pojem (vrednostni oziroma normativni zakonski znak kaznivega dejanja), katerega vsebino opredeljuje drugi predpis, pa pri tem zakon izrecno ne napotuje na uporabo tega drugega predpisa oziroma definicijo pravnega pojma v njem.

Blanketne norme v kazenskem zakoniku so torej tista določila, ki ne opisujejo v celoti prepovedanega vedenja, temveč je opis prepovedanega vedenja kot del kaznivega dejanja, odvisen od vsebine drugega določila.²²⁴ Splošna definicija blanketne norme tako glasi: *blanketna kazenskopravna norma v pravem ali ožjem pomenu je tista, kjer sta opis kaznivega dejanja in kazenska sankcija tako ločeni, da je mogoča nadomestitev opisa kaznivega vedenja z opisom, ki se kot samostojni opis nahaja na drugem mestu in ni bil sprejet v istih časovnih okoliščinah kot sama kazenskopravna norma.*²²⁵ Sestavini prave blanketne kazenske norme sta njena nepopolnost in napotitev na uporabo pravila iz drugega predpisa (blanketna izpolnitvena norma). Pri nepopolnosti manjka vsaj en znak kaznivega dejanja, ki ga zapolnjuje blanketna izpolnitvena norma. Obe normi, kazensko normo in blanketno izpolnitveno normo, je treba brati in uporabiti skupaj, da dobimo popolno kazenskopravno določbo.²²⁶ O blanketnih določbah pri tem ne govorimo, ko zakon na koncu določa kazensko odgovornost in sankcije in se pri tem sklicuje na opis kaznivega dejanja, ki je vsebovan v predhodnih določbah. V tem primeru gre za tehnično poenostavitev zakonodaje.²²⁷

6.2.1.1. Težave pri uporabi blanketnih norm

KZ-1 vsebuje izrecne in tihe blanketne norme na več mestih. Izrecne blanketne norme se

²²⁴ Frank Dietmeier, *Blankettstrafrecht - ein Beitrag zur Lehre vom Tatbestand*, N.G: Elwert Verlag, Marburg, 2002, str. 1.

²²⁵ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 8.

²²⁶ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 13.

²²⁷ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 8.

pojavnjajo npr. pri kaznivih dejanjih povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti, kršitvah temeljnih pravic delavcev, prenašanju nalezljivih bolezni, malomarnem zdravljenju in opravljanju zdravilske dejavnosti ipd. in ne le pri kaznivih dejanjih zoper okolje, prostor in naravne dobrine. Kljub temu gre pri slednjih za posebnosti v tem, da se v zvezi z varstvom okolja sklicuje na predpise upravnega prava, ki so deloma abstraktne narave in ne opredeljujejo natančno in nedvoumno protipravnega ravnanja kot to velja npr. za *Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP)*, ki se uporablja pri opredelitvi malomarnega ravnanja povzročitelja prometne nesreče pri malomarnostnem kaznivem dejanju povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti. Poleg tega so predpisi s področja varstva okolja, ki preko blanketnih kazenskih norm dopolnjujejo določila o teh kaznivih dejanjih, razpršeni v številnih podzakonskih aktih, sprejetih na ravni države in tudi na nivoju občin. ZVO-1, ki je temeljni upravni zakon s področja varstva okolja namreč določa le okvire varstva okolja, natančnejša določila pa so vsebovana v številnih podzakonskih predpisih²²⁸ in glede na delitev pristojnosti med državo in občinami, tudi v občinskih odlokih. Slednji seveda veljajo le na ravni občin, zato se lahko zgodi, da je neko ravnanje v eni občini nedopustno, v drugi dopustno. Tihi blanketi v KZ-1 so še številčnejši. Vsebujejo jih npr. zakonska določila, ki opredeljuje kaznivo dejanje zlorabe osebnih podatkov (pojem »osebne podatka«), tatvine (pojem »tuja« stvar), ponarejanja in uporabe ponarejenih vrednotnic ali vrednostnih papirjev (pojem »vrednostni papir«)²²⁹ ipd.

Vedno številčnejša uporaba blanketnih norm v kazenskem zakoniku omogoča hitro prilagajanje materialnega kazenskega prava spremembam področne zakonodaje predvsem na področju gospodarstva in varstva okolja. Poleg tega pozitivnega aspekta, od katerega ima koristi predvsem zakonodajalec, ki mu ni potrebno ob vsaki spremembi področne zakonodaje na katero se kazenskopravna norma sklicuje, spreminjati opisa kaznivega dejanja, pa imajo blanketne norme pomanjkljivosti pri zagotavljanju pravne gotovosti glede vsebine prepovedanega vedenja in tudi pri opredeljevanju kakšne

²²⁸ Na njegovi podlagi je sprejetih kar 277 predpisov.

²²⁹ Tako tudi sodba Vrhovnega sodišča, opr. št. VSL II Kp 56249/2011 z dne 12.3.2015 (evidenčna št. VS2007438)

posledice naj ima posameznikova zmeta v zvezi z blanketno normo.²³⁰ S tem otežijo uporabo prava tako za posameznika kakor tudi za sodišče. Uporaba prava je zlasti otežena v primeru verižnih, dinamičnih in generičnih napotitev. Dvaintrideseto poglavje KZ-1 vsebuje tako verižne, dinamične kakor tudi generične napotitve, poleg teh pa tudi tihe napotitve.

V dvaintridesetem poglavju KZ-1 je generična in dinamična napotitev vsebovana pri opisu kaznivega dejanja obremenjevanja in uničevanja okolja po 332. členu KZ-1, kaznivem dejanju onesnaževanja morja in voda s plovil po 333. členu KZ-1, protipravnem ravnanju z jedrskimi ali drugimi nevarnimi radioaktivnimi snovmi po 334. členu KZ-1, uničevanju gozdov po 340. členu KZ-1 in nezakonitem lovu po 342. členu KZ-1. Pri tem v določilih 332. in 333. člena KZ-1 generično, dinamično napotitev izraža z navedbo „kdor s kršitvijo predpisov“, v določilu 334. člena KZ-1 z navedbo „kdor v nasprotju s predpisi ali s tehničnimi pravili o varnostnih ukrepih“ v določilu 340. člena z navedbo „kdor zavestno v nasprotju s predpisi ali odredbami pristojnih organov“ in v določilu 342. člena KZ-1 z navedbo „kdor brez dovoljenja ali sicer neupravičeno“. Pri teh napotitvah torej zakonodajalec formalno ni konkretno opredelil niti področja iz katerega naj bi izhajala blanketna izpolnitvena norma, ki dopolnjujejo opis kaznivega dejanja (kot npr. pri kaznivih dejanjih zoper varnost javnega prometa, ki se izrecno sklicujejo na uporabo predpisov o varnosti cestnega, železniškega, ladijskega, zračnega prometa ali prometa na žičnicah ali javnem prevozu potnikov v cestnem prometu) kaj šele konkretne blanketne izpolnitvene norme. V praksi se je v tej zvezi že pojavil problem, ki ga je rešilo Vrhovno sodišče RS v odločbi *opr. št. I Ips 96/2000 z dne 17.4.2003 (evidenčna št. VS21780)*. V njej je pojasnilo, da je kaznivo dejanje obremenjevanja in uničenja okolja in prostora po prvem odstavku 333. člena KZ (ki je prav tako vseboval napotilo, izraženo z besedno zvezo „kdor s kršitvijo predpisov“) mogoče storiti le s kršitvijo predpisov, ki urejajo varstvo okolja, ne pa tudi s kršitvijo drugih predpisov npr. predpisov s področja cestnoprometnih predpisov,²³¹ ki imajo za posledico onesnaževanje okolja. Do te

²³⁰ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 2.

²³¹ V konkretni zadevi je tožilstvo obdolženemu očitalo, da je zaradi kršitve cestnoprometnih predpisov iz malomarnosti, konkretno določbe prvega odstavka 27. člena ZVCP (Zakona o varnosti cestnega prometa),

ugotovitve je sodišče prišlo z zgodovinsko in sistematično metodo razlage, čemur pritrjuje tudi razlaga vsebine abstraktnega opisa tega kaznivega dejanja. Izvršitveni načini po navedenem zakonskem določilu, ki so posledica kršitve predpisov, so v čezmernem onesnaževanju okolja in v čezmerni rabi in izkoriščanju naravnih dobrin, kar so tipična področja, ki jih urejajo okoljevarstveni predpisi. Zato je le kršitev teh predpisov²³² mogoče povezati z navedenimi izvršitvenimi oblikami. Pri oblikovanju izreka sodbe mora tako opis kaznivega dejanja vsebovati navedbo predpisa s področja varstva okolja ter v zvezi z njim tudi konkretna dejstva in okoliščine, s katerimi opredeljuje ravnanje storilca (storitve ali opustitve v zvezi s predpisanimi obveznostmi in ne zgolj razlago zakonskega pojma),²³³ ki niso v skladu s temi predpisi, in posledice, ki so nastale zaradi protipredpisnega delovanja. Upoštevajoč navedeno odločbo Vrhovnega sodišča RS in vsebine abstraktnega opisa posameznega kaznivega dejanja je tako zaključiti, da se v okviru generične in dinamične napotitve pri kaznivem dejanju uničevanja gozdov po 340. členu KZ-1 uporablja v času storitve dejanja veljavni zakon o gozdovih (sedaj velja Zakon o gozdovih – ZG),²³⁴ pri kaznivem dejanju nezakonitega lova po 342. členu KZ-1 predpisi, ki se nanašajo na lov (sedaj veljavni Zakon o divjadi in lovstvu – ZDLov-1)²³⁵ pri kaznivih dejanjih obremenjevanja in uničevanja okolja po 332. členu KZ-1, onesnaževanja morja in voda s plovil po 333. členu KZ-1 in kaznivih dejanjih protipravnega ravnanja z jedrskimi ali drugimi nevarnimi radioaktivnimi snovmi po 334. členu KZ-1 pa v času storitve kaznivega dejanja veljavna določila številnih predpisov s področja varstva okolja. Posledica dinamičnosti napotitve je pri tem nedovzetnost kazenske norme na določene razveljavitve blanketne izpolnitvene norme, do katere pride

povzročil čezmerno onesnaževanje okolja in nevarnost za delno poškodbo okolja in s tem izvršil kaznivo dejanje obremenjevanja in uničenja okolja in prostora po drugem v zvezi s prvim odstavkom 333. člena KZ. Kot blanketna izpolnitvena norma je bil uporabljen predpis, ki voznikom zapoveduje, s kakšno hitrostjo smejo voziti vozilo in katerim okoliščinam morajo prilagoditi hitrost vožnje. Ravnanje voznikov, ki je v nasprotju s to določbo, predstavlja prometni prekršek, ki ima lahko za posledico nastanek materialne škode ali lahkih telesnih poškodb. V konkretnem primeru je nastala materialna škoda v zvezi z onesnaženjem okolja.

²³² Da je le kršitev predpisov s področja varstva okolja lahko zakonski znak kaznivega dejanja po navedenem členu izhaja ne nazadnje tudi iz Direktive 2008/99/ES, ki v prilogi A in B kot predpise, sprejete na podlagi ustanovnih pogojev našteva zgolj predpise s področja varstva okolja.

²³³ V zadevi Vrhovnega sodišča RS opr. I Ips 19/2006 z dne 23.3.2006 je sodišče navedlo, da sklicevanje na predpis oziroma določbo iz njega, ki vsebuje le zakonsko razlago pojma „povzročitelj obremenitve“, ne vsebuje pa predpisa o varstvu okolja, ki ga je obsojenec s svojim ravnanjem (nelegalnim izkopavanjem gramoza) kršil, opis ne vsebuje vseh zakonskih znakov navedenega kaznivega dejanja.

²³⁴ Uradni list RS, št. 30/93, 13/98-odločba US, 56/99-ZON, 67/02, 110/02-ZGO-1, 115/06 in 110/0

²³⁵ Uradni list RS, št. 16/2004, 17/2008.

po času storitve kaznivega dejanja.

Kasnejša, po času izvršitve kaznivega dejanja opravljena razveljavitev področnega zakona (oziroma konkretneje blanketne izpolnitvene norme), na uporabo katerega napotuje KZ-1 in ki je Ustavno sodišče ni opravilo v zvezi s presojo zakonitosti v kazenskem postopku, namreč ne vpliva na ugotovitev ali je storilec storil kaznivo dejanje.²³⁶ Pri uporabi blanketne kazenske norme se pojavlja tudi vprašanje uveljavljanja razloga za varstvo zakonitosti pred Vrhovnim sodiščem, če gre za vprašanje ustrezne uporabe oziroma razlage blanketne izpolnitvene norme. V zadevi *opr. št. I Ips 2236/2009*²³⁷ je obsojeni uveljavljal razlog kršitve kazenskega zakona, ki naj bi ga sodišče storilo s tem, da ni ustrezno uporabilo določila Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in določilo Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov, ko je presoјalo ali so bile zasežene ptice odvzete iz narave. Sodišče je takšno zahtevo zavrnilo z navedbo, da »odvzem iz narave« ne predstavlja zakonskega znaka kaznivega dejanja iz prvega odstavka 344. člena KZ-1, temveč izhaja iz Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah kot blanketne izpolnitvene norme in tako predstavlja dejansko vprašanje, ki ne more biti predmet zahteve za varstvo zakonitosti.

Blanketna kazenskopravna norma lahko napotuje na drugi zakon, na upravne akte, akte EU, mednarodne pogodbe, na sodne odločbe v kazenskih zadevah, tehnične predpise (tehnični standardi in pravila), v primeru delegirane zakonodajne pristojnosti pa tudi na predpise lokalne skupnosti (velja predvsem v državah, kjer imajo npr. dežele na posameznih področjih zakonodajne pristojnosti; da sprejemajo zakone in ne zgolj odloke-

²³⁶ Sodba Vrhovnega sodišča RS opr. št. I Ips 454/2007 z dne 8.5.2008, evidenčna številka VS2004235. V predmetni zadevi se je izrek izpodbijane sodbe glede kaznivega dejanja po prvem odstavku 333. člena KZ opiral na Zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (ZUN), ki je bil z odločbo Ustavnega sodišča RS razveljavljen. Vrhovno sodišče je navedlo, da ta okoliščina ne pomeni, da v času izvršitve kaznivega dejanja ni obstajala dolžnost obsojenca, da skladno z ZUN za izkoriščanje rudnin pridobi lokacijsko dovoljenje, saj je ZUN v času obsojenčevega posega v prostor veljal, do njegove kasnejše razveljavitve pa je prišlo iz razlogov, ki z vprašanji, pomembnimi za presojo zakonitosti v obravnavani zadevi niso povezani.

²³⁷ Sodba Vrhovnega sodišča RS I Ips 2236/2009 z dne 22.3.2012, evidenčna št. VS2006013.

npr. Nemčija), napotitve pa so lahko tudi takšne, da iz njih ni razvidno kdo je zakonodajalec blanketne izpolnitvene norme, kakšna je njena vsebina in hierarhija. Ravno iz napotitev v kazenskih normah 32. poglavja KZ-1 se pojavljajo primeri zadnje navedenih blanketnih določb, iz katerih ni vedno mogoče razbrati kdo je zakonodajalec blanketne izpolnitvene norme, kakšna je njena vsebina in hierarhija. Kljub zaključku Vrhovnega sodišča v zadevi *opr. št. I Ips 96/2000 z dne 17.4.2003*, da navedene generične blanketne kazenske norme napotujejo glede vsebine na predpise s področja varstva okolja in ne druge (s čimer je opredelilo vsebino blanketne izpolnitvene norme), obstajajo zaradi generične oziroma odprte napotitve na uporabo predpisov, problemi pri opredelitvi kdo je lahko zakonodajalec blanketne izpolnitvene norme in kakšna je lahko hierarhija predpisa iz katerega izhaja.

oČe je po vstopu Slovenije v EU in podelitvi dela državne suverenosti EU jasno, da v Če je po vstopu Slovenije v EU in podelitvi dela državne suverenosti EU jasno, da v primeru generične napotitve v okvir „predpisov s področja varstva okolja“ lahko štejemo uredbe EU, ki so neposredno uporabne in se nanašajo na varstvo okolja, ter v skladu z določbo 3a. člena Ustave RS predstavljajo notranje pravo Slovenije (in ne mednarodno pravo) in med predpise s področja varstva okolja lahko štejemo tudi zakone, pa ostaja odprto vprašanje uporabe občinskih predpisov s področja varstva okolja in uporabe upravnih aktov, če ti niso izrecno omenjeni v okviru napotitve. Iz 28. člena Ustave RS namreč izhaja, da mora biti kaznivo dejanje vnaprej opredeljeno v zakonu. Je mogoče ob generični napotitvi, ki ne opredeljuje izrecne uporabe podzakonskih aktov in aktov lokalnih skupnosti torej uporabiti tovrstne predpise?

Vrhovno sodišče je v že omenjeni odločbi *opr. št. I Ips 96/2000* sicer omenilo, da so predpisi, ki se nanašajo na varstvo okolja poleg zakonov, podzakonskih aktov in uredb tudi občinski odloki, a kaj konkretnjšega o njihovi uporabi pri okoljskih kaznivih dejanjih ni navedlo. Menim, da občinski odloki ne morejo biti predpisi na katere se sklicuje KZ-1 v okviru okoljskih kaznivih dejanj. Razlogov za to je več. Občinski odloki veljajo le na območju posamezne občine ali njenega dela in so po vsebini med seboj različni. Povedano drugače, posameznikom dajejo različne pravice in obveznosti. To

fizične in pravne osebe postavlja v različni položaj. V okviru upravnega prava to ni ovira, drugače pa je, če so subjekti kazenskega prava na območju Slovenije obravnavani različno pri kaznivih dejanjih. Pri kazenskem postopku je namreč zaradi narave samega postopka in posegov, ki jih ima v pravice posameznika še posebej potrebno paziti na enakost pred zakonom. Osnovni materialnopravni zakon s področja kazenskega prava je KZ-1. Tako lahko le KZ-1 (s splošno opredelitvijo izjem) določa posebno osebno in krajevno veljavnost kazenskopravnih določb, nikakor pa ne hierarhično nižji predpisi. Kazenski zakonik v okviru kaznivih dejanj zoper okolje, prostor in naravne dobrine ne določa posebne krajevne veljavnosti svojih določb tudi v splošnih določilih ne napotuje na uporabo občinskih predpisov. Drugi argument, ki govori v prid neuporabe občinskih odlokov kot sredstva za dopolnitev blanketnih kazenskih določb se nanaša na objavo tovrstnih predpisov. Medtem, ko se državni predpisi objavljajo v državnem Uradnem listu, se predpisi lokalnih skupnosti v skladu z določbo 154. člena Ustave RS objavljajo v uradnem glasilu, ki ga določijo lokalne skupnosti same. Navedeno pomeni, da se z državnimi predpisi na enak način in na enakem, v naprej in splošno znanem mestu in torej v enakih okoliščinah lahko seznanijo vsi, ki so pod jurisdikcijo Republike Slovenije, z občinskimi odloki pa ne. Navedena okoliščina je pomembna za ugotavljanje enakosti pred zakonom in pravne predvidljivosti, ki sta bistvena postulata kazenskega prava. Sicer pa bi bilo težko oporekati obdolžencu, ki ga bremeni blanketno okoljsko kaznivo dejanje pri katerem se uporabi blanketna izpolnitvena norma iz občinskega odloka občine v kateri ne prebiva, da je bil v opravičljivi pravni zmoti²³⁸ in torej iz opravičenih razlogov ni vedel, da je dejanje, ki naj bi ga izvršil, prepovedano. Problem pravne zmote se namreč pojavlja že pri blanketnih kazenskih normah, ki jih dopolnjujejo blanketne izpolnitvene norme iz drugih državnih predpisov, kaj šele pri predpisih lokalnih skupnosti. To na splošno ne pomeni, da predpisi lokalnih skupnosti ne morejo predstavljati blanketnih izpolnitvenih norm pri blanketnih kazenskopravnih normah, vendar mora biti v kazenskem zakoniku takšno napotovanje na uporabo predpisov lokalnih skupnosti posebej določeno v okviru posamezne kazenskopravne norme ali v okviru splošnih določb kazenskega zakonika, predvsem pa predpis lokalne skupnosti oziroma blanketna

²³⁸ Storilec je v pravni zmoti, če iz opravičenih razlogov ni vedel, da je dejanje prepovedano (21. člen KZ-1).

izpolnitvena norma, ki naj se pri tem uporabi, ne sme posegati na področje, ki ni v izključni pristojnosti lokalne skupnosti temveč države.²³⁹ Primerjalnopravno gledano, v okvir predpisov, ki se nanašajo na varstvo okolja in na katere napotujejo kazenske norme v Avstriji spadajo zakoni, uredbe, neposredno uporabni predpisi EU ali odločbe in ne tudi akti lokalnih skupnosti.²⁴⁰

Nadaljnji problem razpršenosti predpisov s področja varstva okolja v številnih predpisih se odraža v verižnih napotitvah, ki otežujejo uporabo prava. Krovni zakon s področja varstva okolja je ZVO-1, ki vsebuje le splošna določila oziroma smernice o varstvu okolja, konkretnije opredelitve pravic in obveznosti pa so opredeljene v številnih podzakonskih predpisih. Tako je sklicevanje na uporabo predpisov; „kdor s kršitvijo predpisov“, dejansko že verižna napotitev. Ob napotitvi na predpise, ki se nanašajo na varstvo okolja, najprej uporabimo ZVO-1, nato podzakonski predpis ali celo več le -teh. Poleg verižnih napotitev, ki so posledica razpršenosti zakonodaje, verižno napotitev vsebuje tudi zakonodaja EU, na uporabo katere napotuje 332. člen KZ-1. Florjančič²⁴¹ opozarja na tovrsten primer v besedilu 332. člena KZ-1, kjer KZ-1 najprej napotuje na uporabo 35. točke 2. člena Uredbe št. 1013/2006/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 o pošiljkah odpadkov,²⁴² navedena Uredba pa pri definiranju normativnega zakonskega znaka pravne narave „nezakonita pošiljka“ napotuje na druge določbe te Uredbe (notranja napotitev) ter tudi na druga „pravila EU in mednarodna pravila“ glede odstranjevanja ali predelave odpadkov ter na priloge k tej Uredbi. Poleg tega se normativni zakonski znak pravne narave „odpadek“ po navedeni Uredbi razlaga v skladu z določili Direktive 2006/12/ES (1. točka 2. člena Uredbe 1013/2006).

²³⁹ Slednje je bil tudi primer v nemškem StGB, ki je v spremembi iz leta 2001 v § 143, prvega odstavka določal kazensko sankcijo za osebe, ki v nasprotju z deželno zakonodajo vzrejajo ali prodajajo nevarne pasme psov. Deželna določba, ki je bila uporabljena v konkretni zadevi in se je nanašala na prepoved vzreje in prodaje nevarnih pasem psov je bila namreč po ugotovitvah nemškega Ustavnega sodišča v nasprotju z določbo 72. člena drugega odstavka Ustave, ki se nanaša na delitev pristojnosti med državo in deželami, saj je posegala v pravice, ki so v pristojnosti države; pravico do proste izbire delovnega mesta po prvem odstavku 12. člena Ustave in dela in pravice do zasebne lastnine iz 14. člena nemške Ustave. Tako je bilo odločeno v sodbi z dne 16. marec 2004, št. 1 BvR 1778/01.

²⁴⁰ Christian Bertel, navedeno delo, str. 18.

²⁴¹ Florjančič, Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine v KZ-1 (po noveli KZ-1B), Pravna praksa- 2012, št. 37, str. 17, GV Založba d.o.o., 27.9.2012

²⁴² Navedena Uredba temelji na Baselski konvenciji iz leta 1989, Sklepu OECD čezmejnem prevozu odpadkov (1992) in Direktivi Sveta 2006/12/EC o odpadkih.

Problem uporabe blanketnih kazenskih norm nastane tudi zaradi lastnosti blanketnih izpolnitvenih norm upravnega prava, ki ne opredeljujejo natančno protipravnega ravnanja. Takšne norme namreč ne morejo zadostiti načelu pravne varnosti in predvidljivosti oziroma načelu zakonitosti. Kazenskopravna norma mora biti zapisana tako, da je jasno in razumljivo naveden opis ravnanja, ki je kazniv in je jasno opredeljena meja mogočih interpretacij sodišča.²⁴³ Tako mora biti - gledano celotni opis kaznivega dejanja (dispozicijo), kazenskopravna norma zapisana tako, da naslovnik glede na pomen vsebine kazenskopravne norme lahko predvidi ali je določeno ravnanje kaznivo oziroma mu mora biti vidno tveganje kaznovanja. Če drugi predpis dopolnjuje blanketno kazenskopravno normo to velja tudi zanj. Če ta merila niso izpolnjena, pride do kršitve 28. člena Ustave RS, s katerim se nalaga spoštovanje načela zakonitosti v kazenskem postopku.²⁴⁴

Primerjalno gledano je nemško ustavno sodišče v več odločbah poudarilo, da blanketna kazenskopravna norma sama po sebi ni problematična v smislu določnosti norme, torej samo napotovanje na uporabo drugega predpisa oziroma blanketne izpolnitvene norme ni problematično, da pa mora biti načelo zakonitosti (*nullum crimen, nulla poena sine lege praevia*), ki zahteva določnost predpisa, spoštovano pri napotovanju, pri katerem mora biti jasno in nedvoumno na uporabo katerega predpisa oziroma blanketne izpolnitvene norme se napotuje in tudi pri sami blanketni izpolnitveni normi.²⁴⁵ Ali blanketna izpolnitvena norma ustreza tem zahtevam in je v skladu z načelom zakonitosti, se ugotavlja ob sprejemu blanketne izpolnitvene norme. Nemško ustavno sodišče je pri ocenjevanju določnosti norm sprejelo merilo, da kolikor strožja kazenska sankcija preti storilcu, toliko določnejša mora biti norma. Prav tako je naredilo razlike glede na uporabo posamezne pravne norme, ki ne izhaja iz kazenskega prava. Če je uporabljena v okviru kazenskega prava mora ustrezati strožjim merilom določnosti kot pa v primeru, ko se ne

²⁴³ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 93.

²⁴⁴ V skladu z navedenim načelom ne sme biti nihče kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo, in ni zanj predpisal kazni, še preden je bilo dejanje storjeno.

²⁴⁵ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 114.

uporabi za kazensko pravo. Pri kazenskem pravu gre namreč za najhujši poseg države v pravice posameznika in načelo zakonitosti omogoča natančno odmerjanje državne prisilne nad posameznikom.

*Dietmeier*²⁴⁶ v zvezi z uporabo blanketne norme opozarja tudi na jezikovno drugačne formulacije blanketnih izplonitvenih norm, ki praviloma ne prihajajo iz kazenskega področja pa tudi na problem pravne zmoti tako v zvezi z obstojem blanketne izpolnitvene norme kakor tudi vsebino le-te. Ob številnih predpisih s področja varstva okolja, ki so zajeti v okviru zakonov in podzakonskih aktov se lahko pogosteje kot sicer zgodi, da posameznik ne ve, da ravna protipravno (nima zavesti o protipravnosti svojega ravnanja), saj ne pozna predpisa, ki njegovo ravnanje označuje kot prepovedano. Tako ravna v pravni zmoti.²⁴⁷

Zgolj nepoznavanje prava pa obdolženca v skladu s 31. členom KZ-1 ne bo rešilo kazenske odgovornosti, če za nepoznavanje prava nima opravičenih razlogov. V skladu z navedeno določbo storilec kaznivega dejanja, ki ni vedel, da je dejanje v nasprotju s pravom ni kriv le, če tega ni vedel iz opravičenih razlogov. Ni pa opravičenih razlogov, če storilec ni vedel za pravna pravila, s katerimi bi se lahko seznanil pod enakimi pogoji kot drugi v širšem njegovem okolju, ali pa je moral glede na svoje delo, vlogo ali siceršnji položaj poznati posebna pravila. Če je storilec ravnal v opravičljivi pravni zmoti ni kriv, če pa v neopravičljivi pravni zmoti, pa se lahko kaznuje mileje. Kaj to pomeni za poznavanje množice zakonskih, predvsem pa podzakonskih predpisov sprejetih na področju varstva okolja? Je povprečnemu posamezniku, ki se poklicno ne ukvarja z varstvom okolja res mogoče očitati, da ni poznal vse zakonodaje, ki je objavljena v Uradnem listu in nemalokrat vsebuje tudi številne tehnične pojme in matematične enačbe? Zadostuje zgolj dejstvo, da je bila zakonodaja objavljena v Uradnem listu in tako dostopna vsem?

²⁴⁶ Frank Dietmeier, navedeno delo, str. 114.

²⁴⁷ Pravno zmoto delimo na neposredno in posredno pravno zmoto. O neposredni govorimo, ko storilec ne pozna prepovedne ali zapovedne norme o posredni pa, ko storilec sicer pozna prepoved ali zapoved a je prepričan, da pravni red pozna določen razlog za izključitev protipravnosti, ki dela njegovo ravnanje dovoljeno. Povzeto po Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 301.

Ne le, da objektivna okoliščina „da bi se lahko seznanil s pravili pod enakimi pogoji kot drugi“ ni skladna s pojmom krivde, ki se presoja glede na vsakega posameznika posebej in njegove zmožnosti (in ne zmožnosti vseh drugih), v navedenem zakonskem določilu so poleg tega navedeni le nekateri primeri, ko zmeta ni opravičljiva brez navedbe splošnejših smernic za presojo izogibnosti.²⁴⁸ Razlago pojma izogibnosti pravne zmote bo tako podala v vsakem primeru posebej sodna praksa, kar ne zagotavlja predvidljivosti. Okvire možne razlage pojma izogibnosti pravne zmote sicer podaja pravna teorija²⁴⁹ kot naslednje: da je mogoče posameznikovo pravno zmoto opredeliti kot izogibno mu je treba dokazati dvoje. Prvič, da je imel ustrezno vzpodbudo za razmišljanje o protipravnosti svojega ravnanja (npr. vedel je, da njegovo ravnanje drugim povzroča škodo, vedel je, da se loteva dejavnosti, ki je posebej pravno urejena, ipd.). In drugič, da kljub vzpodbudi ni naredil nič ali pa je naredil premalo, da bi se seznanil s pravno ureditvijo na ustreznem področju (npr. pozanimal se je zgolj pri osebi, ki se „ljubiteljsko“ ukvarja s pravom).

Zavedanje, da lahko pri blanketnih določbah hitro nastane problem zmote, je posebej razvidno tudi iz avstrijskega StGB, ki pri okoljskih kaznivih dejanjih, ki so prav tako kot v KZ-1 zapisana v obliki blanketnih določb, poleg splošne opredelitve pravne zmote v drugem odstavku 9. člena StGB še posebej opredeljuje problem zmote v 183a. členu StGB. V zakonskem določilu 183a. člena je tako navedeno, da je storilec kazensko odgovoren za kazniva dejanja zoper okolje tudi v primeru, če v zvezi z dejanju iz 181., 181a., 181b., 181d. in 182. člena StGB ni poznal pravnih predpisov ali odločbe pristojnega organa, pa je bil glede na svoj poklic, svojo zaposlitev ali glede na druge okoliščine zavezan poznati te predpise, ali pa mu je sicer mogoče očitati zmoto glede obstoja oziroma vsebine predpisov. Navedena kazenska odgovornost obstoji tudi za ravnanje v krivdni obliki malomarnosti, ko gre za kazniva dejanja iz 181., 181c. in 183. člena StGB, v primeru 181e. člena StGB pa če ravna v krivdni obliki velike malomarnosti.

248 Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 301.

249 Ljubo Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 302.

Pri kaznivih dejanjih, ki napotujejo na uporabo blanketne izpolnitvene norme se lahko, pogosteje kot sicer, pojavi poleg že navedenih problemov tudi problem razmejitve med kaznivimi dejanji in prekrški in s tem povezano vprašanje že razsojene zadeve (*res iudicata*).

6.2.2. Problem nedoločnih pojmov

V skladu s splošnim pojmom kaznivega dejanja obstajajo štiri predpostavke, pod katerimi se lahko šteje nekoga za storilca kaznivega dejanja in se mu izreče kazen:²⁵⁰

1. voljno ravnanje človeka (naklepno, malomarno, storitev, opustitev);
2. ravnanje mora ustrezati določenemu zakonskemu opisu kaznivega dejanja (izpolnjenost biti inkriminacije);
3. protipravnost ravnanja (ne smejo biti podane okoliščine, zaradi katerih bi bilo ravnanje storilca dovoljeno);
4. krivda (storilčev odnos do dejanja).

Zakonski znaki kaznivega dejanja oziroma bit inkriminacije je sestavljena iz deskriptivnih in normativnih zakonskih znakov. Deskriptivni zakonski znaki opisujejo dejstva in dogajanje, njihov pomen pa je praviloma mogoče spoznati zgolj na podlagi življenjskih izkušenj (npr. zakonski znak »žival« pri kaznivem dejanju po 341. členu KZ-1). Vsebinsko normativnih zakonskih znakov utemeljujejo pravne norme - normativni zakonski znaki pravne narave (npr. »tuja« stvar), ki so v kazenskem zakoniku na drugem mestu ali v drugem predpisu (tahi blanketi) ali kulturno-socialne norme (npr. »surovo« ravnanje). Normativni zakonski znaki torej narekujejo vrednotenje, ki ga mora opraviti sodnik v konkretni zadevi. Tako so normativni zakonski znaki praviloma manj določni kot deskriptivni.

²⁵⁰ Povzeto po Matjaž Ambrož, navedeno delo, str. 11.

Nedoločni zakonski znaki v kazenskopravne norme praviloma ne spadajo. Vsebinsko prazni opisi zakonskih dejanskih stanov, ki jih pomensko določa šele sodna praksa, so v nasprotju s predvidljivostjo in z zanesljivostjo kazenskega prava, saj pravni naslovljenci ne vedo, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano (zapovedano), sodna praksa, ki vsebinsko te prepovedi in zapovedi opredeljuje, pa ni formalni vir prava, zato se lahko vsak hip spremeni in sprejme drugačno razlago nedoločnega zakonskega znaka.²⁵¹

5.2.2.1. Nedoločni oziroma blanketni izpolnitveni pojmi v kazenski normi

Zakonska določila dvaintridesetega poglavja vsebujejo številne neopredeljene oziroma nedoločne zakonske znake, katerih vsebina ni opredeljena niti v kazenskopravni normi niti v kakšni drugi pravni normi, ki bi jo bilo mogoče uporabiti. Gre za blanketne izpolnitvene pojme, torej vsebinsko odprte pojme, katerih vsebino je treba v vsakem primeru posebej določiti. V okviru 332. člena KZ-1 so ti pojmi: „dejanska škoda“, „nezanemarljive količine odpadkov“, „se zdijo povezane“, bistveno poslabšanje habitata“ ipd.. Vsi ti pojmi bodo vsebino pridobili v konkretnem postopku, saj gre za dejansko vprašanje.²⁵² Da pri uporabi navedenih pojmov ne bo kršeno načelo zakonitosti, mora sodnik te pojme razlagati ozko, torej na način, da z njimi ne širi cone kaznivosti.²⁵³

Primerjava vsebine zakonskih določb 32. poglavja KZ-1 (po noveli KZ-1B) s vsebino Direktive 2008/99/ES pokaže, da je bila vsebina Direktive mestoma dobesedno prenesena v zakonski opis kaznivih dejanj v KZ-1. Ta okoliščina ne bi bila problematična, če bi zakonski znaki, ki so uporabljeni v Direktivi bili sicer zastopani v slovenski kazenskopravni zakonodaji oziroma, če bi za posamezne zakonske znake Direktiva ali KZ-1 podala nedvoumno in enotno razlago. Tako pa niti v okviru posameznih členov, v katerih so omenjeni ti izrazi, niti v okviru 99. člena KZ-1, kjer je naveden pomen izrazov v KZ-1, ne opredeljujejo pojmov oziroma zakonskih znakov kot so „dejanska škoda“,

²⁵¹ Marijan Pavčnik, navedeno delo, str. 236.

²⁵² Podobno je bilo v zvezi s pojmom „degradirano okolje“, s katerim se je v sodbi opr. št. I Ips 189/2008 z dne 4.9.2008 ukvarjalo Vrhovno sodišče RS.

²⁵³ Tako o nedoločnih pojmih Bavcon in drugi, navedeno delo, str. 125.

„nezanemarljive količine odpadkov“, „bistveno poslabšanje habitata“, „se zdijo povezane“. Komisija je v obrazložitvenem memorandumu²⁵⁴ pojasnila, da številna kazniva dejanja vsebujejo razmeroma ohlapne izraze, kot so „dejanska škoda“ ali „huda telesna poškodba“ z namenom, da se vsaki državi članici prepusti, da jih razlaga v luči svoje tradicije in pravnega sistema. Tako je Komisija zakonodajalcu v državi članici dala možnost natančneje opredeliti navedene pojme, česar pa zakonodajalec v Sloveniji ni storil. Kako tolmačiti navedene pojme je tako prepuščeno sodiščem in pred odločitvijo sodišča v posameznem primeru ni jasno ali je nekdo s svojim ravnanjem izpolnil pogoje tega pravnega standarda. To z vidika pravne varnosti in predvidljivosti nikakor ni ustrezno. Še celo za kazensko pravo se zahteva, da je jasno in nedvoumno in da lahko vsak posameznik točno ve kaj je zakonito in kaj v tej meri ni, da gre za kaznivo dejanje. Eno osnovnih načel kazenskega materialnega prava je namreč načelo zakonitosti.

Pravo EU pri implementaciji direktiv v nacionalne pravne rede ne zahteva dobesednega prevajanja oziroma uporabe povsem istih izrazov. Odvisno od vsebine pravnega konteksta je dovolj ali celo primerneje, če se implementacija, konkretno prenos v nacionalno pravo, kot prva faza implementacije opravi tako, da se z njo zagotovijo cilji, ki jih zasleduje in je obenem implementirana zakonodaja dovolj jasna in natančna, da se posameznik lahko v primeru, ko je to potrebno, nanjo sklicuje.²⁵⁵ Eden glavnih razlogov, da se ne uporabljajo dobesedni prevodi je, da se ne povzroča zmede.²⁵⁶ Jans pri tem, sklicujoč se na sodno prakso Sodišča v zadevi C – 365/93 *Commission v. Greece* [1995] *ECR I-499*, navaja, da lahko države članice pri prenosu direktive v nacionalno pravo uporabljajo svoje pravne instrumente, pravno terminologijo in delitev pristojnosti.²⁵⁷ Sicer pa so zahteve po vrsti obveznosti pri prenosu v nacionalni pravni red od direktive do direktive lahko različne. Bistvo je, da se s prenosom v nacionalni pravni red zagotovijo vse pravice in obveznosti za posameznike, na katere se nanašajo.²⁵⁸ Poleg določil, ki se nanašajo na razmerja med državami članicami in institucijami EU ter na

²⁵⁴ COM (2007) 51 konč., 2007/0022(COD) z dne 9.2.2007.

²⁵⁵ C 190/90 *Commission v. Netherlands* [1992] *ECR I – 3265* in C – 50/09 *Commission v. Ireland*, sodba z dne 3. marca 2011.

²⁵⁶ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 157.

²⁵⁷ Jan H. Jans, navedeno delo, str. 142.

²⁵⁸ C-361/88 *Commission v. Germany* [1991] *ECR I – 2567*.

posamezno institucijo EU (predvsem Komisijo, ki nadzira izvrševanje direktiv) se bistvo direktive nanaša na konkretne in določene ukrepe v zvezi z varstvom okolja oziroma notranjim trgov. Ta določila se nanašajo na razmerja med posamezniki in na razmerje med posamezniki in državo oziroma dajejo posameznikom določene pravice in obveznosti. Pravice so namenjene osebam, ki utrpijo škodo zaradi posegov v okolje, obveznosti pa zavezujejo onesnaževalce. Ravno zato, da posamezniki lahko uveljavljajo pravice, ki izhajajo iz direktiv in da posamezniki tudi poznajo svoje obveznosti, ki izhajajo iz direktiv, morajo biti pri prenosu direktiv v nacionalni pravni red spoštovani določeni pogoji:

- jasna opredelitev pravic in obveznosti posameznikov;
- zagotovljena mora biti pravna varnost za posameznika;
- posameznik mora imeti na voljo sodno varstvo za uveljavitev svojih pravic;
- pravice in obveznosti morajo biti pravno zavezujoče narave (ne zadoščajo okrožnice, pravila politike ali podobni instrumenti, ki so zavezujoči zgolj za administracijo, tretjim osebam pa ne dajejo pravic in obveznosti in tudi ne sporazumi, ki niso pravno zavezujoči).

Implementacija Direktive 2008/99/ES pogojev iz prve in druge alineje, torej pogoja jasne opredelitve pravic in obveznosti posameznika in pogoja zagotovitve pravne varnosti za posameznika zaradi nedoločnih pojmov in deloma tudi generičnih in dinamičnih blanketnih kazensko-pravnih norm, ni v celoti izpolnila, kar je pripisati predvsem slovenskemu zakonodajalcu, ki je imel možnost zagotoviti ustrezno implementacijo.

5.2.2.2. Nedoločni oziroma abstraktni pojmi pri blanketni izpolnitveni normi upravnega prava

Problemi, ki se v tej zvezi pojavljajo so bili predstavljeni že v okviru ovir, ki jih povzroča

blanketna narava kazenskih določb. Če strnem, upravno pravo²⁵⁹, ki se nanaša na varstvo okolja in katerega določila predstavljajo blanketne izpolnitvene norme kazenskoopravnih blanketnih norm in do uporabe katerega pridemo včasih po verižnih napotitvah, je v mnogih primerih zelo abstraktno. Takšna opredelitev je z vidika načela zakonitosti kot enega temeljnih načel kazenskega prava sporna in nasprotuje načelu določenosti v zakonu (*lex certa*) in ne zagotavlja pravne varnosti. Sploh za kazenskoopravno normo, katere sestavni del postane blanketna izpolnitvena norma velja, da mora ustrezati načelu določenosti. Le tako lahko namreč daje posamezniku pravno varnost, sodiščem pa onemogoči arbitrarnost.

Primeri abstraktnih oziroma nedoločnih norm upravnega prava s področja varstva okolja so številni. Tako je npr. v Uredbi o ravnanju z odpadki (Uradni list RS, št. 37/15, 69/15) v 19. členu, ki se nanaša na skladiščenje odpadkov v 1. točki drugega odstavka navedeno: »Izvirni povzročitelj odpadkov, zbiralec in izvajalec obdelave morajo odpadke skladiščiti ločeno glede na njihove lastnosti ter tako, da: ni čezmernega obremenjevanja voda, zraka in tal,....«. Pojem „čezmernega obremenjevanja voda, zraka in tal“ pri tem ni definiran. Nadaljnji primer abstraktnosti upravno pravne norme je primer 4. člena Uredbe o emisiji snovi pri odvajanju odpadne vode iz naprav za pranje in kemično čiščenje tekstilij (Uradni list RS št. 51/11), ki se nanaša na ukrepe za zmanjšanje obremenjevanja voda: „Poleg splošnih ukrepov iz predpisa, ki ureja emisijo snovi in toplote pri odvajanju odpadnih vod v vode in javno kanalizacijo se pri odvajanju vode iz naprav za pranje tekstilij izvajajo tudi naslednji posebni ukrepi: - smotrna uporaba pralnih sredstev in izraba odvečne toplote, ...“. Pojma kot sta „smotrna uporaba pralnih sredstev“ ter izraba „odvečne toplote“ pri tem nista konkretizirana.

V takšnih okoliščinah, ko so že v kazenskem zakoniku vsebovani blanketni izpolnitveni pojmi, torej vsebinsko neopredeljeni zakonski znaki, preko blanketnih kazenskoopravnih

²⁵⁹ Vsi predpisi s področja upravnega prava ne vsebujejo toliko nedoločnih, abstraktnih pojmov kot predpisi upravnega prava, ki se nanašajo na varstvo okolja. Tako sta npr. Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP), Uradni list RS št. 82/13 – UPB in Zakon o javnem naročanju (ZJN-3), Uradni list RS št. 91/2005, ki je začel veljati 1.4.2016 precej preciznejša pri opredeljevanju dopustnih oziroma nedopustnih ravnanj.

norm, včasih celo veriženja napotitev pa je treba poleg teh uporabiti še nedoločne pojme v blanketni izpolnitveni normi, je uporaba kazenskega prava lahko otežena do te mere, da se postavi vprašanje njene skladnosti z načelom zakonitosti. Primerneje bi tako bilo opisati kaznivo dejanje s pomočjo čim več deskriptivnih zakonskih znakov in normativnih zakonskih znakov, katerih vsebina je jasno in nedvoumno utemeljena, če ne v kazenskem zakoniku, vsaj v blanketni izpolnitveni normi. V primeru uporabe blanketnih kazenskopravnih norm, ki napotujejo na uporabo upravnega prava mora tako zakonodajalec nujno poseči v obstoječe upravno pravo, ki se nanaša na varstvo okolja in zagotoviti njegovo jasnost in nedvoumnost pri opredeljevanju pravic in obveznosti fizičnih oziroma pravnih oseb.

7. Primerjalna analiza ureditve varstva okolja po Direktivi 2008/99/ES, EKČP in KZ-1

7.1. Razmerje med EKČP, Direktivo 2008/99/ES in KZ-1

Države, ki so ratificirale EKČP so dolžne zagotoviti izvrševanje temeljnih pravic in svoboščin iz EKČP na območju svoje jurisdikcije. Pri tem ni pomembno ali so izvrševanje dela svojih suverenih pristojnosti prenesle na mednarodno organizacijo (npr. EU) ali na osebe zasebnega prava, odgovorne ostanejo še vedno države članice Sveta Evrope, ki so ratificirale EKČP. Povedano drugače, država ostane odgovorna na spoštovanje določil EKČP tudi v primeru prenosa dela suverenih pravic na institucije EU. Odgovornost držav tako obstaja tako za primarno in sekundarno pravo EU, za ravnanje organov oziroma institucij EU, ki izvršujejo pravo EU, kakor tudi za svoja ravnanja, s katerimi implementira pravo EU.²⁶⁰ Glede na to, da vsebino EKČP razlaga ESČP, se navedeno nanaša tudi na postopke in sodbe ESČP. EU ima po uveljavitvi Lizbonske pogodbe s katero je pridobila status pravne osebe možnost ratifikacije EKČP. V primeru, da bi EU ratificirala EKČP bi bila EU (in ne država članica) odgovorna za kršitve EKČP v delu, ki se nanaša na področje njene pristojnosti.

Glede na prenos dela suverenih pravic na institucije EU je Slovenija dolžna spoštovati zakonodajo EU, torej tudi obravnavani direktivi s področja kazenskoopravnega varstva okolja. Pri tem mora Direktivi v zakonodajo implementirati in ju izvajati tako, da po eni strani spoštuje temeljne človekove pravice in svoboščine, ki jih določa EKČP, saj je samostojno odgovorna Svetu Evrope in po drugi strani doseči cilje, ki jih narekujeja Direktivi, saj ima obveznosti do EU kot država članica. KZ-1 in preko blanketnih kazenskih norm tudi blanketne izpolnitvene norme upravnega prava v zvezi z varstvom okolja, nenazadnje pa tudi ravnanja Slovenije v tej zvezi so tako podvrženi presoji ESČP in Sodišča EU.

²⁶⁰ Cristoph Grabenwarter, navedeno delo, str. 4 in 5.

7.2. Razlike med zahtevami EKČP (oz. ESČP) in Direktive 2008/99/ES s področja kazenskopravnega varstva okolja

EKČP oziroma sodna praksa, ki iz nje izhaja se z varstvom okolja neposredno ne ukvarja, narekuje pa spoštovanje pravic temeljnih pravic in svoboščin, ki jih morajo države, ki so ratificirale EKČP zagotoviti in te pravice in svoboščine so lahko zaradi škodljivih posegov v okolje kršene. Država je dolžna zato zaradi varovanja pravic iz EKČP, ki so kršene zaradi posegov v okolje, zagotoviti učinkovito varovanje okolja. Pri tem ESČP razen v primeru, ki je bil izpostavljen²⁶¹ in je izrecno navedlo zahtevo po kazenskopravnem varstvu v primeru, ko je ogroženo življenje posameznika zaradi okoljskih vplivov, ne opredeljuje načina zagotovitve učinkovitega varstva okolja. Torej praviloma ne narekuje kazenskopravnega varstva okolja in tudi ne zahteva, da države vse kršitve EKČP opredelijo kot kaznivo dejanje. Torej tudi ne določa, da so (razen omenjene izjeme) kršitve temeljnih pravic in svoboščin iz EKČP, ki po povezane s posegi v okolje, opredeljene kot kazniva dejanja.

Direktiva 2008/99/ES izrecno določa zahtevo po kazenskopravnem varstvu okolja v državah članicah EU, pri čemer kazenskopravno varstvo gradi kot nadgradnjo zakonodaje o varstvu okolja, ki vsebuje predvsem pravila upravnega prava. Pri tem ne opredeljuje načina implementacije, temveč zahteva le učinkovito kazenskopravno varstvo okolja tako, da lahko države članice z ustreznim pristopom odpravijo morebitne pomanjkljivosti tudi njenih blanketnih norm, vezanih na upravno pravo bodisi s določno opredelitvijo kršitev s področja varstva okolja v okviru upravnega prava, bodisi z oblikovanjem kazenskopravnih določb tako, da zapolnijo nedorečenost upravnega prava s področja varstva okolja. Z razliko od EKČP je predmet njenega varstva (pravno zavarovana dobrina) okolje in ne človekova pravica kot taka. Pri odločanju ali je bil spoštovan cilj Direktive se zato ne sprašujemo o tem ali je bila kršena kakšna človekova pravica (čeprav tudi zdravo okolje predstavlja človekovo pravico) temveč, ali je prišlo do nezakonitega posega v okolje. To pa ne pomeni vedno, da so zahteve varstva okolja po obeh Direktivah

²⁶¹ Öneriyıldız v. Turkey, Budayeva and Others v. Russia.

strožje kot po EKČP. ESČP npr. zahteva kazenskopravno varstvo v primeru naravnih nesreč, česar omenjeni Direktivi ne. Obe Direktivi s področja kazenskopravnega varstva okolja in preko blanketnih določb tudi preostala zakonodaja EU s področja varstva okolja in EKČP tako predstavljajo temelj varstva okolja, ki se med seboj ne izključuje, temveč dopolnjuje.

KZ-1 zasleduje cilje Direktive 2008/99/ES in tudi Direktive 2009/123/ES ter je bil spremenjen z novelo KZ-1B in deloma tudi KZ-1C ravno zaradi prilagoditve njunim zahtevam. Pri implementaciji obeh direktiv EU, ki narekujeta kazenskopravno varstvo okolja v KZ-1 je zakonodajalec določena področja uredil strožje kot zahtevata Direktivi, ki sicer vsebujeta klavzulo, ki zahteva minimalno harmonizacijo in dopušča strožjo opredelitev kazenskopravnega varstva okolja. Tako je npr. v prvem odstavku 344. člena KZ-1 opredeljeno, da je kaznivo dejanje storjeno ne glede na količino zaščitene živalskih ali rastlinskih vrst s katerimi se trguje oziroma se jih usmrti, uniči, poseduje ali odvzame, medtem ko je v točkah (f) in (g) 3. člena Direktive 2008/99/ES podana zahteva po opredelitvi tovrstnega ravnanja le v primeru, ko ne gre za zanemarljive količine teh primerkov in dejanje nima zanemarljivega učinka na stanje ohranjenosti vrste. Strožje kot v točki (e) 3. člena Direktive 2008/99/ES je urejeno tudi kaznivo dejanje protipravnega ravnanja z jedrskimi ali drugimi nevarnimi radioaktivnimi snovmi po 334. členu KZ-1 ter kaznivo dejanje onesnaževanja morja in voda s plovil, kjer je kot kaznivo dejanje opredeljeno onesnaževanje iz vseh plovil in ne zgolj morskih ter onesnaževanje morja, jezerske in rečne vode in ne zgolj morja kot izhaja iz prvega odstavka 4. člena v zvezi s prvim odstavkom 3. člena Direktive št. 2009/123/ES.

8. Statistična in vsebinska analiza kazenskopravnega varstva okolja v Sloveniji

Sodna praksa, ki se nanaša na kazniva dejanja iz 32. poglavja KZ-1 je glede na podatke spletnih strani Vrhovnega sodišča RS razmeroma skromna. Obstaja le peščica odločb s tega področja. Obsežnejša je zbirka prekrškovnih odločb. Navedeno kaže, da je varstvo okolja dejansko kljub pravni podlagi za kazenskopravno varstvo, še vedno predvsem domena upravnega prava. Razloge je iskati v že omenjeni zapleteni in nejasni opredelitvi kaznivih dejanj zoper okolje v kazenskem zakoniku in morebiti tudi v preslabem poznavanju tega področja s strani organov pregona, še najverjetneje pa v ne-senzibilnosti za to področje, čeprav je glede na naravo oziroma težo kršitev tudi jasno, da je prekrškov s tega področja več kot kaznivih dejanj, ki obravnavajo le najtežje kršitve. Od leta 1993, ko se je *Dežman*²⁶² ukvarjal s vprašanjem kje tiči vzrok za to, da postane tako malo dogodkov, ki neredko mejijo že skoraj na ekološko katastrofo, tako redko predmet kazensko-pravnega obravnavanja in je v tej zvezi postavil več hipotez,²⁶³ se torej kljub številnim spremembam kazenske zakonodaje s področja varstva okolja ni kaj dosti spremenilo.

Po podatkih Vrhovnega državnega tožilstva Republike Slovenije je bilo v času od sprejema KZ-1 do septembra 2015²⁶⁴ procesiranih več zadev, ki se nanašajo na kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine in spadajo v domet KZ-1 (pred novelo KZ-1B in po njej). Pregled števila vloženi kazenskih ovadb za posamezna kazniva dejanja, števila vloženi obtožni aktov (obtožni predlogov in obtožnic ter predlogov za izrek vzgojnih ukrepov zoper mladoletnike ter predlogov za obvezno psihiatrično zdravljenje), ki so jih podali državni tožilci in pregled odločitev sodišča v zvezi z

²⁶² Zlatko Dežman, navedeno delo, str. 2.

²⁶³ Da so škodni dogodki, ki zadevajo okolje tako redko predmet kazensko-pravnega obravnavanja je po njegovem mnenju mogoče zaradi: 1. ker je ta kazniva dejanja zaradi zapletene ekološke problematike težko dokazati, 2. ker je sistem pravnih norm s katerimi se ureja odnos človekovega okolja pomanjkljiv, 3. ker obstaja teoretični vidik teh kaznivih dejanj nedorečen, 4. ker ni ustrezne aktivnosti organov odkrivanja teh kaznivih dejanj, 5. ker ostajajo ta kazniva dejanja zaradi pomanjkanja etiološke kulture neprijavljena in 6. ker se problematika človekovega naravnega okolja ravna predvsem po preventivnem principu tehnološke narave, subjektivni dejavnik pa obravnava bolj kot plen določenih družbenih determinant in zato manj kot aktivni ekološki dejavnik.

²⁶⁴ Podatki so mi bili posredovani dne 9.9.2015.

obtožbami tožilstva je razviden iz naslednje tabele:²⁶⁵

Člen KZ-1 oz. KZ-1B	Št. kaznivih dejanj za katera so bile vložene kazenske ovadbe	Št. kaznivih dejanj za katera so ovadbe podali inšpektorji	Št. vloženih obtožnih aktov	Odločitve sodišča						
				Število zavrnitev	Število ustavitv	Število oprostitev	Število obsodb oz. odločitev			
							Pogojna obsodba	Denarna kazen	zapor	drugo
332. KZ-1	221	20	51	6	3	2	6	2	2	0
332. KZ-1B	28	0	8	0	1	0	1	0	0	0
333. KZ-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
333. KZ-1B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
334. KZ-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
334. KZ-1B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
335. KZ-1	6	3	3	0	2	0	1	0	0	0
336. KZ-1	9	0	3	0	1	0	0	1	0	0
337. KZ-1	14	0	2	0	0	0	0	0	0	0
338. KZ-1	114	3	49	5	2	8	14	0	1	0
339. KZ-1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
340. KZ-1	40	2	16	0	4	1	1	0	3	2 prepovedi opravljanja poklica
341. KZ-1	235	7	105 -1 predlog za izrek vzgojnega ukrepa -1 predlog za obvezno psihiatrično zdravljenje	6	5	3	34	5	9	4 odvzemi predmetov, 1 vzgojni ukrep
341 KZ-1B	12	0	6	0	0	0	3	0	0	0
342 KZ-1	91	0	38 in 4 predlogi za izrek vzgojnega ukrepa	4	3	1	12	9	1	5 odvzemov predmetov 3 vzgojni ukrepi 1 dodatni pogoj k pogojni obsodbi
343	4	0	4	0	0	0	4	0	0	0

²⁶⁵ Navedena tabela ne zajema obtožnih aktov oškodovancev kot tožilcev, če je tožilstvo pred uvedbo kazenskega postopka zavrglo kazensko ovadbo in tudi ne odločitev sodišča, ki so bila posledica obtožb oškodovancev kot tožilcev, ki so prevzeli pregon. Prav tako ni podatkov o zadevah po KZ-1C.

KZ-1										
344 KZ-1	80	0	44	0	2	4	15	2	1	0
344 KZ-1B	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0
345 KZ-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
346 KZ-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
347 KZ-1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0

332. člen KZ-1

V času od uveljavitve KZ-1 do 9.9.2015 je Državno tožilstvo sprejelo 157 kazenskih ovadb za 221 kaznivih dejanj po 332. členu KZ-1 ter podalo 51 obtožnic oziroma obtožnih predlogov. Rezultati na sodišču pa so bili v treh primerih ustavitve postopka, v šestih primerih zavrnitev obtožbe, dve oprostivi obtožbe ter deset obsodilnih sodb. V okviru obsodilnih sodb so bile v dveh primerih izrečene denarne kazni, v šestih primerih pogojne obsodbe z določenimi kaznimi od 3 do 10 mesecev in preizkusnimi dobami eno ali dve leti, ter dve zaporni kazni-ena v trajanju štiri (za kaznivo dejanje po 6. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1) in ena v trajanju devet mesecev (za kaznivo dejanje po drugem odstavku v zvezi s 1. točko prvega odstavka 332. člena KZ-1). Zanimivo pri tem je, da so večino kazenskih ovadb podali oškodovanci oziroma drugi občani in policija, le v zvezi s 20 kaznivimi dejanji je 5 kazenskih ovadb podala inšpekcija (glede na to da je v posameznih primerih bilo naenkrat obravnavanih več kaznivih dejanj je bilo teh ovadb dejansko le pet, in so skupaj zajemale 20 kaznivih dejanj).

332. člen KZ-1B

V zvezi z navedenim členom je bilo podanih 14 kazenskih ovadb. Podali so jih oškodovanci ali policija, v enem primeru drug občan. Nanašale so se na 28 kaznivih dejanj. V zvezi z njimi je bilo podanih 8 obtožnih predlogov oziroma obtožnic, sodišče pa je odločilo šele v dveh zadevah. V eni zadevi je postopek ustavilo, v eni zadevi pa je izdalo pogojno obsodbo z določeno kaznijo 10 mesecev in preizkusno dobo dveh let. V

nobenem primeru ovadbe ni podala inšpekcija.

333. člen KZ-1

V zvezi s kaznivim dejanjem onesnaževanja morja in voda s plovil po 333. členu KZ-1 ni bilo kazenskih ovadb ali sodnih ali tožilskih odločb.

333. člen KZ-1B

V zvezi s kaznivim dejanjem po 333. členu KZ-1B ni bilo kazenskih ovadb ali sodnih ali tožilskih odločb.

334. in (prej veljavni) 335. člen KZ-1

V zvezi s kaznivim dejanjem protipravnega ravnanja z jedrskimi ali drugimi nevarnimi radioaktivnimi snovmi po 334. členu KZ-1 ni bilo vložene nobene ovadbe, niti ni bilo tožilske ali sodne odločbe, v zvezi s prej veljavnem 335. členu KZ-1, ki se je nanašal na protipravno pridobitev ali uporabo radioaktivnih ali drugih nevarnih snovi pa je bilo podanih šest kazenskih ovadb, vse so se nanašale na prvi odstavek 335. člena KZ-1. V zvezi s tremi ovadbami je tožilstvo tudi podalo obtožne akte, v dveh primerih od teh je sodišče postopek ustavilo, v enem pa je izreklo pogojno obsodbo z določeno kaznijo 4 mesece in preizkusno dobo enega leta. V treh primerih je ovadbe podala policija, v treh inšpekcija.

334. člen KZ-1B

V zvezi z navedeno določbo ni bilo nobenih ovadb in odločb tožilstva in sodišča.

336. člen KZ-1

V zvezi s kaznivim dejanjem onesnaževanja pitne vode po 336. členu KZ-1 je bilo podanih 9 kazenskih ovadb, ki so se nanašale na devet kaznivih dejanj, tri od teh ovadb

so se nadaljevale z vloženimi obtožnimi akti in v dveh primerih sta bili od teh zadev izdani sodni odločbi: ena ustavitev postopka in ena obsodilna sodba z izrečeno denarno kaznijo. Osvadbe so razen v enem primeru, ko jo je podala policija, podali oškodovanci oziroma fizične osebe, v nobenem primeru inšpekcija.

337. člen KZ-1

V zvezi s kaznivim dejanjem onesnaževanja živil in krme je bilo podanih osem kazenskih osvadb, ki so zajemale skupaj 14 kaznivih dejanj. V tej zvezi sta bila vložena dva obtožna predloga. Osvadbe so podajali oškodovanci, v dveh primerih pa policija, inšpekcija ni podala nobene kazenske osvadbe.

338. člen KZ-1

V zvezi s kaznivim dejanjem protipravnega zavzetja nepremičnine so bile podane kazenske osvadbe za 114 kaznivih dejanj. Od teh osvadb je bilo doslej vloženih 49 obtožnih predlogov. Sodišče je v petih zadevah zavrnilo obtožbo, v dveh je postopek ustavilo, izdalo 8 oprostilnih sodb ter 15 obsodilnih sodb, od tega je v 14 primerih izreklo pogojne obsodbe z določenimi kaznimi od dveh mesecev do 6 mesecev ter preizkusnimi dobami od enega do treh let in v eni zadevi zaporno kazen. Osvadbe so podajali pretežno oškodovanci in policija, le v treh primerih inšpekcija.

339. člen KZ-1

Kaznivo dejanje uničenja nasadov s škodljivo snovjo po 339. členu KZ-1 je bilo predmet ene kazenske osvadbe, ki jo je podal oškodovanec.

340. člen KZ-1

Kaznivo dejanje uničevanja gozdov po 340. členu KZ-1 je bilo predmet 23 kazenskih osvadb v katerih je bilo zajetih 40 kaznivih dejanj. V zvezi s temi in v enem primeru po lastni zaznavi tožilstva je bilo vloženih 16 obtožnih predlogov. V zvezi s štirimi

kaznivimi dejanji je nato sodišče ustavilo kazenski postopek, v enem primeru je izdalo oprostilno sodbo, v enem pogojno obsodbo in v treh primerih zaporno kazen, vsakič z odmerjeno sankcijo 1 leto zavora, v dveh primerih od teh pa še prepoved opravljanja poklica za 4 leta. Večino ovadb so podali oškodovanci, nekaj policija, dve pa inšpekcija.

341. člen KZ-1

Kaznivo dejanje mučenja živali je bilo predmet 205 kazenskih ovadb, v katerih je bilo zajetih 235 kaznivih dejanj. Od teh ovadb je bilo doslej vloženi 105 obtožb, en predlog za izrek vzgojnega ukrepa in en predlog za obvezno psihiatrično zdravljenje. V 6 primerih je prišlo do zavrnitve obtožbe, v 5 primerih do ustavitve postopka, v 3 primerih je bila izdana oprostilna sodba, v 34 primerih je bila izrečena pogojna obsodba, v 5 primerih je bila izrečena denarna kazen in v 9 primerih je bil izrečen zapor v trajanju od 1 meseca do 6 mesecev. Ob tem je bil izrečen še en vzgojni ukrep zoper mladoletnika in 4 odvzemi predmetov. Ovadbe so v pretežnem delu podajali oškodovanci in policija, le glede 7 kaznivih dejanj inšpekcija.

341. člen KZ-1B

V zvezi z določbo 341. člena KZ-1B je bilo podanih 12 kazenskih ovadb, ki so se nanašale na prav toliko kaznivih dejanj. V zvezi z njimi je bilo podanih 6 obtožnih predlogov, sodišče pa je razsodilo v treh zadevah, v vseh je izdalo obsodilne sodbe in sicer je v vseh primerih izreklo pogojne kazni. V enem primeru je določilo kazen zavora 1 mesec in preizkusno dobo enega leta, v enem primeru je izreklo pogojno obsodbo z določeno kaznijo 6 mesecev in preizkusno dobo treh let, v enem primeru pa je določilo kazen 2 meseca zavora in preizkusno dobo 3 let. Inšpekcija ni podala nobene ovadbe.

342. člen KZ-1

Kaznivo dejanje nezakonitega lova je bilo predmet 66 kazenskih ovadb, v katerih je bilo zajetih 91 kaznivih dejanj. Vloženi je bilo 38 obtožnih aktov ter 4 predlogi za izrek vzgojnega ukrepa. V 4 primerih je bila obtožba zavrnjena, v 3 primerih je prišlo do

ustavitve postopka, v enem primeru je bila izdana oprostilna sodba, za 9 kaznivih dejanj so bile izrečene denarne kazni, v enem primeru zapor v trajanju enega meseca, ter v 12 primerih pogojne obsodbe ter trije vzgojni ukrepi zoper mladoletnike. Kazenske ovadbe so v pretežnem delu podajali oškodovanci in policija, inšpekcija v nobenem primeru.

343. člen KZ-1

Kaznivo dejanje nezakonitega ribolova je bilo predmet ene kazenske ovadbe, ki je zajemala štiri kazniva dejanja. V tej zvezi so bili vloženi štirje obtožni predlogi in izdane štiri pogojne obsodbe, v katerih so bili storilci obsojeni na določeno kazen 1 meseca in preizkusno dobo dveh let. Ovaditelj ni opredeljen.

344. člen KZ-1

Kaznivo dejanje nezakonitega ravnanja z zaščitnimi živalmi in rastlinami je bilo predmet 61 kazenskih ovadb, v katerih je bilo zajetih 80 kaznivih dejanj. Od tega je bilo vloženi 44 obtožni predlogov. Dve zadevi sta bili ustavljeni na sodišču, v 4 zadevah so bili obdolženci oproščeni, v eni zadevi je bila izrečena zaporna kazen v trajanju 2 meseca, v dveh primerih denarne kazni ter v 15 zadevah pogojne obsodbe. Ovadbe so v pretežni meri podajali policisti, inšpektorat v nobenem primeru.

344. člen KZ-1B

V zvezi s kaznivim dejanjem po 344. členu KZ-1B sta bili podani dve kazenski ovadbi in v zvezi z obema ovadbama tudi podana obtožna predloga. Inšpekcija ni podala nobene ovadbe.

345. člen KZ-1

Kaznivo dejanje prenašanja kužnih bolezni pri rastlinah in živalih ni bilo predmet tožilskega odločanja in tudi ne sojenja.

346. člen KZ-1

Kaznivo dejanje izdelovanja škodljivih zdravil za zdravljenje živali ni bilo predmet tožilskega in sodnega odločanja.

347. člen KZ-1

Kaznivo dejanje nevestne veterinarske pomoči je bilo predmet 4 kazenskih ovadb. Ovdabe so večinoma podajali oškodovanci, inšpekcija nikoli.

8.1. Analiza kazenskih sodnih odločb s področja varstva okolja

Že v okviru predstavitve podatkov Državnega tožilstva RS je razvidno, da so se v primeru obsodilnih sodb zaradi kaznivih dejanj zoper okolje, prostor in naravne dobrine v pretežnem delu izrekale pogojne obsodbe, nekaj je bilo tudi denarnih kazni, ter le peščica zapornih kazni. Najvišja izrečena zaporna kazen je bila 1 leto. Tako je bilo na državni ravni do 9.9.2015.

V nadaljevanju analiziram sodne odločbe Okrajnih sodišč v Mariboru in Slovenski Bistrici ter Okrožnega sodišča v Mariboru, ki so bile sprejete v zvezi z kaznivimi dejanji iz 32. poglavja KZ-1 od uveljavitve KZ-1 dne 1.11.2008 do konca leta 2015. Okrajno sodišče v Lenartu tovrstnih zadev po uveljavitvi KZ-1 ni obravnavalo.

8.1.1. Odločbe Okrožnega sodišča v Mariboru

Okrožno sodišče v Mariboru je v tem obdobju obravnavalo pet kaznivih dejanj iz 32. poglavja KZ-1 in v vseh navedenih primerih izdalo sodbe, ki so že postale pravnomočne. Vse so se nanašale na zbiranje in skladiščenje starih motornih vozil in delov motornih

vozil brez ustreznih dovoljenj in na neprimernem zemljišču pri čemer se je v določenih primerih storilec očitalo povzročitev nevarnosti onesnaženja okolja (ogrožitveno kaznivo dejanje) ali pa povzročeno čezmerno obremenitev okolja (poškodbeno kaznivo dejanje).

V zadevi opr. št. **I K 9700/2010 z dne 15.9.2010** je sodišče razsodilo, da je obtoženi s tem, ko je v času od decembra 2008 do 12.1.2009 v nasprotju s predpisi (brez potrdila o vpisu v evidenco zbiralcev odpadkov in v nasprotju z 4. in 7. členom Zakona o kmetijskih zemljiščih) na kmetijskem zemljišču imel v posesti in skladiščil okolju nevarne snovi, saj je v navedenem časovnem obdobju skladiščil na neutrjenem kmetijskem zemljišču 14 izrabljenih motornih vozil, ki so opredeljena kot nevarni odpadki v prilogi 7 Uredbe o ravnanju z odpadki in iz katerih je v zemljo iztekalo motorno olje in olja za menjalnike, ki so opredeljena kot nevarni odpadki, torej snovi, ki so okolju škodljive in s tem povzročil čezmerno obremenitev okolja in nevarnost za kontaminacijo tal in podtalnice, izvršil kaznivo dejanje protipravne uporabe nevarnih snovi po prvem odstavku 335. člena KZ-1. Izrečena mu je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo štiri mesece zapora in preizkusno dobo enega leta.

V naslednjih odločbah, razsojenih po navedeni zadevi je bilo zbiranje, skladiščenje in razgrajevanje starih motornih vozil obravnavano v okviru 332. člena KZ-1.

V zadevi opr. št. **I K 4185/2010 z dne 2.2.2011**, je bil obtoženi spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja obremenjevanja in uničevanja okolja po 1. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1, ker je od neugotovljenega dne konec leta 2007 do 21.1.2009 v Pesnici v okolici stanovanjske hiše, povzročil nevarnost za delno poškodbo okolja, ko je s kršitvijo predpisov z drugim splošno nevarnim ravnanjem izpustil nevarne snovi v zemljo na ta način, da je zbiral in razgrajeval stara motorna vozila ter hranil njihove dele, s tem pa povzročil, da so iz njih v zemljo iztekala motorna olja, olja za zavorne sisteme in pogonska goriva, ki so opredeljena kot nevarni odpadki. Izrečena mu je bila pogojna

obsodba z določeno kaznijo 3 mesece zapor in preizkusno dobo 1 leta. Obdolženi je že bil predkaznovan.

V zadevi opr. št. **I K 1957/2010** z dne 1.2.2012 je bil obtoženi spoznan za krivega izvršitve kaznivega dejanja po 2. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1, ker je povzročil nevarnost za delno uničenje okolja s tem, da je 8.10.2009 s kršitvijo predpisov skladiščil nevarne odpadke, dejanje pa je storil tako, da je 8.10.2009 na dvorišču stanovanjske hiše na naravnih, s travo poraščenih in neutrjenih tleh in pred iztekanjem nevarnih snovi v tla nezavarovanem zemljišču ob stanovanjski hiši odlagal in skladiščil izrabljena motorna vozila in imel postavljeno PVC cisterno z odpadnim oljem, zaradi česar so neposredno v tla lahko odtekala in se izpirala motorna olja in druge nevarne snovi, pri čemer so rabljena motorna vozila kvalificirana kot nevarni odpadki. Izrečena mu je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo 4 mesece zapor in preizkusno dobo 2 let (zraven še za drugo kaznivo dejanje). Obdolženi je bil že predkaznovan.

V zadevi opr. št. **I K 26077/2011** z dne 30.5.2012 je bil obtoženi spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja obremenjevanja in uničenja okolja po 6. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1, ker je v času od 20.1.2009 do 20.10.2010 na kmetijskem zemljišču s kršitvijo predpisov ter kljub prepovedi tovrstne dejavnosti po odločbi Inšpektorata, povzročil čezmerno onesnaženje okolja s tem, da je skladiščil na neutrjenem in nezavarovanem kmetijskem zemljišču avtomobilske pnevmatike, v kovinskem sodu nalito motorno olje in izrabljena motorna vozila, ki so opredeljena kot nevarni odpadki, iz katerih so v zemljo iztekala in se izpirala motorna olja in olja za menjalnike ter pogonska goriva. Kaznovan je bil s pogojno kaznijo 9 mesecev zapor in preizkusno dobo 3 leta (ob upoštevanju še enega drugovrstnega kaznivega dejanja). Obdolženi je že bil predkaznovan.

V zadevi opr. št. **I K 33426/2011** z dne 28.1.2013 je bil obtoženi spoznan za krivega izvršitve kaznivega dejanja obremenjevanja in uničevanja okolja po 6. točki prvega

odstavka 332. člena KZ-1 in obsojen na pogojno kazen z določeno kaznijo 5 mesecev zapora in preizkusno dobo 2 let, ker je v času od 15.11.2006 do 15.3.2012 povzročil delno poškodbo okolja in razvrednotil okolje s tem, da je s kršitvijo predpisov čezmerno onesnažil okolje in razvrednotil okolje na ta način, da je v nasprotju s predpisi zbiral, skladiščil in odlagal okolju nevarne odpadke na neutrjenem in nezavarovanem zemljišču tako da je zbiral, skladiščil in odlagal izrabljena motorna vozila in avtomobilske dele, izrabljene gume, akumulatorje in predmete, ki so zaoljeni in ki so opredeljeno kot nevarni odpadki. Pri tem ni bilo opisano s čim je prišlo do delne poškodbe okolja (npr. iztekanje pogonskih goriv ipd.). V primeru sodbe opr. št. I K 334236/2011 je po moji oceni kaznivo dejanje napačno pravno opredeljeno po 6. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1, saj iz opisa ravnanja ne izhaja da je že prišlo do čezmernega onesnaženja okolja, razvrednotenja okolja ali čezmernega izkoriščanja naravne dobrine- to izhaja le iz opisa abstraktnega dela. Glede na to, da se v opisu dejanskega stanja opisuje le nevarnost za nastanek tovrstne škode, bi bilo primernejše dejanje kvalificirati po 2. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1 (pred novelo KZ-1B). Obdolženi je bil že predkaznovan.

V nobeni od navedenih sodb Okrožnega sodišča v Mariboru ni bilo obrazložitve sodne odločbe. V vseh zadevah so bile izdane pogojne obsodbe, stranke pa pritožb niso napovedale oziroma so se pritožbi izrecno odpovedale. Tako iz odločitve sodišča ni razvidno razlaganje pojmov kot so „čezmerna obremenitev“, „čezmerno onesnaženje okolja“, „delna poškodba okolja“ in razvrednotenje okolja“. Vse zadeve, razen prvo omenjene, so se ob tem nanašale na določilo 332. člena KZ-1 pred novelo KZ-1B.

V vseh obravnavanih zadevah so bile izrečene pogojne kazni. Za kaznivo dejanje po prvem odstavku 332. člena KZ-1 (pred novelo KZ-1B) in za kaznivo dejanje po prvem odstavku 335. člena KZ-1 (pred novelo KZ-1B) je bila predpisana sankcija do pet let zapora. Preseneča predvsem dejstvo, da je bila tudi v zadevi opr. št. I K 26077/2011 izdana razmeroma mila kazen, čeprav je bila obtoženemu predhodno že izdana odločba s strani Inšpektorata, po kateri mu je bilo skladiščenje tovrstnih nevarnih snovi prepovedano pa je ni spoštoval, obdolženi pa je bil tudi predkaznovan.

8.1.2. Odločbe Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici

Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici je po uveljavitvi KZ-1 do 19.11.2015 izdalo 7 pravnomočnih sodnih odločb v kazenskih postopkih v zvezi s kaznivimi dejanji iz 32. poglavja KZ-1:

–3 zadeve so se nanašale na kaznivo dejanje po 341. členu KZ-1 pred novelo KZ-1B, v vseh primerih je šlo za obsodilne sodbe,

–1 zadeva se je nanašala na kaznivo dejanje po 341. členu KZ-1B, pri čemer je bil izdana obsodilna sodba

–3 zadeve so se nanašale na kaznivo dejanje po 342. členu KZ-1, pri čemer sta bili v tej zvezi izdani dve obsodilni in ena zavrnilna sodba.

Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici je torej v štirih primerih odločalo o obtožbah v zvezi s kaznivim dejanjem mučenja živali po prvem odstavku 341. člena KZ-1. V vseh zadevah je izdalo obsodilne sodbe, pri čemer je v enem primeru, in sicer v zadevi *opr. št. I K 39028/2011* z dne 4.7.2012,²⁶⁶ storilcu naložilo plačilo denarne kazni v višini 10 dnevnih zneskov, kar je znašalo 533,33 EUR in jih je bil dolžan plačati v roku treh mesecev po pravnomočnosti sodbe, v preostalih treh primerih, in sicer v zadevah *opr. št. I K 20892/2014*, z dne 3.9.2014,²⁶⁷ *opr. št. I K 36434/2010* z dne 3.5.2010²⁶⁸ ter *opr. št. I K 13782/2009* z dne 5.1.2010,²⁶⁹ pa so bile izrečene pogojne obsodbe z določenimi kaznimi

²⁶⁶ V predmetni zadevi je bil obdolženi spoznan za krivega izvršitve kaznivega dejanja mučenja živali po prvem odstavku 341. člena KZ-1 in obsojen na plačilo denarne kazni, ker je 15.8.2011 brcal v psa, zaradi česar je pes pobegnil v hišo in se zatekel v sobo, kjer ga je udarjal z leseno palico po hrbtu, pri tem pa je pes cvilil, nato pa se je uspel skriti pod posteljo.

²⁶⁷ V predmetni zadevi je bil obdolženi spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja po prvem odstavku 341. člena KZ-1 ker je 17.9.2013 tujo mačko ustrelil z zračno puško v predel levega ušesa v posledici česar je utrpela okroglo rano iz katere je krvavela. Izrečena mu je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo dva meseca zavora in preizkusno dobo enega leta.

²⁶⁸ V predmetni zadevi je bila izdana sodba o kaznovalnem nalogu, v kateri je bil storilec obsojen na pogojno kazen z določeno kaznijo 3 mesece zavora in preizkusno dobo enega leta, ker je v času od 21.12.2009 do 15.1.2010 po nepotrebnem povzročal trpljenje živali, ko je psa, ki mu je bil zaupan v oskrbo, ves čas pustil priklenjenega z zatezno ovratnico iz verige, ki je bila pripeta na drugo verigo tako, da se je ovratnica zategovala vsakič, ko je pes napel verigo, zaradi česar se je ovratnica začela drgniti, kar je imelo za posledico, da so na vratu psa nastale rane in se mu je ovratnica zarasla v tkivo na vratu, ki se je zagnojilo, pri tem pa ni poskrbel za veterinarsko oskrbo psa.

²⁶⁹ V predmetni zadevi je bila izdana sodba o kaznovalnem nalogu, v kateri je bil obdolženi spoznan za

od 1 do 3 mesecev zapora in preizkusnimi dobami eno leto. V nobeni izmed navedenih zadev ni bilo obrazložitve sodne odločbe.

V zvezi s kaznivim dejanjem nezakonitega lova po 342. členu KZ-1 je Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici odločalo v treh zadevah. V zadevi opr. št. *I K 44319/2010 z dne 25.5.2011* je bila izdana sodba, s katero je bil obtožni predlog zaradi kaznivega dejanja po prvem odstavku 342. člena KZ-1 zavrnjen. V zadevi opr. št. *I K 25433/2011 z dne 14.10.2013* je bil storilec spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja po tretjem odstavku 342. člena KZ-1 in obsojen na pogojno kazen pet mesecev zapora s preizkusno dobo treh let, v zadevi opr. št. *I K 10246/2009 z dne 18.4.2014* pa sta bila dva storilca obsojena zaradi kaznivega dejanja po tretjem odstavku 342. člena KZ-1 na pogojno kazen z določenima kaznima 6 mesecev in preizkusnima dobama dve leti, izrečen jima je bil tudi posebni pogoj povrnitve premoženjske škode.

8.1.3 Odločbe Okrajnega sodišča v Mariboru

Na kazenskem oddelku Okrajnega sodišča v Mariboru so bile od uveljavitve KZ-1 do 30. novembra 2015 pravnomočno zaključene:

- 4 zadeve v zvezi s kaznivim dejanjem po 342. členu KZ-1 (od tega 3 obsodilne sodbe in 1 ustavitev postopka)
- 6 zadev v zvezi s kaznivim dejanjem po 341. členu KZ-1 (od tega 5 obsodilnih sodb in 1 zavrnjena sodba)
- 3 zadeve v zvezi s kaznivim dejanjem po 332. členu KZ-1 (vse obsodilne).

V zvezi s kaznivim dejanjem po 332. členu KZ-1, storjenim v krivdni obliki

krivega storitve kaznivega dejanja mučenja živali po prvem odstavku 341. člena KZ-1 in obsojen na pogojno kazen z določeno kaznijo enega meseca zapora in preizkusno dobo enega leta, ker je dne 2.11.2008 na dvorišču v manjšo kovinsko past ujel tujo mačko in jo nato s pastjo vred odnesel neznano kam.

malomarnosti so bile izdane tri pravnomočne sodbe, v vseh so bile izrečene pogojne obsodbe. Za kaznivo dejanje po drugem odstavku 332. člena KZ-1 v zvezi s prvim odstavkom 332. člena KZ-1 pred uveljavitvijo KZ-1B oziroma za kaznivo dejanje po četrtem odstavku 332. člena v zvezi s prvim odstavkom 332. člena KZ-1 po noveli KZ-1B je bila v zakonu predpisana denarna kazen ali zapor do dveh let. V vseh treh primerih je šlo za obsodilne sodbe, zoper katere niso bile napovedane pritožbe in tako niso vsebovale obrazložitvev.

V zadevi opr. št. ***I K 66159/2010, z dne 16.5.2011*** je bil zoper obdolženca izdan kaznovalni nalog zaradi kaznivega dejanja obremenjevanja in uničevanja okolja po 6. točki prvega odstavka v zvezi s drugim odstavkom 332. člena KZ-1 v zvezi s prvim odstavkom 26. člena KZ-1, ker je iz malomarnosti povzročil delno poškodbo okolja s tem, da je od pomladi 2008 do 24.7.2009 v nasprotju s predpisi brez ustreznega dovoljenja kot odgovorna oseba pravne osebe odredil izkop naravnih surovin-gramoza in zemlje. Izrečena mu je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo 5 mesecev zapora in preizkusno dobo enega leta. Zanimivo pri tej odločitvi je, da pravna oseba v imenu in za račun katere je obdolženi delal, ni bila obdolžena kaznivega dejanja, čeprav bi to glede na določilo 16. točke 25. člena Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD) v zvezi s 4. členom ZOPOKD lahko bila.

V zadevi opr. št. ***I K 43295/2011, z dne 1.7.2013*** je bil obdolženi spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja po 6. točki prvega odstavka v zvezi s drugim odstavkom 332. člena KZ-1 ter obsojen na pogojno kazen 3 mesece zapora s preizkusno dobo enega leta. Kaznovan je bil, ker je neugotovljenega dne do 4.7.2010 na travniku v bližini stanovanjske hiše povzročil nevarnost za delno poškodbo okolja s tem, da je s kršitvijo predpisov čezmerno onesnažil okolje na ta način, da je v nasprotju z drugim odstavkom 5. člena Uredbe o ravnanju z odpadki v naravnem okolju pustil štiri nevozna motorna vozila, odpadne azbestne cementne kritine in 2ml odpadlega asfalta, ki so kvalificirani kot odpadki, kar predstavlja čezmerno obremenitev okolja po 6. točki prvega odstavka 3. člena ZVO.

V zadevi opr. št. *I K 57683/2013*, z dne *5. februarja 2014* sta bila dva obdolžena s sodbo o kaznovalnem nalogu spoznana za kriva storitve kaznivih dejanj po 3. točki prvega odstavka v zvezi s četrtem odstavkom 332. člena KZ-1 (KZ-1B) in obsojena na pogojni kazni z določenima kaznima 3 mesece zavora in preizkusnima dobama eno leto. Kaznivo dejanje sta storila s tem, ko sta 1.2.2013 s kršitvijo 35. točke 2. člena Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 o pošiljkah odpadkov iz malomarnosti pošiljala nezanemarljive količine odpadkov v eni pošiljki, ko sta na italijanskih avtomobilskih odpadkih zbrala 100 odpadnih avtomobilskih akumulatorjev skupne teže 2000 kg, nato pa jih, v nasprotju z določilom 35. točke (a) in (b) odstavka 2. člena Uredbe brez dokumentov, torej brez prijave zadevnim organom in brez soglasja pristojnih organov prevažala v tovornem vozilu po Republiki Sloveniji, pri čemer je iz posameznih akumulatorjev iztekala kislina. Navedena odločba je pomembna z vidika opredelitve pojma „nezanemarljive količine odpadkov“. 100 odpadnih avtomobilskih akumulatorjev tako ustreza temu pojmu.

Okrajno sodišče v Mariboru je izdalo še 6 pravnomočnih sodb v zvezi s kaznivim dejanjem mučenja živali po prvem odstavku 341. člena KZ-1. V dveh zadevah sta bila še vložena obtožna predloga a odločitev o njiju še ni bila sprejeta. V eni zadevi (opr. št. *I K 52316/2011*, z dne *8. oktobra 2013*) je bila zaradi umika obtožbe s strani tožilstva izdana sodba, s katero je bila obtožba zavrnjena, v ostalih primerih so bile izdane obsodilne sodbe. V zadevah opr. št. *I K 232/2009*, z dne *9. oktobra 2009*,²⁷⁰ opr. št. *I K 949/2011*, z dne *9. maja 2012*²⁷¹, opr. št. *I K 29053/2012*, z dne *13. julija 2012*,²⁷² opr. št.²⁷³ in *I K*

²⁷⁰ V obravnavani zadevi je bil obdolženi obsojen, da je 20.5.2009 na dvorišču pristopil do psa, ki je bil privezan na verigi ter ga večkrat udaril z ostrim predmetom sekire, s tem pa mu je povzročil vreznine po telesu, da je pes na kraju poginil. Obsojen je bil na pogojno kazen tri mesece zavora s preizkusno dobo enega leta.

²⁷¹ Obdolženi je bil spoznan za krivega kaznivega dejanja mučenja živali po prvem odstavku 341. člena KZ-1 ker je z zračno puško iz razdalje 20 m ustrelil mačko oškodovanke v zadnjo taco, zaradi česar je bilo potrebno njeno zdravljenje pri veterinarju. Določena mu je bila kazen 1 mesec zavora in preizkusna doba 1 leto.

²⁷² V predmetni zadevi je storilec na tla vrgel kletko s papagajem, ko pa je papagaj prišel iz kletke ter se je še oglašal, ga je pokončal. Izrečena je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo 3 mesece zavora in ob upoštevanju še enega kaznivega dejanja, preizkusna doba 1 leto.

²⁷³ V obravnavani zadevi je storilec med vožnjo z osebnim avtomobilom skozi okno avtomobila na povodcu držal svojega psa in vožnjo nadaljeval kljub temu, da je pes zaradi velike hitrosti padel po tleh in pričel krvaveti iz spodnjega dela telesa. Izrečena mu je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo 4 mesece

4128/2012, z dne 9. maja 2013²⁷⁴ so bile izdane sodbe o kaznovalni nalogi. V vseh primerih so bile storilcem izrečene pogojne kazni z določenimi kaznimi od 1 do 4 mesecev zapora in preizkusnimi dobami eno leto, vsa kazniva dejanja pa so bila storjena pred uveljavitvijo novele KZ-1B. Za navedeno kaznivo dejanje je bila do novele KZ-1B predpisana denarna kazen ali zapor do šestih mesecev, po noveli KZ-1B pa denarna kazen ali zapor do enega leta. Za kaznivo dejanje mučenja živali po drugem odstavku 341. člena KZ-1 je bila od novele KZ-1B predpisana kazen zapora do enega leta, po noveli KZ-1B pa zaporna kazen do dveh let. V zadevi opr. št. I K 29053/2012, v kateri je bil obdolženi spoznan za krivega pokončanja papagaja bi bilo morebiti primerneje dejanje kvalificirati po določilu drugega odstavka 341. člena KZ-1.

V celotnem obdobju od vstopa v veljavo KZ-1 do 30.11.2015 je Okrajno sodišče v Mariboru obravnavalo še 4 kazniva dejanja nezakonitega lova po tretjem v zvezi s prvim odstavkom 342. člena KZ-1 oziroma po prvem odstavku 342. člena KZ-1. V enem primeru je prišlo zaradi umika obtožnega predloga s strani tožilstva do ustavitve postopka,²⁷⁵ v treh zadevah²⁷⁶ so bile izdane obsodilne sodbe. V vseh obsodilnih sodbah so bile storilcem izrečene pogojne obsodbe z določenimi kaznimi 3 ali 4 mesece zapora ter preizkusnimi dobami eno leto. Za kaznivo dejanje nezakonitega lova po tretjem v zvezi s prvim odstavkom 342. člena KZ-1 je v zakonu predpisana kazen denarna kazen ali zapor do dveh let, za kaznivo dejanje po prvem odstavku 342. člena KZ-1 pa denarna kazen ali zapor do šestih mesecev. Navedeni člen z novelo KZ-1B ni bil spremenjen.

zapora in preizkusno dobo enega leta.

²⁷⁴ Obdolženi je svojega bolnega psa več dni pustil brez hrane in vode pripetega na verigi in mu kljub glasnemu cviljenju ni priskrbel veterinarske pomoči, temveč ga je nemočnega pustil ležati na tleh, zaradi česar je pes močno shujšal, na več mestih na telesu je zadobil gnezda infestacij z ličinkami muh, ob njih pa gnojne rane, ki so segale preko podkožja do mišičnine, zaradi neozdravljive prognoze ter nepotrebne povzročanja dodatnih bolečin pa ga je bilo potrebno evtanazirati. Izrečena mu je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo 3 meseca zapora in preizkusno dobo enega leta.

²⁷⁵ Zadeva opr. št. I K 25407/2010, razsojena dne 7.2.2011.

²⁷⁶ Obsodilne sodbe so bile izdane v zadevah opr. št. II K 67864/2010, razsojeni dne 9.1.2013, opr. št. I K 45048/2010, razsojeni dne 5.9.2011, opr. št. III K 26277/2013, razsojeni dne 21.8.2015.

8.1.4. Skupna analiza sodnih odločb v zvezi s kaznivimi dejanji s področja varstva okolja

Z izjemo zadeve, ki jo je obravnavalo Okrajno sodišče v Slovenski Bistrici in v kateri je bila izrečena denarna kazen (opr. št. *I K 39028/2011 z dne 4.7.2012*, ki se je nanašala na kaznivo dejanje mučenja živali po prvem odstavku 341. člena KZ-1) in zadeve Okrožnega sodišča v Mariboru kjer je bila izrečena strožja pogojna obsodba kot v preostalih (določena kazen 9 mesecev zapora in preizkusna doba 3 leta- zadeva opr. št. *I K 26077/2011 z dne 30.5.2012*), so bile storilcem kaznivih dejanj iz 32. poglavja KZ-1 pa naj si je šlo za kazniva dejanja, ki jih je obravnavalo Okrožno sodišče v Mariboru ali Okrajni sodišči v Mariboru in Slovenski Bistrici, izrečene pogojne obsodbe z določenimi kaznimi zapora do 5 mesecev in preizkusnimi dobami do 2 let, največkrat izrečena sankcija je bila pogojna obsodba z določeno kaznijo 3 meseca zapora in preizkusno dobo enega leta. V pretežnem delu so bile v tej zvezi izdane odločbe brez obrazložitve, saj obdolženci niso podali ugovorov zoper sodbe o kaznovalnem nalogu oziroma napovedali pritožb zoper sodbe. Navedene kazenske sankcije so razmeroma nizke, predvsem ob upoštevanju višine zagroženih kazni in ob dejstvu, da so bile pogojne obsodbe izrečene tudi povratnikom (iz sodb ni razvidno ali gre za specialne povratnike). Ustrezajo takšne sankcije pojmu učinkovitih, sorazmernih in odvratilnih kazni, ki jih zahtevata 5. člen Direktive št. 2008/99/ES in 8. člen Direktive št. 2009/123/ES? Po moji oceni ne. Še zlasti, ko navedene sankcije primerjamo s sankcijami, izrečenimi v okviru postopkov o prekršku kot bo razvidno v nadaljevanju. Implementacija direktiv, ki zahtevata kazenskopravno varstvo okolja tako ni bila izvedena celostno, saj ji manjka ustrezna aplikacija v konkretni zadevi (glej poglavje 4.3.).

Takšne, mile sankcije za okoljska kazniva dejanja niso posebnost Slovenije. Tudi *Bell* v zvezi z izbiro in odmero višine kazenske sankcije v Veliki Britaniji opozarja na nizke in mile kazni za okoljska kazniva dejanja, ki ne dosegajo namena.²⁷⁷

²⁷⁷ Stuart Bell in drugi navedeno delo, str. 297 in 304-308.

8.2. Analiza sodnih odločb o prekrških s področja varstva okolja

Okrajno sodišče v Lenartu tovrstnih zadev v času od uveljavitve KZ-1 ni obravnavalo, medtem, ko prekrškovne zadeve Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici obravnava Okrajno sodišče v Mariboru. Tako bom predstavila le prekrškovne odločbe Okrajnega sodišča v Mariboru, ki so se nanašale na prekrške, storjene po 1.11.2008, torej v času veljavnosti KZ-1.

Oddelek za prekrške Okrajnega sodišča v Mariboru je od 1.11.2008 do 30.11.2015 izdal več pravnomočnih sodnih odločb, v zvezi s prekrški, storjenimi po 1.11.2008 in sicer:

- 1 odločbo, ki se nanaša na Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib)
- 10 odločb, ki se nanašajo na Zakon o zaščiti živali (ZZZiv)
- 14 odločb, ki se nanašajo na Uredbo o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (UR-PVVNO).

V zadevi opr. št. *PR 1609/2009 z dne 28.9.2009*,²⁷⁸ ki se je edina nanašala na ZSRib je bil s sklepom postopek o prekršku proti mladoletniku ustavljen zaradi nesmortnosti.

Po Zakonu o zaščiti živali (ZZZiv) je bilo izdanih 10 pravnomočnih sodnih odločb, od tega:

a) 9 prekrškovnih zadev:

- 6 sklepov o ustavitvi postopkov zoper mladoletnike zaradi nesmotnosti²⁷⁹
- 2 sklepa mladoletniku z izrečenim ukorom²⁸⁰

²⁷⁸ V predmetni zadevi se je mladoletniku očitalo lovljenje rib na način, ki ni v skladu z ribolovnim režimom, saj je revir kjer je lovil odprt za športni ribolov šele od 4.4.2009, mladoletnik pa je lovil tam 25.3.2009, pri čemer ni uplenil nobene ribe.

²⁷⁹ Zadeve opr. št.: PR 412/2015 z dne 6.7.2015, PR 572/2015 z dne 8.10.2015, PR 472/2015 z dne 3.7.2015, PR 257/2011 z dne 28.10.2011, PR 229/2011 z dne 25.8.2011, PR 340/2011 z dne 6.1.2012.

²⁸⁰ Zadeve opr. št. 1225/2010 z dne 3.11.2010 in opr. št. PR 263/2015 z dne 11.3.2015.

–1 sklep o ustavitvi postopka zoper mladoletnike, ker ni bilo dokazov, da je mladoletnik izvršil prekršek²⁸¹ in

b) 1 zahteva za sodno varstvo:

–1 sodba o spremembi odločbe.²⁸²

Torej v nobeni zadevi ni bil obdolženi kaznovan zaradi očitane mu prekrška.

V obdobju po uveljavitvi KZ-1 je oddelek za prekrške Okrajnega sodišča v Mariboru obravnaval dve zadevi, v katerih je obdolženca spoznal za odgovornega prekrška in mu izrekel globo, vendar sta bila oba prekrška storjena pred 1.11.2008, torej pred uveljavitvijo KZ-1. Pred uveljavitvijo KZ-1 je bil storjen tudi prekršek, ki je bil predmet zahteve za sodno varstvo, ki jo je sodišče zavrnilo in je tako ostala v veljavi v odločbi o prekršku izrečena globa. Glede na to, da oddelek za prekrške ni izrekel nobene sankcije polnoletni osebi zaradi prekrška, storjenega po 1.11.2008 in tako ne bi bilo mogoče primerjati izrečenih sankcij v kazenskih postopkih in v prekrškovnih postopkih, zgolj zaradi primerjave glede izrečenih sankcij, omenjam tudi navedene odločbe, ki obravnavajo prekrške storjene pred 1.11.2008 o katerih je bilo odločeno tekom veljave KZ-1. V zadevi opr. št. *PR 5387/2007 z dne 27.7.2010* je bil obdolženi spoznan za odgovornega, ker dne 22.8.2007 kot skrbnik ni zagotovil fizičnega varstva nevarne živali, svojega psa pasme Zlati prinašalec, saj ga med sprehodom ni imel ves čas na povodcu in je bil pes brez nagobčnika, kar je imelo za posledico, da je napadel in ugriznil psa pasme Ameriški staffordski terier. Izrečena mu je bila globa v znesku 200,00 EUR. V zadevi opr. št. *PR 1476/07 z dne 5.1.2009* je bila obdolžena spoznana za odgovorno prekrška, ker dne 23.2.2007 ni zagotovila fizičnega varstva nevarne živali-psa mešanca ovčarja, ki je ugriznil osebo, ki se je sprehajala po poti v neposredni bližini stanovanjske hiše. Ugriznil jo je v predel leve roke. Obdolženi je bila izrečena globa v znesku 800,00 EUR. V zadevi *PR 6302/2007 z dne 9.11.2007* je bila zahteva za sodno varstvo zavrnjena in je tako ostala

²⁸¹ Zadeva opr. št. 603/2015 z dne 24.11.2015.

²⁸² V zadevi opr. št. ZSV 623/2012 z dne 6.2.2013 je bila odločba o prekršku odpravljena in postopek o prekršku ustavljen, saj ni bilo dokazov, da je vlagatelj izvršil prekršek.

v veljavi odločba o prekršku z izrečeno globo v višini 800,00 EUR, ker storilec ni zagotovil fizičnega varstva nevarnih psov pasme Pitbull, ki sta se neomejeno gibala na območju Grajskega trga v Mariboru.

Po Uredbi o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (UR-PVVNO) je bilo izdanih 14 pravnomočnih sodnih odločb in sicer od tega:

–5 sklepov mladoletnikom z izrečenim ukorom²⁸³

–3 sklepi mladoletnikom zaradi ustavitve postopka zaradi nesmotrnosti²⁸⁴

–6 sklepov mladoletnikom zaradi ustavitve postopka zaradi pomanjkanja dokazov.²⁸⁵

Vse navedene zadeve so se torej nanašale na mladoletnike.

Analiza obravnavanih prekrškovnih zadev Okrajnega sodišča v Mariboru pokaže, da je bilo obravnavanih razmeroma malo prekrškov zoper okolje, pa še ti so se v pretežnem delu nanašali na mladoletnike. Zoper polnoletno osebo zaradi prekrška v zvezi z okoljem, storjenega po 1.11.2008, ni bila izrečena nobena sankcija. Izrečene globe, ki so se nanašale na prekrške, storjene pred 1.11.2008 so, v primerjavi z denarno kaznijo, ki je bila izrečena v eni kazenski zadevi Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici, bile praviloma višje.

²⁸³ Gre za zadeve opr. št. PR 119/2010 z dne 16.12.2010, PR 170/2009 z dne 12.5.2010, PR 895/2013 z dne 3.3.2014, PR 377/2014 z dne 5.6.2014, PR 406/2014 z dne 5.6.2014.

²⁸⁴ Tako je bilo odločeno v zadevah opr. št. PR 2159/2010 z dne 15.4.2011 v kateri se je mladoletniku očitalo, da je po travniku v lasti njegovih staršev vozil motorno vozilo-OA, opr. št. PR 969/2010 z dne 18.4.2011 v kateri se je mladoletniku očitalo, da je vozil po neprijavljeni kros progi in opr. št. PR 374/2011 z dne 31.1.2012 v kateri se je mladoletniku očitala vožnja z motokros motorjem v naravnem okolju.

²⁸⁵ Tako je bilo odločeno v zadevah opr. št. PR 64/2012 z dne 30.5.2012, PR 65/2012 z dne 30.5.2012, PR 75/2012 z dne 30.5.2012, PR 106/2012 z dne 26.10.2012, PR 107/2012 z dne 26.10.2012 in PR 76/2012 z dne 30.5.2012.

8.3. Analiza odločb s področja varstva okolja, ki jih je izdal Inšpektorat za okolje in prostor

Najpomembnejši materialni predpisi s področja varstva okolja so ZVO-1, Zakon o vodah (ZV-1),²⁸⁶ Zakon o ohranjanju narave (ZON)²⁸⁷ in Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZGSO),²⁸⁸ poleg njih pa obstajajo številni podzakonski predpisi.

V skladu z določbo 156. člena ZVO-1 nadzor nad izvajanjem določb ZVO-1 kot najpomembnejšega zakona s področja varovanja okolja in na njegovi podlagi sprejetih predpisov, opravlja primarno inšpekcija, pristojna za varstvo okolja, od 1.1.2015 se imenuje Inšpektorat za okolje in prostor, sekundarno pa tudi inšpekcije, pristojne za ohranjanje narave, rudarstvo, kemikalije, prehrano gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, veterino, varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, trg, zdravje in tudi carinski organi.

V skladu z določbo 32. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru (ZIN) imajo inšpektorji pravico in dolžnost, če ugotovijo, da je kršen zakon ali drug predpis oziroma drug akt, katerega izvajanje nadzorujejo:

- odrediti ukrepe v skladu z ZIN ali drugim zakonom, katerega izvajanje nadzoruje inšpektor, za odpravo nepravilnosti in pomanjkljivosti, v roku, ki ga sam določi,
- izvesti postopke v skladu z Zakonom o prekrških (ZP-1),
- naznaniti kaznivo dejanje ali podati kazensko ovadbo za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti,
- predlagati pristojnemu organu sprejem ukrepov,
- odrediti druge ukrepe in opraviti dejanja, za katere je pooblaščen z zakonom ali drugim

²⁸⁶ Uradni list RS 67/02, 2/04- ZZdl-A, 41/04-ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15.

²⁸⁷ Uradni list RS 56/99, 31/00, 119/02, 41/04, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B in 46/14.

²⁸⁸ Uradni list RS 23/05-UPB, 21/10 in 90/12.

predpisom.

Če inšpektor ugotovi, da si je zavezanec pridobil s storitvijo kaznivega dejanja ali prekrška premoženjsko korist, pristojnemu sodišču predlaga njen odvzem. V primeru, da inšpektor pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora ugotovi kršitev zakona ali drugega predpisa oziroma akta, katerega izvajanje nadzoruje druga inšpekcija, sam ugotovi dejansko stanje ter o svojih ugotovitvah sestavi zapisnik, ki ga posreduje pristojni inšpekciji.

Ukrepe iz prve alineje 32. člena ZIN opredeljuje 157. člen ZVO-1. V skladu z navedeno določbo smejo inšpektorji povzročiteljem obremenitve²⁸⁹ izdati upravne odločbe v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku ZUP²⁹⁰ s katerimi:

1. odredijo, da se nepravilnosti, ki jih ugotovijo odpravijo v roku, ki ga določijo,
2. odredijo izvedbo ukrepov za odpravo virov čezmerne obremenitve v roku, ki ga določijo,
3. odredijo omejitve oziroma prilagoditev delovanja naprave do predpisanih mejnih vrednosti ali pravil ravnanja,
4. predlagajo pristojnemu ministrstvu odvzem okoljevarstvenega dovoljenja,
5. prepovedo izvajanje dejavnosti ali obratovanje naprave ali obrata, če deluje brez okoljevarstvenega dovoljenja ali potrdila ali dovoljenja za izpuščanje toplogrednih plinov, kadar je to predpisano,
6. odredijo prepoved izvajanja posega v okolje, za katerega ni bilo pridobljeno okoljevarstveno soglasje, pa za izvedbo posega ni potrebna gradnja po predpisih o graditvi objektov ali pridobitev drugega predpisanega dovoljenja.

²⁸⁹ V skladu z določbo 7. točko 3. člena ZVO-1 je povzročitelj obremenitve pravna ali fizična oseba, ki neposredno ali posredno, izključno ali hkrati onesnažuje okolje, rabi naravne dobrine ali povzroča tveganje za okolje in povzroči tveganje za okolje ali povzroči okoljsko nesrečo ali okoljsko škodo.

²⁹⁰ Uradni list RS št. 24/06-UPB, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13.

Če povzročitelj obremenitve ne ravna v skladu z ukrepi iz 1., 2. in 3. točke ali če obstaja neposredna nevarnost za onesnaženje okolja, pristojni inšpektor začasno ali trajno prepove:

- obratovanje naprave ali obrata,
- opravljanje dejavnosti,
- uporabo nevarne snovi, izvajanje tehnološkega postopka ali
- uporabo naprave, prometnega sredstva ali izdelka in njegovo dajanje na trg.

V skladu z določbami 161. - 162c. člena ZVO-1 lahko povzročitelja obremenitve inšpektor v okviru druge alineje 32. člena ZIN v skladu z ZP-1 kaznuje v okviru postopka o prekršku tudi z globo.

Iz Poročila za leto 2013, ki ga je izdal Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje meseca julija 2014 izhaja, da je v letu 2013 Inšpekcija za okolje in naravo, kot se je tedaj imenovala, izdala po ZP-1: 165 opozoril, 377 opominov, 271 plačilnih nalogov z izrečenimi globami, 512 odločb z izrečenimi globami, torej skupaj 1325.²⁹¹ Skupni znesek izrečenih kazni v letu 2013 je bil 661.733,35 EUR.²⁹² Poleg zadev, ki so se obravnavale po ZP-1 je Inšpektorat obravnaval še številne zadeve po ZUP oz. ZIN. Po ZUP in ZIN je bilo tako v letu 2013 izdanih skupaj 11449 aktov, od tega 9007 zapisnikov, 171 sklepov, 996 odločb in 1275 opozoril.²⁹³ Na območni enoti Maribor so npr. v letu 2013 izdali 259 ukrepov po ZIN in 135 odločb po ZP-1, pri čemer niso zajeta opozorila.

Inšpektorat za okolje in prostor,²⁹⁴ OE Maribor je pristojen tudi za območje inšpekcijske pisarne Dravograd, Ptuj in Slovenska Bistrica, torej s svojimi pristojnostmi pokriva širše

²⁹¹ Poročilo za leto 2013, str. 7.

²⁹² Poročilo za leto 2013, str. 73.

²⁹³ Poročilo za leto 2013, str. 6.

²⁹⁴ Kot je bilo že omenjeno, za varstvo okolja skrbijo tudi drugi inšpektorati, vendar sem pri analizi odločb zajela le odločbe Inšpektorata za okolje, ki se primarno in v največjem obsegu ukvarja s kršitvami predpisov, ki se nanašajo na varovanje okolja. Med izdanimi odločbami sem poleg tega upoštevala zgolj odločbe, izdane po ZP-1 in ne tudi odločb, izdanih po ZUP.

območje kot Okrožno sodišče v Mariboru. Iz tega razloga bom za potrebe primerjav posebej analizirala odločbe, izdane po ZP-1 v letu 2015, ki so bile izdane na območju Maribora in Slovenske Bistrice (na območju Inšpekcijske pisarne Slovenska Bistrica sicer v letu 2015 ni bilo izdanih odločb), ter posebej odločbe po ZP-1, ki sta jih izdali inšpekcijski pisarni v Dravogradu in na Ptujju. Vse odločbe se pri tem nanašajo na prekrške, storjene po 1.11.2008 in v vseh navedenih zadevah so bile odločbe izdane v letu 2015.

Inšpektorat RS za okolje in prostor, OE Maribor je v letu 2015 za območje Maribora izdal 42 odločb o prekršku. V 20 zadevah so bili kršiteljem izrečeni zgolj opomini, v 22 zadevah pa (v nekaterih zadevah poleg opominov) globe.

Opomini so bili kršiteljem izrečeni za:

- **kršitev četrtega odstavka 160a. člena ZON v zvezi z Uredbo o posebnih varstvenih območjih**, ki je bila storjena z nedovoljenim posegom v naravo na posebnem varstvenem območju Natura 2000 - Drava, ki je ekološko pomembno območje za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, pri čemer je bil poseg izveden s krčenjem drevesne in grmovne vegetacije zaradi katere je bil uničen del gnezdilnega habitata sledečih kvalifikacijskih vrst: rjavi srakoper, sršenar in pivka,²⁹⁵
- **kršitev drugega odstavka 49. člena v zvezi s prvim odstavkom 81. člena ZON**, ki je bila storjena z izvedbo nedovoljenega ravnanja na Mariborskem otoku-organiziranjem športnega dogodka Urbani gladiator Maribor, v okviru katerega je bila tekaška proga speljala po Mariborskem otoku v nasprotju s pogoji iz izdanega soglasja, pri tem pa je Mariborski otok del ekološko pomembnega območja Zgornja Drava in naravni spomenik. Opomin je bil izrečen pravni osebi in

²⁹⁵ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-24/2014-4 z dne 19.3.2015 in odločba št. 710-25/2015-3 z dne 13.4.2015.

- odgovorni osebi pravne osebe,²⁹⁶
- **kršitev drugega odstavka 49. člena v zvezi s prvim odstavkom 53. člena ZON**, ki je bila storjena zaradi nedovoljenega ravnanja na Mariborskem otoku, kjer je pravna oseba organizirala prireditev Selmar tek 2015. V okviru prireditve so bili razstavljeni avtomobili na mestih izven utrjenih površin, kjer je bilo to izrecno prepovedano, poleg tega so na otok dostopala in tudi na neprimernih mestih parkirala druga vozila. Prireditve je bila ob tem v nasprotju z izdanim Soglasjem o pogojih za izvedbo prireditve, zemljišče Mariborski otok pa je ekološko pomembno območje Zgornja Drava in zavarovano območje -naravni spomenik Mariborski otok.²⁹⁷ Opomin je bil izrečen tudi odgovorni osebi pravne osebe,
 - **kršitev prvega odstavka 6. člena Uredbe o ravnanju z odpadki**, ki je bila storjena s tem, ko storilec ni zagotovil oddaje odpadne opeke, ki je nastala pri rušitvi objekta zbiralcu gradbenih odpadkov ali izvajalcu teh odpadkov, temveč jih je odložil na parceli (opomin je bil izrečen pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe),²⁹⁸
 - **kršitev 68. člena ZV-1**, ki je bila storjena s tem, ko je kršiteljica, fizična oseba, odložila tri samokolnice grezničnega mulja na desno brežino Rečkega potoka,²⁹⁹
 - **kršitev prvega in tretjega odstavka 101. člena ZVO-1**, ki je bila storjena s tem, ko kršitelj - pravna oseba kot upravljalec linije za eloksiranje Alu profilov ni zagotovil obratovalnega monitoringa emisij v zrak in sporočil podatkov obratovalnega monitoringa ministrstvu (opomin je bil izrečen pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe),³⁰⁰
 - **kršitev prvega odstavka 17. člena Uredbe o odpadkih**, ki je bila v prvem primeru storjena s tem, ko je kršitelj v ostanke temeljev vojaškega bunkerja odložil odpadke – 1,5m³ polomljenih valovitih salonitnih plošč, ki so bile ožgane,

²⁹⁶ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-869/2015/7,8 z dne 28.9.2015.

²⁹⁷ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-768/2015/13,14 z dne 23.11.2015.

²⁹⁸ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 7100-599/2015/4 z dne 7.8.2015.

²⁹⁹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-883/2015 z dne 17.8.2015.

³⁰⁰ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-550/2015-3 z dne 28.7.2015.

- med njimi pa je bilo opaziti tudi nekaj kosov ožgane pločevine,³⁰¹ v drugem primeru s tem, ko je kršitelj-fizična oseba, zakuril odpadke (oblačila, obutev, plastiko) zaradi česar se je v okolico širil dim in vonj po goreči plastiki,³⁰² v tretjem primeru, ko je kršitelj – fizična oseba v mali kurilni napravi v stanovanjski hiši kuril odpadke - plastificiran papir, pri čemer se je iz dimnika v okolje sproščal dim in smrad,³⁰³ v četrtem primeru s tem, ko je kršitelj – fizična oseba, kuril odpadni les, plastiko in ostali material, ki ga ni več potreboval in mu je ostal ob podiranju garaže³⁰⁴ ter v petem primeru, ko je kršiteljica - fizična oseba na dvorišču stanovanjske hiše na odprtem ognju kurila nevarne odpadke (plastiko, PVC vrečke, plastenke, otroške igrače, baterije in električne kable).³⁰⁵
- **kršitev 108. člena ZV-1**, ki je bila storjena s tem, ko je kršitelj- odgovorna oseba samostojnega podjetnika dopustil, da se rabi voda za oskrbo s pitno vodo v gostinskem lokalu in stanovanjski hiši brez vodnega dovoljenja,³⁰⁶
 - **kršitev prvega odstavka 21. člena Uredbe o odpadkih**, ki jo je kršitelj-fizična oseba, storil s tem, ko je predal večje število odpadnih azbestno cementnih plošč državljanom Madžarske,³⁰⁷
 - **kršitev drugega odstavka 23. člena Uredbe o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode v zvezi z 4., 6., 7., in 9. alineje drugega odstavka 23. člena Uredbe o odvajanju in čiščenju komunalne in padavinske odpadne vode**, ki jo je odgovorna oseba izvajalca javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode (Režijski obrat) storila s tem, ko ni izvajala dolžnega nadzorstva s katerim bi preprečila prekrške izvajalca javne službe odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode³⁰⁸

³⁰¹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 7100-883/2015-5 z dne 22.12.2015.

³⁰² Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-882/2015-2 z dne 18.12.2015.

³⁰³ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-747/2015-1005 z dne 7.8.2015.

³⁰⁴ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-919/2015-1003 z dne 23.7.2015.

³⁰⁵ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-1897/2014/4 z dne 23.1.2015.

³⁰⁶ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-1460/2013/5 z dne 23.1.2015.

³⁰⁷ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-16/2015/5 z dne 21.5.2015.

³⁰⁸ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-1363/2014-3 z dne 1.7.2015.

- **kršitev prvega odstavka 11. člena Uredbe o ravnanju z odpadnimi fitofarmaceutskimi sredstvi**, ki je bila storjena s tem, ko pravna oseba ni bila vpisana v evidenco proizvajalcev, pridobiteljev in uvoznikov fitofarmaceutskih sredstev, ki vsebujejo nevarne snovi,³⁰⁹
- **kršitev izdanega vodnega soglasja**, v katerem je bila dovoljena izgradnja podpornega zidu v potoku Lobnica v skupni dolžini 26,18 m, kršitelj pa je zgradil oporni zid v dolžini cca 51 m), dela pa je kršitelj izvajal brez najave o začetku del in nadzora izvajalca vodogospodarstvene javne službe,³¹⁰
- **kršitev alineje a, b in c 35. točke 2. člena Uredbe 1013/2006/ES v zvezi s 1. alinejo prvega odstavka 17. člena Uredbe o izvajanju Uredbe (ES) št. 1013/2006 o pošiljanju odpadkov**, ki jo je pravna oseba storila s tem, ko je izvedla izvoz nelegalne pošiljke odpadkov v količini 18.580 kg v Republiko Avstrijo na ta način, da je pošiljko kvalificirala kot Jeklo paketi TGO pod klasifikacijsko številko 12 01 01, v resnici pa je šlo za pošiljko odpadkov s kvalifikacijsko številko 19 12 02 – železne kovine, ki so nastale pri predelavi mešanih kosovnih odpadkov (opomin je bil izrečen tudi odgovorni osebi pravne osebe),³¹¹
- **kršitev okoljevarstvenega dovoljenja** (prekršek po tretjem odstavku 63. člena Uredbe o odpadkih), po katerem mora izvajalec obdelave odpadkov izvajati predelavo biološko razgradljivih odpadkov tako, da ni ogroženo človekovo zdravje in brez uporabe postopkov in metod, ki bi z emisijo snovi in energijo čezmerno obremenjevali okolje, pri tem pa mora izvajati ukrepe za preprečevanje onesnaževanja z neprijetnimi vonjavami, ki ga je kršitelj - odgovorna oseba podjetnika posameznika storila s tem, ko ni prekril s folijo nepresejanega komposta in preostanka po sejanju komposta, ki sta vir neprijetnih vonjav v okolje v Obratu kompostarne in torej ni izvajal ukrepov za preprečevanje onesnaževanja z neprijetnimi vonjavami v okolje,³¹²

³⁰⁹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-447/2015-6 z dne 17.11.2015.

³¹⁰ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-437/2015-10 z dne 9.9.2015.

³¹¹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-914/2015-6 z dne 24.7.2015.

³¹² Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-345/2015-1001 z dne

- kršitev **prvega odstavka 104. člena ZON**, ki jo je v prvem primeru fizična oseba storila s krčenjem drevesne in grmovne vegetacije brez dovoljenja za poseg v naravo na posebnem varstvenem območju – posebnem ohranitvenem območju Drava in ekološko pomembnem območju Drava Spodnja, ki je ekološko pomembno območje za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov³¹³ in v drugem primeru s tem, ko je fizična oseba brez dovoljenja za poseg v naravo krčila drevesno in grmovno vegetacijo na posebnem varstvenem območju in posebnem ohranitvenem območju Drava.³¹⁴

Z odločbami o prekrških, izdanimi po ZP-1 so bile kršiteljem izrečene globe za naslednje kršitve:

- **kršitev prvega odstavka 68. člena ZV-1**, ki je bila storjena s tem, ko je kršitelj (pravna oseba) odpadlo abrazivno sredstvo, ki je nastalo pri obnovi protikorozivne zaščite na Železniškem mostu v Mariboru, odmetaval v reko Dravo. Pravni osebi je bila izrečena globa v znesku 4.001,00 EUR (razpon predpisane globe 4.000,00 – 125.000,00 EUR) in odgovorni osebi pravne osebe v znesku 601,00 EUR (razpon predpisane globe 600,00 – 2.000,00 EUR),³¹⁵
- **kršitev prvega odstavka 26. člena ZON**, ki jo je kršitelj – pravna oseba storila s tem, da je zaradi pleskanja fasade vznemirjala, odstranila in uničila cca 50 gnezd lastovk na lokaciji Glavni trg 17-19c v Mariboru, pri čemer so mestne lastovke zavarovana živalska vrsta na območju celotne Slovenije in jih je v skladu z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami prepovedano vznemirjati, odstraniti in uničiti strukture (gnezda). Kršitelju je bila pred tem posegom vloga za odstranitev gnezd lastovk s strani ARSO zavrnjena, saj ni izkazal, da ne bi mogel problema onesnaževanja fasade rešiti na drugi način in ne zgolj z odstranitvijo gnezd. Pravni osebi je bil izrečen opomin, medtem ko je bila odgovorna oseba pravne

10.4.2015

³¹³ Inšpektorat za okolje in prostor OE Maribor, Odločba o prekršku št. ni razvidna, z dne 27.3.2015.

³¹⁴ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-25/2015-3 z dne 13.4.2015.

³¹⁵ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-597/2015/16 z dne 22.9.2015.

osebe kaznovana z globo v znesku 208,65 EUR (predpisana globa v razponu od 208,65 EUR do 2.086,50 EUR).³¹⁶ Za podobno ravnanje je šlo tudi v drugi obravnavani zadevi. Pravna oseba je namreč navedeno kršitev storila s tem, ko je odstranila in uničila cca 30 gnezd lastovk na lokaciji Glavni trg. Pravni osebi je bil sicer izrečen opomin, odgovorni osebi pravne osebe pa globa v znesku 400,00 EUR.³¹⁷

- **kršitev 17. člena in prvega odstavka 21. člena Uredbe o odpadkih**, ki je bila v prvih dveh primerih storjena s tem, ko kršitelj kot imetnik mešanih gradbenih odpadkov, odloženih na zemljišču in kot lastnik zemljišča ni zagotovil obdelave mešanih gradbenih odpadkov (polomljeni opečni izdelki- strešna kritina, različna izolacija-tervol, odpadni siporeks, les, odpadne cevi in odpadna strešna kritina iz salonitnih plošč) ali jih oddal izvajalcu obdelave. Kršitelju je bila v obeh obravnavanih primerih izrečena globa v znesku 2.000,00 EUR (predpisana globa za fizično osebo je od 2.000,00 EUR do 5.000,00 EUR).³¹⁸ V tretjem primeru je fizična oseba na zemljišču nepravilno odložila cca 130 izrabljenih motornih vozil na neutrjeni površini in jih je sama obdelovala ter jih ni prepustila ali oddala zbiralcu odpadkov ter ji je bila prav tako izrečena globa v znesku 2.000,00 EUR.³¹⁹ Četrty in peti primer sta se oba nanašala na kurjenje bakrenih kablov z namenom, da po kurjenju ostane samo baker, preostanek pa zgori in se je torej z odpadki nenadzorovano ravnalo (kurilo) namesto, da bi se jih oddalo zbiralcu odpadkov ali izvajalcu obdelave. Pravni osebi, ki je v obeh izdanih odločbah o prekršku ista, je bil v odločbi št. 710-736/2015-13 z dne 25.8.2015 izrečen opomin, prav tako tudi dvema odgovornima osebama, eni pa globa v znesku 2.000,00 EUR, z odločbo št. 7100-640/2015-6 z dne 11.9.2015 pa pravni osebi, ki je očitno nadaljevala s to prepovedano dejavnostjo globa v znesku 10.000,00 EUR (predpisana globa je od 10.000,00 do 30.000,00 EUR) eni odgovorni osebi pravne osebe opomin, drugi odgovorni osebi pravne osebe pa globa v znesku 2.000,00

³¹⁶ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-990/2014/6,7 z dne 17.8.2015.

³¹⁷ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-332/2015/6,7 z dne 13.7.2015.

³¹⁸ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-2098/2014-5 z dne 18.5.2015 in št. 710-2099/2014 z dne 15.5.2015.

³¹⁹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-1889/2014-2 z dne 25.2.2015.

EUR (predpisana globa je od 2.000,00 do 4.100,00 EUR),³²⁰

- **kršitev prvega odstavka 104. člena ZON**, ki so jo v prvih treh obravnavanih primerih fizične osebe storile s tem, ko so krčile drevesno in grmovno vegetacijo oziroma sekale drevesa brez dovoljenja za poseg v naravo na zemljišču, ki je po Uredbi o posebnih varstvenih območjih – območjih Natura 2000 opredeljeno kot posebno ohranitveno območje Drava in posebno varstveno območje, ki je ekološko pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov.³²¹ Kršiteljem je bila v vseh zadevah izrečena globa v višini 100,00 EUR (predpisana globa za fizično osebo je 100,00 – 300,00 EUR). V četrti zadevi, ki je zajemala kršitev istih določb je odgovorna oseba samoupravne lokalne skupnosti izvajala prepust ter posledično uničenje mrtvice na več parcelah k.o. Muretinci brez dovoljenja za poseg v naravo, pri čemer je omenjeno območje posebno varstveno območje NATURA 2000 in naravna vrednota državnega pomena Drava in ekološko pomembno območje. Kršitelju je bila izrečena globa v znesku 400,00 EUR (predpisana globa je od 400,00 do 1.000,00 EUR).³²² V peti zadevi je fizična oseba kršitev storila s tem, ko je zasipavala mokrotni travnik brez dovoljenja za poseg v naravo na območju, ki je opredeljeno kot posebno varstveno območje NATURA 2000 in ekološko pomembno območje Dravinjska dolina. Kršitelju je bila izrečena globa v znesku 100,00 EUR.³²³ Šesta zadeva se je nanašala na nedovoljen, torej brez pridobljenega dovoljenja za poseg v naravo, izveden posek obrežne vegetacije mrtvice reke Dravinje in posek obrežne vegetacije na območju naravne depresije ter zasutje dela depresije z zemljo, vse na zemljišču, ki je opredeljeno kot posebno varstveno območje NATURA 2000- Dravinjska dolina in Dravinja s pritoki.³²⁴ V tej zadevi je bila izrečena prav tako globa v znesku 100,00 EUR. Globa v isti višini je bila izrečena tudi v sedmi zadevi, ki se je nanašala na

³²⁰ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 7100-640/2015-6 z dne 11.9.2015 in št. 710-736/2015-13 z dne 25.8.2015.

³²¹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-17/2015/4 z dne 12.6.2015, št. 710-169/2015/4 z dne 17.3.2015 in št. 710-19/2015/4 z dne 13.5.2015.

³²² Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-377/2015/7 z dne 5.6.2015.

³²³ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-1967/2014 z dne 10.4.2015.

³²⁴ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-50044/2015/1002 z dne 8.10.2015.

kršitev omenjene zakonske določbe, ko je fizična oseba brez izdanega dovoljenja za poseg v naravo izvajala posek grmovne in drevesne obrežne vegetacije na levem bregu ob vodotoku in na obeh brežinah neimenovanega potoka, pri čemer je bila lesna vegetacija posekana na skupni razdalji 280 metrov in na zemljišču, ki je opredeljeno kot posebno varstveno območje – NATURA 2000.³²⁵ V osmi zadevi je šlo za zasipavanje mokrotnega travnika brez dovoljenja za poseg v naravo na posebnem varstvenem območju NATURA 2000. Tudi v tej zadevi je bila izrečena najnižja predpisana globa- 100,00 EUR.³²⁶

- **kršitev po 2. točki tretjega odstavka 5. člena Uredbe o emisiji snovi v zrak iz malih in srednjih kurilnih naprav**, ki je bila storjena zaradi uporabe nedovoljenega tekočega goriva – odpadnega motornega olja v mali kurilni napravi. Pravni osebi je bila izrečena globa v znesku 4.000,00 EUR (predpisana globa je od 4.000,00 EUR do 40.000,00 EUR) odgovorni osebi pravne osebe pa v znesku 1.200,00 EUR (predpisana globa je od 1.200,00 do 4.100,00 EUR),³²⁷
- **kršitev 11. točke prvega odstavka 125. člena ZV-1**, saj kršitelj- odgovorna oseba samostojnega podjetnika ni pridobil vodnega dovoljenja za neposredno rabo vode za proizvodnjo električne energije v hidroelektrarni z instalirano močjo, manjšo od 10 MW in je dopustil rabo vode iz Dravinje za pogon male hidroelektrarne brez tega dovoljenja.³²⁸ Odgovorni osebi samostojnega podjetnika je bila izrečena globa v znesku 600,00 EUR (predpisana globa je od 600,00 do 2.000,00 EUR),
- **kršitev 8. alineje 1. točke prvega odstavka 11. člena Uredbe o emisiji snovi in toplote pri odvajanju odpadnih voda v vode in javno kanalizacijo**, ki jo je samostojni podjetnik storil s tem, ko je z odvajanjem industrijskih odpadnih vod v Muro iz manipulativnega platoja ob kompostarni na lokaciji Kompostarne Ceršak, in so bile posledica dežja in izcednih vod na manipulacijskih površinah ob objektu

³²⁵ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-50023/2015/1002 z dne 3.9.2015.

³²⁶ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-50035/2015/1005 z dne 7.9.2015.

³²⁷ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 7100-1005/2015-5 z dne 16.12.2015.

³²⁸ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-370/2015-1001 z dne 4.5.2015.

- kompostarne in pranja vozil, čezmerno obremenjeval okolje z emisijami neraztopljenih snovi, usedljivih snovi, KPK in BPK5. Izrečena mu je bila globa v znesku 10.000,00 EUR (predpisana globa je v razponu od 10.000,00 do 20.000,00 EUR),³²⁹
- **kršitev z odločbo odrejenih ukrepov inšpektorja** (prekršek po 7. točki prvega odstavka 162b. člena ZVO-1), ko samostojni podjetnik ni odstranil cca 5.500 m³ preostanka po sejanju komposta nastalega v letu 2014, ki se je nahajal na treh lokacijah ob objektu kompostarne.³³⁰ Samostojnemu podjetniku je bila izrečena globa v znesku 5.000,00 EUR (predpisana globa je 5.000,00 do 10.000,00 EUR),
 - **kršitev z odločbo inšpektorja odrejenih ukrepov**, ki je bila storjena s tem, ko kršitelj v roku, ki mu ga je predhodno določil inšpektor, ni odstraniti izrabljenih motornih vozil, delov motornih vozil in drugih odpadkov, ki so posledica nedovoljenega zbiranja in razgradnje vozil in so bili odloženi na nepokritem in neutrjenem zemljišču (prekršek po četrtem odstavku 38. členu ZIN). Kršitelju-fizični osebi je bila izrečena globa v znesku 500,00 EUR (predpisana globa 500,00 EUR).³³¹
 - **kršitev prvega odstavka 150. člena ZV-1**, ki jo je fizična oseba storila s tem, ko je brez pridobljenega vodnega dovoljenja odstranjevala naplavine z delovnim strojem v neimenovani strugi potoka, ki se izliva v Pesji greben in kar bi lahko trajno ali začasno vplivalo na vodni režim ali stanje voda. Kršitelju je bila izrečena globa v znesku 400,00 EUR (predpisana globa je od 400,00 do 1.200,00 EUR).³³²

Kot je bilo že omenjeno, ima Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor pristojnost tudi na področju delovanja inšpekcijskih pisarn Ptuj in Dravograd, ki zajemata območje izven pristojnosti Okrožnega sodišča v Mariboru. Inšpekcijska pisarna Dravograd je v letu 2015

³²⁹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-346/2015-1001 z dne 10.4.2015.

³³⁰ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-345/2015-9 z dne 10.4.2015.

³³¹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-1179/2014/2 z dne 8.6.2015.

³³² Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Odločba o prekršku št. 710-81/2015/5, z dne 15.7.2015.

izdala 15 odločb o prekršku in 1 plačilni nalog. V primeru odločb o prekrških, ki so se nanašale na kršitev prvega odstavka 24. člena Uredbe o odpadkih,³³³ prvega odstavka 17. člena Uredbe o odpadkih,³³⁴ prvega in šestega odstavka 27. člena Uredbe o odpadkih,³³⁵ prvega odstavka 20. člena Uredbe o odpadkih,³³⁶ prvega odstavka 29. člena Uredbe o odpadkih,³³⁷ prvega odstavka 13. člena Uredbe o mejnih kazalcih hrupa v okolju,³³⁸ prvega odstavka 13. člena Uredbe o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju,³³⁹ petega odstavka 19. člena Uredbe o odpadkih,³⁴⁰ prvega odstavka 150. člena ZV-1,³⁴¹ drugega odstavka 64. člena Uredbe o odpadkih v zvezi s 11. točko prvega odstavka 64. člena iste Uredbe,³⁴² tretjega odstavka 12. člena Uredbe o uporabi ozonu škodljivih snovi in fluoriranih toplogrednih plinov³⁴³ ter prvega odstavka 8. člena Uredbe o izrabljenih

³³³ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-956/2015-2 z dne 2.12.2015 in št. 7100-754/2015-3 z dne 14.12.2015. Prvo navedena zadeva se je nanašala na odlaganje gradbenih odpadkov na površino ob glavni cesti. Drugo navedena zadeva je obravnavala neustrezno oddajo odpadnih brusnih muljev pri izvajanju dejavnosti brušenja tračnih listov-odpadni brusni mulj ni bil predan pooblaščenim zbiralcem.

³³⁴ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-1802/2014-4 z dne 30.10.2015 in št. N710-355/2015 z dne 19.10.2015. Prva zadeva se je nanašala na nepravilno ravnanje z izrabljenimi vozili. Kršitelj je namreč izrabljena vozila skladiščil na dvorišču in travniku. Druga zadeva je obravnavala nepravilno ravnanje z gradbenimi odpadki, saj jih je fizična oseba odvrгла v naravno okolje.

³³⁵ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-690/2015-3 z dne 27.10.2015. V obravnavani zadevi pravna oseba ni imela izdelanega načrta gospodarjenja z odpadki.

³³⁶ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-378/2015-3,4 z dne 29.9.2015. Samostojni podjetnik v obravnavani zadevi ni imel ustrezno označenih odpadkov, ki jih je začasno skladiščil.

³³⁷ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-334/2015-3 z dne 20.10.2015. Samostojni podjetnik v predmetni zadevi ministrstvu ni predložil poročila o nastalih odpadkih in ravnanju z njimi za preteklo koledarsko leto.

³³⁸ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-783/2015-3 z dne 24.8.2015. V predmetni zadevi kršitelj, ki je upravljalec vira hrupa, po preteku treh let ni opravil obratovalnega monitoringa hrupa.

³³⁹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 710-691/2015-3 z dne 30.11.2015.

³⁴⁰ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. N710-277/2015-3, z dne 2.10.2015. V predmetni zadevi je samostojni podjetnik več kot 12 mesecev začasno skladiščil odpadna olja, absorbente in filtrirna sredstva ter dele vozil. Opomin je bil izrečen tudi odgovorni osebi.

³⁴¹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 7100-911/2015-3 z dne 15.12.2015. Fizična oseba je v predmetni zadevi brez pridobljenega vodnega soglasja v strugi in obrežnem pasu reke Mislinje v območju MHE, ki je v njeni lasti, opravila golosek obrežne vegetacije in poglobila strugo, kar bi lahko trajno ali začasno vplivalo na vodni režim ali stanje voda vodotoka Mislinja.

³⁴² Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 710-373/2015-3,4 z dne 25.9.2015. Samostojnemu podjetniku in odgovorni osebi sta bila izrečena opomina, ker samostojni podjetnik ni predložil poročila p nastalih odpadkih in ravnanju z njimi za preteklo koledarsko leto.

³⁴³ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. N710-335/2015-3 z dne 26.10.2015 ter št. 710-280/2015-3 z dne 28.5.2015. V obeh primerih samostojna podjetnika nista

vozilih³⁴⁴ je bil kršiteljem izrečen opomin, v primeru plačilnega naloga pa, kot izhaja že iz naziva odločbe, globa, ki je bila odmerjena v višini 1.000,00 EUR (predpisana globa je od 1.000,00 do 1.200,00 EUR).³⁴⁵

Inšpekcijska pisarna Ptuj je v letu 2015 izdala 8 odločb o prekršku in 1 plačilni nalog. V sedmih zadevah, ki so se nanašale na kršitev prvega odstavka 6. člena Uredbe o predelavi biološko razgradljivih odpadkov in uporabi komposta ali digestata,³⁴⁶ 108. člena ZV-1,³⁴⁷ prvega odstavka 21. člena Uredbe o odpadkih,³⁴⁸ 8. točke 6. člena Uredbe o načinu uporabe zvočnih naprav, ki na shodih in prireditvah povzročajo hrup³⁴⁹ in 8. alineje prvega odstavka 11. člena Uredbe o emisiji snovi in toplote pri odvajanju odpadnih voda v vode in javno kanalizacijo,³⁵⁰ so bili kršiteljem izrečeni opomini. V eni zadevi je bila kršitelju- fizični osebi izrečena globa v znesku 1.200,00 EUR (predpisana globa je od

zagotovila, da bi zajemanje ozonu škodljivih snovi ali fluoriranih toplogrednih plinov opravljal pooblaščen serviser.

³⁴⁴ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 710-677/2015-3 z dne 30.10.2015. Pravna oseba in odgovorna oseba pravne osebe sta prejeli opomin zaradi tega, ker sta izrabljeno motorno vozilo, katerega zadnji imetnik je bila pravna oseba, oddala samostojnemu podjetniku, ki se ukvarja s popravili vozil in ne na zbirnem mestu ali v obratu za razstavljanje.

³⁴⁵ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. N710-274/2015-2 z dne 19.10.2015. Plačilni nalog je bil izdan kršitelju, ki je na neutrjenem zemljišču skladiščil tri izrabljena motorna vozila in jih ni oddal na zbirnem mestu ali v obratu za razstavljanje, ki izvaja tudi prevzem izrabljenih vozil ampak jih je oddal podjetju, ki nima dovoljenja za zbiranje izrabljenih motornih vozil.

³⁴⁶ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-1200/2014-3 z dne 14.7.2015. Pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe sta bila izrečena opomina zaradi predelave biološko razgradljivih odpadkov brez pridobljenega okoljevarstvenega dovoljenja.

³⁴⁷ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-1939/2014-3 z dne 9.2.2015. V predmetni zadevi je kršitelj rabil vodo, ki se je črpala brez vodnega dovoljenja iz zasebnega neimenovanega vira za namen rabe vode tudi za potne namene.

³⁴⁸ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-899/2015-3 z dne 27.8.2015 in št. 710-1618/2014-3 z dne 9.2.2015. Kršitelj je v prvo navedeni zadevi predal okrog 1,5m² odpadnih azbestnih plošč, ki so nastale pri zamenjavi strešne kritine na gospodarskem posloplju osebi, ki ni pooblaščen za zbiranje odpadkov in so bile posledično te plošče odvržene v naravno okolje. V drugo navedeni zadevi je kršitelj-fizična oseba gradbene odpadke, ki so nastali ob rušenju gospodarskega posloplja v količini sedmih tovornih vozil odpeljal v naravno okolje.

³⁴⁹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-172/2015-2 z dne 9.7.2015. Kršiteljici-samostojni podjetnici je bil izrečen opomin, ker v roku 30 dni po zaključku zadnje od prijavljenih prireditev pristojnemu občinskemu organu Mestne občine Ptuj ni posredovala poročila o izvajanju meritev hrupa kot je bilo zahtevano v dovoljenju za začasno čezmerno obremenitev okolja s hrupom.

³⁵⁰ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-1909/2014-4 z dne 13.11.2015 in št. 710-1908/2014-5 z dne 13.11.2015. V prvo navedeni zadevi je bil opomin bil izrečen pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe zaradi čezmernega obremenjevanja okolja z emisijami pH vrednosti in težkohlavnimi lipofilnimi snovmi, ki so se nahajale v odpadni tehnološki vodi iz proizvodnega obrata. V drugo navedeni zadevi je pravna oseba-kršitelj čezmerno obremenjevala okolje s parametri celotni fosfor.

1.200,00 do 4.100,00 EUR) zaradi kršitve 1. in 2. točke 4. člena ter 7. člena Uredbe o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest.³⁵¹ Plačilni nalog je bil izdan zaradi nespoštovanja z odločbo odrejenih ukrepov inšpektorja, namreč, ker je kršitelj tudi po odreditvi odstranitve in predaji odpadkov pooblaščenemu zbiralcu odpadkov, še nadalje skladiščil nevarne odpadke- azbestno strešno kritino in gradbene odpadke.³⁵²

Če povzamem - v letu 2015 je Inšpektorat za okolje in prostor OE Maribor, za območje Maribora (brez inšpekcijskih pisarn Dravograd in Ptuj) izrekel 20 opominov in 22 odločb, v katerih je kršiteljem izrekel (izključno ali poleg opominov) globe. Globe so bile odmerjene v najnižji možni vrednosti, ki je glede na obravnavano kršitev od primera do primera različna. Izrečene globe so se gibale v vrednosti od 100,00 EUR do 2.000,00 EUR za fizično osebo in od 208,65 EUR do 10.000,00 EUR za podjetnika posameznika oziroma pravno osebo.

8.4. Primerjalna analiza med sodnimi odločbami in odločbami o prekrških, ki jih je izdal Inšpektorat za okolje in prostor

V letu 2015, do konca novembra 2015 je bila na območju pristojnosti Okrožnega sodišča v Mariboru (zajet tudi pregled odločb Okrajnih sodišč v Mariboru, Slovenski Bistrici in Lenartu) izdana le ena pravnomočna sodna odločba zaradi kaznivega dejanja s področja 32. poglavja KZ-1. Nanašala se je na nezakoniti lov. V istem času je oddelek za prekrške Okrajnega sodišča v Mariboru izdal pet sodnih odločb v zvezi s prekrški zoper okolje. V enem primeru je mladoletniku bil izrečen ukor, v treh primerih je bil postopek o prekršku ustavljen, v enem primeru pa je bil obdolžilni predlog zavrnjen. V letu 2015 je bilo na območju pristojnosti Inšpektorata za okolje, OE Maribor s strani navedenega inšpektorata (zajete le odločbe OE Maribor in Inšpekcijske pisarne Slovenska Bistrica ne pa tudi Ptuj

³⁵¹ Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-8/2015-3 z dne 22.12.2015. Kršitelj je v predmetni zadevi kljub pozivu inšpektorata k odpravi nepravilnosti neustrezno skladiščil odpadno azbestno kritino v ocenjeni količini do 4m³ na zemljišču že več kot 12 mesecev. Azbestna kritina je bila neustrezno pakirana in ni bila ustrezno označena kot je predpisano po Uredbi o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest.

³⁵² Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, št. 710-200/2015-1 z dne 10.2.2015.

in Dravograd) izdanih 42 odločb po ZP-1.

Upoštevajoč opravljeno analizo ugotavljam, da je kazenskopravnih sodnih odločb, ki se nanašajo na varstvo okolja malo. Glede na številčnost odločb, ki so jih izdali inšpektorji bi jih bilo morebiti pričakovati več, čeprav tudi ni zanemariti dejstva, da enakega števila odločb glede na to, da je kazenskopravno varstvo le zadnje sredstvo (*ultima ratio*) za zavarovanje pravno zavarovane dobrine in se ga uporablja pri najtežjih kršitvah varovanih dobrin, tudi ni mogoče pričakovati.

Primerjava izrečenih sankcij za obravnavana kazniva dejanja in prekrške s področja varovanja okolja nadalje pokaže, da se v kazenskih postopkih po ugotovljeni izpolnitvi vseh zakonskih znakov kaznivega dejanja storilcem izrekajo praviloma sankcije opominjevalne narave - pogojne obsodbe, medtem, ko inšpektorji izrekajo poleg opominov približno isto število glob. Te sicer odmerjajo v najmanjši možni višini, ki pa je glede na minimalno višino denarne kazni, ki jo sme izreči sodišče v kazenskem postopku,³⁵³ razmeroma visoka. Tako so, gledano vse obravnavane odločbe sodišč in inšpektorata, v postopkih o prekršku, ki jih vodijo inšpektorji, izrečene znatno višje globe.

Ob analizi kazenskih ovadb, ki so bile podane v zvezi s kaznivimi dejanji iz 32. poglavja KZ-1 na državno tožilstvo in je pokazala, da so kazenske ovadbe podajali praviloma oškodovanci ali policija, le v izjemno redkih primerih inšpekcija, se postavlja vprašanje zakaj inšpektorji tako redko naznanijo kaznivo dejanje zoper okolje, prostor in naravne dobrine. Glede na številčnost obravnavanih prekrškov je prav gotovo, da so pri svojem delu zasledili tudi večje število dejanj, ki bi izpolnjevala zakonske znake kaznivih dejanj.

³⁵³ V skladu z določbo 47. člena KZ-1 se denarne kazni odmerjajo v višini najmanj 10 dnevni zneskov, pri čemer se višina dnevnega zneska določi glede na premoženjsko stanje storilca, v skladu z določbo 13. člena Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD) pa je najnižja možna denarna kazen za pravno osebo 10.000,00 EUR.

Odgovor je najti v že omenjeni opredelitvi kaznivih dejanj po 32. poglavju KZ-1, ki so praviloma blanketne narave, vsebujejo tudi dvojne napotitve in številne blanketne izpolnitvene pojme, pa tudi – napram izrečenim sankcijam za prekrške, ki jih izrečejo inšpektorji - tudi nizkim kaznim, ki so izrečene storilcem kaznivih dejanj zoper okolje, prostor in naravne dobrine. Po drugi strani pa tudi ni zanemariti razlike v trajanju in stroških inšpekcijskega in sodnega postopka. V okviru razlogov ni zanemariti niti siceršnjega odnosa do kaznivih dejanj zoper okolje in slabšega poznavanja te problematike s strani organov pregona in sojenja.

Zanimivo je, da se s podobnimi problemi ukvarjajo tudi drugod. Tako je npr. *Watson*³⁵⁴ do ugotovitev o dejanski neučinkovitosti kazenskoopravnega varstva okolja prišel tudi v Veliki Britaniji. Neprimerne sankcije (nižje od izrečenih v upravnih postopkih) se na sodišču izrekajo po njegovem mnenju zaradi redkih primerov, ki jih obravnavajo sodniki oziroma magistrati. Tako magistrat povprečno obravnava le eno tovrstno zadevo na sedem let. Težave v zvezi s kazenskim pregonom je zaznal tudi pri dokazovanju in pri višjih stroških za pregon kaznivih dejanj kot pri pregonu v okviru sankcij upravne narave.

Tako je zaključiti, da večji delež varstva okolja v Sloveniji opravljajo inšpekcije, za to pa jim služi predvsem upravno oziroma prekrškovno pravo.

8.5. Primernost sedanje kazenskoopravne ureditve varstva okolja in možne izboljšave

Iz že obrazloženega izhaja, da kazenskoopravna ureditev okolja v Republiki Sloveniji ni urejena na najboljši možni način, saj pri uporabi kazenske zakonodaje s tega področja pogosto naletimo na ovire. Te so posledica blanketnih dispozicij kazenske norme in blanketnih izpolnitvenih pojmov, ki se pojavljajo tako v kazenskih normah, kakor tudi v blanketnih izpolnitvenih normah upravnega prava na katere napotujejo blanketne kazenske norme.

³⁵⁴ Michael Watson, navedeno delo, str. 3.

Za izboljšanje zakonske ureditve kazenskopravnega varstva okolja bi bilo treba jasneje in določneje opredeliti zakonske znake kaznivih dejanj zoper okolje, prostor in naravne dobrine in pri tem uporabiti čim manj napotil na uporabo drugih predpisov, opis kaznivega dejanja pa tudi ne bi smel vsebovati nedoločnih oziroma blanketnih izpolnitvenih pojmov. Če bi se ohranile določene napotitve na uporabo drugih predpisov, bi bilo treba jasno opredeliti kateri predpisi oziroma blanketne izpolnitvene norme (glede na zakonodajalca, hierarhijo predpisov in njihovo vsebino) dopolnjujejo kazenske norme in te norme bi tudi morale biti napisane jasno in brez nedoločnih oziroma blanketnih izpolnitvenih pojmov. Primer takšne napotitve daje zakonsko določilo 323. člena KZ-1, saj je v njem navedeno napotilo na uporabo predpisov o varnosti cestnega prometa, predpisi o varnosti cestnega prometa pa natančno opredeljujejo prepovedana oziroma zapovedana ravnanja v cestnem prometu. Jasneje bi bilo treba tudi opredeliti pojem pravne zmote v primeru blanketnih kazenskopravnih norm, oziroma celo blanketnih norm, ki napotujejo na predpise s področja varstva okolja. Za vzor bi lahko pri tem bila ureditev v avstrijskem StGB, kjer je ta v primeru kaznivih dejanj zoper okolje, ki vsebujejo številne napotitve na uporabo drugih predpisov, posebej opredeljena.

Pri številnih kaznivih dejanjih zoper okolje, prostor in naravne dobrine obstaja možnost izrekanja denarnih kazni, ki se je sodišča (pre)redko poslužujejo. Če sodišča že izrečejo denarno kazen pa je razkorak med izrečenimi globami za prekrške zoper okolje in denarnimi kaznimi za kaznivo dejanje zoper okolje, prostor in naravne dobrine, ki zajema hujše kršitve določb o varovanju okolja, prevelik in to ne v pričakovani smeri. Zaradi zagotovitve preventivnega učinka kazenske sankcije bi se bilo zato treba v večji meri, predvsem v primeru, ko teža storjenega dejanja in krivda storilca ne narekujeta izreka pogojne obsodbe oziroma zaporne kazni, posluževati izrekanja denarnih kazni in to ne le v najnižji zakonsko predpisani meri 10 dnevni zneskov. Kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine imajo običajno v ozadju zasledovanje ekonomskih koristi storilcev, zato je primerno, da se storilce kaznuje z denarno kaznijo. Denarne kazni ne bi bile učinkovite le v primeru, ko gre za storilce, ki so bodisi zelo dobro, bodisi zelo slabo

ekonomsko situirani in za katere denarne kazni ne bi imele ustreznega odvračilnega učinka, saj ne bi glede na omejeno višino denarne kazni imele pomembnejšega vpliva na premoženje dobro situiranega storilca oziroma ne bi bile izvršljive v obliki denarne kazni slabo situirani storilec ne bi imel sredstev za njihovo poplačilo.³⁵⁵

Za izboljšanje učinkovitosti kazenskopravnega varstva okolja je treba okrepiti tudi izobraževanje oseb, zaposlenih v policiji in na tožilstvu, ne nazadnje pa tudi sodnikov. Če izobraževanje ne bi obrodilo sadov, pa ne bi bilo slabo razmisliti tudi o možnosti oblikovanja specializiranih oddelkov na sodiščih, ki bi obravnavali to področje ali celo o skupini „letečih sodnikov“, ki bi obravnavala to področje na nivoju celotne Slovenije. K poznavanju kazenskopravnega varstva okolja bo doprinesla tudi sodna praksa in izkušnje, ki so s tem povezane. Gre za mlado področje kazenskega prava, ki se šele razvija.

³⁵⁵ Člen 87 KZ-1 določa, da se v primeru, če se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati, izvrši tako, da se za vsaka začeta dva dnevna zneska denarne kazni določi en dan zapora, pri čemer zapor ne sme biti daljši od šestih mesecev.

9. Primeri dobrih praks iz drugih držav

Slovenija se na področju kazenskega prava zgleduje po avstrijski in nemški zakonodaji. Iz tega razloga bom slovensko zakonodajo in sodno prakso primerjala z zakonskimi določbami teh dveh pravnih redov. Tako Avstrija kakor tudi Nemčija imata v svojih kazenskih zakonikih posebno poglavje namenjeno kazenskopravnemu varstvu okolja; Avstrija v 7. poglavju, ki zajema 169.-187. člen Strafgesetzbuch (StGB), Nemčija pa v 29. poglavju, ki zajema 324.-330d. člen Strafgesetzbuch (StGB). Primerjava navedene tuje zakonodaje in sodne prakse, ki iz nje izhaja, s slovensko zakonodajo in sodno prakso bo poskušala odgovoriti na vprašanje ali je vsaj normativni del kazenskopravnega varstva okolja v primerjalnih zakonodajah rešen drugače; tako drugače, da je kazensko pravo lahko bolj učinkovito orodje varovanja okolja.

9.1. Avstrijsko kazenskopravno varstvo okolja

Okoljska kazniva dejana so v avstrijskem kazenskem zakoniku vsebovana v 169.-187. členu Strafgesetzbuch (StGB), v poglavju z naslovom „Gemeingefährliche strafbare Handlung und strafbare Handlungen gegen die Umwelt“. Navedeno poglavje zajema kaznivo dejanje požiga oziroma povzročitve požara iz malomarnosti (169. in 170. člen), kaznivo dejanje ogrožanja z jedrsko energijo, ionizirajočimi žarki, razstrelivom in pripravljalna dejanja k temu, ter posebej v krivdni obliki malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (171.-175. člen), kaznivo dejanje javnega ogrožanja in še posebej v krivdni obliki malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (176. in 177. člen), izdelavo in trgovanje z orožjem za množično uničevanje (177a. člen), nedovoljeno ravnanje z jedrskim materialom, radioaktivnimi snovmi ali napravami, ki povzročajo sevanje (177b. in 177c. člen), kaznivo dejanje ogrožanja ljudi z nalezljivimi boleznimi in posebej iz malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (178. in 179. člen), kaznivo dejanje poslabšanja okolja ter posebej še v krivdni obliki malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (180. in 181. člen), težko motenje s hrupom (181a. člen),

ravnanje in premeščanje odpadkov, ki ogrožajo okolje (181b. in 181c. člen), uporaba naprav, ki ogrožajo okolje (181d. in 181e. člen), kaznivo dejanje poškodovanja živalske in rastlinske populacije ter posebej v krivdni obliki malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (181f. in 181g. člen), poškodovanje življenjskega prostora na zaščitениh območjih in posebej v krivdni obliki malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (181h. in 181i. člen), drugo ogrožanje živalskega ali rastlinskega življenja in posebej v krivdni obliki malomarnosti izvršeno navedeno kaznivo dejanje (182. in 183. člen), posebno določilo glede zmote v zvezi z zakonodajo in upravnimi odločbami (183a. člen), kesanje (183b. člen), šarlatanstvo (184. člen), ugrabitve in ogrožanje varnosti letalskega prometa (185. in 186. člen) in kaznivo dejanje oviranja dejavnosti v zvezi z odpravljanjem javne nevarnosti (187. člen). Glede na navedeni povzetek je razbrati, da v navedeno poglavje spadajo številna kazniva dejanja, ki jih slovenski KZ-1 zajema pod drugimi poglavji in niso strogo okoljska kazniva dejanja (npr. požig, šarlatanstvo,...). Pri analizi se tako osredotočam na kazniva dejanja, ki se nanašajo na okolje v ožjem pomenu ali pa so povezana z Direktivama št. 2008/99/ES in 2009/123/ES.

V okviru 171. člena StGB določa kazensko odgovornost osebe, ki povzroči zaradi sproščene jedrske energije ali zaradi ionizirajočega sevanja nevarnost za telo ali življenje druge osebe ali v večjem obsegu za tuje premoženje. Predpisana je kazen zavora od enega do deset let. Če pride do posledice v obliki smrti kakšne osebe ali hudih telesnih poškodb večjega števila ljudi ali so zaradi dejanja številni ljudje v stiski, se storilec kaznuje s kaznijo od pet do petnajst let zavora, če je povzročil smrt večjega števila ljudi pa z zaporno kaznijo od 10 do 20 let zavora ali z dosmrtno zaporno kaznijo. Kaznivo je tudi ravnanje v krivdni obliki malomarnosti (172. člen). Na radioaktivne snovi se nanašata tudi določbi 177b. in 177c. člena. V skladu z določilom 177b člena StGB je kazenska odgovornost predpisana za osebo, ki v nasprotju s predpisi ali odločbami pristojnih organov izdeluje, pripravlja ali sicer uporablja, shranjuje, uvozi, izvozi ali pelje skozi državo jedrski material. Predpisana kazen za tako ravnanje je zapor do treh let. V drugem, tretjem in četrtem odstavku navedenega člena so opredeljene kvalificirane oblike tega kaznivega dejanja. Tako je v drugem odstavku opredeljeno kot zakonski znak kaznivega dejanja alternativna posledica v obliki nevarnosti za življenje ali hudo telesno

poškodbo druge osebe ali nevarnost za zdravje ali telesno varnost večjega števila ljudi, nevarnost za obstoj živalske ali rastlinske populacije v bistvenem obsegu, dalj časa trajajoče poslabšanje stanja voda, tal ali zraka ali če stroški sanacije presegajo 500.000,00 EUR. Tretji odstavek se nanaša na dostopnost jedrskih snovi namenjenih za množično uničevanje, četrti odstavek, pa se nanaša na varstvo okolja. V njem je predvidena zaporna kazen v trajanju od enega do desetih let če storilec povzroči bistveno in dalj časa trajajoče poslabšanje stanja voda tal ali zraka ali bistveno poškodovanje živalske ali rastlinske populacije. V primerjavi s 334. členom KZ-1, ki pokriva navedeno področje, vsebuje StGB deloma-za nekatera ravnanja nižje, za nekatera višje zaporne kazni.

Določbi, ki se izrecno nanašata na varstvo okolja sta 180. in 181. člen StGB. V 180. členu StGB je opredeljeno kaznivo dejanje poškodovanja okolja. Kdor v nasprotju s predpisi ali odločbami pristojnih organov onesnaži ali drugače poslabša stanje voda, tal ali zraka in je zaradi tega:

1. podana nevarnost za življenje ali hudo telesno poškodbo druge osebe ali za zdravje ali telesno varnost večjega števila ljudi (10 ljudi);³⁵⁶
2. obstoji nevarnost za populacijo živali ali rastlin v znatnem obsegu;
3. dalj časa trajajoče poslabšanje stanja voda, tal in zraka ali
4. stroški odprave škode ali siceršnja škoda na tuji stvari, škoda na objektu, ki je pod spomeniško zaščito ali je naravna dediščina znašajo čez 50.000,00 EUR. Predpisana kazen je do treh let zavora.

V drugem odstavku je opredeljena kvalificirana oblika tega kaznivega dejanja. Če je z dejanjem nastala bistvena škoda na živalski ali rastlinski populaciji in je prišlo do dolgotrajnega poslabšanja stanja voda, tal ali zraka ali je nastala škoda z odpravo posledic v znesku, ki presega 50.000,00 EUR je za storilca predpisana kazen od 6 mesecev do petih let zavora. Če ima dejanje za posledico smrt kakšne osebe ali hudo telesno poškodbo večjega števila oseb (najmanj 10) ali so zaradi dejanja v stiski številni ljudje, se storilec kaznuje z zaporno kaznijo od pet do petnajst let zavora, če pa v posledici dejanja

³⁵⁶ Pojem večjega števila ljudi je Christian Bertel opredelil na strani 9 navedenega dela.

umre večje število oseb se kaznuje z zaporom od desetih do dvajsetih let ali z dosmrtnim zaporom. Navedeno kaznivo dejanje pokriva področje 332. člena KZ-1, in sicer 1. točko prvega odstavka 332. člena KZ-1. Za razliko s slovensko zakonodajo, pa kot posledico opredeljuje tudi določen znesek stroškov za odpravo škode oziroma siceršnjo škodo na tuji stvari.

V 181. členu StGB je opredeljeno kaznivo dejanje poškodovanja okolja, storjeno v krivdni obliki malomarnosti. Kdor iz malomarnosti ravna v nasprotju s predpisi ali odločbami pristojnih organov in izvrši dejanje iz 180. člena StGB, se kaznuje z zaporom do enega leta ali z denarno kaznijo v višini do 360 dnevni zneskov (podobno četrti odstavek 332. člena KZ-1, ki pa določa strožjo kazensko sankcijo). Za kvalificirano obliko kaznivega dejanja, ki ga izvrši iz malomarnosti se storilec kaznuje z zaporom do dveh let ali z denarno kaznijo do 360 dnevni zneskov. Če ima dejanje za posledico smrt kakšne osebe ali hudo telesno poškodbo večjega števila oseb ali so zaradi dejanja številni ljudje v stiski, se storilec kaznuje z zaporom do treh let, če pa je zaradi dejanja umrlo večje število ljudi, pa z kaznijo od 6 mesecev do petih let zopora (četrti odstavek 332. člena KZ-1 določa strožje kazni).

Iz obeh zakonskih določil je razvidno, da so okoljska kazniva dejanja ogrožitvena kazniva dejanja, saj je zakon kot posledico določil že ogrožitev kazenskopravno zavarovane dobrine. Zakonodajalec je namreč kot kazniva opredelil ravnanja, ki lahko (in zmorejo) privedejo do konkretne nevarnosti, za obstoj kaznivega dejanja pa je včasih dovolj, da je podana zgolj abstraktna („*entstehen kann*“ oziroma kot je navedeno v novejši literaturi- potencialna nevarnost).³⁵⁷ Navedeni določbi sta blanketni pravni normi, ki ju dopolnjujejo zakoni, uredbe, odločbe, podzakonski predpisi in neposredno uporabni predpisi EU.³⁵⁸ Pri tem ni (formalnega) verižnega sklicevanja na druge predpise, obstajajo pa določeni blanketni izpolnitveni pojmi, kot so „živalski in rastlinski obstoj oškodovan v znatnem obsegu“, „stanje voda, tal ali zraka je poslabšano za dalj časa“,

³⁵⁷ Ernst Eugen Fabrizy, navedeno delo, str. 577.

³⁵⁸ Höpfl, StGB kommentar, Vorbemerkung zu §§180 bis 183b (Aicher-Hadler).

„*erheblich geschädigt*“. Te pojme poskuša razložiti pravna stroka in sodna praksa. Tako Bertel³⁵⁹ in Fabrizy³⁶⁰ navajata, da je pri opredelitvi pojma „da je živalski in rastlinski obstoj oškodovan v znatnem obsegu“ oziroma pri „poslabšanju stanja“ potrebno upoštevati posebnosti živalske ali rastlinske vrste, intenziteto vpliva nanj in možnosti in trajanje odprave škode in ne zgolj časovnih okvirov poslabšanja. Pri opredelitvi pojma „stanje voda, tal ali zraka je za dalj časa poslabšano“ je treba upoštevati poleg časovne opredelitve, ki ni strogo limitirana, tudi intenziteto in obseg poslabšanja, pri tem pa je jasno, da se pojem „dalj časa“ nanaša na leta, upoštevati pa je treba čas, ki ga narava potrebuje, da sanira škodo.

V 181a. členu StGB je opredeljeno kaznivo dejanje hudega motenja ljudi (ne pa tudi živali) s hrupom, ki vsebuje blanketne izpolnitvene pojme in v praksi ni zaživelo.³⁶¹ Medtem, ko slovenski KZ-1 nima posebej opredeljenega kaznivega dejanja, ki bi se nanašalo na hrup, pa je varstvo pred hrupom, ki varuje tudi živali, zajeto v okviru 1. točke prvega odstavka 332. člena KZ-1, saj hrup predstavlja emisijo kot tudi npr. emisijo predstavljajo dim, neprijetni vonj, toplota, saje, tresljaji, ropot, odplake, moteče neonske reklame, razna sevanja, preprečevanje svetlobe, odtegotvanje zraka in različna delovanja na zrak ipd.³⁶²

V 181b. členu StGB je opredeljeno ravnanje z odpadki, ki ogrožajo okolje, isto kaznivo dejanje, storjeno v krivdni obliki malomarnosti pa je opredeljeno tudi v 181c. členu StGB. V 181b. členu StGB je tako določeno, da se kaznuje, kdor v nasprotju s predpisi ali odločbami pristojnih organov, tako zbira, transportira, uporablja, odstranjuje ali varuje ali kontrolira, da lahko nastane nevarnost za življenje ali hudo telesno poškodbo druge osebe ali za zdravje ali varnost večjega števila oseb; nevarnost za živalski in rastlinski svet v znatnem obsegu; dalj časa trajajoče poslabšanje stanja voda, tal in zraka ali škoda pri odpravljanju posledic v znesku nad 50.000,00 EUR. Predpisana je kazen zapora do dveh

³⁵⁹ Christian Bertel, navedeno delo, str. 20.

³⁶⁰ Ernst Eugen Fabrizy, navedeno delo, str. 578.

³⁶¹ Berlet, navedeno delo, str. 22.

³⁶² Matjaž Tratnik, Stvarnopravni zakonik z uvodnimi pojasnili in stvarnim kazalom, Uradni list RS, Ljubljana 2002 in 3. člen ZVO-1.

let ali z denarna kazen do 360 dnevni zneskov.

V drugem odstavku 181b. člena StGB je predvidena kvalificirana oblika tega kaznivega dejanja, pri kateri že nastanejo posledice dejanja iz prvega odstavka 181b. člena StGB v obliki znatne škode na živalski ali rastlinski populaciji, dalj časa trajajoče poslabšanje stanja voda, tal in zraka ali škoda pri odpravljanju posledic presega 50.000,00 EUR. Tretji odstavek je bil dodan zaradi uskladitve s predpisi EU ter določa, da se kaznuje z zaporno kaznijo do enega leta ali denarno kaznijo do 360 dnevni zneskov, kdor razen v primerih iz drugega odstavka, pošilja odpadke v nasprotju z 35. točko 2. člena Uredbe 1013/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o pošiljkah odpadkov v nezanemarljivih količinah. Pri zadnje navedeni določbi gre tako za verižno sklicevanje na druge predpise, pojem „nezanemarljive količine“ pa je prav tako kot v slovenski zakonodaji ostal nedorečen. Z razliko s slovensko zakonodajo, ki navedeno področje pokriva s 3. točko prvega odstavka 332. člena KZ-1 in določa, da kot enega izmed znakov kaznivega dejanja nastanek nevarnosti dejanske škode kakovosti zraka, zemlje ali vode ali živalim ali rastlinam, navedena zakonska določila opredeljujejo kot znak kaznivega dejanja znaten obseg nevarnosti za živalski in rastlinski svet oziroma dalj časa trajajoče poslabšanje stanja voda, tal in zemlje, kot znak kaznivega dejanja pa tudi določen znesek škode, ki nastane zaradi sanacije.

V 181c. členu StGB je predvideno sankcioniranje storilca, ki dejanje iz 181b. člena StGB izvrši iz malomarnosti. Predpisana sankcija za temeljno obliko izvršitve kaznivega dejanja je zapor do šestih mesecev ali denarna kazen v višini do 360 dnevni zneskov.

V 181d. in 181e. členu StGB je vsebovano za okolje škodljivo delovanje naprav (181d. člen se nanaša na krivdno obliko naklepa, 181e. člen pa na krivdno obliko malomarnosti). Tudi navedeni določili sta blanketni normi, ki kot kaznivo opredeljujeta ravnanje v nasprotju s predpisi, pri katerem storilec uporablja napravo pri nevarni dejavnosti tako, da bi zaradi delovanja le-te lahko (temeljna oblika) ali je prišlo do posledice (kvalificirana oblika kaznivega dejanja) v obliki smrti ali hude telesne poškodbe druge osebe ter vpliva na zdravje večjega števila ljudi, škode na rastlinskem ali živalskem svetu v znatnem

obsegu, dalj časa trajajočega poslabšanja stanja voda, tal ali zraka ali je nastala škoda v višini več kot 50.000,00 EUR. Podobno je urejeno navedeno področje v 4. točki prvega odstavka 332. člena KZ-1, s tem da je v slovenskem kazenskem zakoniku dejanje strožje opredeljeno.

V 181f. in 181g. členu StGB (posebej kaznivo dejanje storjeno v krivdni obliki naklepa in posebej v krivdni obliki malomarnosti) je opredeljeno kaznivo dejanje oškodovanja živalske ali rastlinske vrste, ki se nanaša na zaščitene vrste živali in rastlin (podobno 344. člen KZ-1), v določilu 181h. in 181i. člena StGB pa kaznivo dejanje poškodovanja življenjskega prostora na zaščitelih območjih (5. točka prvega odstavka 332. člena KZ-1). Pri tem se blanketna zakonska določila sklicujejo na uporabo direktiv EU. V 182. in 183. členu StGB je opredeljeno kaznivo dejanje ogrožanja živalskega in rastlinskega habitata na druge načine, pri čemer je kot kaznivo opredeljeno ravnanje, s katerim se povzroči nevarnost za širjenje povzročiteljev bolezni, ki prizadenejo živalmi ali rastline ali za širjenje škodljivcev (345. člen KZ-1).

Glede na značilnost avstrijskega kazenskopravnega varstva okolja, ki v okviru kazenskih določb vsebuje številne blanketne norme, je v 183a. členu StGB posebej opredeljen pojem zmote o predpisih in odločbah pristojnih organov. Če se storilec v primerih iz 180., 181a., 181b., 181d., 181f., 181h. in 182. člena StGB ni seznanil s predpisi ali odločbami pristojnih organov, čeprav bi se glede na svoj poklic, svojo zaposlitev ali druge okoliščine bil dolžan, ali mu je sicer mogoče očitati zmoto glede poznavanja predpisov ali odločb pristojnih organov, se ga, če sicer ravna naklepno, kaznuje po navedenih zakonskih določilih. Navedeno se nanaša tudi na ravnanja iz 181., prvega in drugega odstavka 181c. in iz 183. člena StGB, če storilec ravna malomarno, oziroma tudi na ravnanja iz tretjega odstavka 181c., 181e., 181g. in 181i. člena StGB, če ravna z veliko malomarnostjo. Zmota ne izključuje kazenske odgovornosti storilca, če je storilec določenega poklica ali se ukvarja z nevarno dejavnostjo. Večja nevarnost izhaja iz določene dejavnosti, ki jo storilec opravlja, bolj skrbno se mora pozanimati o predpisih o varovanju okolja in

zdravja, da ne nastane škoda.³⁶³ V 183b. členu StGB je opredeljeno aktivno kesanje za izvršeno ravnanje iz 180., 181. in 181b. do 183. člena StGB. Če je storilec, preden so pristojni organi izvedeli za njegovo nezakonito ravnanje, odstranil nevarnost ali onesnaženje ali druge oslavitve okolja in drugi osebi ali živalskemu ali rastlinskemu habitatu še ni nastala škoda, se ga ne kaznuje. Tako se ne kaznuje, kdor prostovoljno in pravočasno odstrani onesnaženje ali druge moteče faktorje. Če je že prišlo do poškodovanja, se navedeno zakonsko določilo ne uporabi.

Na splošno gledano, tudi avstrijska kazenskopravna zakonodaja s področja varstva okolja inkriminira že povzročanje potencialne nevarnosti za življenje ene ali več oseb, za nastanek telesne poškodbe (ni opredeljeno da mora ta biti huda telesna poškodba), ali nevarnost za populacijo živali ali rastlin v znatnem obsegu in z razliko s slovensko tudi za nastanek premoženjske škode. Posebej opredeljuje tudi pojem pravne zmote pri blanketnih kazenskih normah, saj tudi avstrijske kazenske norme s področja varstva okolja vsebujejo blanketna določila, poleg teh pa tudi določene blanketne izpolnitvene pojme, ki pa jih je v določeni meri že opredelila sodna praksa.

9.2. Nemško kazenskopravno varstvo okolja

Nemški Strafgesetzbuch (StGB) kazniva dejanja zoper okolje opredeljuje v okviru 29. poglavja z naslovom „Straftaten gegen die Umwelt“. Navedeno poglavje zajema člene od 324 do 330d. Kazniva dejanja si sledijo tako, da je najprej inkriminirano onesnaževanje posameznih segmentov okolja kot so voda, tla in zrak.

V 324. členu StGB je opredeljeno kaznivo dejanje onesnaževanje voda. Navedeno kaznivo dejanje izvrši, kdor nepooblaščen onesnaži vodo ali drugače negativno spremeni njene lastnosti. Storilec se kaznuje z zaporno kaznijo do pet let ali z denarno kaznijo. Poskus je kazniv, v primeru ravnanja v krivdni obliki malomarnosti pa je

³⁶³ Christian Bertel, navedeno delo, str. 29.

predpisana denarna kazen ali zapor do treh let.

V 324a členu StGB je opredeljeno kaznivo dejanje onesnaževanja tal. Navedeno kaznivo dejanje je opisano v okviru blanketne norme. Izvrši ga, kdor s kršitvijo administrativnih predpisov v tla vnese, dopusti vnesti ali sprosti v tla škodljive snovi in s tem:

1. povzroči škodo na zdravju druge osebe, ali škodo živalim, rastlinam ali drugim stvarjem pomembnejše vrednosti ali vodi ali
2. onesnaži ali drugače negativno spremeni tla.

Predpisana kazen je do pet let zapora ali denarna kazen. Poskus je kazniv, ravnanje v krivdni obliki malomarnosti je sankcionirano z denarno kaznijo ali zaporom do treh let. Tudi navedena določba ne inkriminira za okolje potencialno nevarnega ravnanja.

V 325. členu StGB je opisano kaznivo dejanje onesnaževanja zraka. Kaznivo dejanje izvrši, kdor pri delovanju naprave, zlasti stalne poslovne enote ob kršitvi administrativnih dolžnosti povzroči spremembe zraka, ki lahko zunaj območja delovanja naprave škodujejo zdravju druge osebe, živalim, rastlinam ali stvarjem pomembnejše vrednosti. Storilec se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do pet let. Poskus je kazniv. Enaka sankcija je v drugem odstavku predpisana za primer, ko kdo pri delovanju naprave ali obrata, s kršitvijo administrativnih predpisov v zrak, izven območja delovanja naprave, sprosti škodljive snovi v pomembnejšem obsegu. Z denarno kaznijo ali zaporom do treh let je sankcionirano tudi sproščanje nevarnih snovi v zrak v pomembnejšem obsegu v nasprotju s upravnimi predpisi, če dajanja ni mogoče kvalificirati po drugem odstavku 325. člena StGB ter ravnanje po prvem in drugem odstavku v krivdni obliki malomarnosti in z lahkomiselnostjo. Opredeljen je tudi pojem škodljivih snovi.

V 325a. členu StGB je inkriminirano kaznivo dejanje povzročanja hrupa, tresenja in neionizirajočega sevanja. Za storilca, ki pri delovanju naprave, predvsem obrata ali stroja, s kršitvijo upravnih obveznosti povzroča hrup, ki lahko, zunaj območja, namenjenega delovanju naprave, škoduje zdravju druge osebe, je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let. V drugem odstavku 325a. člena StGB je inkriminirano ravnanje osebe, ki pri delovanju naprave, predvsem obrata ali stroja s kršitvijo upravnih obveznosti, ki se

nanašajo na zaščito pred hrupom, tresljaji ali neionizirajočim sevanjem, ogrozi tuje zdravje, tuje živali ali tuje stvari pomembnejše vrednosti. Storilec se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do pet let. Za ravnanje v krivdni obliki malomarnosti so predpisane milejše kazni. Podobno kot predhodni člen, se tudi ta ne nanaša na letala, motorna vozila, plovila in vlak.

V 326. členu StGB je opisano kaznivo dejanje nedovoljenega ravnanja z odpadki, pri čemer StGB pojma „odpadek“ ne definira, definira zgolj pojem „nevarnega odpadka“. Definicijo „odpadka“ vsebujejo upravni predpisi, vendar *Küper*³⁶⁴ pri tem opozarja, da za potrebe kazenskega prava ni mogoče v celoti slediti definiciji odpadka iz upravnih predpisov. Podobno kot slovenski KZ-1 in avstrijski StGB, se tudi nemški StGB pri opredelitvi tega kaznivega dejanja sklicuje na Uredbo št. 1013/2006. Kaznivo dejanje po navedeni odločbi izvrši, kdor nepooblaščen (torej v nasprotju s predpisi) odpadke, ki:

1. vsebujejo strupene snovi ali povzročitelje nalezljivih, skupnosti nevarnih bolezni za ljudi ali živali, ali snovi, ki lahko doprinesejo k nastanku takih bolezni,
2. ki so za ljudi rakotvorni, škodljivi za razmnoževanje rastlin ali povzročajo mutacije genov,
3. so eksplozivni, povzročajo samovžig ali niso le rahlo radioaktivni ali
4. so glede na vrsto, strukturo ali količino zmožni
 - a) trajno onesnažiti vode, zrak ali tla ali ga sicer trajno spremeniti ali
 - b) ogroziti obstoj živali ali rastlin,

zunaj za to primerne obrata ali z občutnim odstopanjem od predpisanih ali dopuščenih postopkov zbira, prevaža, obdeluje, skladišči, odlaga, odvrže, trguje, posreduje ali drugače z njimi ravna. Predpisana je denarna kazen ali zaporom do pet let. V skladu z določbo drugega odstavka navedenega člena se enako kaznuje tudi, kdor:

1. nezakonito ravna z nezanimljivo količino odpadkov v smislu 2. člena Uredbe št. 1013/2006, spremenjene z Uredbo št. 135/2012, ali
2. uporablja druge odpadke v smislu prvega odstavka v nasprotju s prepovedjo ali brez potrebnega soglasja.

³⁶⁴ Wilfried Küper, navedeno delo, str. 2.

Inkriminiran je tudi poskus in ravnanje v krivdni obliki malomarnosti poleg tega pa tudi ne-oddaja radioaktivnih odpadkov, ki krši predpise. Dejanje ni kaznivo, če so zaradi majhne količine odpadkov izključene škodljive posledice za okolje, predvsem na ljudi, vodo, zrak, tla in koristne živali in rastline.

V 327. členu StGB je navedeno kaznivo dejanje nedovoljenega delovanja naprav, ki povzročajo škodo okolju, v 328. členu StGB nezakonito ravnanje z radioaktivnimi snovmi in drugimi nevarnimi snovmi in blagom, v 329. členu StGB ogrožanje ranljivih območij in zaščitene živalskih in rastlinskih vrst, ki so kot taka opredeljena z deželnimi in zveznimi zakoni ali evropsko zakonodajo.

Medtem, ko so predhodna kazniva dejanja inkriminirala ravnanje zoper okolje, ki je pustilo škodljive posledice, je v 330. členu StGB posebej inkriminiran posebno hudi primer kaznivega dejanja zoper okolje, dejanje, ki pusti posebej težke posledice okolju. Z zaporno kaznijo od 6 mesecev do 10 let se kaznuje storilec, ki z dejanjem iz 324 do 329. člena StGB:

1. tako poslabša kakovost vode, tal ali zavarovanega območja v smislu tretjega odstavka 329. člena StGB, da ga je mogoče odpraviti le z velikimi stroški ali šele čez daljši čas,
2. ogroža javno oskrbo z vodo,
3. naredi trajno škodo populaciji živali ali rastlin, ki spadajo med strogo zaščitene vrste, ali
4. ravna z namenom zaslužka.

Po drugem odstavku navedenega člena se storilec, ki izvrši naklepno dejanje po 324. do 329. členu StGB in zaradi njega pride do :

1. smrtne nevarnosti ali težje poškodbe zdravja pri drugi osebi ali ogrožitve zdravja večjega števila ljudi ali
2. smrti druge osebe,

v primeru 1. točke kaznuje z zaporno kaznijo od šest mesecev do deset let, v primeru iz 2. točke pa ne z zaporno kaznijo, manjšo od treh let, če dejanje ni zajeto pod 330a členom StGB.

V okviru 330a člena StGB je opredeljeno kaznivo dejanje hudega ogrožanja s sproščanjem strupov v 330b členu StGB pa aktivno obžalovanje. V 330c členu StGB je opredeljen obvezen odvzem predmetov, v 330d. členu StGB pa so opredeljeni uporabljeni pojmi.

10. Sklep

Mednarodno okolje daje čedalje več vzpodbud za učinkovito varstvo okolja v nacionalnih pravnih redih in tudi na mednarodnem nivoju. Čeprav ni enotne mednarodne organizacije, ki bi se ukvarjala z varstvom okolja, obstaja večje število mednarodnih konvencij, ki obravnavajo to področje. Večina izmed teh konvencij se sicer ne nanaša na kazenskopravno varstvo okolja, a tudi takšne, ki to narekujejo posredno ali neposredno, so se že začele pojavljati.

V okviru Sveta Evrope, po sodni praksi ESČP, zaradi varovanja temeljne človekove pravice do življenja, kazenskopravno varstvo okolja v primeru pretečih naravnih nesreč in v zvezi z nevarnostjo, ki jo predstavljajo za okolje nevarne dejavnosti, in torej posredno, narekuje EKČP. V okviru EU kazenskopravno varstvo okolja narekujeja dve direktivi. Direktiva št. 2008/99/ES narekuje kazenskopravno varstvo okolja v širšem obsegu in se nanaša na onesnaževanje zraka, zemlje in vode z izpusti, emisijami ali vnosi snovi ali ionizirajočega sevanja, z odpadki, upravljanjem obrata, in z jedrskimi snovmi, na varovanje zaščitenežih živalskih in rastlinskih vrst ter na snovi, ki tanjšajo ozonski plašč. Direktiva 2009/123/ES se nanaša na kazenskopravno varstvo morja pred onesnaževanjem iz morskih plovil. Obe navedeni direktivi in odločbe ESČP so v Sloveniji pravno zavezujoči in so bili tudi podlaga zakonodajalcu pri oblikovanju določb 32. poglavja KZ-1. Pri tem je moral zakonodajalec implementacijo direktiv EU opraviti na taki način, da je spoštovana EKČP in bodo torej spoštovane temeljne človekove pravice in svoboščine, ki iz nje izhajajo. Ne glede na to, da direktivo sprejmejo institucije EU, ostaja namreč Slovenija samostojno odgovorna za kršitev temeljnih človekovih pravic in svoboščin, ki so posledica implementacije direktiv.

V Sloveniji je kazenskopravno varstvo okolja opredeljeno v 32. poglavju KZ-1. Navedena ureditev ni optimalna, vsebuje nekaj pomanjkljivosti in daje številne možnosti za izboljšave, ki bi tudi povečale učinkovitost kazenskopravnega varstva okolja. Pri uporabi zakonskih določb 32. poglavja KZ-1 se v praksi pojavljajo številne ovire. Dispozicije nekaterih kaznivih dejanj so namreč zapisane v blanketnih oblikah, brez jasne

napotitve kateri predpisi dopolnjujejo blanketno kazensko normo. Dispozicije nekaterih kaznivih dejanj iz 32. poglavja KZ-1 poleg tega vsebujejo številne blanketne izpolnitvene pojme, takšne pojme pa vsebujejo tudi blanketne izpolnitvene norme upravnega prava s področja varstva okolja, ki dopolnjujejo blanketne kazenske norme. Vse te ovire onemogočajo nemoteno uporabo prava in pod vprašaj postavljajo spoštovanje načela zakonitosti, enega izmed osnovnih načel kazenskega prava. Kazenskopravno varstvo okolja zaradi teh okoliščin v Sloveniji normativno ni urejeno na najboljši možni način. V okviru prizadevanj po ustrežnejši normativni ureditvi tega področja bi bilo tako treba opise kaznivih dejanj oblikovati na preglednejši, bolj jasen in nedvoumen način. To nujno pomeni brez blanketnih izpolnitvenih pojmov (vsebinsko nedoločnih pojmov), ki nimajo vsebinske opredelitve v drugih predpisih in – če se že pojavljajo - z blanketnimi kazenskopravnimi normami, ki jasno in nedvoumno napotujejo na uporabo določenega predpisa oziroma predpisa določene vrste (blanketne izpolnitvene norme), hierarhije in zakonodajalca, ki mora biti prav tako zapisan brez vsebinsko nedoločnih pojmov. Glede na obsežnost področja, ki ga zajema varstvo okolja in predvsem upoštevajoč dejstvo, da vsako ravnanje v škodo okolja tudi po upravnem pravu ni nedopustno, temveč je nedopustno le tisto ravnanje, ki presega (bolj ali manj) določeno mero posegov v okolje in je storjeno v določenih okoliščinah (npr. brez okoljevarstvenega dovoljenja), si opredelitve kaznivega dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine za enkrat brez napotila na uporabo upravnih predpisov, ki za posamezne kategorije onesnaževanja okolja postavljajo dopustne meje in okoliščine, ni mogoče predstavljati. Sicer pa tudi Direktiva 2008/99/ES izhaja iz tovrstnega načina opredelitve kaznivih dejanj in tudi na taki način določa minimalna pravila kazenskopravnega varstva okolja.

Natančneje, bolj jasno in pregledno bi bilo treba opredeliti tudi pravno zmoto, morebiti tudi posebej za primer blanketnih kazenskih norm.

Predpisane kazenske sankcije za kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine se morajo odmeriti glede na težo storjenega dejanja in storilčevo krivdo, torej glede na okoliščine konkretnega primera in upoštevajoč osebne okoliščine storilca. Če je storilec kaznivo dejanje storil iz ekonomskih nagibov (npr. odvrigel v naravno okolje nevaren

odpadek, ki je onesnažili okolje namesto, da bi ga proti plačilu izročil pooblaščenemu zbiratelju odpadkov) in ne gre za ekonomsko zelo dobro ali zelo slabo situirano osebo, bi zahteva po učinkoviti kazni narekovala poleg zapornih kazni za najtežja kazniva dejanja in pogojnih za najlažja (glede na težo kaznivega dejanja), predvsem večje število izrečenih denarnih kazni. Tako pa se z izjemo peščice zapornih in nekaj denarnih kazni, za tovrstna kazniva dejanja izrekajo predvsem pogojne obsodbe, pa še te le redko z naloženim posebnim pogojem- povrnitvijo nastale škode. Takšne sankcije razen pravnih posledic obsodbe in negativnega prizvoka kazenske sodbe, ki pa na povprečnega storilca nima bistvenega vpliva, ne bodo dolgoročno doprinesle k preventivnemu učinku kazenske sankcije. Po poteku preizkusne dobe, izbrisu pogojne obsodbe iz kazenske evidence in ob dejstvu, da se kazniva dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine običajno sankcionirajo s pogojnimi kaznimi, spoštovanje določil o varstvu okolja pa zahteva ekonomski angažma, storilca ekonomski interes lahko vnovič hitro zapelje v nova kazniva dejanja. Ob zavedanju, da mu v primeru storjenega kaznivega dejanja zoper okolje, prostor in naravne dobrine preti glede na njegovo socialno ekonomsko stanje visoka denarna kazen pa bi vsakdo prej premislil, če že nima zavesti do varovanja okolja in spoštovanja predpisov, ali se mu takšno ravnanje izplača. In denarne kazni bi se morale odmerjati v taki višini, da se mu ne bi izplačalo. Še zlasti, če bi moral poleg denarne kazni povrniti tudi vso nastalo škodo. Tako je tudi v sodni praksi mogoče narediti korak v smeri izboljšanja preventivnega učinka kazenskih sankcij kot ga imajo izrečene globe za storjene prekrške zoper okolje. S tem bi tudi kazensko in ne zgolj prekrškovno pravo doprineslo k učinkovitejšemu varstvu okolja.

Največ, veliko več kot pravo, pa k varovanju okolja lahko pripomore zavest o tem, da je zdravo življenjsko okolje nujno potrebno za obstoj človeštva. Pri oblikovanju te zavesti kazensko pravo ni edina znanost, ki se ji obeta še veliko dela.

11. LITERATURA IN PRAVNI VIRI

11.1. Literatura:

1. Ivan Bele in drugi: Kazenski zakonik KZ-1 in KZ-UPB1, Uvodna pojasnila, GV založba, Ljubljana 2008.
2. Ludwig Krämer: EC Environmental law, Fifth Edition, Thomson Sweet & Maxwell, London, 2003.
3. Frederic Merget, The Problem of an International Criminal Law of the Environment, Columbia Journal of Environmental Law, Vol. 36, št. 2 z dne 14.7.2011.
4. Matjaž Ambrož in drugi: Mednarodno kazensko pravo, Uradni list, Ljubljana 2012.
5. Christoph Grabenwarter: European Convention on Human Rights, Commentary, Verlag C.H. Beck oHG, München 2014.
6. Daniel García San José, Environmental protection and the European Convention on Human Rights, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2005.
7. Françoise Comte, Ludwig Krämer, Environmental Crime in Europe, Rules of Sanctions, Europa Law Publishing, Groningen, 2004.
8. Stuart Bell, Donald McGillivray, Environmental law, Sixth edition, Oxford University Press, New York, 2006.
9. Adrijana Viler Kovačič, Varstvo okolja in upravni postopki, Gospodarski vestnik, Ljubljana 1999.

10. Jan H. Jans, Hans H. B. Vedder, *European Environmental Law After Lisbon*, 4th edition Europa Law Publishing, Groningen Amsterdam, 2012.
11. Philippe Sands, Jacqueline Peel in drugi, *Principles of International Environmental law*, 3th edition, Cambridge University press, Cambridge 2012.
12. *Environment and the European Convention on Human Rights*, Press Unit, november 2012, European Court of Human Rights.
13. Nicolas de Sadeleer, *Environmental principles, From Political Slogans to Legal Rules*, Oxford University press, New York 2005.
14. *Environment and the European Convention on Human Rights*, Press Unit, ECHR, Council of Europe, Factsheet, november 2015.
15. Nicolas de Sadeleer, *Implementing the Precautionary Principle, Approaches from the Nordic Countries, EU and USA*, Earthscan, 2012. London, Sterling.
16. Lavanaya Rajamani, *Differential Treatment in International Environmental Law*, Oxford University Press, New York, 2006.
17. Frank Dietmeier, *Blankettstrafrecht- ein Beitrag zur Lehre vom Tatbestand*, N.G. Elwert Verlag Marburg, 2002.
18. Ivan Bele, *Kazenski zakonik s komentarjem, splošni del*, GV Založba, Ljubljana 2001.
19. Christian Bertel, Klaus Schwaighofer, *Österreichisches Strafrecht, Besonderer Teil II, (§§ 169 bis 321 StGB)*, 9. vollständig überarbeitete Auflage, Springer- Verlag, Wien, 2010.

20. StGB, Kommentar, Höpfel, Ratz, Manz, www.rdb.at, Online – Bibliothek, 2014.
21. Matjaž Ambrož, Hinko Jenul, Kazenski zakonik (KZ-1) z novelama KZ-1A in KZ-1B, Razširjena uvodna pojasnila, GV Založba, Ljubljana 2012.
22. Matej Accetto, Vpliv prava EU na pravico do sodnega varstva: okoljsko pravo kot testni poligon?, Pravna praksa, 2012, št. 21, str. 8 GV Založba, d.o.o..
23. Ernst Eugen Fabrizio, Strafgesetzbuch Kurzkomentar, 11. dopolnjena izdaja, Manzshe Verlags, Dunaj 2013.
24. Zlatko Dežman, Kazenskopravno varstvo človekovega naravnega okolja, Pravna praksa 1993, št. 24, str. 22-24, Gospodarski vestnik d.d., 25.11.1993.
25. Rajko Knez, Konkurenčno pravo- aktualna problematika in novosti, Podjetje in delo, 2011, št. 6-7, str. 1321-1332.
26. Andrea Jarolímková, Enforcement of Environmental Protection Through Criminal Law, Common Law Review, 2010/11, Charles University, Prague.
27. Michael Watson, The enforcement of environmental law: civil or criminal penalties?, 17, ELM, 2005.
28. Ana Klenovšek in Gorazd Meško, Kriminološki vidiki mednarodne trgovine z odpadki, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana 2011, str. 50-63.
29. Ljubo Bavcon, Alenka Šelih, Damjan Korošec, Matjaž Ambrož, Katja Filipčič, Kazensko pravo, splošni del, peta izdaja, Uradni list, Ljubljana 2009.
30. Damijan Florjančič, Direktiva o kazenskopravnem varstvu okolja, Pravna praksa, 2008, št. 31-32, str. 24-25, GV Založba, d.o.o., 21.8.2008.

31. Damijan Florjančič, Nujna uskladitev KZ-1 z Direktivo o kazenskoprnem varstvu okolja, Pravna praksa, 2010, št. 45, str. 12, GV Založba d.o.o., 18.11.2010.
32. Rajko Knez, Konkurenčno pravo in varstvo okolja, Podjetje in delo, 2011, št. 6-7, str. 1321, GV Založba, d.o.o., 10.10.2011.
33. Martina Repas, Rajko Knez in Janja Hojnik, Skupna politika kazenskih pregonov EU-pilotski primeri varstva okolja, intelektualne lastnine in iger na srečo, Pravniki, 130 (2013) 1-2.
34. Manual on Human Rights and the Environment, Council of Europe Publishing, Council of Europe, second edition, 2012, Strasbourg.
35. Politike Evropske Unije: Okolje, Evropska komisija, Generalni direktorat za komuniciranje, Luksemburg, 2013.
36. Communication from Commission of 2 February 2000 on the precautionary principle [COM (2000) 1 final- ni objavljeno v Uradnem listu].
37. Katarina Vatovec in drugi, Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili, GV Založba, d.o.o., Ljubljana 2010.
38. Marijan Pavčnik, Argumentacija v pravu, Pravna obzorja, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2002.
39. Robert Esser, Europäisches und Internationales Strafrecht, Verlag C.H. Beck München 2014.
40. Wilfried Küper, Strafrecht, Besonderer Teil, Definitionen mit Erläuterungen, 7. neu bearbeitete Auflage, C.F. Müller, Heidelberg, 2008.

41. Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje, Poročilo za leto 2013, št. 010-16/2014-1, Ljubljana, julij 2014.
42. Matjaž Tratnik, Stvarnopravni zakonik z uvodnimi pojasnili in stvarnim kazalom, Uradni list RS, Ljubljana 2002.
43. Obrazložitevni memorandum COM (2007), 51 konč., 2007/0022 (COD).
44. Steve Greer, The European Convention on Human Rights, Achievements, Problems and Prospects, Cambridge, 2006.
45. Fachsheet, Press Unit, Nov. 2015, str. 7-20.
46. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah KZ-1 z dne 2.6.2011, Poročevalec z dne 3.6.2011.
47. Matjaž Ambrož, Kaznivo dejanje in njegove vrednostne prvine, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 2007.
48. Politike Evropske unije, Evropska komisija, EU, Luksemburg, Urad za publikacije EU, 2013

11.2. Pravni viri:

1. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. [33/91-I](#), [42/97](#) – UZS68, [66/00](#) – UZ80, [24/03](#) – UZ3a, 47, 68, [69/04](#) – UZ14, [69/04](#) – UZ43, [69/04](#) – UZ50, [68/06](#) – UZ121,140,143, [47/13](#) – UZ148 in [47/13](#) – UZ90,97,99)
2. Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin s protokoli, Uradni list RS Mednarodne pogodbe, št. 7-41/1994, 33/1994.
3. Direktiva 2008/99/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19.11.2008 o kazenskopravnem varstvu okolja
4. Österreichisches Strafgesetzbuch, StGB, JUSLINE, www.jusline.at
5. Direktiva 2009/123/ES s spremembah Direktive 2005/35/ES o onesnaževanju morja z ladij in o uvedbi kazni za kršitve
6. Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS št. 55/08, 66/08, 39/09, 91/11, 54/15
7. Sodna odločba Nemškega zveznega ustavnega sodišča št. 1 BvR 1778/01 z dne 16. marec 2004.
8. Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junij 2006 št. 1013/2006 o pošiljkah odpadkov, Uradni list EU, L 190/1.
9. Poročevalec Državnega zbora RS z dne 3.6.2011.
10. Sporočilo Komisije z dne 17. november 2015.
11. Zakon o varstvu okolja, ZVO-1, Uradni list RS, št. 41/2004, 17/2006- ORZVO187, 20/2006, 28/2006 - Skl. US, 49/2006 – ZmetD, 66/2006- Odl. US, 33/2007- ZPNačrt, 57/2008 – ZFO-1A, 70/2008, 108/2009, 48/2012, 57/2012, 92/2013.
12. Uredba o odpadkih, Uradni list RS št. 37/15, 69/15.

13. Uredba o emisiji snovi pri odvajanju odpadne vode iz naprav za pranje in kemično čiščenje tekstilij, Uradni list RS, št. 51/11.
14. Listina EU o temeljnih pravicah z dne 7. decembra 2000, UL C 303, 14.12.2007, str. 17.
15. Zakon o inšpekcijskem nadzoru (ZIN), Uradni list RS, št. 49/2007-UPB1, 40/2014
16. Zakon o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZGSO), Uradni list RS št. 23/05-UPB, 21/10 in 90/12.
17. Zakon o prekrških (ZP-1), Uradni list RS št. 29/2011-UPB8, 21/2013, 111/2013, 74/2014-odl. US, 92/2014 – odl. US
18. Zakon o upravnem postopku (ZUP), Uradni list RS št. 24/2006-UPB2, 126/2007, 65/2008, 8/2010, 82/2013
19. Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja, Uradni list RS, št. 98/04-UPB, 65/08, 57/12
20. Zakon o varnosti cestnega prometa, Uradni list RS, št. [56/08](#) – uradno prečiščeno besedilo, [57/08](#) – ZLDUVCP, [58/09](#), [36/10](#), [106/10](#) – ZMV, [109/10](#) – ZCes-1, [109/10](#) – ZPrCP, [109/10](#) – ZVoz in [39/11](#) – ZJZ-E
21. Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. I Ips 96/2000 z dne 17.4.2003
22. Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. Ips 454/2007 z dne 8.5.2008
23. Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. Ips 19/2006 z dne 23.3.2006
24. Sodba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. Ips 189/2008 z dne 4.9.2008
25. Sodba Vrhovnega sodišča RS opr. št. I Ips 2236/2009 z dne 22.3.2012

26. Sodba Okrožnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 9700/2010 z dne 15.9.2010
27. Sodba Okrožnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 4185/2010 z dne 2.2.2011
28. Sodba Okrožnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 1957/2010 z dne 1.2.2012
29. Sodba Okrožnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 26077/2011 z dne 30.5.2012
30. Sodba Okrožnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 33426/2011 z dne 28.1.2013
31. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 66159/2010 z dne 16.5.2011
32. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 43295/2011 z dne 1.7.2013
33. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 57683/2013 z dne 5.2.2014
34. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 52316/2011 z dne 8.10.2013
35. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 4128/2012 z dne 9.5.2013
36. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 29053/2012 z dne 13.7.2012
37. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 54821/2012 z dne 12.4.2013
38. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 949/2011 z dne 9.5.2012
39. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. III K 26277/2013 z dne 21.8.2015
40. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. I K 45048/2010 z dne 5.9.2011
41. Sodba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. II K 67864/2010 z dne 9.1.2013

42. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 39028/2011 z dne 4.7.2012
43. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 20892/2014 z dne 3.9.2014
44. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 44319/2010 z dne 25.5.2011
45. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 25433/2011 z dne 14.10.2013
46. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 36434/2010 z dne 3.5.2010
47. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 13782/2009 z dne 5.1.2010
48. Sodba Okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici opr. št. I K 10246/2009 z dne 18.4.2014
49. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. ZSV 623/2012 z dne 6.2.2013
50. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 603/2015 z dne 24.11.2015
51. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 412/2015 z dne 6.7.2015
52. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 572/2015 z dne 8.10.2015
53. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 472/2015 z dne 3.7.2015

54. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 257/2011 z dne 28.10.2011
55. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 229/2011 z dne 25.8.2011
56. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 263/2015 z dne 11.3.2015
57. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 1225/2010 z dne 3.11.2010
58. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 340/2011 z dne 6.1.2012
59. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 374/2011 z dne 31.1.2012
60. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 969/2010 z dne 18.4.2011
61. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 2159/2010 z dne 15.4.2011
62. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 377/2014 z dne 5.6.2014
63. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 895/2013 z dne 3.3.2014
64. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 170/2009 z dne 12.5.2010
65. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 119/2010 z dne 16.12.2010
66. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 406/2014 z dne 5.6.2014
67. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 76/2012 z dne 30.5.2012
68. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 107/2012 z dne 26.10.2012
69. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 106/2012 z dne 26.10.2012

70. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 75/2012 z dne 30.5.2012
71. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 65/2012 z dne 30.5.2012
72. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 64/2012 z dne 30.5.2012
73. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 5387/2007 z dne 27.7.2010
74. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 1476/2007 z dne 5.1.2009
75. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 6302/2007 z dne 9.11.2007
76. Odločba Okrajnega sodišča v Mariboru opr. št. PR 1609/2009 z dne 28.9.2009
77. C-176/03, Commission v Council, [2005] z dne 13. september 2005
78. C-440/05, Commission v Council [2007] ECR I-9097
79. COMP/34493, DSS; Uradni list EU, 2001, L 319, str. 1.
80. C-157/96 National Farmers' Union a.o. [1998] ECR I-2211
81. C-180/96 UK v. Commission [1998] ECR I -2265
82. C-2/90, Commission v Belgium [1992] ECR I -4431
83. C-209/98 Sydhavnens Sten & Grus [2000] ECR I-3743
84. C -236/01 Monsanto Agricoltura Italia and Others [2003] ECR I-8105
85. C-341/95 Bettati v Safety Hi-Tech Srl (1998) ECR I-4355

86. T-13/99 Pfizer v European Commission (2002) ECR II- 3305
87. C-333/08 Commission v. France [2010] ECR I-757
88. C-343/09 Afton Chemical, sodba z dne 8. julij 2010
89. Öneriyıldız v. Turkey, sodba z dne 30. november 2004
90. Murillo Saldias and Others v. Spain, odločba o dopustnosti z dne 28. november 2006
91. C-77/09 Gowan Comércio Internacional e Serviços, sodba z dne 22. december 2010
92. Budayeva and Others v. Russia, odločba z dne 20. marec 2008
93. C-2/90 Commission v. Belgium [1992] ECR I-4431
94. C-209/98 Sydhavnens Sten & Grus [2000] ECR I-3743
95. UK Drinking Water case, C-337/89 Commission v UK [1992] ECR I-6103
96. C-152/84 Marshall I [1986] ECR 737
97. C-9/90 Francovich [1991] ECR I – 5357
98. Obrazložitevni memorandum Komisije
99. Obrazložitevni memorandum Komisije, Bruselj, 11.3.2008, COM (2008) 134 konč., 2008/0055/COD
100. Pogodba o Evropski uniji, Prečiščena različica s popravki, UL C 115, 9.5.2008, in

UL C 290, 30.11.2009 (popravki)

101. Pogodba o delovanju Evropske unije, Prečiščena različica s popravki, UL C 115, 9.5.2008 in UL C 290, 30.11.2009 (popravki), Uradni list RS, št. 15/2010
102. Sodba Vrhovnega sodišča, opr. št. VSL II Kp 56249/2011 z dne 12.3.2015 (evidenčna št. VS2007438)
103. Zakon o ohranjanju narave (ZON), Uradni list RS št. 96/04-UPB, 61/06-ZDru-1, 8/10-ZSKZ-B, 46/14.
104. Zakon o vodah (ZV-1), Uradni list št. RS 67/02, 2/04-ZZdl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15.
105. Stvarnopravni zakonik (SPZ), Uradni list RS št. 87/02, 91/13.
106. Odločba o prekršku Inšpektorata za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 7100-754/2015-3 z dne 14.12.2015.
107. Odločba o prekršku Inšpektorata za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-690/2015-3 z dne 27.10.2015.
108. Odločba o prekršku Inšpektorata za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-334/2015-3 z dne 20.10.2015
109. Odločba o prekršku Inšpektorata za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-378/2015-3,4 z dne 29.9.2015
110. Odločba o prekršku Inšpektorata za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. N710-335/2015-3 z dne 26.10.2015.

111. Odločba o prekršku Inšpektorata za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, št. 710-280/2015-3 z dne 28.5.2015.
112. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-24/2014-4 z dne 19.3.2015
113. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-25/2015-3 z dne 13.4.2015
114. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-869/2015/7,8 z dne 28.9.2015
115. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-768/2015/13,14 z dne 23.11.2015
116. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 7100-599/2015/4 z dne 7.8.2015
117. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-883/2015 z dne 17.8.2015
118. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-550/2015-3 z dne 28.7.2015.
119. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 7100-883/2015-5 z dne 22.12.2015
120. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-882/2015-2 z dne 18.12.2015
121. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-747/2015-

1005 z dne 7.8.2015

122. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-919/2015-1003 z dne 23.7.2015
123. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-1897/2014/4 z dne 23.1.2015
124. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-1460/2013/5 z dne 23.1.2015
125. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-16/2015/5 z dne 21.5.2015
126. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-1363/2014-3 z dne 1.7.2015
127. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-447/2015-6 z dne 17.11.2015
128. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-437/2015-10 z dne 9.9.2015
129. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-914/2015-6 z dne 24.7.2015
130. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-345/2015-1001 z dne 10.4.2015
131. Inšpektorat za okolje in prostor OE Maribor, odločba o prekršku št. ni razvidna, z dne 27.3.2015

132. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-25/2015-3 z dne 13.4.2015
133. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-597/2015/16 z dne 22.9.2015
134. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-990/2014/6,7 z dne 17.8.2015
135. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-332/2015/6,7 z dne 13.7.2015
136. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-2098/2014-5 z dne 18.5.2015 in št. 710-2099/2014 z dne 15.5.2015
137. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-1889/2014-2 z dne 25.2.2015
138. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 7100-640/2015-6 z dne 11.9.2015 in št. 710-736/2015-13 z dne 25.8.2015
139. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-17/2015/4 z dne 12.6.2015
140. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-169/2015/4 z dne 17.3.2015
141. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-19/2015/4 z dne 13.5.2015
142. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-

377/2015/7 z dne 5.6.2015

143. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-1967/2014 z dne 10.4.2015
144. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-50044/2015/1002 z dne 8.10.2015
145. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-50023/2015/1002 z dne 3.9.2015
146. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-50035/2015/1005 z dne 7.9.2015
147. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 7100-1005/2015-5 z dne 16.12.2015
148. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-370/2015-1001 z dne 4.5.2015
149. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-346/2015-1001 z dne 10.4.2015
150. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-345/2015-9 z dne 10.4.2015
151. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-1179/2014/2 z dne 8.6.2015
152. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, odločba o prekršku št. 710-81/2015/5, z dne 15.7.2015

153. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-956/2015-2 z dne 2.12.2015
154. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 7100-754/2015-3 z dne 14.12.2015
155. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-1802/2014-4 z dne 30.10.2015
156. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. N710-355/2015 z dne 19.10.2015
157. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-690/2015-3 z dne 27.10.2015
158. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-378/2015-3,4 z dne 29.9.2015
159. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-334/2015-3 z dne 20.10.2015
160. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-783/2015-3 z dne 24.8.2015
161. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 710-691/2015-3 z dne 30.11.2015
162. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. N710-277/2015-3, z dne 2.10.2015
163. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd,

Odločba o prekršku št. 7100-911/2015-3 z dne 15.12.2015

164. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 710-373/2015-3,4 z dne 25.9.2015
165. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. N710-335/2015-3 z dne 26.10.2015
166. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, odločba o prekršku št. 710-280/2015-3 z dne 28.5.2015
167. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, Odločba o prekršku št. 710-677/2015-3 z dne 30.10.2015
168. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Dravograd, plačilni nalog št. N710-274/2015-2 z dne 19.10.2015
169. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-1200/2014-3 z dne 14.7.2015
170. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-1939/2014-3 z dne 9.2.2015
171. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-899/2015-3 z dne 27.8.2015
172. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-1618/2014-3 z dne 9.2.2015
173. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-172/2015-2 z dne 9.7.2015

174. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-1909/2014-4 z dne 13.11.2015
175. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-1908/2014-5 z dne 13.11.2015
176. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-8/2015-3 z dne 22.12.2015
177. Inšpektorat za okolje in prostor, OE Maribor, Inšpekcijska pisarna Ptuj, odločba o prekršku št. 710-200/2015-1 z dne 10.2.2015.